

USTAWA
z dnia 17 listopada 1964 r.

Kodeks postępowania cywilnego

Tytuł wstępny
Przepisy ogólne

Art. 1.

Kodeks postępowania cywilnego normuje postępowanie sądowe w sprawach ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa pracy, jak również w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych oraz w innych sprawach, do których przepisy tego kodeksu stosuje się z mocy ustaw szczególnych (sprawy cywilne).

Uwaga: wyrok TK (Dz. U. z 2000 r. Nr 55, poz. 665) – definicja „sprawy cywilnej” poszerzona o roszczenia dotyczące zobowiązań pieniężnych, których źródło stanowi decyzja administracyjna.

Art. 2.

§ 1. Do rozpoznawania spraw cywilnych powołane są sądy powszechne, o ile sprawy te nie należą do właściwości sądów szczególnych, oraz Sąd Najwyższy.

§ 1a. (uchylony).

§ 2. (uchylony).

§ 3. Nie są rozpoznawane w postępowaniu sądowym sprawy cywilne, jeżeli przepisy szczególne przekazują je do właściwości innych organów.

Art. 3.

Strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dawać wyjaśnienia co do okoliczności sprawy zgodnie z prawdą i bez zatajania czegokolwiek oraz przedstawiać dowody.

Art. 4. (uchylony).

Art. 5.

W razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych.

Opracowano na podstawie: Dz. U. 1964 Nr 43, poz. 296, z 1965 r. Nr 15, poz. 113, z 1974 r. Nr 27, poz. 157, Nr 39, poz. 231, z 1975 r. Nr 45, poz. 234, z 1982 r. Nr 11, poz. 82, Nr 30, poz. 210, z 1983 r. Nr 5, poz. 33, z 1984 r. Nr 45, poz. 241 i 242, z 1985 r. Nr 20, poz. 86, z 1987 r. Nr 21, poz. 123, z 1988 r. Nr 41, poz. 324, z 1989 r. Nr 4, poz. 21, Nr 33, poz. 175, z 1990 r. Nr 14, poz. 88, Nr 34, poz. 198, Nr 53, poz. 306, Nr 55, poz. 318, Nr 79, poz. 464, z 1991 r. Nr 7, poz. 24, Nr 22, poz. 92, Nr 115, poz. 496, z 1993 r. Nr 12, poz. 53, z 1994 r. Nr 105, poz. 509, z 1995 r. Nr 83, poz. 417, z 1996 r. Nr 24, poz. 110, Nr 43, poz. 189, Nr 73, poz. 350, Nr 149, poz. 703, z 1997 r. Nr 43, poz. 270, Nr 54, poz. 348, Nr 75, poz. 471, Nr 102, poz. 643, Nr 117, poz. 752, Nr 121, poz. 769 i 770, Nr 133, poz. 882, Nr 139, poz. 934, Nr 140, poz. 940, Nr 141, poz. 944, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, Nr 117, poz. 757, z 1999 r. Nr 52, poz. 532, z 2000 r. Nr 22, poz. 269 i 271, Nr 48, poz. 552 i 554, Nr 55, poz. 665, Nr 73, poz. 852, Nr 94, poz. 1037, Nr 114, poz. 1191 i poz. 1193, Nr 122, poz. 1314, 1319 i 1322, z 2001 r. Nr 4, poz. 27, Nr 49, poz. 508, Nr 63, poz. 635, Nr 98, poz. 1069, 1070 i 1071, Nr 123, poz. 1353, Nr 125, poz. 1368, Nr 138, poz. 1546, z 2002 r. Nr 25, poz. 253, Nr 26, poz. 265, *cd. na str. 2*

Art. 6.

Sąd powinien przeciwdziałać przewlekaniu postępowania i dążyć do tego, aby rozstrzygnięcie nastąpiło na pierwszym posiedzeniu, jeżeli jest to możliwe bez szkody dla wyjaśnienia sprawy.

Art. 7.

Prokurator może żądać wszczęcia postępowania w każdej sprawie, jak również wziąć udział w każdym toczącym się już postępowaniu, jeżeli według jego oceny wymaga tego ochrona praworządności, praw obywateli lub interesu społecznego. W sprawach niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego prokurator może wytaczać powództwa tylko w wypadkach wskazanych w ustawie.

Art. 8.

Organizacje społeczne, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej, mogą w wypadkach przewidzianych w ustawie dla ochrony praw obywateli spowodować wszczęcie postępowania, jak również brać udział w toczącym się postępowaniu.

Art. 9.

- § 1. Rozpoznawanie spraw odbywa się jawnie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo przeglądać akta sprawy i otrzymywać odpisy, kopie lub wyciągi z tych akt.
- § 2. Strony i uczestnicy postępowania mają prawo do otrzymania z akt sprawy zapisu dźwięku, chyba że protokół został sporządzony wyłącznie pisemnie.

Art. 10.

W sprawach, w których zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd powinien w każdym stanie postępowania dążyć do ich ugodowego załatwienia. W tych sprawach strony mogą także zawrzeć ugody przed mediatorem.

Art. 11.

Ustalenia wydanego w postępowaniu karnym prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa wiążą sąd w postępowaniu cywilnym. Jednakże osoba, która nie była oskarżona, może powoływać się w postępowaniu cywilnym na wszelkie okoliczności wyłączone lub ograniczające jej odpowiedzialność cywilną.

Art. 12.

Roszczenia majątkowe wynikające z przestępstwa mogą być dochodzone w postępowaniu cywilnym albo w wypadkach w ustawie przewidzianych w postępowaniu karnym.

Art. 13.

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawy w procesie, chyba że ustawa stanowi inaczej. W wypadkach przewidzianych w ustawie sąd rozpoznaje sprawy według przepisów o postępowaniach odrębnych.

Nr 74, poz. 676, Nr 84, poz. 764, Nr 126, poz. 1069 i 1070, Nr 129, poz. 1102, Nr 153, poz. 1271, , Nr 219, poz. 1849, Nr 240, poz. 2058, z 2003 r. Nr 41, poz. 360, Nr 42, poz. 363, Nr 60, poz. 535, Nr 109, poz. 1035, Nr 119, poz. 1121, Nr 130, poz. 1188, Nr 139, poz. 1323, Nr 199, poz. 1939, Nr 228, poz. 2255, z 2004 r. Nr 9, poz. 75, Nr 11, poz. 101, Nr 68, poz. 623, Nr 91, poz. 871, Nr 93, poz. 891, Nr 121, poz. 1264, Nr 162, poz. 1691, Nr 169, poz. 1783, Nr 172, poz. 1804, Nr 204, poz. 2091, Nr 210, poz. 2135, Nr 236, poz. 2356, Nr 237, poz. 2384, z 2005 r. Nr 13, poz. 98, Nr 22, poz. 185, Nr 86, poz. 732, Nr 122, poz. 1024, Nr 143, poz. 1199, Nr 150, poz. 1239, Nr 167, poz. 1398, Nr 169, poz. 1413 i 1417, Nr 172, poz. 1438, Nr 178, poz. 1478, Nr 183, poz. 1538, Nr 264, poz. 2205, Nr 267, poz. 2258, z 2006 r. Nr 12, poz. 66, Nr 66, poz. 466, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 186, poz. 1379, Nr 208, poz. 1537 i 1540, Nr 226, poz. 1656, Nr 235, poz. 1699, z 2007 r. Nr 7, poz. 58, Nr 47, poz. 319, Nr 50, poz. 331, Nr 99, poz. 662, Nr 106, poz. 731, Nr 112, poz. 766 i 769, Nr 115, poz. 794, Nr 121, poz. 831, Nr 123, poz. 849, Nr 176, poz. 1243, Nr 181, poz. 1287, Nr 192, poz. 1378, Nr 247, poz. 1845, z 2008 r. Nr 59, poz. 367, Nr 96, poz. 609 i poz. 619, Nr 110, poz. 706, Nr 116, poz. 731, Nr 119, poz. 772, Nr 120, poz. 779, Nr 122, poz. 796, Nr 171, poz. 1056, Nr 220, poz. 1431, Nr 231, poz. 1547, Nr 234, poz. 1571,, *c.d. na str. 3.*

§ 2. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w niniejszym kodeksie, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

z 2009 r. Nr 26, poz. 156, Nr 67, poz. 571, Nr 69, poz. 592 i 593, Nr 131, poz. 1075, Nr 179, poz. 1395, Nr 216, poz. 1676, z 2010 r. Nr 3, poz. 13, Nr 7, poz. 45, Nr 40, poz. 229, Nr 108, poz. 684, Nr 109, poz. 724, Nr 125, poz. 842, Nr 152, poz. 1018, Nr 155, poz. 1037, Nr 182, poz. 1228, Nr 197, poz. 1307, Nr 215, poz. 1418, Nr 217, poz. 1435.

Art. 14. (uchylony).

**Część pierwsza
Postępowanie rozpoznawcze**

**Księga pierwsza
Proces**

**Tytuł I
Sąd**

**Dział I
Właściwość sądu. Przepis wstępny**

Art. 15.

- § 1. Sąd właściwy w chwili wniesienia pozwu pozostaje właściwy aż do ukończenia postępowania, choćby podstawy właściwości zmieniły się w toku sprawy.
- § 2. Sąd nie może uznać, że jest niewłaściwy, jeżeli w toku postępowania stał się właściwy.

**Rozdział 1
Właściwość rzeczowa**

**Oddział 1
Podstawy właściwości**

Art. 16.

Sądy rejonowe rozpoznają wszystkie sprawy z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 17.

Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy:

- 1) o prawa niemajątkowe i łącznie z nimi dochodzone roszczenia majątkowe oprócz spraw o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia,
- 2) o ochronę praw autorskich i pokrewnych, jak również dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych oraz o ochronę innych praw na dobrach niematerialnych,
- 3) o roszczenia wynikające z prawa prasowego,
- 4) o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu sporu przewyższa siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, a w postępowaniu w sprawach gospodar-

czych sto tysięcy złotych, oprócz spraw o alimenty, o naruszenie posiadania, o ustanowienie rozdzielności majątkowej między małżonkami, o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym oraz spraw rozpoznawanych w elektronicznym postępowaniu upominawczym,

- 4¹) o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę o podziale spółdzielni.
  - 4²) o uchylenie, stwierdzenie nieważności albo o ustalenie nieistnienia uchwał organów osób prawnych lub jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną,
  - 4³) o zapobieganie i zwalczanie nieuczciwej konkurencji,
  - 4⁴) o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.
- 5) (uchylony),
- 6) (uchylony).

Art. 18.

- § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu sprawy w sądzie rejonowym powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd ten może przekazać sprawę do rozpoznania sądowi okręgowemu. Postanowienie o przekazaniu sprawy wymaga uzasadnienia.
- § 2. Sąd okręgowy może przed pierwszą rozprawą odmówić przyjęcia sprawy do rozpoznania i zwrócić sprawę sądowi rejonowemu, jeżeli uzna, że poważne wątpliwości nie zachodzą. Postanowienie zapada na posiedzeniu niejawnym w składzie trzech sędziów i wymaga uzasadnienia. Ponowne przekazanie tej samej sprawy przez sąd rejonowy nie jest dopuszczalne.

Oddział 2

Wartość przedmiotu sporu

Art. 19.

- § 1. W sprawach o roszczenia pieniężne, zgłoszone choćby w zamian innego przedmiotu, podana kwota pieniężna stanowi wartość przedmiotu sporu.
- § 2. W innych sprawach majątkowych powód obowiązany jest oznaczyć w pozwie kwotę pieniężną wartość przedmiotu sporu, uwzględniając postanowienia zawarte w artykułach poniższych.

Art. 20.

Do wartości przedmiotu sporu nie wlicza się odsetek, pożytków i kosztów, żądanych obok roszczenia głównego.

Art. 21.

Jeżeli powód dochodzi pozwem kilku roszczeń, zlicza się ich wartość.

Art. 22.

W sprawach o prawo do świadczeń powtarzających się wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok za cały czas ich trwania.

Art. 23.

W sprawach o istnienie, unieważnienie albo rozwiązanie umowy najmu lub dzierżawy, o wydanie albo odebranie przedmiotu najmu lub dzierżawy, wartość przedmiotu sporu stanowi przy umowach zawartych na czas oznaczony – suma czynszu za czas sporny, lecz nie więcej niż za rok; przy umowach zawartych na czas nie oznaczony – suma czynszu za okres trzech miesięcy.

Art. 23¹.

W sprawach o roszczenia pracowników dotyczące nawiązania, istnienia lub rozwiązania stosunku pracy wartość przedmiotu sporu stanowi, przy umowach na czas określony – suma wynagrodzenia za pracę za okres sporny, lecz nie więcej niż za rok, a przy umowach na czas nieokreślony – za okres jednego roku.

Art. 23².

W sprawach o wydanie nieruchomości posiadanej bez tytułu prawnego lub na podstawie tytułu innego niż najem lub dzierżawa, wartość przedmiotu sporu oblicza się przyjmując, stosownie do rodzaju nieruchomości i sposobu korzystania z niej, podaną przez powoda sumę odpowiadającą trzymiesięcznemu czynszowi najmu lub dzierżawy należnemu od danego rodzaju nieruchomości.

Art. 24.

W sprawach o zabezpieczenie, zastaw lub hipotekę wartość przedmiotu sporu stanowi suma wierzytelności. Jeżeli jednak przedmiot zabezpieczenia lub zastawu ma mniejszą wartość niż wierzytelność, rozstrzyga wartość mniejsza.

Art. 25.

- § 1. Sąd może na posiedzeniu niejawnym sprawdzić wartość przedmiotu sporu oznaczoną przez powoda i zarządzić w tym celu dochodzenie.
- § 2. Po doręczeniu pozwu sprawdzenie nastąpić może jedynie na zarzut pozwanego, zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.
- § 3. Jeżeli sąd w wyniku sprawdzenia wartości przedmiotu sporu uzna się za niewłaściwy, przekaże sprawę sądowi właściwemu; jeżeli jest kilka sądów właściwych – przekaże temu z nich, który wskaże powód.

Art. 26.

Po ustaleniu w myśl artykułu poprzedzającego, wartość przedmiotu sporu nie podlega ponownemu badaniu w dalszym toku postępowania.

Rozdział 2

Właściwość miejscowa

Oddział 1

Właściwość ogólna

Art. 27.

§ 1. Powództwo wytacza się przed sąd pierwszej instancji, w którego okręgu pozwany ma miejsce zamieszkania.

§ 2. Miejsce zamieszkania określa się według przepisów kodeksu cywilnego.

Art. 28.

Jeżeli pozwany nie ma miejsca zamieszkania w Polsce, ogólną właściwość oznacza się według miejsca jego pobytu w Polsce, a gdy nie jest ono znane lub nie leży w Polsce – według ostatniego miejsca zamieszkania pozwanego w Polsce.

Art. 29.

Powództwo przeciwko Skarbowi Państwa wytacza się według siedziby państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie.

Art. 30.

Powództwo przeciwko osobie prawnej lub innemu podmiotowi nie będącemu osobą fizyczną wytacza się według miejsca ich siedziby.

Oddział 2

Właściwość przemienne

Art. 31.

Powództwo w sprawach objętych przepisami oddziału niniejszego wytoczyć można bądź według przepisów o właściwości ogólnej, bądź przed sąd oznaczony w przepisach poniższych.

Art. 32.

Powództwo o roszczenie alimentacyjne oraz o ustalenie pochodzenia dziecka i związane z tym roszczenia wytoczyć można według miejsca zamieszkania osoby uprawnionej.

Art. 33.

Powództwo o roszczenie majątkowe przeciwko przedsiębiorcy można wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład główny lub oddział, jeżeli roszczenie pozostaje w związku z działalnością tego zakładu lub oddziału.

Art. 34.

Powództwo o ustalenie istnienia umowy, o jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jako też o odszkodowanie z powodu niewykonania lub nienależytego wykonania umowy wytoczyć można przed sąd miejsca jej wykonania. W razie wątpliwości miejsce wykonania umowy powinno być stwierdzone dokumentem.

Art. 35.

Powództwo o roszczenie z czynu niedozwolonego wytoczyć można przed sąd, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę.

Art. 36.

Powództwo o zapłatę należności za prowadzenie sprawy wytoczyć można przed sąd miejsca, gdzie pełnomocnik procesowy sprawę prowadził.

Art. 37.

Powództwo o roszczenie ze stosunku najmu lub dzierżawy nieruchomości wytoczyć można przed sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 37¹.

- § 1. Powództwo przeciwko zobowiązanemu z weksla lub czeku można wytoczyć przed sąd miejsca płatności.
- § 2. Kilku zobowiązanych z weksla lub czeku można łącznie pozwać przed sąd miejsca płatności lub sąd właściwości ogólnej dla akceptanta albo wystawcy weksla własnego lub czeku.

Oddział 3**Właściwość wyłączna****Art. 38.**

- § 1. Powództwo o własność lub inne prawa rzeczowe na nieruchomości, jak również powództwo o posiadanie nieruchomości można wytoczyć wyłącznie przed sąd miejsca jej położenia. Jeżeli przedmiotem sporu jest służebność gruntowa, właściwość oznacza się według położenia nieruchomości obciążonej.
- § 2. Właściwość powyższa rozciąga się na roszczenia osobiste związane z prawami rzeczowymi i dochodzone łącznie z nimi przeciwko temu samemu pozwanemu.

Art. 39.

Powództwo z tytułu dziedziczenia, zachowku, jak również z tytułu zapisu, polecenia oraz innych rozrządzeń testamentowych wytacza się wyłącznie przed sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, przed sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część.

Art. 40.

Powództwo ze stosunku członkostwa spółdzielni, spółki lub stowarzyszenia wytacza się wyłącznie według miejsca ich siedziby.

Art. 41.

Powództwo ze stosunku małżeństwa wytacza się wyłącznie przed sąd, w którego okręgu małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania, jeżeli choć jedno z nich w okręgu tym jeszcze ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu. Z braku takiej podstawy wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania strony pozwanej, a jeżeli i tej podstawy nie ma – sąd miejsca zamieszkania powoda.

Art. 42.

Powództwo ze stosunku między rodzicami a dziećmi oraz między przysposabiającym a przysposobionym wytacza się wyłącznie przed sąd miejsca zamieszkania powoda, jeżeli brak jest podstaw do wytoczenia powództwa według przepisów o właściwości ogólnej.

Oddział 4**Przepisy szczególne****Art. 43.**

- § 1. Jeżeli uzasadniona jest właściwość kilku sądów, albo jeżeli powództwo wytacza się przeciwko kilku osobom, dla których według przepisów o właściwości ogólnej właściwe są różne sądy, wybór między tymi sądami należy do powoda.
- § 2. To samo dotyczy wypadku, gdy nieruchomości, której położenie jest podstawą oznaczenia właściwości sądu, jest położona w kilku okręgach sądowych.

Art. 44.

Jeżeli sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności, sąd nad nim przełożony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd.

Art. 45.

Jeżeli w myśl przepisów kodeksu nie można na podstawie okoliczności sprawy ustalić właściwości miejscowej, Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym oznaczy sąd, przed który należy wytoczyć powództwo.

Art. 46.

- § 1. Strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących w przyszłości wyniknąć z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten będzie wówczas wyłącznie właściwy, jeżeli strony nie postanowiły inaczej lub jeżeli powód nie złożył pozwu w elektronicznym postępowaniu upo-

minawczym. Strony mogą również ograniczyć umową pisemną prawo wyboru powoda pomiędzy kilku sądami właściwymi dla takich sporów.

§ 2. Strony nie mogą jednak zmieniać właściwości wyłącznej.

Dział II

Skład sądu

Art. 47.

§ 1. W pierwszej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

§ 2. W pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy:

1) z zakresu prawa pracy o:

- a) ustalenie istnienia, nawiązanie lub wygaśnięcie stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy,
- b) naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu i o roszczenia z tym związane,
- c) odszkodowanie lub zadośćuczynienie w wyniku stosowania mobbingu;

2) ze stosunków rodzinnych o:

- a) rozwód,
- b) separację,
- c) ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa,
- d) rozwiązanie przysposobienia.

§ 3. Postanowienia poza rozprawą oraz zarządzenia wydaje przewodniczący.

§ 4. Prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów zawodowych, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawilóść lub precedensowy charakter sprawy.

Art. 47¹.

Referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w wypadkach wskazanych w ustawie. W zakresie powierzonych mu czynności referendarz sądowy ma kompetencje sądu, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Dział III

Wyłączenie sędziego

Art. 48.

§ 1. Sędzia jest wyłączony z mocy samej ustawy:

- 1) w sprawach, w których jest stroną lub pozostaje z jedną ze stron w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy oddziałuje na jego prawa lub obowiązki;

- 2) w sprawach swego małżonka, krewnych lub powinowatych w linii prostej, krewnych bocznych do czwartego stopnia i powinowatych bocznych do drugiego stopnia;
  - 3) w sprawach osób związanych z nim z tytułu przysposobienia, opieki lub kurateli;
  - 4) w sprawach, w których był lub jest jeszcze pełnomocnikiem albo był radcą prawnym jednej ze stron;
  - 5) w sprawach, w których w instancji niższej brał udział w wydaniu zaskarżonego orzeczenia, jako też w sprawach o ważność aktu prawnego z jego udziałem sporządzonego lub przez niego rozpoznanego oraz w sprawach, w których występował jako prokurator;
  - 6) w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem, jeżeli brał udział w wydaniu tego orzeczenia.
- § 2. Powody wyłączenia trwają także po ustaniu uzasadniającego je małżeństwa, przysposobienia, opieki lub kurateli.
- § 3. Sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia objętego skargą o wznowienie, nie może orzekać co do tej skargi.

Pkt 5 w § 1 w art. 48 (w związku z art. 401 pkt 1 i art. 379 pkt 4) niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim ogranicza wyłącznie sędziego tylko do spraw, w których rozstrzygnięciu brał udział w instancji bezpośrednio niższej – wyrok TK (Dz. U. 2004 r. Nr 169, poz. 1783)

Art. 49.

Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 48, sąd wyłącza sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie.

Art. 50.

- § 1. Wniosek o wyłączenie sędziego strona zgłasza na piśmie lub ustnie do protokołu w sądzie, w którym sprawa się toczy, uprawdopodobniając przyczyny wyłączenia.
- § 2. Strona, która przystąpiła do rozprawy, powinna uprawdopodobnić ponadto, że przyczyna wyłączenia dopiero później powstała lub stała się jej znana.
- § 3. Aż do rozstrzygnięcia sprawy o wyłączenie sędziego może spełniać tylko czynności nie cierpiące zwłoki.

Art. 51.

Sędzia powinien zawiadomić sąd o zachodzącej podstawie swego wyłączenia i wstrzymać się od udziału w sprawie.

Art. 52.

- § 1. O wyłączeniu sędziego rozstrzyga sąd, w którym sprawa się toczy, a gdyby sąd ten nie mógł wydać postanowienia z powodu braku dostatecznej liczby sędziów – sąd nad nim przełożony.
- § 2. Postanowienie wydaje sąd w składzie trzech sędziów zawodowych po złożeniu wyjaśnienia przez sędziego, którego wniosek dotyczy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

[Art. 53.

Zgłaszającego w złej wierze wniosek o wyłączenie sędziego sąd, oddalając wniosek, skaże na grzywnę do wysokości pięciuset złotych.]

**Art. 53 niezgodny z
Konstytucją – wyrok
TK, Dz. U. z 2002 r.
Nr 219, poz. 1849**

Art. 53¹.

Ponowny wniosek o wyłączenie sędziego oparty na tych samych okolicznościach lub wniosek oczywiście bezzasadny podlega odrzuceniu bez składania wyjaśnień przez sędziego, którego dotyczy. O odrzuceniu orzeka sąd rozpoznający sprawę. Przepis art. 51 stosuje się odpowiednio. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 54.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do wyłączenia ławników, jak również innych organów sądowych oraz prokuratora. Wniosek o wyłączenie ławnika sąd rozstrzyga zgodnie z przepisami poprzedzającymi, a wniosek o wyłączenie pozostałych osób przekazuje odpowiedniemu organowi nadrzędnemu.

**Tytuł II
Prokurator****Art. 55.**

Prokurator, wytaczając powództwo na rzecz oznaczonej osoby, powinien ją wskazać w pozwie. Nie dotyczy to spraw niemajątkowych z zakresu prawa rodzinnego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 56.

- § 1. Osobę, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, sąd zawiadamia o tym, doręczając jej odpis pozwu. Osoba ta może wstąpić do sprawy w każdym jej stanie w charakterze powoda; w tym wypadku do udziału prokuratora w sprawie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.
- § 2. Prokurator nie może samodzielnie rozporządzać przedmiotem sporu.

Art. 57.

Jeżeli prokurator, wytaczając powództwo, nie działa na rzecz oznaczonej osoby, wnosi on pozew przeciwko wszystkim osobom będącym stronami stosunku prawnego, którego dotyczy powództwo.

Art. 58.

Wyrok prawomocny zapadły w sprawie wytoczonej przez prokuratora ma powagę rzeczy osądzonej pomiędzy stroną, na rzecz której prokurator wytoczył powództwo, a stroną przeciwną. Jednakże w sprawach o roszczenia majątkowe prawomocne rozstrzygnięcie sprawy nie pozbawia strony zainteresowanej, która nie brała udziału w

sporze, możliwości dochodzenia swoich roszczeń w całości lub w tej części, w której nie zostały zasądzone.

Art. 59.

Sąd zawiadamia prokuratora o każdej sprawie, w której udział jego uważa za potrzebny.

Art. 60.

- § 1. Prokurator może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium. Prokurator nie jest związany z żadną ze stron. Może on składać oświadczenia i zgłaszać wnioski, jakie uzna za celowe, oraz przytaczać fakty i dowody na ich potwierdzenie. Od chwili, kiedy prokurator zgłosił udział w postępowaniu, należy mu doręczać pisma procesowe, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach oraz orzeczenia sądowe.
- § 2. Prokurator może zaskarżyć każde orzeczenie sądowe, od którego służy środek odwoławczy. Terminy do zaskarżenia orzeczeń sądowych, ustanowione dla stron, wiążą również prokuratora.

Tytuł III

Organizacje społeczne

Art. 61.

- § 1. W sprawach o roszczenia alimentacyjne oraz w sprawach o ochronę konsumentów organizacje społeczne mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli.
- § 2. W sprawach wymienionych w § 1 organizacja taka może wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.
- § 3. Organizacje społeczne, do których zadań statutowych należy ochrona środowiska albo ochrona praw własności przemysłowej, mogą w sprawach z tego zakresu wstąpić, za zgodą powoda, do postępowania w każdym jego stadium.
- § 4. Organizacje społeczne, do których zadań statutowych należy ochrona równości oraz niedyskryminacji przez bezpodstawne bezpośrednie lub pośrednie zróżnicowanie praw i obowiązków obywateli, mogą w sprawach o roszczenia z tego zakresu wytaczać za zgodą obywateli powództwa na ich rzecz oraz, za zgodą powoda, wstępować do postępowania w każdym jego stadium.
- § 5. Organizacje społeczne, do których zadań statutowych należy pomoc ofiarom przestępstw, mogą w sprawach o roszczenia z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym, który stanowi przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego w postępowaniu karnym, wytaczać za zgodą obywateli powództwa na ich rzecz oraz, za zgodą powoda, wstępować do postępowania w każdym jego stadium.

Art. 62.

Do organizacji społecznych wnoszących powództwa na rzecz obywateli, jak również do uczestnictwa takich organizacji w postępowaniu dla ochrony praw obywateli, stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

Art. 63.

Organizacje wymienione w artykułach poprzedzających, które nie uczestniczą w sprawie, mogą przedstawiać sądowi istotny dla sprawy pogląd wyrażony w uchwale lub oświadczeniu ich należycie umocowanych organów.

Tytuł IIIa**Państwowa Inspekcja Pracy****Art. 63¹.**

W sprawach o ustalenie istnienia stosunku pracy inspektorzy pracy mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium.

Art. 63².

W sprawach wymienionych w artykule poprzedzającym do inspektorów pracy stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

Tytuł IIIb**Powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów****Art. 63³.**

W sprawach o ochronę interesów konsumentów, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów może wytaczać powództwa na rzecz obywateli, a także wstępować, za zgodą powoda, do postępowania w tych sprawach w każdym jego stadium.

Art. 63⁴.

W sprawach, o których mowa w art. 63³, do powiatowego (miejskiego) rzecznika konsumentów stosuje się odpowiednio przepisy o prokuratorze.

Tytuł IV**Strony****Dział I****Zdolność sądowa i procesowa****Art. 64.**

- § 1. Każda osoba fizyczna i prawna ma zdolność występowania w procesie jako strona (zdolność sądowa).
- § 1¹. Zdolność sądową mają także jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

§ 2. Zdolność sądową mają także organizacje społeczne dopuszczone do działania na podstawie obowiązujących przepisów, choćby nie posiadały osobowości prawnej.

Art. 65.

§ 1. Zdolność do czynności procesowych (zdolność procesową) mają osoby fizyczne posiadające pełną zdolność do czynności prawnych, osoby prawne, inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne, o których mowa w art. 64.

§ 2. Osoba fizyczna ograniczona w zdolności do czynności prawnych ma zdolność procesową w sprawach wynikających z czynności prawnych, których może dokonywać samodzielnie.

Art. 66.

Osoba fizyczna nie mająca zdolności procesowej może podejmować czynności procesowe tylko przez swego przedstawiciela ustawowego.

Art. 67.

§ 1. Osoby prawne, inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne mające zdolność sądową dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu.

§ 2. Za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. § 2. Za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. W zakresie określonym odrębną ustawą za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa.

§ 3. uchylony.

Art. 68.

Przedstawiciel ustawowy, organy oraz osoby wymienione w art. 67, mają obowiązek wykazać swoje umocowanie dokumentem przy pierwszej czynności procesowej. Zdania pierwszego nie stosuje się w przypadku dokonania czynności procesowej w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jednak przedstawiciel ustawowy i organy oraz osoby wymienione w art. 67 mają obowiązek wskazać podstawę swojego umocowania.

Art. 69.

Dla strony nie mającej zdolności procesowej, która nie ma przedstawiciela ustawowego, jak również dla strony nie mającej organu powołanego do jej reprezentowania, sąd na wniosek strony przeciwnej ustanowi kuratora, jeżeli strona ta podejmuje przeciwko drugiej stronie czynność procesową nie cierpiącą zwłoki. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 70.

- § 1. Jeżeli braki w zakresie zdolności sądowej lub procesowej albo w składzie właściwych organów dają się uzupełnić, sąd wyznaczy w tym celu odpowiedni termin. W wypadkach, w których ustanowienie przedstawiciela ustawowego powinno nastąpić z urzędu, sąd zwraca się o to do właściwego sądu opiekuńczego.
- § 2. Sąd może dopuścić tymczasowo do czynności stronę nie mającą zdolności sądowej lub procesowej albo osobę nie mającą należytego ustawowego umocowania, z zastrzeżeniem, że przed upływem wyznaczonego terminu braki będą uzupełnione, a czynności zatwierdzone przez powołaną do tego osobę.

Art. 71.

Jeżeli braków powyższych nie można uzupełnić albo nie zostały one w wyznaczonym terminie uzupełnione, sąd znieś postępowanie w zakresie, w jakim jest ono dotknięte brakami, i w miarę potrzeby wyda odpowiednie postanowienie.

Dział II**Współuczestnictwo w sporze****Art. 72.**

- § 1. Kilka osób może w jednej sprawie występować w roli powodów lub pozwanych, jeżeli przedmiot sporu stanowią:
- 1) prawa lub obowiązki im wspólne lub oparte na tej samej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo materialne);
  - 2) roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju, oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej, jeżeli ponadto właściwość sądu jest uzasadniona dla każdego z roszczeń lub zobowiązań z osobna, jako też dla wszystkich wspólnie (współuczestnictwo formalne).
- § 2. Jeżeli przeciwko kilku osobom sprawa może toczyć się tylko łącznie (współuczestnictwo konieczne), przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się także do osób, których udział w sprawie uzasadniałby jej rozpoznanie w postępowaniu odrębnym.
- § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w wypadku współuczestnictwa materialnego, innego niż współuczestnictwo konieczne.

Art. 73.

- § 1. Każdy współuczestnik działa w imieniu własnym.
- § 2. W wypadku jednak, gdy z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok dotyczyć ma niepodzielnie wszystkich współuczestników (współuczestnictwo jednolite), czynności procesowe współuczestników działających są skuteczne wobec nie działających. Do zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa potrzeba zgody wszystkich współuczestników.

Art. 74.

Każdy ze współuczestników sporu ma prawo samodzielnie popierać sprawę. Na posiedzenie sądowe wzywa się wszystkich tych współuczestników, co do których sprawa nie jest zakończona.

Dział III
Interwencja główna i uboczna**Art. 75.**

Kto występuje z roszczeniem o rzecz lub prawo, o które sprawa toczy się pomiędzy innymi osobami, może aż do zamknięcia rozprawy w pierwszej instancji wytoczyć powództwo o tę rzecz lub prawo przeciwko obu stronom przed sąd, w którym toczy się sprawa (interwencja główna).

Art. 76.

Kto ma interes prawny w tym, aby sprawa została rozstrzygnięta na korzyść jednej ze stron, może w każdym stanie sprawy aż do zamknięcia rozprawy w drugiej instancji przystąpić do tej strony (interwencja uboczna).

Art. 77.

- § 1. Wstąpienie swe do sprawy interwenient uboczny powinien zgłosić w piśmie, w którym poda, jaki ma interes prawny we wstąpieniu i do której ze stron przystępuje. Pismo to należy doręczyć obu stronom.
- § 2. Interwenient uboczny może ze wstąpieniem do sprawy połączyć dokonanie innej czynności procesowej.

Art. 78.

- § 1. Każda ze stron może zgłosić opozycję przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego, jednakże nie później niż przy rozpoczęciu najbliższej rozprawy.
- § 2. Sąd oddali opozycję po przeprowadzeniu co do niej rozprawy, jeżeli interwenient uprawdopodobni, że ma interes prawny we wstąpieniu do sprawy.
- § 3. Mimo wniesienia opozycji interwenient uboczny bierze udział w sprawie, dopóki orzeczenie uwzględniające opozycję nie stanie się prawomocne. W razie prawomocnego uwzględnienia opozycji czynności interwenienta ubocznego uważane będą za niebyłe.

Art. 79.

Interwenient uboczny jest uprawniony do wszelkich czynności procesowych dopuszczalnych według stanu sprawy. Nie mogą one jednak pozostawać w sprzeczności z czynnościami i oświadczeniami strony, do której przystąpił.

Art. 80.

Interwenantowi ubocznemu należy od chwili jego wstąpienia do sprawy doręczać, tak jak stronie, zawiadomienia o terminach i posiedzeniach sądowych, jako też orzeczenia sądu.

Art. 81.

Jeżeli z istoty spornego stosunku prawnego lub z przepisu ustawy wynika, że wyrok w sprawie ma odnieść bezpośredni skutek prawny w stosunku między interwenientem a przeciwnikiem strony, do której interwenient przystąpił, do stanowiska interwenienta w procesie stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie jednolitym.

Art. 82.

Interwenient uboczny nie może w stosunku do strony, do której przystąpił, podnieść zarzutu, że sprawa została rozstrzygnięta błędnie albo że strona ta prowadziła proces wadliwie, chyba że stan sprawy w chwili przystąpienia interwenienta uniemożliwił mu korzystanie ze środków obrony albo że strona umyślnie lub przez niedbalstwo nie skorzystała ze środków, które nie były interwenantowi znane.

Art. 83.

Za zgodą stron interwenient uboczny może wejść na miejsce strony, do której przystąpił.

**Dział IV
Przypozwanie****Art. 84**

- § 1. Strona, której w razie niekorzystnego dla niej rozstrzygnięcia przysługiwałoby roszczenie względem osoby trzeciej albo przeciwko której osoba trzecia mogłaby wystąpić z roszczeniem, może zawiadomić taką osobę o toczącym się procesie i wezwać ją do wzięcia w nim udziału.
- § 2. W tym celu strona wnosi do sądu pismo procesowe wskazujące przyczynę wezwania i stan sprawy. Pismo to doręcza się niezwłocznie osobie trzeciej, która może zgłosić swe przystąpienie do strony jako interwenient uboczny.

Art. 85.

Skutki związane z interwencją uboczną określone w art. 82 powstają w stosunku do wezwanego, który nie zgłosił przystąpienia, z chwilą, w której przystąpienie było możliwe.

Dział V

Pełnomocnicy procesowi

Art. 86.

Strony i ich organy lub przedstawiciele ustawowi mogą działać przed sądem osobiście lub przez pełnomocników.

Art. 87.

- § 1. Pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, a w sprawach własności przemysłowej także rzecznik patentowy, a ponadto osoba sprawująca zarząd majątkiem lub interesami strony oraz osoba pozostająca ze stroną w stałym stosunku zlecenia, jeżeli przedmiot sprawy wchodzi w zakres tego zlecenia, współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia.
- § 2. Pełnomocnikiem osoby prawnej lub przedsiębiorcy, w tym nie posiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego. Osoba prawna prowadząca, na podstawie odrębnych przepisów, obsługę prawną przedsiębiorcy, osoby prawnej lub innej jednostki organizacyjnej może udzielić pełnomocnictwa procesowego – w imieniu podmiotu, którego obsługę prawną prowadzi – adwokatowi lub radcy prawnemu, jeżeli została do tego upoważniona przez ten podmiot.
- § 3. W sprawach o ustalenie i zaprzeczenie pochodzenia dziecka i o roszczenia alimentacyjne pełnomocnikiem może być również przedstawiciel właściwego w sprawach z zakresu pomocy społecznej organu jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacji społecznej, mającej na celu udzielanie pomocy rodzinie.
- § 4. W sprawach związanych z prowadzeniem gospodarstwa rolnego pełnomocnikiem rolnika może być również przedstawiciel organizacji zrzeszającej rolników indywidualnych, której rolnik jest członkiem.
- § 5. W sprawach związanych z ochroną praw konsumentów pełnomocnikiem może być przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należy ochrona konsumentów.
- § 6. W sprawach związanych z ochroną własności przemysłowej, pełnomocnikiem twórcy projektu wynalazczego może być również przedstawiciel organizacji, do której zadań statutowych należą sprawy popierania własności przemysłowej i udzielania pomocy twórcom projektów wynalazczych.

Art. 87¹.

- § 1. W postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się w postępowaniu o zwolnienie od kosztów sądowych oraz o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz gdy stroną, jej organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest sędzia, prokurator, notariusz albo profesor lub doktor habilitowany nauk prawnych, a także gdy stroną, jej organem lub jej przedstawicielem ustawowym jest adwokat, radca prawny lub radca Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.

§ 3. Przepisu § 1 nie stosuje się także wtedy, gdy zastępstwo procesowe Skarbu Państwa jest wykonywane przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa.

Art. 88.

Pełnomocnictwo może być albo procesowe – bądź to ogólne, bądź do prowadzenia poszczególnych spraw – albo do niektórych tylko czynności procesowych.

Art. 89.

§ 1. Pełnomocnik jest obowiązany przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub wierzytelny odpis pełnomocnictwa. Adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy, a także radca Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa mogą sami uwierzytelnić odpis udzielonego im pełnomocnictwa oraz odpisy innych dokumentów wykazujących ich umocowanie. Sąd może w razie wątpliwości zażądać urzędowego poświadczenia podpisu strony. Zdania pierwszego nie stosuje się w przypadku dokonania czynności procesowej w elektronicznym postępowaniu upominawczym, jednak pełnomocnik powinien powołać się na pełnomocnictwo, wskazując jego datę, zakres oraz okoliczności wymienione w art. 87.

§ 2. W toku sprawy pełnomocnictwo może być udzielone ustnie na posiedzeniu sądu przez oświadczenie złożone przez stronę i wciągnięte do protokołu.

§ 3. (uchylony).

Art. 90.

Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pełnomocnictwo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.

Art. 91.

Pełnomocnictwo procesowe obejmuje z samego prawa umocowanie do:

- 1) wszystkich łączących się ze sprawą czynności procesowych, nie wyłączając powództwa wzajemnego, skargi o wznowienie postępowania i postępowania wywołanego ich wniesieniem, jako też wniesieniem interwencji głównej przeciwko mocodawcy;
- 2) wszelkich czynności dotyczących zabezpieczenia i egzekucji;
- 3) udzielenia dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi lub radcy prawnemu;
- 4) zawarcia ugody, zrzeczenia się roszczenia albo uznania powództwa, jeżeli czynności te nie zostały wyłączone w danym pełnomocnictwie;
- 5) odbioru kosztów procesu od strony przeciwnej.

Art. 92.

Zakres, czas trwania i skutki umocowania szerszego niż pełnomocnictwo procesowe, jak również umocowanie do poszczególnych czynności procesowych, ocenia się według treści pełnomocnictwa oraz przepisów prawa cywilnego.

Art. 93.

Mocodawca stawający jednocześnie z pełnomocnikiem może niezwłocznie prosto-
wać lub odwoływać oświadczenia pełnomocnika.

Art. 94.

- § 1. Wypowiedzenie pełnomocnictwa procesowego przez mocodawcę odnosi sku-
tek prawny w stosunku do sądu z chwilą zawiadomienia go o tym, w stosunku
zaś do przeciwnika i innych uczestników – z chwilą doręczenia im tego zawi-
domienia przez sąd.
- § 2. Adwokat lub radca prawny, który wypowiedział pełnomocnictwo, obowiązany
jest działać za stronę jeszcze przez dwa tygodnie, chyba że mocodawca zwolni
go od tego obowiązku. Każdy inny pełnomocnik powinien, mimo wypowie-
dzenia, działać za mocodawcę przez ten sam czas, jeżeli jest to konieczne do
uchronienia mocodawcy od niekorzystnych skutków prawnych.

Art. 95.

Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do adwokata lub radcy
prawnego ustanowionego przez sąd w przypadku zwolnienia go od obowiązku zastę-
powania strony w procesie.

Art. 96.

W razie śmierci strony albo utraty przez nią zdolności sądowej pełnomocnictwo wy-
gasa. Jednakże pełnomocnik procesowy działa aż do czasu zawieszenia postępow-
ania.

Art. 97.

- § 1. Po wniesieniu pozwu sąd może dopuścić tymczasowo do podjęcia naglącej
czynności procesowej osobę nie mogącą na razie przedstawić pełnomocnictwa.
Zarządzenie to sąd może uzależnić od zabezpieczenia kosztów.
- § 2. Sąd wyznaczy równocześnie termin, w ciągu którego osoba działająca bez peł-
nomocnictwa powinna je złożyć albo przedstawić zatwierdzenie swej czynno-
ści przez stronę. Jeżeli termin upłynął bezskutecznie, sąd pominie czynności
procesowe tej osoby. W tym wypadku przeciwnik może żądać od działającego
bez umocowania zwrotu kosztów spowodowanych jego tymczasowym dopusz-
czeniem.

Tytuł V

Koszty procesu

Dział I

Zwrot kosztów procesu

Art. 98.

- § 1. Strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu).
- § 2. Do niezbędnych kosztów procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, zalicza się poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdów i równowartość utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego.
- § 3. Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony.
- § 4. Wysokość kosztów sądowych, zasady zwrotu utraconego zarobku lub dochodu oraz kosztów stawiennictwa strony w sądzie, a także wynagrodzenie adwokata, radcy prawnego i rzecznika patentowego regulują odrębne przepisy.

Art. 98¹.

- § 1. Do niezbędnych kosztów procesu zalicza się koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd.
- § 2. Jeżeli postępowanie cywilne zostało wszczęte w ciągu trzech miesięcy od dnia zakończenia mediacji, która nie została zakończona ugodą albo w ciągu trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia o odmowie zatwierdzenia ugody przez sąd, do niezbędnych kosztów procesu zalicza się także koszty mediacji w wysokości nieprzekraczającej czwartej części opłaty.
- § 3. Do określenia kosztów mediacji stosuje się odpowiednio art. 98 § 2 i 3.
- § 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wysokość wynagrodzenia mediatora za prowadzenie postępowania mediacyjnego wszczętego na podstawie skierowania sądu i wydatki mediatora podlegające zwrotowi, biorąc pod uwagę rodzaj sprawy i wartość przedmiotu sporu oraz niezbędne wydatki związane z prowadzeniem mediacji.

Art. 99.

Stronom reprezentowanym przez radcę prawnego lub rzecznika patentowego oraz Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa zwraca się koszty w wysokości należnej według przepisów o wynagrodzeniu adwokata.

Art. 100.

W razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Sąd może jednak włożyć na jedną ze stron obowiązek zwrotu wszystkich kosztów, jeżeli jej przeciwnik uległ tylko co do nieznacznej części swego żądania albo gdy określenie należnej mu sumy zależało od wzajemnego obrachunku lub oceny sądu.

Art. 101.

Zwrot kosztów należy się pozwanemu pomimo uwzględnienia powództwa, jeżeli nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu.

Art. 102.

W wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

Art. 103.

- § 1. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może włożyć na stronę lub interwenienta obowiązek zwrotu kosztów, wywołanych ich niesumiennym lub oczywiście niewłaściwym postępowaniem.
- § 2. Przepis § 1 dotyczy zwłaszcza kosztów powstałych wskutek uchylenia się od wyjaśnień lub złożenia wyjaśnień niezgodnych z prawdą, zatajenia lub opóźnionego powołania dowodów, a także nieusprawiedliwionej odmowy poddania się mediacji, na którą strona uprzednio wyraziła zgodę.

Art. 104.

Koszty procesu, w którym zawarto ugodę, znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 104¹.

Koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd i zakończonej ugodą znosi się wzajemnie, jeżeli strony nie postanowiły inaczej.

Art. 105.

- § 1. Współuczestnicy sporu zwracają koszty procesu w częściach równych. Sąd może jednak nakazać zwrot kosztów odpowiednio do udziału każdego ze współuczestników w sprawie, jeżeli pod tym względem zachodzą, znaczne różnice.
- § 2. Na współuczestników sporu odpowiadających solidarnie co do istoty sprawy sąd włoży solidarny obowiązek zwrotu kosztów. Za koszty wynikłe z czynności procesowych, podjętych przez poszczególnych współuczestników wyłącznie we własnym interesie, inni współuczestnicy nie odpowiadają.

Art. 106.

Udział prokuratora w sprawie nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów na rzecz Skarbu Państwa ani od Skarbu Państwa.

Art. 107.

Interwenant uboczny, do którego nie mają zastosowania przepisy o współuczestnictwie jednolitym, nie zwraca kosztów przeciwnikowi strony, do której przystąpił. Sąd może jednak przyznać od interwenienta na rzecz wygrywającego sprawę przeciwnika strony, do której interwenant przystąpił, zwrot kosztów wywołanych samoistnymi czynnościami procesowymi interwenienta. Sąd może także przyznać interwenantowi koszty interwencji od przeciwnika obowiązującego do zwrotu kosztów.

Art. 108.

- § 1. Sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Sąd może jednak rozstrzygnąć jedynie o zasadach poniesienia przez strony kosztów procesu, pozostawiając szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu; w tej sytuacji, po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, referendarz sądowy w sądzie pierwszej instancji wydaje postanowienie, w którym dokonuje szczegółowego wyliczenia kosztów obciążających strony.
- § 2. Sąd drugiej instancji, uchylając zaskarżone orzeczenie i przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do rozpoznania, pozostawia temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Art. 108¹.

Jeżeli w toku postępowania sąd nie orzekł o obowiązku poniesienia kosztów sądowych lub orzeczeniem nie objął całej kwoty należnej z tego tytułu, postanowienie w tym przedmiocie wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd, przed którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 109.

- § 1. Roszczenie o zwrot kosztów wygasa, jeśli strona najpóźniej przed zamknięciem rozprawy bezpośrednio poprzedzającej wydanie orzeczenia nie złoży sądowi spisu kosztów albo nie zgłosi wniosku o przyznanie kosztów według norm przepisanych. Jednakże o kosztach należnych stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego sąd orzeka z urzędu.
- § 2. Orzekając o wysokości przyznanych stronie kosztów procesu, sąd bierze pod uwagę celowość poniesionych kosztów oraz niezbędność ich poniesienia z uwagi na charakter sprawy. Przy ustalaniu wysokości kosztów poniesionych przez stronę reprezentowaną przez pełnomocnika będącego adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, sąd bierze pod uwagę niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia.

Art. 110.

Sąd może zasądzić od świadka, biegłego, pełnomocnika lub przedstawiciela ustawowego – po ich wysłuchaniu – zwrot kosztów wywołanych ich rażącą winą. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Dział II**Pomoc prawna z urzędu****Art. 111–116. (uchylone)****Art. 117.**

- § 1. Strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego.
- § 2. Osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.
- § 3. Osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może się domagać ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykáže, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.
- § 4. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno, na piśmie lub ustnie do protokołu, w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania, który niezwłocznie przesyła ten wniosek sądowi właściwemu.
- § 5. Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny.
- § 6. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, zgłoszony po raz pierwszy w postępowaniu apelacyjnym, kasacyjnym lub postępowaniu ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, sąd przekazuje do rozpoznania sądowi pierwszej instancji, chyba że uzna wniosek za uzasadniony.

Art. 117¹.

- § 1. Osoba fizyczna dołącza do wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o swoim stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru. Jeżeli wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego składany jest łącznie z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, osoba fizyczna dołącza tylko jedno oświadczenie.

- § 2. Sąd może odebrać od osoby fizycznej przyrzeczenie o treści: „Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożone przeze mnie oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania jest prawdziwe i rzetelne”. Przed odebraniem przyrzeczenia poucza się stronę ubiegającą się o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego o treści art. 120 § 4.
- § 3. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego złożony przez stronę reprezentowaną przez adwokata lub radcę prawnego bez dołączenia oświadczenia, o którym mowa w § 1, przewodniczący zwraca bez wzywania do uzupełnienia braków.
- § 4. W razie złożenia wniosku ustnie do protokołu, oświadczenie, o którym mowa w § 1, może być złożone także do protokołu.
- § 5. Przepisów § 1–4 nie stosuje się, jeżeli wniosek składa strona, o której mowa w art. 117 § 1.
- § 6. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzór oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, o którym mowa w § 1, a także sposób udostępniania osobom fizycznym wzoru druków tych oświadczeń, mając na względzie umożliwienie stronie złożenia jednego oświadczenia w razie składania wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych i komunikatywność niezbędnych pouczeń dla stron co do sposobu wypełnienia, skutków niezłożenia oraz złożenia nieprawdziwego oświadczenia.

Art. 117².

- § 1. W razie oddalenia wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona nie może ponownie domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, powołując się na te same okoliczności, które stanowiły uzasadnienie oddalonego wniosku.
- § 2. Ponowny wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, oparty na tych samych okolicznościach, podlega odrzuceniu. Na postanowienie o odrzuceniu wniosku nie przysługuje zażalenie.

Art. 117³.

- § 1. O wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego sąd zwraca się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych.
- § 2. Właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, wyznacza adwokata lub radcę prawnego niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni, zawiadamiając o tym sąd. W zawiadomieniu właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wskazuje imię i nazwisko wyznaczonego adwokata lub radcy prawnego oraz jego adres do doręczeń.
- § 3. Jeżeli strona we wniosku wskazała adwokata lub radcę prawnego, właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, w miarę możliwości i w porozumieniu ze wskazanym adwokatem lub radcą prawnym, wyznaczy adwokata lub radcę prawnego wskazanego przez stronę.

Art. 118.

- § 1. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego.

- § 2. Adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd jest obowiązany zastępować stronę do prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej.
- § 3. Z ważnych przyczyn adwokat lub radca prawny może wnosić o zwolnienie od obowiązku zastępowania strony w procesie. Sąd, zwalniając adwokata lub radcę prawnego, zwraca się jednocześnie do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie innego adwokata lub radcy prawnego. Przepis art. 117³ § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd ma podjąć czynności poza siedzibą sądu orzekającego, sąd, na uzasadniony wniosek ustanowionego adwokata lub radcy prawnego, zwróci się w razie potrzeby do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego z innej miejscowości. Przepis art. 117³ § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 5. Jeżeli adwokat lub radca prawny ustanowiony w związku z postępowaniem kasacyjnym lub postępowaniem ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie stwierdza podstaw do wniesienia skargi, jest obowiązany niezwłocznie zawiadomić na piśmie o tym stronę oraz sąd, nie później niż w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go o wyznaczeniu. Do zawiadomienia adwokat lub radca prawny dołącza sporządzoną przez siebie opinię o braku podstaw do wniesienia skargi. Opinia nie jest załączana do akt sprawy i nie jest doręczana stronie przeciwnej.
- § 6. Jeżeli opinia, o której mowa w § 5, nie została sporządzona z zachowaniem zasad należytej staranności, sąd zawiadamia o tym właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy adwokat lub radca prawny. W takim przypadku właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wyznaczy innego adwokata lub radcę prawnego. Przepis art. 117³ § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 119.

Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego wygasa ze śmiercią strony, która je uzyskała. Jednakże na zasadzie tego ustanowienia adwokat lub radca prawny strony podejmuje czynności niecierpiące zwłoki.

Art. 119¹.

Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się ustanowienia lub zastępowanej przez ustanowionego adwokata lub radcę prawnego.

Art. 120.

- § 1. Sąd cofnie ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć.
- § 2. W wypadkach, o których mowa w § 1, strona obowiązana jest uiścić wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego.
- § 3. Ponadto, w wypadku gdy okoliczności na podstawie których przyznano ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przestały istnieć, sąd może obciążyć

stronę tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.

- § 4. Stronę, która uzyskała ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na podstawie podania świadomie nieprawdziwych okoliczności, sąd skazuje na grzywnę, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Art. 121.

(uchylony).

Art. 122.

- § 1. Adwokat lub radca prawny ustanowiony zgodnie z przepisami niniejszego działu ma prawo – z wyłączeniem strony – ściągnąć sumę należną mu tytułem wynagrodzenia i zwrotu wydatków z kosztów zasądzonych na rzecz tej strony od przeciwnika. Przeciwnik nie może czynić żadnych potrąceń, z wyjątkiem kosztów nawzajem mu przyznanych od strony korzystającej z pomocy prawnej z urzędu.
- § 2. Na kosztach, przypadających od przeciwnika strony korzystającej z pomocy prawnej z urzędu, należności adwokata lub radcy prawnego ustanowionego według przepisów poprzedzających przysługuje pierwszeństwo przed roszczeniami osób trzecich.

Art. 123.

- § 1. Postanowienia, o których mowa w dziale niniejszym sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym. Postanowienia doręcza się tylko stronie, która złożyła wniosek o ustanowienie dla niej adwokata lub radcy prawnego.
- § 2. Postanowienie o ustanowieniu albo odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego może wydać także referendarz sądowy.

Art. 124.

- § 1. Zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy ich ustanowienia nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla powoda na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.
- § 2. W razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia zażalenia, dla którego sporządzenia ustawa wymaga zastępstwa prawnego przez adwokata lub radcę prawnego, sąd doręcza ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu odpis postanowienia z urzędu, a termin do wniesienia zażalenia na postanowienie biegnie od dnia jego doręczenia pełnomocnikowi. Jeżeli strona prawidłowo zażądała doręczenia postanowienia z uzasadnieniem, odpis postanowienia doręcza się pełnomocnikowi z uzasadnieniem.
- § 3. W razie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego na wniosek zgłoszony przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej przez stronę, która prawidłowo zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, sąd doręcza

ustanowionemu adwokatowi lub radcy prawnemu orzeczenie z uzasadnieniem z urzędu, a termin do wniesienia skargi kasacyjnej biegnie od dnia doręczenia pełnomocnikowi orzeczenia z uzasadnieniem.

- § 4. W razie oddalenia wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, zgłoszonego w przypadkach, o których mowa w § 2 lub § 3, termin do wniesienia środka zaskarżenia biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia, a jeżeli postanowienie zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego ogłoszenia. Jeżeli jednak strona wniosła zażalenie w przepisany termin, termin do złożenia środka zaskarżenia biegnie od dnia doręczenia stronie postanowienia oddalającego zażalenie, a jeżeli postanowienie sądu drugiej instancji zostało wydane na posiedzeniu jawnym – od dnia jego ogłoszenia.
- § 5. Ponowny wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, oparty na tych samych okolicznościach, nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

Tytuł VI

Postępowanie

Dział I

Przepisy ogólne o czynnościach procesowych

Rozdział 1

Pisma procesowe

Art. 125.

- § 1. Pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą.
- § 2. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, pisma procesowe wnosi się na urzędowych formularzach lub za pomocą systemu teleinformatycznego (drogą elektroniczną) lub na informatycznych nośnikach danych.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory i sposób udostępniania stronom urzędowych formularzy, o których mowa w § 2, odpowiadających wymaganiom przewidzianym dla pism procesowych, szczególnym wymaganiom postępowania, w którym mają być stosowane, oraz zawierających niezbędne pouczenia dla stron co do sposobu ich wypełniania, wnoszenia i skutków niedostosowania pisma do tych wymagań. Urzędowe formularze powinny być udostępniane w siedzibach sądów oraz poza sądami, w dogodny dla stron sposób, za niewygórowaną odpłatnością.
- § 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady i termin wprowadzenia techniki informatycznej, warunki, jakim powinny odpowiadać informatyczne nośniki danych, na których pisma procesowe mają być wnoszone, tryb odtwarzania danych na nich zawartych oraz sposób ich przechowywania i zabezpieczania, uwzględniając stan wyposażenia sądów w odpowiednie środki techniczne i poziom rozwoju technik informatycznych.

Art. 126.

- § 1. Każde pismo procesowe powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
  - 2) oznaczenie rodzaju pisma;
  - 3) osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;
  - 4) podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
  - 5) wymienienie załączników.
- § 2. Gdy pismo procesowe jest pierwszym pismem w sprawie, powinno ponadto zawierać oznaczenie miejsca zamieszkania lub siedziby stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz przedmiotu sporu, pisma zaś dalsze – sygnaturę akt.
- § 3. Do pisma należy dołączyć pełnomocnictwo, jeżeli pismo wnosi pełnomocnik, który przedtem nie złożył pełnomocnictwa.
- § 3¹. Przepisu § 3 nie stosuje się do pism wnoszonych w elektronicznym postępowaniu upominawczym.
- § 4. Za stronę, która nie może się podpisać, podpisuje pismo osoba przez nią upoważniona, z wymienieniem przyczyny, dla której strona sama się nie podpisała.
- § 5. Pismo procesowe wniesione drogą elektroniczną powinno być opatrzone podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym (Dz. U. Nr 130, poz. 1450, z późn. zm.¹⁾).
- § 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe wymagania dotyczące trybu zakładania konta w systemie teleinformatycznym służącym do prowadzenia elektronicznego postępowania upominawczego oraz sposobu posługiwania się podpisem elektronicznym w tym postępowaniu, mając na względzie sprawność postępowania, dostępność drogi elektronicznej dla stron postępowania oraz ochronę praw stron postępowania, przy uwzględnieniu możliwości składania jednorazowo wielu pozwów.

Art. 126¹.

- § 1. W każdym piśmie należy podać wartość przedmiotu sporu lub wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy właściwość rzeczowa sądu, wysokość opłaty lub dopuszczalność środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna.
- § 2. Pisma dotyczące części przedmiotu sporu lub zaskarżenia podlegają opłacie tylko w stosunku do wartości tej części.
- § 3. Wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia podaje się w złotych, zaokrąglając w górę do pełnego złotego.

Art. 126².

- § 1. Sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata.

---

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 124, poz. 1152 i Nr 217, poz. 2125, z 2004 r. Nr 96, poz. 959, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, z 2006 r. Nr 145, poz. 1050 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97.

- § 2. Nie żąda się opłaty od pisma, jeżeli już z jego treści wynika, że podlega ono odrzuceniu.

Art. 127.

W pismach procesowych mających na celu przygotowanie rozprawy (pisma przygotowawcze) należy podać zwięźle stan sprawy, wypowiedzieć się co do twierdzeń strony przeciwnej i dowodów przez nią powołanych, wreszcie wskazać dowody, które mają być przedstawione na rozprawie, lub je załączyć.

Art. 128.

- § 1. Do pisma procesowego należy dołączyć jego odpisy i odpisy załączników dla doręczenia ich uczestniczącym w sprawie osobom, a ponadto, jeżeli w sądzie nie złożono załączników w oryginale, po jednym odpisie każdego załącznika do akt sądowych.
- § 2. W elektronicznym postępowaniu upominawczym przepisu § 1 nie stosuje się.

Art. 129.

- § 1. Strona powołująca się w piśmie na dokument obowiązana jest na żądanie przeciwnika złożyć oryginał dokumentu w sądzie jeszcze przed rozprawą.
- § 2. Zamiast oryginału dokumentu strona może złożyć odpis dokumentu, jeżeli jego zgodność z oryginałem została poświadczona przez notariusza albo przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa.
- § 3. Zawarte w odpisie dokumentu poświadczenie zgodności z oryginałem przez występującego w sprawie pełnomocnika strony będącego adwokatem, radcą prawnym, rzecznikiem patentowym lub radcą Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa ma charakter dokumentu urzędowego.
- § 4. Jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, sąd, na wniosek strony albo z urzędu, zażąda od strony składającej odpis dokumentu, o którym mowa w § 2, przedłożenia oryginału tego dokumentu.

Art. 130.

- § 1. Jeżeli pismo procesowe nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania warunków formalnych lub jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do poprawienia, uzupełnienia lub opłacenia go w terminie tygodniowym. Mylne oznaczenie pisma procesowego lub inne oczywiste niedokładności nie stanowią przeszkody do nadania pismu biegu i rozpoznania go w trybie właściwym.
- § 1¹. Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela, przewodniczący wyznacza termin do poprawienia lub uzupełnienia pisma albo uiszczenia opłaty nie krótszy niż miesiąc.
- § 2. Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu.
- § 3. Pismo poprawione lub uzupełnione w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

- § 4. Zarządzenie przewodniczącego o zwrocie pozwu doręcza się tylko powodowi.
- § 5. Pisma procesowe sporządzone z naruszeniem art. 87¹ podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia braków, chyba że ustawa stanowi inaczej.
- § 6. W elektronicznym postępowaniu upominawczym pozew wnosi się wraz z opłatą sądową. Wniesienie pozwu bez opłaty nie wywołuje skutków jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu. Przepisów zdania pierwszego i drugiego nie stosuje się, jeżeli powód jest zwolniony od kosztów sądowych z mocy prawa.

Art. 130¹.

[§ 1. Jeżeli pismo procesowe, które powinno być wniesione na urzędowym formularzu, nie zostało wniesione na takim formularzu, formularz został nieprawidłowo wypełniony albo nie może otrzymać prawidłowego biegu wskutek niezachowania innych warunków formalnych, przewodniczący zwraca stronie pismo bez wzywania do jego poprawienia lub uzupełnienia. Sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty lub sprzeciw od nakazu zapłaty sąd odrzuca.]

- § 1¹. Jeżeli pismo procesowe, które powinno być wniesione na urzędowym formularzu, nie zostało wniesione na takim formularzu lub nie może otrzymać prawidłowego biegu na skutek niezachowania innych warunków formalnych, przewodniczący wzywa stronę do jego poprawienia lub uzupełnienia w terminie tygodniowym, przesyłając złożone pismo. Wezwanie powinno wskazywać wszystkie braki pisma oraz zawierać pouczenie o treści § 2.
- § 2. W razie bezskutecznego upływu terminu lub ponownego złożenia pisma dotkniętego brakami przewodniczący zarządza zwrot pisma. Sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty oraz sprzeciw od nakazu zapłaty sąd odrzuca.
- § 3. Przepisy § 1¹ i § 2 stosuje się odpowiednio do pism, które powinny być wniesione na informatycznych nośnikach danych.
- § 4. (uchylony).

§ 1 w art. 130¹ niezgodny z Konstytucją oraz Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – wyrok TK, Dz. U. 2002 r. Nr 26, poz. 265

Art. 130².

- § 1. Pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu.
- § 2. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 strona może uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, pismo wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu pisma z tej samej przyczyny.
- § 3. (uchylony).
- § 4. (uchylony).
- § 5. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej powstał na skutek sprawdzenia przez sąd wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia.

Art. 130³.

- § 1. Przepisy art. 126¹, art. 126², art. 130 § 1 i § 1¹, art. 130² stosuje się odpowiednio, gdy przed wysłaniem odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – przed wysłaniem zawiadomienia o terminie posiedzenia, powstał obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty na skutek ustalenia przez sąd wyższej wartości przedmiotu sporu, cofnięcia zwolnienia od kosztów sądowych albo uchylenia kurateli.
- § 2. Jeżeli obowiązek uiszczenia lub uzupełnienia opłaty powstał na skutek rozszerzenia lub innej zmiany żądania, z innych przyczyn niż wymienione w § 1, albo po wysłaniu odpisu pisma innym stronom, a w braku takich stron – po wysłaniu zawiadomienia o terminie posiedzenia, przewodniczący wzywa zobowiązanego do uiszczenia należnej opłaty w terminie tygodnia, a jeżeli mieszka on lub ma siedzibę za granicą i nie ma w kraju przedstawiciela – w terminie nie krótszym od miesiąca. W razie bezskutecznego upływu terminu, sąd prowadzi sprawę bez wstrzymywania biegu postępowania, a o obowiązku uiszczenia opłaty orzeka w orzeczeniu kończącym sprawę w instancji, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu.

Art. 130⁴.

- § 1. Strona, która wnosi o podjęcie czynności połączonej z wydatkami, obowiązana jest uiścić zaliczkę na ich pokrycie w wysokości i terminie oznaczonym przez sąd. Jeżeli więcej niż jedna strona wnosi o podjęcie czynności, sąd zobowiązuje, każdą stronę, która z czynności wywodzi skutki prawne, do uiszczenia zaliczki w równych częściach lub w innym stosunku według swego uznania.
- § 2. Przewodniczący wzywa stronę zobowiązaną do wniesienia zaliczki, aby w wyznaczonym terminie nie dłuższym niż dwa tygodnie zapłaciła oznaczoną kwotę. Jeżeli strona mieszka lub ma siedzibę za granicą, wyznaczony termin nie może być krótszy niż miesiąc.
- § 3. Jeżeli okazuje się, że przewidywane lub rzeczywiste wydatki są większe od wniesionej zaliczki, przewodniczący wzywa o jej uzupełnienie w trybie określonym w § 2.
- § 4. Sąd podejmie czynność połączoną z wydatkami, jeżeli zaliczka zostanie uiszczona w oznaczonej wysokości.
- § 5. W razie nieuiszczenia zaliczki, sąd pominie czynność połączoną z wydatkami.

Art. 130⁵.

W wypadkach, o których mowa w art. 130–130⁴, zarządzenia może wydać także referendarz sądowy.

Rozdział 2**Doręczenia****Art. 131.**

- § 1. Sąd dokonuje doręczeń przez operatora publicznego lub innego operatora pocztowego w rozumieniu ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1159 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97 i Nr 168, poz.

- 1323), osoby zatrudnione w sądzie, komornika lub sądową służbę doręczeniową.
- § 2. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb i sposób doręczania pism sądowych przez podmioty, o których mowa w § 1, mając na uwadze konieczność zapewnienia sprawnego toku postępowania, a także realizacji gwarancji procesowych jego uczestników, ochronę praw osób, którym pisma są doręczane, oraz ochronę ich danych osobowych.
- § 3. Minister Sprawiedliwości, na uzasadniony wniosek prezesa sądu, w drodze zarządzenia, tworzy i znosi w tym sądzie sądową służbę doręczeniową.
- § 4. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, warunki organizacji oraz strukturę sądowej służby doręczeniowej, mając na względzie wielkość sądu, koszty oraz zapewnienie skuteczności doręczeń i zachowanie wymogów postępowania sądowego.

Art. 131¹.

- § 1. W elektronicznym postępowaniu upominawczym doręczeń powodowi dokonuje się za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze (doręczenie elektroniczne), a pozwanemu, w przypadku gdy wniesie pismo drogą elektroniczną.
- § 2. W przypadku doręczenia elektronicznego pismo uznaje się za doręczone z datą wskazaną w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji, a przy braku takiego potwierdzenia doręczenie uznaje się za skuteczne z upływem 14 dni od daty umieszczenia pisma w systemie teleinformatycznym.
- § 3. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, tryb doręczeń elektronicznych w elektronicznym postępowaniu upominawczym mając na względzie zapewnienie skuteczności doręczeń oraz ochronę praw osób, którym pisma są doręczane.

Art. 132.

- § 1. W toku sprawy adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy oraz radca Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa doręczają sobie nawzajem bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami. Do pisma procesowego wniesionego do sądu dołącza się dowód doręczenia drugiej stronie odpisu albo dowód jego wysłania przesyłką poleconą. Pisma, do których nie dołączono dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą, podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku.
- § 1¹. Przepis § 1 nie dotyczy wniesienia pozwu wzajemnego, apelacji, skargi kasacyjnej, zażalenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, zarzutów od nakazu zapłaty, wniosku o zabezpieczenie powództwa, skargi o wznowienie postępowania, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i skargi na orzeczenia referendarza sądowego, które należy złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej.
- § 2. Doręczenie adresatowi może nastąpić także przez wręczenie mu pisma bezpośrednio w sekretariacie sądu.

Art. 133.

- § 1. Jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności procesowej – jej przedstawicielowi ustawowemu.
- § 2. Pisma procesowe lub orzeczenia dla osoby prawnej, jak również dla organizacji, która nie ma osobowości prawnej, doręcza się organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism.
- § 2a. Pisma procesowe dla przedsiębiorców i wspólników spółek handlowych, wpisanych do rejestru sądowego na podstawie odrębnych przepisów, doręcza się na adres podany w rejestrze, chyba że strona wskazała inny adres dla doręczeń. Jeżeli ostatni wpisany adres został wykreślony jako niezgodny z rzeczywistym stanem rzeczy i nie zgłoszono wniosku o wpis nowego adresu, adres wykreślony jest uważany za adres podany w rejestrze.
- § 2b. (uchylony).
- § 3. Jeżeli ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom. Jednakże Skarbowi Państwa doręczenia dokonuje się zawsze w sposób określony w § 2.

Art. 134.

- § 1. W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej doręczać można tylko w wyjątkowych wypadkach za uprzednim zarządzeniem prezesa sądu.
- § 2. Za porę nocną uważa się czas od godziny dwudziestej pierwszej do godziny siódmej.

Art. 135.

- § 1. Doręczenia dokonuje się w mieszkaniu, w miejscu pracy lub tam, gdzie się adresata zastanie.
- § 2. Na wniosek strony doręczenie może być dokonane na wskazany przez nią adres skrytki pocztowej. W tym wypadku pismo sądowe przesłane pocztą składa się w placówce pocztowej operatora publicznego, umieszczając zawiadomienie o tym w skrytce pocztowej adresata.

Art. 136.

- § 1. Strony i ich przedstawiciele mają obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie swego zamieszkania.
- § 2. W razie zaniedbania tego obowiązku pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany. O powyższym obowiązku i skutkach jego niedopełnienia sąd powinien pouczyć stronę przy pierwszym doręczeniu.
- § 3. Przepisu § 2 nie stosuje się do doręczenia skargi o wznowienie postępowania lub skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.
- § 4. Strona, która zgłosiła wniosek o dokonywanie doręczeń na adres oznaczonej skrytki pocztowej, ma obowiązek zawiadamiać sąd o każdej zmianie tego adresu. Przepisy § 2 i 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 137.

- § 1. Doręczenia żołnierzom zasadniczej służby wojskowej, funkcjonariuszom Policji i Służby Więziennej dokonuje się przez ich organy bezpośrednio przełożone.
- § 2. Doręczenia osobom pozbawionym wolności dokonuje się przez zarząd odpowiedniego zakładu.

Art. 138.

- § 1. Jeżeli doręczający nie zastanie adresata w mieszkaniu, może doręczyć pismo sądowe dorosłemu domownikowi, a gdyby go nie było – administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi, jeżeli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma.
- § 2. Dla adresata, którego doręczający nie zastanie w miejscu pracy, można doręczyć pismo osobie upoważnionej do odbioru pism.

Art. 139.

- § 1. W razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających, pismo przesłane za pośrednictwem operatora publicznego lub innego operatora pocztowego należy złożyć w placówce pocztowej tego operatora, a doręczane w inny sposób – w urzędzie właściwej gminy, umieszczając zawiadomienie o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej ze wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono, oraz z pouczeniem, że należy je odebrać w terminie siedmiu dni od dnia umieszczenia zawiadomienia. W przypadku bezskutecznego upływu tego terminu, czynność zawiadomienia należy powtórzyć.
- § 2. Jeżeli adresat odmawia przyjęcia pisma, doręczenie uważa się za dokonane. W takim przypadku doręczający zwraca pismo do sądu z adnotacją o odmowie jego przyjęcia.
- § 3. Pisma dla osób prawnych, organizacji, osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru albo ewidencji na podstawie odrębnych przepisów – w razie niemożności doręczenia w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających z uwagi na nieujawnienie w rejestrze albo w ewidencji zmiany adresu, a w przypadku osób fizycznych miejsca zamieszkania i adresu – pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowe miejsce zamieszkania i adres są sądowi znane.
- § 4. Sąd rejestrowy przy ogłoszeniu lub doręczeniu postanowienia o pierwszym wpisie poucza wnioskodawcę o skutkach zaniedbania ujawnienia w rejestrze zmian określonych w § 3.

Art. 140.

Pisma procesowe i orzeczenia doręcza się w odpisach.

Art. 141.

- § 1. Pełnomocnikowi procesowemu kilku osób doręcza się jeden egzemplarz pisma i załączników.
- § 2. Uprawnionemu przez kilku współuczestników sporu do odbioru pism sądowych doręcza się po jednym egzemplarzu dla każdego współuczestnika.

§ 3. Jeżeli jest kilku pełnomocników jednej strony, sąd doręcza pismo tylko jednemu z nich.

Art. 142.

§ 1. Odbierający pismo potwierdza odbiór i jego datę własnoręcznym podpisem. Jeżeli tego nie może lub nie chce uczynić, doręczający sam oznacza datę doręczenia oraz przyczyny braku podpisu.

§ 2. Doręczający stwierdza na potwierdzeniu odbioru sposób doręczenia, a na doręczonym piśmie zaznacza dzień doręczenia i opatruje to stwierdzenie swoim podpisem.

Art. 143.

Jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw, doręczenie może do chwili zgłoszenia się strony albo jej przedstawiciela lub pełnomocnika nastąpić tylko do rąk kuratora ustanowionego na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający.

Art. 144.

§ 1. Przewodniczący ustanowi kuratora, jeżeli wnioskodawca uprawdopodobni, że miejsce pobytu strony nie jest znane. W sprawach o roszczenia alimentacyjne, jak również w sprawach o ustalenie pochodzenia dziecka i o związane z tym roszczenia, przewodniczący przed ustanowieniem kuratora przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu pozwanego.

§ 2. O ustanowieniu kuratora przewodniczący ogłosi publicznie w budynku sądowym i lokalu wójta, (burmistrza, prezydenta miasta, w sprawach zaś większej wagi, gdy uzna to za potrzebne, także w prasie.

§ 3. Z chwilą doręczenia pisma kuratorowi doręczenie staje się skuteczne. Sąd może jednak uzależnić skuteczność doręczenia od upływu oznaczonego terminu od chwili wywieszenia obwieszczenia w budynku sądowym.

§ 4. Czynności określone w § 1–3 może wykonywać także referendarz sądowy.

Art. 145.

W wypadkach, w których ustanowienie kuratora według przepisów poprzedzających nie jest wymagane, pismo doręcza się stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, przez wywieszenie w budynku sądowym. Doręczenie takie staje się skuteczne z upływem miesiąca od dnia wywieszenia.

Art. 146.

Przepisy o doręczeniu stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, i ustanowieniu dla niej kuratora stosuje się również do organizacji, które nie mają organów albo których organy są nie znane z miejsca pobytu.

Art. 147.

Gdy okaże się, że żądanie ustanowienia kuratora lub wywieszenia pisma nie było uzasadnione, sąd zarządzi doręczenie pisma w sposób właściwy, a w miarę potrzeby znieś na wniosek strony zainteresowanej postępowanie przeprowadzone z udziałem kuratora lub po wywieszeniu pisma w budynku sądowym.

Rozdział 3
Posiedzenia sądowe**Art. 148.**

- § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, posiedzenia sądowe są jawne, a sąd orzekający rozpoznaje sprawy na rozprawie.
- § 2. Sąd może skierować sprawę na posiedzenie jawne i wyznaczyć rozprawę także wówczas, gdy sprawa podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym.

Art. 149.

- § 1. Posiedzenia sądowe wyznacza przewodniczący z urzędu, ilekroć wymaga tego stan sprawy.
- § 2. O posiedzeniach jawnych zawiadamia się strony i osoby zainteresowane przez wezwanie lub ogłoszenie podczas posiedzenia. Stronie nieobecnej na posiedzeniu jawnym należy zawsze doręczyć wezwanie na następne posiedzenie. Wezwanie powinno być doręczone co najmniej na tydzień przed posiedzeniem. W wypadkach pilnych termin ten może być skrócony do trzech dni.

Art. 150.

W wezwaniu na posiedzenie oznacza się:

- 1) imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wezwanego;
- 2) sąd oraz miejsce i czas posiedzenia;
- 3) strony i przedmiot sprawy;
- 4) cel posiedzenia;
- 5) skutki niestawiennictwa.

Art. 151.

Posiedzenia sądowe odbywają się w budynku sądowym, a poza tym budynkiem tylko wówczas, gdy czynności sądowe muszą być wykonane w innym miejscu albo gdy odbycie posiedzenia poza budynkiem sądowym ułatwia przeprowadzenie sprawy lub przyczynia się znacznie do zaoszczędzenia kosztów.

Art. 152.

Na posiedzenia jawne wstęp na salę sądową mają – poza stronami i osobami wezwanymi – tylko osoby pełnoletnie. Na posiedzenie niejawne mają wstęp tylko osoby wezwane.

Art. 153.

[§ 1. Sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża porządkowi publicznemu lub moralności albo gdy mogą być ujawnione okoliczności objęte tajemnicą państwową lub służbową.]

- § 1. Sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli publiczne rozpoznanie sprawy zagraża porządkowi publicznemu lub moralności lub jeżeli mogą być ujawnione okoliczności objęte ochroną informacji niejawnych.
- § 2. Sąd może zarządzić odbycie posiedzenia przy drzwiach zamkniętych również na wniosek strony, jeżeli podane przez nią przyczyny uzna za uzasadnione lub jeżeli roztrząsane być mają szczegóły życia rodzinnego. Postępowanie dotyczące tego wniosku odbywa się przy drzwiach zamkniętych. Postanowienie w tym przedmiocie sąd ogłasza publicznie.

Nowe brzmienie § 1 w art. 153 wchodzi w życie z dn. 2.01.2011 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228)

Art. 154.

- § 1. Podczas posiedzenia odbywającego się przy drzwiach zamkniętych mogą być obecni na sali: strony, interwenienci uboczni, ich przedstawiciele ustawowi i pełnomocnicy, prokurator oraz osoby zaufania po dwie z każdej strony.
- § 2. Ogłoszenie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie odbywa się publicznie.

Art. 155.

- § 1. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka posiedzenia, udziela głosu, zadaje pytania, upoważnia do zadawania pytań i ogłasza orzeczenia.
- § 2. Przewodniczący może odebrać głos, gdy przemawiający go nadużywa, jak również uchylić pytanie, jeżeli uzna je za niewłaściwe lub zbyteczne.

Art. 156.

Sąd nawet na zgodny wniosek stron może odroczyć posiedzenie tylko z ważnej przyczyny.

Art. 157.

- § 1. Z przebiegu posiedzenia jawnego protokolant sporządza protokół. Protokół sporządza się, utrwalając przebieg posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk oraz pisemnie, pod kierunkiem przewodniczącego, zgodnie z art. 158 § 1.
- § 1¹. Jeżeli ze względów technicznych utrwalenie przebiegu posiedzenia za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk nie jest możliwe, protokół jest sporządzany wyłącznie pisemnie, pod kierunkiem przewodniczącego, zgodnie z art. 158 § 2.
- § 2. Przy wydawaniu wyroków zaocznych wystarcza zaznaczenie w aktach, że pozwany nie stawił się na posiedzenie, nie żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności i nie złożył żadnych wyjaśnień, oraz wzmianka co do ogłoszenia wyroku.

§ 3. Z posiedzenia niejawnego sporządza się notatkę urzędową, jeżeli nie wydano orzeczenia.

Art. 158.

- § 1. Protokół sporządzony pisemnie zawiera oznaczenie sądu, miejsca i daty posiedzenia, nazwiska sędziów, protokolanta, prokuratora, stron, interwenientów, jak również obecnych na posiedzeniu przedstawicieli ustawowych i pełnomocników oraz oznaczenie sprawy i wzmianki co do jawności. Ponadto protokół sporządzony pisemnie powinien zawierać wymienienie zarządzeń i orzeczeń wydanych na posiedzeniu oraz stwierdzenie, czy zostały ogłoszone, a także czynności stron wpływające na rozstrzygnięcie sądu (ugoda, zrzeczenie się roszczenia, uznanie powództwa, cofnięcie, zmiana, rozszerzenie lub ograniczenie żądania pozwu) oraz inne czynności stron, które według szczególnych przepisów ustawy powinny być wciągnięte, wpisane, przyjęte, złożone, zgłoszone lub wniesione do protokołu. Jeżeli sporządzenie odrębnej sentencji orzeczenia nie jest wymagane, wystarcza zamieszczenie w protokole treści samego rozstrzygnięcia.
- § 2. Jeżeli przebiegu posiedzenia nie utrwała się za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk, protokół sporządzony pisemnie powinien, oprócz danych i okoliczności określonych w § 1, zawierać wnioski oraz twierdzenia stron, a także wyniki postępowania dowodowego oraz inne okoliczności istotne dla przebiegu posiedzenia; zamiast podania wniosków i twierdzeń można w protokole powołać się na pisma przygotowawcze.
- § 3. Protokół sporządzony za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk protokolant podpisuje podpisem elektronicznym gwarantującym identyfikację osoby protokolanta oraz rozpoznawalność jakiegokolwiek późniejszej zmiany protokołu. Protokół sporządzony pisemnie podpisują przewodniczący i protokolant.
- § 4. Jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia prawidłowego orzekania w sprawie, prezes sądu na wniosek przewodniczącego może zarządzić sporządzenie transkrypcji odpowiedniej części protokołu sporządzonego za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk albo obraz i dźwięk. Transkrypcja stanowi załącznik do protokołu.
- § 5. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych służących do utrwalania dźwięku albo obrazu i dźwięku, sposób sporządzania zapisów dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz sposób identyfikacji osób je sporządzających, jak również sposób udostępniania oraz przechowywania takich zapisów, mając na uwadze:
- 1) konieczność właściwego zabezpieczenia zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku przed ich utratą, zniekształceniem, nieuprawnionym dostępem, usunięciem lub inną nieuprawnioną zmianą, a także rozpoznawalność dokonania uprawnionej zmiany lub usunięcia i identyfikacji osoby dokonującej tych czynności;
  - 2) minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych używanych do realizacji zadań publicznych, określone w odrębnych przepisach;
  - 3) konieczność zmiany formatu zapisu dźwięku albo obrazu i dźwięku lub przeniesienia na inny informatyczny nośnik danych w celu ponownego odтворzenia zapisu;
  - 4) konieczność zapewnienia możliwości zapoznania się z zapisem dźwięku albo obrazu i dźwięku oraz uzyskania z akt sprawy zapisu dźwięku.

Art. 159. (uchylony).**Art. 160.**

- § 1. Strony mogą żądać sprostowania lub uzupełnienia protokołu, nie później jednak jak na następnym posiedzeniu, a jeśli idzie o protokół rozprawy, po której zamknięciu nastąpiło wydanie wyroku – dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie. Od zarządzenia przewodniczącego strony mogą odwołać się do sądu w terminie tygodniowym od doręczenia im zarządzenia.
- § 2. Zapis dźwięku albo obrazu i dźwięku nie podlega sprostowaniu.

Art. 161.

W toku posiedzenia wnioski, oświadczenia, uzupełnienia i sprostowania wniosków i oświadczeń można zamieścić w załączniku do protokołu. Jeżeli stroną zastępuje adwokat, radca prawny, rzecznik patentowy lub Prokuratoria Generalna Skarbu Państwa, przewodniczący może zażądać złożenia takiego załącznika w wyznaczonym terminie.

Art. 162.

Strony mogą w toku posiedzenia, a jeżeli nie były obecne, na najbliższym posiedzeniu zwrócić uwagę sądu na uchybienia przepisom postępowania, wnosząc o wpisanie zastrzeżenia do protokołu. Stronie, która zastrzeżenia nie zgłosiła, nie przysługuje prawo powoływania się na takie uchybienia w dalszym toku postępowania, chyba że chodzi o przepisy postępowania, których naruszenie sąd powinien wziąć pod rozważenie z urzędu, albo że strona uprawdopodobni, iż nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy.

Art. 163.

- § 1. Jeżeli kodeks przewiduje grzywnę bez określenia jej wysokości, grzywnę wymierza się w kwocie do pięciu tysięcy złotych. Grzywny ściąga się w drodze egzekucji sądowej na rzecz Skarbu Państwa.
- § 2. Ilekroć kodeks dopuszcza zarządzenie przymusowego sprowadzenia lub aresztowania, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego.
- § 3. O przymusowe sprowadzenie żołnierza w czynnej służbie wojskowej sąd zwraca się do dowódcy jednostki wojskowej, w której pełni on służbę, lub do Żandarmerii Wojskowej, a o przymusowe sprowadzenie funkcjonariusza Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej – do jego przełożonego.
- § 4. O ukaranie żołnierza w czynnej służbie wojskowej sąd występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której pełni on służbę, a o ukaranie funkcjonariusza Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej – do jego przełożonego.

Rozdział 4

Terminy

Art. 164.

Bieg terminu wyznaczonego przez sąd lub przewodniczącego (termin sądowy) rozpoczyna się od ogłoszenia w tym przedmiocie postanowienia lub zarządzenia, a gdy kodeks przewiduje doręczenie z urzędu – od jego doręczenia.

Art. 165.

- § 1. Terminy oblicza się według przepisów prawa cywilnego.
- § 2. Oddanie pisma procesowego w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego jest równoznaczne z wniesieniem go do sądu.
- § 3. To samo dotyczy złożenia pisma przez żołnierza w dowództwie jednostki wojskowej albo przez osobę pozbawioną wolności w administracji zakładu karne- go oraz przez członka załogi polskiego statku morskiego u kapitana statku.

Art. 166.

Przewodniczący może z ważnej przyczyny przedłużyć lub skrócić termin sądowy na wniosek zgłoszony przed upływem terminu, nawet bez wysłuchania strony przeciwnej.

Rozdział 5

Uchybienie i przywrócenie terminu

Art. 167.

Czynność procesowa podjęta przez stronę po upływie terminu jest bezskuteczna.

Art. 168.

- § 1. Jeżeli strona nie dokonała w terminie czynności procesowej bez swojej winy, sąd na jej wniosek postanowi przywrócenie terminu.
- § 2. Przywrócenie nie jest dopuszczalne, jeżeli uchybienie terminu nie pociąga za sobą ujemnych dla strony skutków procesowych.

Art. 169.

- § 1. Pismo z wnioskiem o przywrócenie terminu wnosi się do sądu, w którym czynność miała być dokonana, w ciągu tygodnia od czasu ustania przyczyny uchybienia terminu.
- § 2. W piśmie tym należy uprawdopodobnić okoliczności uzasadniające wniosek.
- § 3. Równocześnie z wnioskiem strona powinna dokonać czynności procesowej.
- § 4. Po upływie roku od uchybionego terminu, jego przywrócenie jest dopuszczalne tylko w wypadkach wyjątkowych.
- § 5. Postanowienie w przedmiocie wniosku o przywrócenie terminu może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 170.

Niedopuszczalne jest przywrócenie terminu do złożenia środka odwoławczego od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po uprawomocnieniu się wyroku nowy związek małżeński.

Art. 171.

Spóźniony lub z mocy ustawy niedopuszczalny wniosek o przywrócenie terminu sąd odrzuca.

Art. 172.

Zgłoszenie wniosku o przywrócenie terminu nie wstrzymuje postępowania w sprawie ani wykonania orzeczenia. Sąd może jednak, stosownie do okoliczności, wstrzymać postępowanie lub wykonanie orzeczenia. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. W razie uwzględnienia wniosku sąd może natychmiast przystąpić do rozpoznania sprawy.

Rozdział 6**Zawieszenie postępowania****Art. 173.**

Postępowanie ulega zawieszeniu z mocy prawa w razie zaprzestania czynności przez sąd wskutek siły wyższej.

Art. 174.

§ 1. Sąd zawiesza postępowanie z urzędu:

- 1) w razie śmierci strony lub jej przedstawiciela ustawowego, utraty przez nich zdolności procesowej, utraty przez stronę zdolności sądowej lub utraty przez przedstawiciela ustawowego charakteru takiego przedstawiciela;
- 2) jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej stroną zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;
- 3) jeżeli strona lub jej przedstawiciel ustawowy znajduje się w miejscowości pozbawionej wskutek nadzwyczajnych wydarzeń komunikacji z siedzibą sądu;
- 4) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszono upadłość z możliwością zawarcia układu a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda.

§ 2. W wypadkach wymienionych w § 1 pkt 1 i 4 zawieszenie ma skutek od chwili zdarzeń, które je spowodowały. Zawieszając postępowanie, sąd z urzędu uchyla orzeczenia wydane po nastąpieniu tych zdarzeń, chyba że nastąpiły one po zamknięciu rozprawy.

§ 3. W wypadku, o którym mowa w § 1 pkt 4, sąd zawiadamia syndyka albo zarządcę o trwającym postępowaniu, wyznaczając mu odpowiedni termin do

wstąpienia do tego postępowania. Brak oświadczenia syndyka albo zarządcy w wyznaczonym terminie uznaje się za odmowę wstąpienia do postępowania.

Art. 175.

W razie śmierci pełnomocnika procesowego postępowanie może toczyć się dalej dopiero po wezwaniu strony nie stawającej. Wezwanie doręcza się stronie w miejscu jej rzeczywistego zamieszkania, zawiadamiając ją równocześnie o śmierci pełnomocnika procesowego. W wypadku tym nie stosuje się art. 136 § 2.

Art. 175¹.

Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, w razie śmierci adwokata lub radcy prawnego, skreślenia z listy adwokatów lub radców prawnych, utraty możliwości wykonywania zawodu albo utraty zdolności procesowej, sąd zawiesza postępowanie z urzędu, wyznaczając odpowiedni termin do wskazania innego adwokata lub radcy prawnego, i po upływie tego terminu podejmuje postępowanie. Przepis art. 175 stosuje się odpowiednio.

Art. 176.

Sąd zawiesi postępowanie na wniosek spadkobiercy, jeżeli powód dochodzi przeciwko niemu wykonania obowiązku należącego do długów spadkowych, a spadkobierca nie złożył jeszcze oświadczenia o przyjęciu spadku i termin do złożenia takiego oświadczenia jeszcze nie upłynął.

Art. 177.

§ 1. Sąd może zawiesić postępowanie z urzędu:

- 1) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego toczącego się postępowania cywilnego;
- 2) jeżeli osoba trzecia wystąpiła przeciwko obu stronom z interwencją główną;
- 3) jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej,
- 4) jeżeli ujawni się czyn, którego ustalenie w drodze karnej lub dyscyplinarnej mogłoby wywrzeć wpływ na rozstrzygnięcie sprawy cywilnej;
- 5) w razie niestawiennictwa obu stron na rozprawie, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, oraz w razie niestawiennictwa powoda, gdy powód nie żądał rozpoznania sprawy w jego nieobecności, a pozwany nie zgłosił wniosku o rozpoznanie sprawy;
- 6) jeżeli na skutek braku lub wskazania złego adresu powoda albo niewskazania przez powoda w wyznaczonym terminie adresu pozwanego lub niewykonania przez powoda innych zarządzeń nie można nadać sprawie dalszego biegu.

§ 2. Jeżeli postępowanie karne, dyscyplinarne lub administracyjne nie jest jeszcze rozpoczęte, a jego rozpoczęcie zależy od wniosku strony, sąd wyznaczy termin do wszczęcia postępowania, w innych wypadkach może zwrócić się do właściwego organu.

Art. 178.

Sąd może również zawiesić postępowanie na zgodny wniosek stron.

Art. 179.

- § 1. W wypadku zawieszenia postępowania na zgodny wniosek stron albo wskutek ich niestawiennictwa lub niemożności nadania sprawie dalszego biegu, zawieszenie wstrzymuje tylko bieg terminów sądowych, które bieżą dalej dopiero z chwilą podjęcia postępowania.
- § 2. We wszystkich innych wypadkach zawieszenia żadne terminy nie bieżą i zaczynają biec dopiero od początku z chwilą podjęcia postępowania. Terminy sądowe należy w miarę potrzeby wyznaczać na nowo.
- § 3. Podczas zawieszenia sąd nie podejmuje żadnych czynności z wyjątkiem tych, które mają na celu podjęcie postępowania albo zabezpieczenie powództwa lub dowodu. Czynności podejmowane przez strony, a nie dotyczące tych przedmiotów, wywołują skutki dopiero z chwilą podjęcia postępowania.

Art. 180.

- § 1. Sąd postanowi podjąć postępowanie z urzędu, gdy ustanie przyczyna zawieszenia, w szczególności:
  - 1) w razie śmierci strony – z chwilą zgłoszenia się lub wskazania następców prawnych zmarłego albo z chwilą ustanowienia we właściwej drodze kuratora spadku;
  - 2) w razie utraty zdolności sądowej z chwilą ustalenia ogólnego następcy prawnego;
  - 3) w razie braku przedstawiciela ustawowego – z chwilą jego ustanowienia;
  - 4) gdy rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania – z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia kończącego to postępowanie; sąd może jednak i przedtem, stosownie do okoliczności, podjąć dalsze postępowanie;
  - 5) jeżeli postępowanie dotyczy masy upadłości i ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu a strona pozbawiona została prawa zarządu masą upadłości, albo ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku powoda – z chwilą złożenia przez syndyka lub zarządcę oświadczenia w przedmiocie wstąpienia do postępowania. W razie odmowy wstąpienia przez nich do postępowania, sprawa toczy się z udziałem upadłego.
- § 2. Jeżeli w ciągu roku od dnia postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą się lub nie zostaną wskazani następcy prawni zmarłej strony, sąd może z urzędu zwrócić się do sądu spadku o ustanowienie kuratora spadku, chyba że kurator taki już wcześniej został ustanowiony.

Art. 181.

Sąd postanowi podjąć postępowanie na wniosek którejkolwiek ze stron:

- 1) gdy postępowanie zostało zawieszane na wniosek spadkobiercy – po złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo po upływie terminu do złożenia takiego oświadczenia;

- 2) w wypadku zawieszenia na wniosek obu stron albo wskutek niestawiennictwa – nie wcześniej niż po upływie trzech miesięcy od zawieszenia, jeżeli strony we wniosku o zawieszenie nie oznaczyły dłuższego terminu.

Art. 182.

- § 1. Sąd umarza postępowanie zawieszone na zgodny wniosek stron lub na wniosek spadkobiercy, jak również z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 5 i 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu roku od daty postanowienia o zawieszeniu. Ponadto sąd umorzy postępowanie w razie stwierdzenia braku następcy prawnego strony, która utraciła zdolność sądową, a w każdym razie po upływie roku od daty postanowienia o zawieszeniu z tej przyczyny. Sąd także umorzy postępowanie w razie śmierci strony po upływie lat pięciu od daty postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny.
- § 2. Umorzenie postępowania zawieszonego w pierwszej instancji nie pozbawia powoda prawa ponownego wytoczenia powództwa, jednakże poprzedni pozew nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.
- § 3. Umorzenie zawieszonego postępowania przez sąd wyższej instancji powoduje uprawomocnienie się zaskarżonego orzeczenia, z wyjątkiem spraw o unieważnienie małżeństwa lub o rozwód oraz o ustalenie nieistnienia małżeństwa, w których postępowanie umarza się wówczas w całości.
- § 4. Z umorzeniem postępowania umarzają się nawzajem także koszty stron w danej instancji.

Art. 182¹.

- § 1. Jeżeli ogłoszono upadłość obejmującą likwidację majątku pozwanego, a postępowanie dotyczy masy upadłości, sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania. Postanowienie może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Przepisu art. 108 § 1 nie stosuje się.
- § 2. W przypadku ponownego wytoczenia powództwa w terminie trzech miesięcy po prawomocnej odmowie uznania wierzytelności, uchyleniu, prawomocnym zakończeniu albo umorzeniu postępowania upadłościowego, zachowane zostają skutki, jakie ustawa wiąże z poprzednio wytoczonym powództwem. Postępowanie dowodowe nie wymaga powtórzenia.
- § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku zmiany postanowienia o ogłoszeniu upadłości obejmującej likwidację majątku pozwanego na postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu.

Art. 183.

Postanowienie w przedmiocie zawieszenia, podjęcia i umorzenia postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Dział II

Postępowanie przed sądem pierwszej instancji

Rozdział 1.

Mediacja i postępowanie pojednawcze

Oddział 1.

Mediacja

Art. 183¹.

- § 1. Mediacja jest dobrowolna.
- § 2. Mediację prowadzi się na podstawie umowy o mediację albo postanowienia sądu kierującego strony do mediacji. Umowa może być zawarta także przez wyrażenie przez stronę zgody na mediację, gdy druga strona złożyła wniosek, o którym mowa w art. 183⁶ § 1.
- § 3. W umowie o mediację strony określają w szczególności przedmiot mediacji, osobę mediatora albo sposób wyboru mediatora.
- § 4. Mediację prowadzi się przed wszczęciem postępowania, a za zgodą stron także w toku sprawy.

Art. 183².

- § 1. Mediatorem może być osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych, korzystająca w pełni z praw publicznych.
- § 2. Mediatorem nie może być sędzia. Nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku.
- § 3. Organizacje społeczne i zawodowe mogą prowadzić listy stałych mediatorów oraz tworzyć ośrodki mediacyjne. Wpis na listę wymaga wyrażonej na piśmie zgody mediatora. Informację o listach stałych mediatorów oraz o ośrodkach mediacyjnych przekazuje się prezesowi sądu okręgowego.
- § 4. Stały mediator może odmówić prowadzenia mediacji tylko z ważnych powodów, o których jest obowiązany niezwłocznie powiadomić strony, a jeżeli strony do mediacji skierował sąd – również sąd.

Art. 183³.

Mediator powinien zachować bezstronność przy prowadzeniu mediacji.

Art. 183⁴.

- § 1. Postępowanie mediacyjne nie jest jawne.
- § 2. Mediator jest obowiązany zachować w tajemnicy fakty, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z tego obowiązku.
- § 3. Bezskuteczne jest powoływanie się w toku postępowania przed sądem lub sądem polubownym na propozycje ugodowe, propozycje wzajemnych ustępstw lub inne oświadczenia składane w postępowaniu mediacyjnym.

Art. 183⁵.

Mediator ma prawo do wynagrodzenia i zwrotu wydatków związanych z przeprowadzeniem mediacji, chyba że wyraził zgodę na prowadzenie mediacji bez wynagrodzenia. Wynagrodzenie i zwrot wydatków obciążają strony.

Art. 183⁶.

- § 1. Wszczęcie mediacji przez stronę następuje z chwilą doręczenia mediatorowi wniosku o przeprowadzenie mediacji, z dołączonym dowodem doręczenia jego odpisu drugiej stronie.
- § 2. Mimo doręczenia wniosku, o którym mowa w § 1, mediacja nie zostaje wszczęta, jeżeli:
- 1) stały mediator, w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu wniosku o przeprowadzenie mediacji, odmówił przeprowadzenia mediacji,
  - 2) strony zawarły umowę o mediację, w której wskazano jako mediatora osobę niebędącą stałym mediatorem, a osoba ta, w terminie tygodnia od dnia doręczenia jej wniosku o przeprowadzenie mediacji, odmówiła przeprowadzenia mediacji,
  - 3) strony zawarły umowę o mediację bez wskazania mediatora i osoba, do której strona zwróciła się o przeprowadzenie mediacji, w terminie tygodnia od dnia doręczenia jej wniosku o przeprowadzenie mediacji, nie wyraziła zgody na przeprowadzenie mediacji albo druga strona w terminie tygodnia nie wyraziła zgody na osobę mediatora,
  - 4) strony nie zawarły umowy o mediację, a druga strona nie wyraziła zgody na mediację.

Art. 183⁷.

Wniosek o przeprowadzenie mediacji zawiera oznaczenie stron, dokładnie określone żądanie, przytoczenie okoliczności uzasadniających żądanie, podpis strony oraz wymienienie załączników. Jeżeli strony zawarły umowę o mediację na piśmie, do wniosku dołącza się odpis tej umowy.

Art. 183⁸.

- § 1. Sąd aż do zamknięcia pierwszego posiedzenia wyznaczonego na rozprawę może skierować strony do mediacji. Po zamknięciu tego posiedzenia sąd może skierować strony do mediacji tylko na zgodny wniosek stron.
- § 2. Sąd może skierować strony do mediacji tylko raz w toku postępowania.
- § 3. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Mediacji nie prowadzi się, jeżeli strona w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia jej postanowienia o skierowaniu do mediacji nie wyraziła zgody na mediację.
- § 4. Przepisu § 1 nie stosuje się w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nakazowym i upominawczym.

Art. 183⁹.

Kierując strony do mediacji, sąd wyznacza mediatora; jednakże strony mogą wybrać innego mediatora. Na zgodny wniosek stron sąd może upoważnić mediatora do zapoznania się z aktami sprawy.

Art. 183¹⁰.

- § 1. Kierując strony do mediacji, sąd wyznacza czas jej trwania na okres do miesiąca, chyba że strony zgodnie wniosły o wyznaczenie dłuższego terminu na przeprowadzenie mediacji. W trakcie mediacji termin na jej przeprowadzenie może być przedłużony na zgodny wniosek stron.
- § 2. Przewodniczący wyznacza rozprawę po upływie terminu, o którym mowa w § 1, a przed jego upływem, jeżeli choć jedna ze stron oświadczy, że nie wyraża zgody na mediację.

Art. 183¹¹.

Mediator niezwłocznie ustala termin i miejsce posiedzenia mediacyjnego. Wyznaczenie posiedzenia mediacyjnego nie jest wymagane, jeżeli strony zgodzą się na przeprowadzenie mediacji bez posiedzenia mediacyjnego.

Art. 183¹².

- § 1. Z przebiegu mediacji sporządza się protokół, w którym oznacza się miejsce i czas przeprowadzenia mediacji, a także imię, nazwisko (nazwę) i adresy stron, imię i nazwisko oraz adres mediatora, a ponadto wynik mediacji. Protokół podpisuje mediator.
- § 2. Jeżeli strony zawarły ugodę przed mediatorem, ugodę zamieszcza się w protokole albo załącza się do niego. Strony podpisują ugodę. Niemożność podpisania ugody mediator stwierdza w protokole.
- § 3. Mediator doręcza stronom odpis protokołu.

Art. 183¹³.

- § 1. Po zawarciu ugody mediator niezwłocznie składa protokół w sądzie, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy według właściwości ogólnej lub wyłącznej.
- § 2. W razie skierowania przez sąd sprawy do mediacji mediator składa protokół w sądzie rozpoznającym sprawę.

Art. 183¹⁴.

- § 1. Jeżeli zawarto ugodę przed mediatorem, sąd, o którym mowa w art. 183¹³, na wniosek strony niezwłocznie przeprowadza postępowanie co do zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem.
- § 2. Jeżeli uгода podlega wykonaniu w drodze egzekucji, sąd zatwierdza ją przez nadanie jej klauzuli wykonalności; w przeciwnym przypadku sąd zatwierdza ugodę postanowieniem na posiedzeniu niejawnym.
- § 3. Sąd odmawia nadania klauzuli wykonalności albo zatwierdzenia ugody zawartej przed mediatorem, w całości lub części, jeżeli uгода jest sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także gdy jest niezrozumiała lub zawiera sprzeczności.

Art. 183¹⁵.

- § 1. Ugoda zawarta przed mediatorem ma po jej zatwierdzeniu przez sąd moc prawną ugody zawartej przed sądem.
- § 2. Przepis § 1 nie uchybia przepisom o szczególnej formie czynności prawnej.

Oddział 2.**Postępowanie pojednawcze****Art. 184.**

Sprawy cywilne, których charakter na to zezwala, mogą być uregulowane drogą ugody zawartej przed wniesieniem pozwu. Sąd uzna ugodę za niedopuszczalną, jeżeli jej treść jest niezgodna z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 185.

- § 1. O zawezwanie do próby ugodowej – bez względu na właściwość rzeczową – można zwrócić się do sądu rejonowego ogólnie właściwego dla przeciwnika. W wezwaniu należy oznaczyć zwięźle sprawę.
- § 2. Postępowanie pojednawcze przeprowadza sąd w składzie jednego sędziego.
- § 3. Z posiedzenia spisuje się protokół, a jeżeli doszło do ugody, osnovę jej wciąga się do protokołu. Strony podpisują ugodę; niemożność podpisania ugody sąd stwierdza w protokole.

Art. 186.

- § 1. Jeżeli wzywający nie stawia się na posiedzenie, sąd na żądanie przeciwnika włoży na niego obowiązek zwrotu kosztów wywołanych próbą ugodową.
- § 2. Jeżeli przeciwnik bez usprawiedliwienia nie stawia się na posiedzenie, sąd na żądanie wzywającego, który wniósł następnie w tej sprawie pozew, uwzględni koszty wywołane próbą ugodową w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.

Rozdział 2**Pozew****Art. 187.**

- § 1. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego, a nadto zawierać:
- 1) dokładnie określone żądanie, a w sprawach o prawa majątkowe także oznaczenie wartości przedmiotu sporu, chyba że przedmiotem sprawy jest oznaczona kwota pieniężna;
  - 2) przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie, a w miarę potrzeby uzasadniających również właściwość sądu.
- § 2. Pozew może zawierać wnioski o zabezpieczenie powództwa, nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i przeprowadzenie rozprawy w nie-

obecności powoda oraz wnioski służące do przygotowania rozprawy, a w szczególności wnioski o:

- 1) wezwanie na rozprawę wskazanych przez powoda świadków i biegłych;
- 2) dokonanie oględzin;
- 3) polecenie pozwanemu dostarczenia na rozprawę dokumentu będącego w jego posiadaniu, a potrzebnego do przeprowadzenia dowodu, lub przedmiotu oględzin;
- 4) zażądanie na rozprawę dowodów znajdujących się w sądach, urzędach lub u osób trzecich.

Art. 187¹.

Jeżeli powód będący usługodawcą lub sprzedawcą dochodzi roszczeń wynikających z umów o:

- 1) świadczenie usług pocztowych i telekomunikacyjnych,
- 2) przewóz osób i bagażu w komunikacji masowej,
- 3) dostarczanie energii elektrycznej, gazu i oleju opałowego,
- 4) dostarczanie wody i odprowadzanie ścieków,
- 5) wywóz nieczystości,
- 6) dostarczanie energii cieplnej

– jest obowiązany wnieść pozew na urzędowym formularzu.

Art. 187².

W sprawach, o których mowa w artykule poprzedzającym, pozew wnosi się na informatycznych nośnikach danych, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.

Art. 188. (uchylony).

Art. 189.

Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Art. 189¹.

Uprawnienie, o którym mowa w art. 189, przysługuje również, w toku prowadzonego postępowania, organowi podatkowemu lub organowi kontroli skarbowej, jeżeli ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jest niezbędne dla oceny skutków podatkowych.

Art. 190.

Można dochodzić przyszłych powtarzających się świadczeń, jeżeli nie sprzeciwia się temu treść łączącego strony stosunku prawnego.

Art. 191.

Powód może dochodzić jednym pozwem kilku roszczeń przeciwko temu samemu pozwanemu, jeżeli nadają się one do tego samego trybu postępowania oraz jeżeli sąd jest właściwy ze względu na ogólną wartość roszczeń, a ponadto – gdy roszczenia są różnego rodzaju – o tyle tylko, o ile dla któregośkolwiek z tych roszczeń nie jest przewidziane postępowanie odrębne ani też nie zachodzi niewłaściwość sądu według przepisów o właściwości bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 192.

Z chwilą doręczenia pozwu:

- 1) nie można w toku sprawy wszcząć pomiędzy tymi samymi stronami nowego postępowania o to samo roszczenie;
- 2) pozwany może wytoczyć przeciw powodowi powództwo wzajemne;
- 3) zbycie w toku sprawy rzeczy lub prawa, objętych sporem, nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy; nabywca może jednak wejść na miejsce zbywcy za zezwoleniem strony przeciwnej.

Art. 193.

- § 1. Zmiana powództwa jest dopuszczalna, jeżeli nie wpływa na właściwość sądu.
- § 2. Jeżeli w myśl przepisu poprzedzającego zmiana nie jest dopuszczalna, a powód zmienia powództwo w ten sposób, że występuje z nowym roszczeniem obok pierwotnego, sąd rozpoznaje nowe roszczenie jako sprawę oddzielną, jeżeli jest dla niej rzeczowo i miejscowo właściwy, w przeciwnym zaś razie przekazuje sprawę sądowi właściwemu. Gdy jednak zmiana taka następuje w sądzie rejonowym, należy przekazać całe zmienione powództwo sądowi okręgowemu, który dla zmienionego powództwa jest rzeczowo i miejscowo właściwy.
- § 2¹. Z wyjątkiem spraw o roszczenia alimentacyjne zmiana powództwa może być dokonana jedynie w piśmie procesowym. Przepis art. 187 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Jeżeli powód występuje z nowym roszczeniem zamiast lub obok roszczenia pierwotnego, skutki przewidziane w artykule poprzedzającym rozpoczynają się z chwilą, w której roszczenie to powód zgłosił na rozprawie w obecności pozwanego, w innych zaś wypadkach – z chwilą doręczenia pozwanemu pisma zawierającego zmianę i odpowiadającego wymaganiom pozwu.
- § 4. (uchylony).

Art. 194.

- § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo nie zostało wniesione przeciwko osobie, która powinna być w sprawie stroną pozwaną, sąd na wniosek powoda lub pozwanego wezwie tę osobę do wzięcia udziału w sprawie. Osoba wezwana do udziału w sprawie na wniosek pozwanego może domagać się zwrotu kosztów wyłącznie od pozwanego, jeżeli okaże się, że wniosek był bezzasadny.
- § 2. Osoba wezwana do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego może za zgodą obu stron wstąpić w miejsce pozwanego, który wówczas będzie zwolniony od udziału w sprawie. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony pozwanej, pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wnio-

sek o przyznanie kosztów od strony powodowej, niezależnie od późniejszego wyniku sprawy.

- § 3. Jeżeli okaże się, że powództwo o to samo roszczenie może być wytoczone przeciwko innym jeszcze osobom, które nie występują w sprawie w charakterze pozwanych, sąd na wniosek powoda może wezwać te osoby do wzięcia udziału w sprawie.
- § 4. (uchylony).

Art. 195.

- § 1. Jeżeli okaże się, że nie występują w charakterze powodów lub pozwanych wszystkie osoby, których łączny udział w sprawie jest konieczny, sąd wezwie stronę powodową, aby oznaczyła w wyznaczonym terminie osoby nie biorące udziału w taki sposób, by ich wezwanie lub zawiadomienie było możliwe, a w razie potrzeby, aby wystąpiła z wnioskiem o ustanowienie kuratora.
- § 2. Sąd wezwie osoby nie zapozwane do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanych. Osoby, których udział w sprawie w charakterze powodów jest konieczny, sąd zawiadomi o toczącym się procesie. Osoby te mogą w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia przystąpić do sprawy w charakterze powodów.

Art. 196.

- § 1. Jeżeli okaże się, że powództwo zostało wniesione nie przez osobę, która powinna występować w sprawie w charakterze powoda, sąd na wniosek powoda zawiadomi o toczącym się procesie osobę przez niego wskazaną. Osoba ta może w ciągu dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia wstąpić do sprawy w charakterze powoda.
- § 2. Osoba zawiadomiona, która zgłosiła przystąpienie do sprawy w charakterze powoda, może za zgodą obu stron wstąpić na miejsce strony powodowej, która wówczas będzie od udziału w sprawie zwolniona. W razie wyrażenia zgody na zmianę strony powodowej, pozwany może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie dotychczasowych kosztów od osoby, która poprzednio występowała jako powód.

Art. 197. (uchylony).

Art. 198.

- § 1. Wezwanie do wzięcia udziału w sprawie w charakterze pozwanego, dokonane przez sąd zgodnie z artykułami poprzedzającymi, zastępuje pozwanie. Osobom wezwanym sąd doręczy odpisy pism procesowych i załączników.
- § 2. Skutki prawne, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa, w stosunku do osób zawiadomionych w myśl artykułów poprzedzających następują z chwilą przystąpienia tych osób do sprawy w charakterze powodów.
- § 3. Osoby wezwane do wzięcia udziału w sprawie, a także osoby zawiadomione w myśl artykułów poprzedzających o toczącym się procesie, które w terminie zgłosiły swe przystąpienie do sprawy w charakterze powodów, mogą przy pierwszej czynności procesowej żądać powtórzenia dotychczasowego postępowania w całości lub w części, stosownie do okoliczności sprawy.

- § 4. W stosunku do osób wezwanych do wzięcia udziału w sprawie i osób zawiadomionych, które zgłosiły przystąpienie do sprawy, stosuje się odpowiednio przepisy o współuczestnictwie.

Art. 199.

- § 1. Sąd odrzuci pozew:
- 1) jeżeli droga sądowa jest niedopuszczalna;
  - 2) jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona;
  - 3) jeżeli jedna ze stron nie ma zdolności sądowej albo jeżeli powód nie ma zdolności procesowej, a nie działa za niego przedstawiciel ustawowy albo jeżeli w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem zachodzą braki uniemożliwiające jej działanie;
  - 4) (uchylony).
- § 2. Z powodu braku zdolności sądowej jednej ze stron albo zdolności procesowej powoda i niedziałania przedstawiciela ustawowego lub braku w składzie organów jednostki organizacyjnej będącej powodem, uniemożliwiającego jej działanie, sąd odrzuci pozew dopiero wówczas, gdy brak nie będzie uzupełniony zgodnie z przepisami kodeksu.
- § 3. Odrzucenie pozwu może nastąpić na posiedzeniu niejawnym.

Art. 199¹.

Sąd nie może odrzucić pozwu z tego powodu, że do rozpoznania sprawy właściwy jest organ administracji publicznej lub sąd administracyjny, jeżeli organ administracji publicznej lub sąd administracyjny uznały się w tej sprawie za niewłaściwe.

Art. 200.

- § 1. Sąd, który stwierdzi swą niewłaściwość przekaze sprawę sądowi właściwemu. Postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.
- § 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy. Nie dotyczy to wypadku przekazania sprawy sądowi wyższego rzędu. Sąd ten w razie stwierdzenia swej niewłaściwości przekaze sprawę innemu sądowi, który uzna za właściwy, nie wyłączając sądu przekazującego.
- § 3. Czynności dokonane w sądzie niewłaściwym pozostają w mocy.

Art. 201.

- §1. Przewodniczący bada, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana oraz czy podlega rozpoznaniu według przepisów o postępowaniu odrębnym, i wydaje odpowiednie zarządzenia. W wypadkach przewidzianych w ustawie przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne w celu wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym.
- §2. Jeżeli sprawę wszczęto lub prowadzono w trybie niewłaściwym, sąd rozpoznają w trybie właściwym lub przekaze właściwemu sądowi do rozpoznania w takim trybie. W wypadku przekazania stosuje się odpowiednio przepisy § 2 i 3 artykułu poprzedzającego. Każda jednak strona może żądać powtórzenia czynności sądu dokonanych bez jej udziału.

Art. 202.

Niewłaściwość sądu dającą się usunąć za pomocą umowy stron sąd bierze pod rozwagę tylko na zarzut pozwanego, zgłoszony i należycie uzasadniony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy. Sąd nie bada z urzędu tej niewłaściwości również przed doreczeniem pozwu. Jeżeli przepis szczególnie nie stanowi inaczej, okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu, jak również niewłaściwy tryb postępowania, brak należytego umocowania pełnomocnika, brak zdolności procesowej pozwanego, brak w składzie jego organów lub niedziałanie jego przedstawiciela ustawowego sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy.

Art. 202¹.

Jeżeli strony przed wszczęciem postępowania sądowego zawarły umowę o mediację, sąd kieruje strony do mediacji na zarzut pozwanego zgłoszony przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.

Art. 203.

- § 1. Pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczeniem się roszczenia – aż do wydania wyroku.
- § 2. Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego.
- § 3. W razie cofnięcia pozwu poza rozprawą przewodniczący odwołuje wyznaczoną rozprawę i o cofnięciu zawiadamia pozwanego, który może w terminie dwutygodniowym złożyć sądowi wniosek o przyznanie kosztów. Gdy skuteczność cofnięcia pozwu zależy od zgody pozwanego, niezłożenie przez niego oświadczenia w tym przedmiocie w powyższym terminie uważa się za wyrażenie zgody.
- § 4. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierzają do obejścia prawa.

Art. 204.

- § 1. Powództwo wzajemne jest dopuszczalne, jeżeli roszczenie wzajemne jest w związku z roszczeniem powoda lub nadaje się do potrącenia. Powództwo wzajemne można wytoczyć bądź w odpowiedzi na pozew, bądź oddzielnie, nie później jednak niż na pierwszej rozprawie, albo w sprzeciwie od wyroku zaocznego.
- § 2. Pozew wzajemny wnosi się do sądu pozwu głównego. Jeżeli jednak pozew wzajemny podlega rozpoznaniu przez sąd okręgowy, a sprawa wszczęta była w sądzie rejonowym, sąd ten przekazuje całą sprawę sądowi właściwemu do rozpoznania powództwa wzajemnego.
- § 3. Przepisy dotyczące pozwu stosuje się odpowiednio do pozwu wzajemnego.

Art. 205.

Sąd rejonowy może na wniosek pozwanego, złożony aż do zamknięcia rozprawy, przekazać sprawę sądowi okręgowemu, jeżeli pozwany wytoczył przeciwko powodowi przed tym sądem powództwo wpływające na roszczenie powoda bądź dlatego, że ma z nim związek, bądź dlatego, że roszczenia stron nadają się do potrącenia.

Rozdział 3**Rozprawa****Art. 206.**

- § 1. Termin rozprawy wyznacza przewodniczący. Jednocześnie z wyznaczeniem pierwszej rozprawy zarządza doręczenie pozwu i stosownie do potrzeby wyznacza sędzię sprawozdawcę.
- § 2. Równocześnie z doręczeniem pozwu i wezwania na pierwszą rozprawę poucza się pozwanego o:
- 1) czynnościach procesowych, które może lub powinien podjąć, jeśli nie uznaje żądania pozwu w całości lub w części, w szczególności o możliwości lub obowiązku wniesienia odpowiedzi na pozew, w tym o obowiązujących w tym zakresie wymaganiach co do terminu i formy, lub przedstawienia swoich wniosków, twierdzeń i dowodów na rozprawie,
  - 2) skutkach niepodjęcia takich czynności, w szczególności o możliwości wydania przez sąd wyroku zaocznego i warunkach jego wykonalności oraz obciążenia pozwanego kosztami postępowania,
  - 3) możliwości ustanowienia przez pozwanego pełnomocnika procesowego i braku obowiązkowego zastępstwa przez adwokata lub radcę prawnego.

Art. 207.

- § 1. Pozwany może przed pierwszą rozprawą wnieść odpowiedź na pozew.
- § 2. W sprawach zawitych lub rozrachunkowych przewodniczący może zarządzić przed pierwszą rozprawą wniesienie odpowiedzi na pozew lub także w miarę potrzeby wymianę przez strony dalszych pism przygotowawczych, przy czym oznaczy porządek składania pism, termin, w którym pisma należy złożyć, i okoliczności, które mają być wyjaśnione. W toku sprawy wymianę pism może zarządzić sąd.
- § 3. Stronę reprezentowaną przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa przewodniczący może zobowiązać do złożenia w wyznaczonym terminie pisma przygotowawczego, w którym strona jest obowiązana do powołania wszystkich twierdzeń, zarzutów i dowodów pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku dalszego postępowania.

Art. 208.

- § 1. Przewodniczący, stosownie do okoliczności, wyda przed rozprawą na podstawie pozwu i innych pism procesowych zarządzenia mające na celu przygotowanie rozprawy. Przewodniczący może w szczególności:

- 1) wezwać strony do stawienia się na rozprawę osobiście lub przez pełnomocnika;
  - 2) zażądać na rozprawę od państwowej jednostki organizacyjnej lub jednostki organizacyjnej samorządu terytorialnego znajdujących się u nich dowodów, jeżeli strona sama dowodów tych otrzymać nie może;
  - 3) wezwać na rozprawę wskazanych przez stronę świadków;
  - 4) wezwać na rozprawę osoby powołane zgodnie przez strony na biegłych;
  - 5) zarządzić przedstawienie dokumentów, przedmiotów oględzin, ksiąg, planów itd.
- § 2. Przewodniczący może ponadto, w razie koniecznej potrzeby, zarządzić oględziny jeszcze przed rozprawą.

Art. 209.

Każda ze stron może w piśmie procesowym żądać przeprowadzenia rozprawy w jej nieobecności.

Art. 210.

- § 1. Rozprawa odbywa się w ten sposób, że po wywołaniu sprawy strony – najpierw powód, a potem pozwany – zgłaszają ustnie swe żądania i wnioski oraz przedstawiają twierdzenia i dowody na ich poparcie. Strony mogą ponadto wskazywać podstawy prawne swych żądań i wniosków. Na żądanie prokuratora sąd udziela mu głosu w każdym stanie rozprawy; art. 62 nie stosuje się.
- § 2. Każda ze stron obowiązana jest do złożenia oświadczenia co do twierdzeń strony przeciwnej, dotyczących okoliczności faktycznych.
- § 3. Ponadto rozprawa obejmuje, stosownie do okoliczności, postępowanie dowodowe i roztrząsanie jego wyników.

Art. 211.

W razie nieobecności strony na rozprawie przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia sprawozdawca przedstawia jej wnioski, twierdzenia i dowody znajdujące się w aktach sprawy.

Art. 212.

Przewodniczący, jeżeli to możliwe, jeszcze przed wszczęciem postępowania dowodowego powinien przez zadawanie pytań stronom ustalić, jakie z istotnych okoliczności sprawy są między nimi sporne, i dążyć do ich wyjaśnienia. W razie uzasadnionej potrzeby może udzielić stronom niezbędnych pouczeń, a stosownie do okoliczności zwraca im uwagę na celowość ustanowienia pełnomocnika procesowego. W sprawach o alimenty i o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym przewodniczący poucza powoda występującego w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego o roszczeniach wynikających z przytoczonych przez niego faktów.

Art. 213.

- § 1. Fakty powszechnie znane sąd bierze pod uwagę nawet bez powołania się na nie przez strony.

- § 2. Sąd jest związany uznaniem powództwa, chyba że uznanie jest sprzeczne z prawem lub zasadami współżycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa.

Art. 214.

- § 1. Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość w doręczeniu wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyciężyć.
- § 2. Sąd może skazać na grzywnę stronę, jeżeli powołała się w złej wierze na nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy.
- § 3. Jeżeli nieprawdziwe okoliczności, które skutkowały odroczeniem rozprawy, zostały powołane w złej wierze przez pełnomocnika strony, sąd może go skazać na grzywnę.

Art. 214¹.

- § 1. Usprawiedliwienie niestawiennictwa z powodu choroby stron, ich przedstawicieli ustawowych, pełnomocników, świadków i innych uczestników postępowania, wymaga przedstawienia zaświadczenia potwierdzającego niemożność stawienia się na wezwanie lub zawiadomienie sądu, wystawionego przez lekarza sądowego.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się do osób pozbawionych wolności, których usprawiedliwianie niestawiennictwa z powodu choroby regulują odrębne przepisy.

Art. 215.

Rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd postanowi wezwać do wzięcia udziału w sprawie lub zawiadomić o toczącym się procesie osoby, które dotychczas w postępowaniu nie występowały w charakterze powodów lub pozwanych.

Art. 216.

Sąd może w celu dokładniejszego wyjaśnienia stanu sprawy zarządzić stawienie się stron lub jednej z nich osobiście albo przez pełnomocnika.

Art. 216¹.

- § 1. Sąd w sprawach dotyczących osoby małoletniego dziecka wysłucha je, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala. Wysłuchanie odbywa się poza salą posiedzeń sądowych.
- § 2. Sąd stosownie do okoliczności, rozwoju umysłowego, stanu zdrowia i stopnia dojrzałości dziecka uwzględni jego zdanie i rozsądne życzenia.

Art. 217.

- § 1. Strona może aż do zamknięcia rozprawy przytaczać okoliczności faktyczne i dowody na uzasadnienie swych wniosków lub dla odparcia wniosków i twierdzeń strony przeciwnej, z zastrzeżeniem niekorzystnych skutków, jakie według przepisów niniejszego kodeksu mogą dla niej wyniknąć z działania na zwłokę lub niezastosowania się do zarządzeń przewodniczącego i postanowień sądu.
- § 2. Sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki.

Art. 218.

Sąd może zarządzić oddzielną rozprawę co do pozwu głównego i wzajemnego, jako też co do jednego z kilku roszczeń połączonych w jednym pozwie, bądź to głównym, bądź wzajemnym, albo w stosunku do poszczególnych współuczestników.

Art. 219.

Sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem.

Art. 220.

Sąd może ograniczyć rozprawę do poszczególnych zarzutów lub zagadnień wstępnych.

Art. 221.

Pozwany nie może odmówić wdania się w spór co do istoty sprawy, chociaż wniósł zarzuty formalne.

Art. 222.

Oddalając zarzuty, których uwzględnienie uzasadniałoby odrzucenie pozwu, sąd wyda oddzielne postanowienie i może wstrzymać dalsze rozpoznanie sprawy, aż do uprawomocnienia się tego postanowienia. Oddalenie innych zarzutów formalnych sąd stwierdza w uzasadnieniu orzeczenia kończącego postępowanie, przytaczając powody rozstrzygnięcia.

Art. 223.

§ 1. Przewodniczący powinien we właściwej chwili skłaniać strony do pojednania, zwłaszcza na pierwszym posiedzeniu, po wstępnym wyjaśnieniu stanowiska stron. Osnowa ugody zawartej przed sądem powinna być wciągnięta do protokołu rozprawy i stwierdzona podpisami stron. Niemożność podpisania sąd stwierdza w protokole.

§ 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 224.

§ 1. Przewodniczący zamyka rozprawę po przeprowadzeniu dowodów i udzieleniu głosu stronom.

§ 2. Można zamknąć rozprawę również w wypadku, gdy ma być przeprowadzony jeszcze dowód przez sędziego wyznaczonego lub przez sąd wezwany albo gdy ma być przeprowadzony dowód z akt lub wyjaśnień organów administracji publicznej, a rozprawę co do tych dowodów sąd uzna za zbyteczną.

Art. 225.

Sąd może zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo.

Art. 226.

Od zarządzeń przewodniczącego wydanych w toku rozprawy strony mogą odwołać się do sądu.

Dział III**Dowody****Rozdział 1****Przedmiot i ocena dowodów****Art. 227.**

Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie.

Art. 228.

§ 1. Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu.

§ 2. To samo dotyczy faktów znanych sądowi urzędowo, jednakże sąd powinien na rozprawie zwrócić na nie uwagę stron.

Art. 229.

Nie wymagają również dowodu fakty przyznane w toku postępowania przez stronę przeciwną, jeżeli przyznanie nie budzi wątpliwości.

Art. 230.

Gdy strona nie wypowie się co do twierdzeń strony przeciwnej o faktach, sąd, mając na uwadze wyniki całej rozprawy, może fakty te uznać za przyznane.

Art. 231.

Sąd może uznać za ustalone fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli wniosek taki można wyprowadzić z innych ustalonych faktów (domniemanie faktyczne).

Art. 232.

Strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Sąd może dopuścić dowód nie wskazany przez stronę.

Art. 233.

§ 1. Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

§ 2. Sąd oceni na tej samej podstawie, jakie znaczenie nadać odmowie przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkodom stawianym przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu.

Art. 234.

Domniemania ustanowione przez prawo (domniemania prawne) wiążą sąd; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza.

Rozdział 2**Postępowanie dowodowe****Oddział 1****Przepisy ogólne****Art. 235.**

- § 1. Postępowanie dowodowe odbywa się przed sądem orzekającym, chyba że sprzeciwia się temu charakter dowodu albo wzgląd na poważne niedogodności lub niewspółmierność kosztów w stosunku do przedmiotu sporu. W takich wypadkach sąd orzekający zleci przeprowadzenie dowodu jednemu ze swych członków (sędzia wyznaczony) albo innemu sądowi (sąd wezwany).
- § 2. Jeżeli charakter dowodu się temu nie sprzeciwia, sąd orzekający może postanowić, że jego przeprowadzenie nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających dokonanie tej czynności na odległość. Sąd orzekający przeprowadza dowód w obecności sądu wezwanego lub referendarza sądowego w tym sądzie.
- § 3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, rodzaje urządzeń i środków technicznych umożliwiających przeprowadzenie dowodu na odległość, sposób korzystania z tego rodzaju urządzeń i środków, jak również sposób przechowywania, odtwarzania i kopiowania zapisów dokonanych podczas jego przeprowadzenia, mając na względzie konieczność właściwego zabezpieczenia utrwalonego obrazu lub dźwięku przed utratą dowodu, jego zniekształceniem lub nieuprawnionym ujawnieniem.

Art. 236.

W postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu sąd oznaczy fakty podlegające stwierdzeniu, środek dowodowy i – stosownie do okoliczności – sędziego lub sąd, który ma dowód przeprowadzić, a ponadto, jeżeli to jest możliwe, termin i miejsce przeprowadzenia dowodu. Wyznaczając sędziego, sąd może pozostawić mu oznaczenie terminu przeprowadzenia dowodu.

Art. 237.

Niestawiennictwo stron na termin nie wstrzymuje przeprowadzenia dowodu, chyba że obecność stron lub jednej z nich okaże się konieczna.

Art. 238.

- § 1. Protokół sporządzony zgodnie z art. 157 § 1¹, zawierający przebieg postępowania dowodowego przed sędzią wyznaczonym lub przed sądem wezwanym, podpisują, oprócz sędziego i protokolanta, także osoby przesłuchane oraz strony, jeżeli są obecne.

§ 2. Odmowę lub niemożność podpisania stwierdza się w protokole.

Art. 239.

Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mają w zakresie zleconego im postępowania dowodowego prawa przewodniczącego i prawa sądu orzekającego. Na ich uchybienia strony mogą zwrócić uwagę sądu nie później niż na najbliższej rozprawie.

Art. 240.

§ 1. Sąd nie jest związany swym postanowieniem dowodowym i może je stosownie do okoliczności uchylić lub zmienić nawet na posiedzeniu niejawnym.

§ 2. Sędzia wyznaczony i sąd wezwany mogą uzupełnić na wniosek strony postanowienie sądu orzekającego przez przesłuchanie nowych świadków na fakty wskazane w tym postanowieniu.

Art. 241.

Sąd orzekający może zarządzić powtórzenie lub uzupełnienie postępowania dowodowego.

Art. 242.

Jeżeli postępowanie dowodowe napotyka przeszkody o nie określonym czasie trwania, sąd może oznaczyć termin, po którego upływie dowód może być przeprowadzony tylko wówczas, gdy nie spowoduje to zwłoki w postępowaniu.

Art. 243.

Zachowanie szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym nie jest konieczne, ilekroć ustawa przewiduje uprawdopodobnienie zamiast dowodu.

Oddział 2

Dokumenty

Art. 244.

§ 1. Dokumenty urzędowe, sporządzone w przepisanej formie przez powołane do tego organy władzy publicznej i inne organy państwowe w zakresie ich działania, stanowią dowód tego, co zostało w nich urzędowo zaświadczone.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do dokumentów urzędowych sporządzonych przez organizacje zawodowe, samorządowe, spółdzielcze i inne organizacje społeczne w zakresie zleconych im przez ustawę spraw z dziedziny administracji publicznej.

Art. 245.

Dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie.

Art. 246.

Jeżeli ustawa lub umowa stron wymaga dla czynności prawnej zachowania formy pisemnej, dowód ze świadków lub z przesłuchania stron w sprawie między uczestnikami tej czynności na fakt jej dokonania jest dopuszczalny w wypadku, gdy dokument obejmujący czynność został zagubiony, zniszczony lub zabrany przez osobę trzecią, a jeżeli forma pisemna była zastrzeżona tylko dla celów dowodowych, także w wypadkach określonych w kodeksie cywilnym.

Art. 247.

Dowód ze świadków lub z przesłuchania stron przeciwko osnowie lub ponad osnowę dokumentu obejmującego czynność prawną może być dopuszczony między uczestnikami tej czynności tylko w wypadkach, gdy nie doprowadzi to do obejścia przepisów o formie zastrzeżonej pod rygorem nieważności i gdy ze względu na szczególne okoliczności sprawy sąd uzna to za konieczne.

Art. 248.

[§ 1. Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera tajemnicę państwową.]

- § 1. Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument zawiera informacje niejawne.
- § 2. Od powyższego obowiązku może uchylić się ten, kto co do okoliczności objętych treścią dokumentu mógłby jako świadek odmówić zeznania albo kto posiada dokument w imieniu osoby trzeciej, która mogłaby z takich samych przyczyn sprzeciwić się przedstawieniu dokumentu. Jednakże i wówczas nie można odmówić przedstawienia dokumentu, gdy jego posiadacz lub osoba trzecia obowiązani są do tego względem chociażby jednej ze stron albo gdy dokument wystawiony jest w interesie strony, która żąda przeprowadzenia dowodu. Strona nie może ponadto odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli szkoda, na którą byłaby przez to narażona, polega na przegraniu procesu.

Nowe brzmienie § 1 w art. 248 wchodzi w życie z dn. 2.01.2011 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228).

Art. 249.

- § 1. W sprawach dotyczących przedsiębiorstwa handlowego lub przemysłowego, w razie powołania się jednej ze stron na księgi i dokumenty przedsiębiorstwa, należy je przedstawić sądowi, jeżeli sąd uzna wyciąg za niewystarczający.
- § 2. Gdy zachodzi istotna trudność w dostarczeniu ksiąg do sądu, sąd może przejrzeć je na miejscu lub zlecić sędziemu wyznaczonemu ich przejrzenie i sporządzenie niezbędnych wyciągów.

Art. 250.

- § 1. Jeżeli dokument znajduje się w aktach organu, o którym mowa w art. 244 § 1, wystarczy przedstawić urzędowo poświadczony przez ten organ odpis lub wy-

ciąg z dokumentu. Sąd zażąda udzielenia odpisu lub wyciągu, jeżeli strona sama uzyskać go nie może.

- § 2. Gdy sąd uzna za konieczne przejrzenie oryginału dokumentu, może zarządzić, by go dostarczono na rozprawę, albo przejrzeć go na miejscu przez sędziego wyznaczonego lub przez cały skład sądu.

Art. 251.

Za nieuzasadnioną odmowę przedstawienia dokumentu przez osobę trzecią sąd, po wysłuchaniu jej oraz stron co do zasadności odmowy, skáže osobę trzecią na grzywnę. Osoba trzecia ma prawo żądać zwrotu wydatków połączonych z przedstawieniem dokumentu.

Art. 252.

Strona, która zaprzecza prawdziwości dokumentu urzędowego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenia organu, od którego dokument ten pochodzi, są niezgodne z prawdą, powinna okoliczności te udowodnić.

Art. 253.

Jeżeli strona zaprzecza prawdziwości dokumentu prywatnego albo twierdzi, że zawarte w nim oświadczenie osoby, która je podpisała, od niej nie pochodzi, obowiązana jest okoliczności te udowodnić. Jeżeli jednak spór dotyczy dokumentu prywatnego pochodzącego od innej osoby niż strona zaprzeczająca, prawdziwość dokumentu powinna udowodnić strona, która chce z niego skorzystać.

Art. 254.

- § 1. Badania prawdziwości pisma dokonuje się z udziałem lub bez udziału biegłych, zwłaszcza przez porównanie pisma na zakwestionowanym dokumencie z piśmem tej samej osoby na innych dokumentach niewątpliwie prawdziwych. Sąd w razie potrzeby może wezwać osobę, od której pismo pochodzi, na termin wyznaczony, w celu napisania podyktowanych jej wyrazów.
- § 2. Od obowiązku złożenia próby pisma zwolniony jest ten, kto na zapytanie, czy pismo na dokumencie jest prawdziwe, mógłby jako świadek odmówić zeznania.
- § 3. Sąd może zastosować do osoby trzeciej, która nie wykonała zarządzeń sądu wydanych w myśl paragrafów poprzedzających, takie same środki przymusowe, jak wobec świadków.
- § 4. Osoba trzecia może na równi ze świadkiem żądać zwrotu wydatków koniecznych związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku.

Art. 255.

Strona, która w złej wierze lub lekkomyślnie zgłosiła zarzuty przewidziane w art. 252 i 253, podlega karze grzywny.

Art. 256.

Sąd może zażądać, aby dokument w języku obcym był przełożony przez tłumacza przysięgłego.

Art. 257.

Sąd oceni na podstawie okoliczności poszczególnego wypadku, czy i o ile dokument zachowuje moc dowodową pomimo przekreśleń, podskrobań lub innych uszkodzeń.

Oddział 3**Zeznania świadków****Art. 258.**

Strona powołująca się na dowód ze świadków obowiązana jest dokładnie oznaczyć fakty, które mają być zeznaniami poszczególnych świadków stwierdzone, i wskazać świadków, tak by wezwanie ich do sądu było możliwe.

Art. 259.

Świadcami nie mogą być:

- 1) osoby niezdolne do spostrzegania lub komunikowania swych spostrzeżeń;
[2) wojskowi i urzędnicy nie zwolnieni od zachowania tajemnicy służbowej, jeżeli ich zeznanie miałyby być połączone z jej naruszeniem;]
- 2) wojskowi i urzędnicy niezwolnieni od zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli „zastrzeżone” lub „poufne”, jeżeli ich zeznanie miałyby być połączone z jej naruszeniem;
- 3) przedstawiciele ustawowi stron oraz osoby, które mogą być przesłuchane w charakterze strony jako organy osoby prawnej lub innej organizacji mającej zdolność sądową;
- 4) współuczestnicy jednolici.

Nowe brzmienie pkt 2 w art. 259 wchodzi w życie z dn. 2.01.2011 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228).

Art. 259¹.

Mediator nie może być świadkiem co do faktów, o których dowiedział się w związku z prowadzeniem mediacji, chyba że strony zwolnią go z obowiązku zachowania tajemnicy mediacji.

Art. 260.

Współuczestnik sporu, nie będący współuczestnikiem jednolitym, może być świadkiem co do faktów dotyczących wyłącznie innego współuczestnika.

Art. 261.

- § 1. Nikt nie ma prawa odmówić zeznań w charakterze świadka, z wyjątkiem małżonków stron, ich wstępnych, zstępnych i rodzeństwa oraz powinowatych w tej samej linii lub stopniu, jak również osób pozostających ze stronami w stosunku

przysposobienia. Prawo odmowy zeznań trwa po ustaniu małżeństwa lub rozwiązaniu stosunku przysposobienia. Jednakże odmowa zeznań nie jest dopuszczalna w sprawach o prawa stanu, z wyjątkiem spraw o rozwód.

- § 2. Świadek może odmówić odpowiedzi na zadane mu pytanie, jeżeli zeznanie mogłoby narazić jego lub jego bliskich, wymienionych w paragrafie poprzedzającym, na odpowiedzialność karną, hańbę lub dotkliwą i bezpośrednią szkodę majątkową albo jeżeli zeznanie miałoby być połączone z pogwałceniem istotnej tajemnicy zawodowej. Duchowny może odmówić zeznań co do faktów powierzonych mu na spowiedzi.

Art. 262.

Sąd, wzywając świadka, wymieni w wezwaniu imię, nazwisko i zamieszkanie wezwanego, miejsce i czas przesłuchania, nazwiska stron i przedmiot sprawy oraz związałą osnowę przepisów o karach za pogwałcenie obowiązków świadka, a ponadto o zwrocie wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz o wynagrodzeniu za utratę zarobku.

Art. 263.

Przesłuchanie osób dotkniętych chorobą lub kalectwem odbywa się w miejscu, gdzie przebywają, jeżeli nie mogą go opuścić.

Art. 264.

Kolejność przesłuchania świadków oznacza przewodniczący. Świadkowie, którzy nie złożyli jeszcze zeznań, nie mogą być obecni przy przesłuchaniu innych świadków.

Art. 265.

- § 1. Do przesłuchania świadka nie władającego dostatecznie językiem polskim sąd może przybrać tłumacza.
- § 2. Do tłumaczy stosuje się odpowiednio przepisy o biegłych. Pracownik organów wymiaru sprawiedliwości może pełnić obowiązki tłumacza bez składania przyrzeczenia, lecz z powołaniem się na ślubowanie służbowe.

Art. 266.

- § 1. Przed przesłuchaniem świadka uprzedza się go o prawie odmowy zeznań i odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań.
- § 2. Przesłuchanie rozpoczyna się od zadania świadkowi pytań dotyczących jego osoby oraz stosunku do stron.
- § 3. Jeżeli świadek ma składać zeznania, przewodniczący odbiera od niego przyrzeczenie, po pouczeniu go o znaczeniu tego aktu.

Art. 267.

Nie składają przyrzeczenia świadkowie małoletni, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, oraz osoby skazane wyrokiem prawomocnym za fałszywe zeznanie. Inni świadkowie mogą być za zgodą stron zwolnieni przez sąd od złożenia przyrzeczenia.

Art. 268.

Brzmienie przyrzeczenia jest następujące: "świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że będę mówił szczerą prawdę, niczego nie ukrywając z tego, co mi jest wiadome".

Art. 269.

- § 1. Świadek składa przyrzeczenie, powtarzając za sędzią lub odczytując na głos tekst przyrzeczenia, przy czym wszyscy – nie wyłączając sędziów – stoją.
- § 2. Niemi i głusi składają przyrzeczenie przez podpisanie jego tekstu lub przy pomocy biegłego.

Art. 270.

W razie powtórnego przesłuchania świadka przypomina mu się poprzednio złożone przyrzeczenie.

Art. 271.

- § 1. Świadek składa zeznanie ustnie, zaczynając od odpowiedzi na pytania przewodniczącego, co i z jakiego źródła wiadomo mu w sprawie, po czym sędziowie i strony mogą w tymże przedmiocie zadawać mu pytania.
- § 2. Niemi i głusi składają zeznania na piśmie lub przy pomocy biegłego.

Art. 272.

Świadkowie, których zeznania przeczą sobie wzajemnie, mogą być konfrontowani.

Art. 273.

- § 1. Zeznanie świadka, po zapisaniu do protokołu, sporządzonego zgodnie z art. 157 § 1¹, będzie mu odczytane i stosownie do okoliczności na podstawie jego uwag uzupełnione i sprostowane.
- § 2. Świadek może oddalić się z sądu nie wcześniej niż po uzyskaniu na to zezwolenia przewodniczącego.

Art. 274.

- § 1. Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo sąd skáže świadka na grzywnę, po czym wezwie go powtórnie, a w razie ponownego niestawiennictwa skáže go na ponowną grzywnę i może zarządzić jego przymusowe sprowadzenie.
- § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do świadka, który oddalił się bez zezwolenia przewodniczącego.

Art. 275.

Świadek w ciągu tygodnia od daty doręczenia mu postanowienia skazującego go na grzywnę lub na pierwszym posiedzeniu, na które zostanie wezwany, może usprawiedliwić swe niestawiennictwo. W razie usprawiedliwienia niestawiennictwa sąd zwol-

ni świadka od grzywny i od przymusowego sprowadzenia. Postanowienia sądu mogą zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 276.

- § 1. Za nieuzasadnioną odmowę zeznań lub przyrzeczenia sąd, po wysłuchaniu obecnych stron co do zasadności odmowy, skáže świadka na grzywnę.
- § 2. Niezależnie od powyższej grzywny sąd może nakazać aresztowanie świadka na czas nie przekraczający tygodnia. Sąd uchyli areszt, jeżeli świadek złoży zeznanie lub przyrzeczenie, albo jeżeli sprawę ukończono w instancji, w której dowód z tego świadka został dopuszczony.

Art. 276¹.

W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej obowiązkom, o których mowa w art. 274 i 276, sąd, zamiast skazać żołnierza na grzywnę, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 277.

Świadek ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, a ponadto wynagrodzenia za utratę zarobku. Przewodniczący może przyznać świadkowi zaliczkę na koszty podróży i na utrzymanie w miejscu przesłuchania.

Oddział 4

Opinia biegłych

Art. 278.

- § 1. W wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii.
- § 2. Sąd orzekający może pozostawić prawo wyboru biegłego sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu.
- § 3. Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie.

Art. 279.

Dopuszczenie dowodu z biegłych może nastąpić na posiedzeniu niejawnym po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru.

Art. 280.

Osoba wyznaczona na biegłego może nie przyjąć włożonego na nią obowiązku z przyczyn, jakie uprawniają świadka do odmowy zeznań, a ponadto z powodu przeszkody, która uniemożliwia jej wydanie opinii.

Art. 281.

Aż do ukończenia czynności biegłego strona może żądać jego wyłączenia z przyczyn, z jakich można żądać wyłączenia sędziego. Gdy strona zgłasza wniosek o wyłączenie biegłego po rozpoczęciu przez niego czynności, obowiązana jest uprawdopodobnić, że przyczyna wyłączenia powstała później lub że przedtem nie była jej znana.

Art. 282.

- § 1. Biegły składa przed rozpoczęciem czynności przyrzeczenie w następującym brzmieniu: "Świadomy znaczenia mych słów i odpowiedzialności przed prawem przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki biegłego wykonam z całą sumiennością i bezstronnością".
- § 2. Poza tym do przyrzeczenia biegłych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące przyrzeczenia świadków.

Art. 283.

- § 1. Biegły nie składa przyrzeczenia, gdy obie strony wyrażą na to zgodę.
- § 2. Biegły sądowy stały składa przyrzeczenie tylko przy objęciu stanowiska, w poszczególnych zaś sprawach powołuje się na nie.

Art. 284.

Sąd może zarządzić okazanie biegłemu akt sprawy i przedmiotu oględzin oraz zarządzić, aby brał udział w postępowaniu dowodowym.

Art. 285.

- § 1. Opinia biegłego powinna zawierać uzasadnienie.
- § 2. Biegli mogą złożyć opinię łączną.
- § 3. Jeżeli biegły nie może na razie udzielić wyczerpującej opinii, sąd wyznaczy termin dodatkowy do jej przedstawienia.

Art. 286.

Sąd może zażądać ustnego wyjaśnienia opinii złożonej na piśmie, może też w razie potrzeby zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych.

Art. 287.

Za nieusprawiedliwione niestawiennictwo, za nieuzasadnioną odmowę złożenia przyrzeczenia lub opinii albo za nieusprawiedliwione opóźnienie złożenia opinii sąd skáže biegłego na grzywnę.

Art. 288.

Biegły ma prawo żądać wynagrodzenia za stawiennictwo do sądu i wykonaną pracę. Przewodniczący może przyznać biegłemu zaliczkę na poczet wydatków.

Art. 289.

Do wezwania i przesłuchania biegłych stosuje się ponadto odpowiednio przepisy o świadkach, z wyjątkiem przepisów o przymusowym sprowadzeniu.

Art. 290.

- § 1. Sąd może zażądać opinii odpowiedniego instytutu naukowego lub naukowo-badawczego. Sąd może zażądać od instytutu dodatkowych wyjaśnień bądź pisemnych, bądź ustnych przez wyznaczoną do tego osobę, może też zarządzić złożenie dodatkowej opinii przez ten sam lub inny instytut.
- § 2. W opinii instytutu należy wskazać osoby, które przeprowadziły badanie i wydały opinię.

Art. 291.

Instytut naukowy lub naukowo-badawczy może żądać wynagrodzenia za wykonaną pracę i za stawiennictwo swoich przedstawicieli.

**Oddział 5
Oględziny****Art. 292.**

Sąd może zarządzić oględziny bez udziału lub z udziałem biegłych, a stosownie do okoliczności – również w połączeniu z przesłuchaniem świadków.

Art. 293.

Przepisy o obowiązku przedstawienia dokumentu stosuje się odpowiednio do przedstawienia przedmiotu oględzin. Jeżeli rodzaj przedmiotu na to pozwala i nie jest to połączone ze znacznymi kosztami, należy przedmiot oględzin dostarczyć do sądu.

Art. 294.

Jeżeli przedmiot oględzin jest w posiadaniu osoby trzeciej, a oględziny mają być dokonane w miejscu, gdzie przedmiot znajduje się, osoba ta powinna być wezwana na termin oględzin i obowiązana jest ułatwić dostęp do przedmiotu.

Art. 295.

- § 1. Osoba trzecia w ciągu dni trzech od doręczenia jej wezwania może z ważnych przyczyn żądać od sądu wzywającego zaniechania oględzin.
- § 2. Przed rozpoznaniem żądania osoby trzeciej sąd nie przystąpi do oględzin.

Art. 296.

Osobę trzecią, która bez uzasadnionych przyczyn nie zastosowała się do zarządzeń w przedmiocie oględzin, sąd skáže na grzywnę.

Art. 297.

Osoba trzecia wezwana na termin oględzin ma prawo żądać zwrotu wydatków koniecznych, związanych ze stawiennictwem do sądu, oraz wynagrodzenia za utratę zarobku na równi ze świadkiem, a ponadto zwrotu wydatków połączonych z dostarczeniem przedmiotu oględzin.

Art. 298.

Oględziny osoby mogą odbyć się tylko za jej zgodą.

Oddział 6**Przesłuchanie stron****Art. 299.**

Jeżeli po wyczerpaniu środków dowodowych lub w ich braku pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, sąd dla wyjaśnienia tych faktów może dopuścić dowód z przesłuchania stron.

Art. 300.

- § 1. Za osobę prawną sąd przesłuchuje osoby wchodzące w skład organu uprawnionego do jej reprezentowania, przy czym sąd decyduje, czy przesłuchać wszystkie te osoby, czy też tylko niektóre z nich.
- § 2. Za Skarb Państwa sąd może przesłuchać w charakterze strony osoby powołane do reprezentowania państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub inne wskazane osoby.

Art. 301.

Jeżeli powództwo jest wytoczone przez prokuratora lub organizację społeczną na rzecz oznaczonej osoby, przesłuchuje się w charakterze strony powodowej tę osobę, chociażby nie przystąpiła ona do sprawy.

Art. 302.

- § 1. Gdy z przyczyn natury faktycznej lub prawnej przesłuchać można co do okoliczności spornych jedną tylko stronę, sąd oceni, czy mimo to należy przesłuchać tę stronę, czy też dowód ten pominąć w zupełności. Sąd postąpi tak samo, gdy druga strona lub niektórzy ze współuczestników nie stawili się na przesłuchanie stron lub odmówili zeznań.
- § 2. W sprawach osób znajdujących się pod władzą rodzicielską, opieką lub kuratelą, od uznania sądu zależy przesłuchanie bądź samej strony, bądź jej przedstawiciela ustawowego, bądź też obojga.

Art. 303.

Sąd przesłucha najpierw strony bez odbierania przyrzeczenia. Jeżeli przesłuchanie to nie wyświetli dostatecznie faktów, sąd może przesłuchać według swego wyboru jedną ze stron ponownie, po uprzednim odebraniu od niej przyrzeczenia. Przesłuchanie

jednej ze stron co do pewnego faktu z odebraniem od niej przyrzeczenia nie wyłącza takiego przesłuchania drugiej strony co do innego faktu.

Art. 304.

Przed przystąpieniem do przesłuchania sąd uprzedza strony, że obowiązane są zeznawać prawdę i że stosownie do okoliczności mogą być przesłuchane ponownie po odebraniu od nich przyrzeczenia. Przed odebraniem przyrzeczenia sąd uprzedza stronę o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań. Poza tym do przesłuchania stron i składania przyrzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące świadków, z wyjątkiem przepisów o środkach przymusowych.

Oddział 7

Inne środki dowodowe

Art. 305.

Sąd może dopuścić dowód z grupowego badania krwi.

Art. 306.

Pobranie krwi w celu jej badania może nastąpić tylko za zgodą osoby, której krew ma być pobrana, a jeżeli osoba ta nie ukończyła trzynastu lat lub jest ubezwłasnowolniona całkowicie – za zgodą jej przedstawiciela ustawowego.

Art. 307.

- § 1. W celu przeprowadzenia dowodu z grupowego badania krwi sąd zwraca się do biegłego o pobranie krwi, zbadanie jej i złożenie sprawozdania o wynikach badania łącznie z końcową opinią.
- § 2. Sprawozdanie z grupowego badania krwi powinno zawierać stwierdzenie, czy sprawdzono należycie tożsamość osób, których krew pobrano, oraz wskazanie sposobu przeprowadzenia badania. Sprawozdanie powinno być podpisane przez osobę, która przeprowadziła badanie, a jeżeli krew została pobrana przez inną osobę, pobranie krwi powinno być stwierdzone jej podpisem.
- § 3. Pobranie krwi i przesłanie jej do instytutu, o jakim mowa w art. 290, można zlecić biegłemu miejsca zamieszkania stron lub siedziby sądu.

Art. 308.

- § 1. Sąd może dopuścić dowód z filmu, telewizji, fotokopii, fotografii, planów, rysunków oraz płyt lub taśm dźwiękowych i innych przyrządów utrwalających albo przenoszących obrazy lub dźwięki.
- § 2. Dowody, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, sąd przeprowadza, stosując odpowiednio przepisy o dowodzie z oględzin oraz o dowodzie z dokumentów.

Art. 309.

Sposób przeprowadzenia dowodu innymi środkami dowodowymi niż wymienione w artykułach poprzedzających określi sąd zgodnie z ich charakterem, stosując odpowiednio przepisy o dowodach.

Rozdział 3
Zabezpieczenie dowodów**Art. 310.**

Przed wszczęciem postępowania na wniosek, a w toku postępowania również z urzędu, można zabezpieczyć dowód, gdy zachodzi obawa, że jego przeprowadzenie stanie się niewykonalne lub zbyt utrudnione, albo gdy z innych przyczyn zachodzi potrzeba stwierdzenia istniejącego stanu rzeczy.

Art. 311.

Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy, a w wypadkach nie cierpiących zwłoki lub gdy postępowanie nie zostało jeszcze wszczęte, w sądzie rejonowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony.

Art. 312.

Wniosek powinien zawierać:

- 1) oznaczenie wnioskodawcy i przeciwnika oraz innych osób zainteresowanych, jeżeli są znane;
- 2) wskazanie faktów oraz dowodów;
- 3) przyczyny uzasadniające potrzebę zabezpieczenia dowodu.

Art. 313.

Zabezpieczenie dowodu może być dopuszczone bez wezwania przeciwnika tylko w wypadkach nie cierpiących zwłoki albo gdy przeciwnik nie może być wskazany lub gdy miejsce jego pobytu nie jest znane.

Art. 314.

Sąd wzywa zainteresowanych na termin wyznaczony do przeprowadzenia dowodu; jednakże w wypadkach nie cierpiących zwłoki przeprowadzenie dowodu może być rozpoczęte nawet przed doręczeniem wezwania przeciwnikowi.

Art. 315.

§ 1. Strony mają prawo wskazywać przed sądem orzekającym uchybienia popełnione przy zabezpieczeniu dowodu.

§ 2. (uchylony).

Dział IV Orzeczenia

Rozdział 1 Wyroki

Oddział 1 Wydanie wyroku

Art. 316.

- § 1. Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy.
- § 2. Rozprawa powinna być otwarta na nowo, jeżeli istotne okoliczności ujawniły się dopiero po jej zamknięciu.

Art. 317.

- § 1. Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli nadaje się do rozstrzygnięcia tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego.
- § 2. Na tej samej podstawie sąd może wydać wyrok częściowy, rozstrzygający o całości żądania powództwa głównego lub wzajemnego.

Art. 318.

- § 1. Sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania – zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie.
- § 2. W razie zarządzenia dalszej rozprawy, wyrok co do wysokości żądania, jak również rozstrzygnięcie co do kosztów może zapaść dopiero po uprawomocnieniu się wyroku wstępnego.

Art. 319.

Jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności.

Art. 320.

W szczególnie uzasadnionych wypadkach sąd może w wyroku rozłożyć na raty zasądzone świadczenie, a w sprawach o wydanie nieruchomości lub o opróżnienie pomieszczenia – wyznaczyć odpowiedni termin do spełnienia tego świadczenia.

Art. 321.

- § 1. Sąd nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie.
- § 2. (uchylony).

Art. 322.

Jeżeli w sprawie o naprawienie szkody, o dochody, zwrot bezpodstawnego wzbogacenia lub o świadczenie z umowy o dożywocie sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 323.

Wyrok może być wydany jedynie przez sędziów, przed którymi odbyła się rozprawa poprzedzająca bezpośrednio wydanie wyroku.

Art. 324.

- § 1. Sąd wydaje wyrok po niejawnej naradzie sędziów. Narada obejmuje dyskusję, głosowanie nad mającym zapaść orzeczeniem i zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia oraz spisanie sentencji wyroku.
- § 2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, a ławników według ich wieku, poczynając od najmłodszego, sam zaś głosuje ostatni. Sprawozdawca, jeżeli jest wyznaczony, głosuje pierwszy. Wyrok zapada większością głosów. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może przy podpisywaniu sentencji zgłosić zdanie odrębne i obowiązany jest uzasadnić je na piśmie przed podpisaniem uzasadnienia.
- § 3. Sentencję wyroku podpisuje cały skład sądu.

Art. 325.

Sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron.

Art. 326.

- § 1. Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Jednakże w sprawie zawilej sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku tylko jeden raz na czas do dwóch tygodni. W postanowieniu o odroczeniu sąd powinien wyznaczyć termin ogłoszenia wyroku i ogłosić go niezwłocznie po zamknięciu rozprawy.
- § 2. Ogłoszenie wyroku następuje na posiedzeniu jawnym. Nieobecność stron nie wstrzymuje ogłoszenia. Jeżeli ogłoszenie było odroczone, może go dokonać sam przewodniczący lub sędzia sprawozdawca.
- § 3. Ogłoszenia wyroku dokonuje się przez odczytanie sentencji. Po ogłoszeniu sentencji przewodniczący lub sędzia sprawozdawca podaje ustnie zasadnicze po-

wody rozstrzygnięcia, może jednak tego zaniechać, jeżeli sprawa była rozpoznawana przy drzwiach zamkniętych.

Art. 327.

- § 1. Stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, obecnej przy ogłoszeniu wyroku, przewodniczący udzieli wskazówek co do sposobu i terminów wniesienia środka zaskarżenia. Jeżeli zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych jest obowiązkowe, należy pouczyć stronę o treści przepisów o obowiązkowym zastępstwie oraz o skutkach niezastosowania się do tych przepisów.
- § 2. Stronie działającej bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego, która na skutek pozbawienia wolności była nieobecna przy ogłoszeniu wyroku, sąd z urzędu w ciągu tygodnia od dnia ogłoszenia wyroku doręcza odpis jego sentencji z pouczeniem o terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.

Art. 328.

- § 1. Uzasadnienie wyroku sporządza się na żądanie strony, zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia sentencji wyroku, a w wypadku, o którym mowa w art. 327 § 2 – od dnia doręczenia sentencji wyroku. Żądanie spóźnione sąd odrzuci na posiedzeniu niejawnym. Sąd sporządza uzasadnienie wyroku również wówczas, gdy wyrok został zaskarżony w ustawowym terminie oraz gdy wniesiono skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.
- § 2. Uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

Art. 329.

Uzasadnienie wyroku sporządza się w terminie dwutygodniowym od dnia złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia, a gdy wniosek taki nie był zgłoszony – od dnia zaskarżenia wyroku lub wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. W sprawie zawilej, w razie niemożności sporządzenia uzasadnienia w terminie, prezes sądu może przedłużyć ten termin na czas oznaczony, nie dłuższy niż trzydzieści dni.

Art. 330.

- § 1. W sprawach rozstrzyganych w składzie trzech sędziów zawodowych uzasadnienie wyroku podpisują sędziowie, którzy brali udział w jego wydaniu. Jeżeli którykolwiek z sędziów nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący lub najstarszy służbą sędzia zaznacza na wyroku przyczynę braku podpisu.
- § 2. Uzasadnienie wyroku w sprawie rozpoznawanej z udziałem ławników podpisuje tylko przewodniczący. W razie złożenia zdania odrębnego uzasadnienie wyroku podpisuje przewodniczący wraz z ławnikami.

Art. 331.

Wyrok z uzasadnieniem doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia.

Art. 332.

- § 1. Sąd jest związany wydanym wyrokiem od chwili jego ogłoszenia.
- § 2. Jednakże w razie cofnięcia pozwu przed uprawomocnieniem się wyroku i przed jego zaskarżeniem z jednoczesnym zrzeczeniem się dochodzonego roszczenia, a za zgodą pozwanego również bez takiego zrzeczenia się, sąd pierwszej instancji uchyli swój wyrok i postępowanie w sprawie umorzy, jeżeli uzna cofnięcie takie za dopuszczalne. Postanowienie sądu w tym przedmiocie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Oddział 2**Natychmiastowa wykonalność wyroków****Art. 333.**

- § 1. Sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli:
- 1) zasądza alimenty – co do rat płatnych po dniu wniesienia powództwa, a co do rat płatnych przed wniesieniem powództwa za okres nie dłuższy niż za trzy miesiące;
  - 2) zasądza roszczenie uznane przez pozwanego;
  - 3) wyrok uwzględniający powództwo jest zaoczny.
- § 2. Sąd może nadać wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli zasądza należność z weksła, czeku, warrantu, rewersu, dokumentu urzędowego lub dokumentu prywatnego, którego prawdziwość nie została zaprzeczona, oraz jeżeli uwzględnia powództwo o naruszenie posiadania.
- § 3. Sąd może również na wniosek nadać wyrokowi nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji rygor natychmiastowej wykonalności, gdyby opóźnienie uniemożliwiało lub znacznie utrudniało wykonanie wyroku albo narażało powoda na szkodę.

Art. 334.

- § 1. Sąd może uzależnić natychmiastową wykonalność wyroku od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia.
- § 2. Zabezpieczenie może polegać również na wstrzymaniu wydania powodowi rzeczy odebranych pozwanemu lub sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu albo na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku ruchomego.
- § 3. Sprzedaż lub przejęcie na własność zajętej nieruchomości wstrzymuje się z urzędu do czasu uprawomocnienia się wyroku.
- § 4. Zabezpieczenie nie może być zarządzone co do należności alimentacyjnych w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi zasądzającemu te należności rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.

Art. 335.

- § 1. Natychmiastowa wykonalność nie będzie orzeczona nawet za zabezpieczeniem, jeżeli skutek wykonania wyroku mogłaby wyniknąć dla pozwanego niepowetowana szkoda. Przepisu tego nie stosuje się do wyroków zasądających alimenty w granicach, w jakich sąd nadaje wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności z urzędu.
- § 2. Natychmiastowa wykonalność nie będzie również orzeczona nawet za zabezpieczeniem w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa.

Art. 336.

Rygor natychmiastowej wykonalności obowiązuje od chwili ogłoszenia wyroku lub postanowienia, którym go nadano, a gdy ogłoszenia nie było – od chwili podpisania sentencji orzeczenia.

Art. 337.

Natychmiastowa wykonalność wyroku wygasa z chwilą ogłoszenia, a jeżeli nie było ogłoszenia, z chwilą podpisania sentencji orzeczenia zmieniającego albo uchylającego wyrok lub postanowienie o natychmiastowej wykonalności wyroku – w takim zakresie, w jakim nastąpiła zmiana lub uchylenie.

Art. 338.

- § 1. Uchylając lub zmieniając wyrok, któremu nadany został rygor natychmiastowej wykonalności, sąd na wniosek pozwanego orzeka w orzeczeniu kończącym postępowanie o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu poprzedniego stanu.
- § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego nie wyłącza możliwości dochodzenia w osobnym procesie naprawienia szkody poniesionej wskutek wykonania wyroku.

Oddział 3**Wyroki zaoczne****Art. 339.**

- § 1. Jeżeli pozwany nie stawiał się na posiedzenie wyznaczone na rozprawę albo mimo stawienia się nie bierze udziału w rozprawie, sąd wyda wyrok zaoczny.
- § 2. W tym wypadku przyjmuje się za prawdziwe twierdzenie powoda o okolicznościach faktycznych przytoczonych w pozwie lub w pismach procesowych doręczonych pozwanemu przed rozprawą, chyba że budzą one uzasadnione wątpliwości albo zostały przytoczone w celu obejścia prawa.
- § 3. (uchylony).

Art. 340.

Wyrok wydany w nieobecności pozwanego nie będzie zaoczny, jeżeli pozwany żądał przeprowadzenia rozprawy w swej nieobecności albo składał już w sprawie wyjaśnienia ustnie lub na piśmie.

Art. 341.

W razie nie nadejścia dowodu doręczenia na dzień rozprawy sąd może w ciągu następnych dwóch tygodni wydać na posiedzeniu niejawnym wyrok zaoczny, jeżeli w tym czasie otrzyma dowód doręczenia. Wyrok taki wiąże sąd od chwili podpisania sentencji.

Art. 342.

Wyrok zaoczny sąd uzasadnia, gdy powództwo zostało oddalone w całości lub w części, a powód zażądał uzasadnienia w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku, albo gdy powód, który żądania takiego nie zgłosił, wniósł apelację w przepisany terminie.

Art. 343.

Wyroki zaoczne doręczają się z urzędu obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 343¹.

Jeżeli po wydaniu wyroku zaocznego okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd z urzędu uchyla wyrok zaoczny i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 344.

- § 1. Pozwany, przeciwko któremu zapadł wyrok zaoczny, może złożyć sprzeciw w ciągu tygodnia od doręczenia mu wyroku.
- § 2. W piśmie zawierającym sprzeciw pozwany powinien przytoczyć zarzuty przeciwko żądaniu pozwu oraz fakty i dowody na ich uzasadnienie.
- § 3. Sprzeciw złożony po terminie oraz sprzeciw, którego braków strona w wyznaczonym terminie nie uzupełniła, a także sprzeciw nieopłacony, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Art. 345.

Jeżeli sprzeciw został złożony prawidłowo, przewodniczący wyznacza termin rozprawy i zarządza doręczenie sprzeciwu powodowi.

Art. 346.

- § 1. Na wniosek pozwanego sąd zawiesi rygor natychmiastowej wykonalności nadany wyrokowi zaocznemu, jeżeli wyrok ten został wydany z naruszeniem

przepisów o dopuszczalności jego wydania albo jeżeli pozwany uprawdopodobni, że jego niestawiennictwo było niezawinione, a przedstawione w sprzeciwie okoliczności wywołują wątpliwości co do zasadności wyroku zaocznego. Zawieszając wykonalność wyroku, sąd może zarządzić środki zabezpieczenia w myśl oddziału poprzedzającego.

- § 2. Wniosek o zawieszenie natychmiastowej wykonalności sąd może rozstrzygnąć na posiedzeniu niejawnym.

Art. 347.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd wydaje wyrok, którym wyrok zaoczny w całości lub w części utrzymuje w mocy albo uchyla go i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też pozew odrzuca lub postępowanie umarza. Przepis art. 332 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 348.

Koszty rozprawy zaocznej i sprzeciwu ponosi pozwany, choćby następnie wyrok zaoczny został uchylony, chyba że niestawiennictwo pozwanego było niezawinione lub że nie dołączono do akt nadesłanych do sądu przed rozprawą wyjaśnień pozwanego.

Art. 349.

- § 1. W razie cofnięcia sprzeciwu sąd, jeżeli uzna, że cofnięcie jest dopuszczalne, umarza postępowanie wywołane wniesieniem sprzeciwu i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Wyrok zaoczny staje się wówczas prawomocny.
- § 2. Przepis art. 203 § 4 stosuje się odpowiednio.

Oddział 4

Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków

Art. 350.

- § 1. Sąd może z urzędu sprostować w wyroku niedokładności, błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki.
- § 2. Sprostowanie sąd może postanowić na posiedzeniu niejawnym; o sprostowaniu umieszcza się wzmiankę na oryginale wyroku, a na żądanie stron także na udzielonych im wypisach. Dalsze odpisy i wypisy powinny być zredagowane w brzmieniu uwzględniającym postanowienie o sprostowaniu.
- § 3. Jeżeli sprawa toczy się przed sądem drugiej instancji, sąd ten może z urzędu sprostować wyrok pierwszej instancji.

Art. 351.

- § 1. Strona może w ciągu dwóch tygodni od ogłoszenia wyroku, a gdy doręczenie wyroku następuje z urzędu – od jego doręczenia, zgłosić wniosek o uzupełnienie wyroku, jeżeli sąd nie orzekł o całości żądania, o natychmiastowej wykonalności albo nie zamieścił w wyroku dodatkowego orzeczenia, które według przepisów ustawy powinien był zamieścić z urzędu.

- § 2. Wniosek o uzupełnienie wyroku co do zwrotu kosztów lub natychmiastowej wykonalności sąd może rozpoznać na posiedzeniu niejawnym.
- § 3. Orzeczenie uzupełniające wyrok zapada w postaci wyroku, chyba że uzupełnienie dotyczy wyłącznie kosztów lub natychmiastowej wykonalności.

Art. 352.

Sąd, który wydał wyrok, rozstrzyga postanowieniem wątpliwości co do jego treści. Postanowienie w tym przedmiocie sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym.

Art. 353.

Wniosek o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia.

Rozdział 1a

Nakazy zapłaty

Art. 353¹.

- § 1. Jeżeli przepis szczególny tak stanowi, sąd rozstrzyga sprawę, wydając nakaz zapłaty.
- § 2. W postępowaniu upominawczym oraz w elektronicznym postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy.

Art. 353².

Do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

Rozdział 2

Postanowienia sądu

Art. 354.

Jeżeli kodeks nie przewiduje wydania wyroku lub nakazu zapłaty, sąd wydaje postanowienie.

Art. 355.

- § 1. Sąd wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew lub jeżeli wydanie wyroku stało się z innych przyczyn zbędne lub niedopuszczalne.
- § 2. Postanowienie o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym, jeżeli powód cofnął ze skutkiem prawnym pozew w piśmie procesowym albo gdy strony zawarły ugodę przed mediatorem, którą zatwierdził sąd.

Art. 356.

Rozstrzygnięcia zawarte w postanowieniach nie kończących postępowania w sprawie, wydanych na posiedzeniach jawnych, wpisuje się do protokołu bez spisywania odrębnej sentencji, jeżeli nie przysługuje na nie zażalenie.

Art. 357.

- § 1. Postanowienia ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko wtedy, gdy podlegają one zaskarżeniu, i tylko na żądanie strony zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia postanowienia. Postanowienia te doręcza się tylko tej stronie, która zażądała sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem.
- § 2. Postanowienia wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, postanowienie, należy doręczyć z uzasadnieniem; doręczając postanowienie należy pouczyć stronę występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia.
- § 3. Uzasadnienie, o którym mowa w paragrafach poprzedzających, należy sporządzić w ciągu tygodnia od dnia wydania postanowienia na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli postanowienie wydano na posiedzeniu jawnym, termin tygodniowy liczy się od dnia, w którym zażądano jego doręczenia, a gdy żądania takiego nie było – od dnia wniesienia zażalenia.
- § 4. Postanowień, które odnoszą się wyłącznie do innych osób (świadka, biegłego, osoby trzeciej), nie doręcza się stronom; osobom, których te postanowienia dotyczą, doręcza się je tylko wówczas, gdy nie były one obecne na posiedzeniu, na którym postanowienia te zostały wydane.

Art. 358.

Postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili, w której zostało podpisane wraz z uzasadnieniem, jeżeli zaś sąd postanowienia nie uzasadnia, od chwili podpisania sentencji.

Art. 359.

- § 1. Postanowienia nie kończące postępowania w sprawie mogą być uchylane i zmieniane wskutek zmiany okoliczności sprawy, chociażby były zaskarżone, a nawet prawomocne.
- § 2. Postanowienia, o których mowa w § 1, mogą być zmieniane lub uchylane także wówczas, gdy zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą.

Art. 360.

Postanowienia stają się skuteczne w takim zakresie i w taki sposób, jaki wynika z ich treści, z chwilą ogłoszenia, a jeżeli ogłoszenia nie było – z chwilą podpisania sentencji.

Art. 361.

Do postanowień stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej.

Art. 362.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do zarządzeń przewodniczącego.

Art. 362¹.

Do postanowień referendarza sądowego stosuje się odpowiednio przepisy o postanowieniach sądu.

Rozdział 3**Prawomocność orzeczeń****Art. 363.**

- § 1. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia.
- § 2. Mimo niedopuszczalności odrębnego zaskarżenia nie stają się prawomocne postanowienia podlegające rozpoznaniu przez sąd drugiej instancji, gdy sąd ten rozpoznaje sprawę, w której je wydano.
- § 3. Jeżeli zaskarżono tylko część orzeczenia, staje się ono prawomocne w części pozostałej z upływem terminu do zaskarżenia, chyba że sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także w tej części.

Art. 364.

- § 1. Prawomocność orzeczenia stwierdza na wniosek strony sąd pierwszej instancji na posiedzeniu niejawnym, a dopóki akta sprawy znajdują się w sądzie drugiej instancji – ten sąd. Stwierdzenia dokonuje sąd jednoosobowo.
- § 2. Postanowienia w sprawie, o której mowa w § 1, może wydać także referendarz sądowy.

Art. 365.

- § 1. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby.
- § 2. Kodeks postępowania karnego określa, w jakim zakresie orzeczenia sądu cywilnego nie wiążą sądu w postępowaniu karnym.

Art. 366.

Wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami.

Dział V

Środki odwoławcze

Rozdział 1

Apelacja

Art. 367.

- § 1. Od wyroku sądu pierwszej instancji przysługuje apelacja do sądu drugiej instancji.
- § 2. Apelację od wyroku sądu rejonowego rozpoznaje sąd okręgowy, a od wyroku sądu wojewódzkiego jako pierwszej instancji – sąd apelacyjny.
- § 3. Rozpoznanie sprawy następuje w składzie trzech sędziów zawodowych. Postanowienia dotyczące postępowania dowodowego na posiedzeniu niejawnym wydaje sąd w składzie jednego sędziego.
- § 4. Postanowienie o przyznaniu i cofnięciu zwolnienia od kosztów sądowych, o odmowie zwolnienia, o odrzuceniu wniosku o zwolnienie oraz o nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazaniu na grzywnę, jak również postanowienie o ustanowieniu, cofnięciu ustanowienia, o odrzuceniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oraz o skazaniu na grzywnę i nałożeniu na stronę obowiązku uiszczenia ich wynagrodzenia sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym w składzie jednego sędziego.

Art. 368.

- § 1. Apelacja powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a ponadto zawierać:
  - 1) oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości czy w części,
  - 2) zwięzłe przedstawienie zarzutów,
  - 3) uzasadnienie zarzutów,
  - 4) powołanie, w razie potrzeby, nowych faktów i dowodów oraz wykazanie, że ich powołanie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie było możliwe albo że potrzeba powołania się na nie wynikła później,
  - 5) wniosek o zmianę lub o uchylenie wyroku z zaznaczeniem zakresu żądanej zmiany lub uchylenia.
- § 2. W sprawach o prawa majątkowe należy oznaczyć wartość przedmiotu zaskarżenia. Wartość ta może być oznaczona na kwotę wyższą od wartości przedmiotu sporu wskazanej w pozwie jedynie wtedy, gdy powód rozszerzył powództwo lub sąd orzekł ponad żądanie. Przepisy art. 19–24 i 25 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 369.

- § 1. Apelację wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwutygodniowym od doręczenia stronie skarżącej wyroku z uzasadnieniem.

§ 2. Jeżeli strona nie zażądała uzasadnienia wyroku w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia, w którym upłynął termin do żądania uzasadnienia.

Art. 370.

Sąd pierwszej instancji odrzuci na posiedzeniu niejawnym apelację wniesioną po upływie przepisanej terminu, nieopłaconą lub z innych przyczyn niedopuszczalną, jak również apelację, której braków strona nie uzupełniła w wyznaczonym terminie.

Art. 370¹.

Apelację sporządzoną przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, niespełniającą wymagań określonych w art. 368 § 1 pkt 1–3 i pkt 5, sąd pierwszej instancji odrzuca bez wzywania do usunięcia tych braków, zawiadamiając o tym właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik.

Art. 370¹ niezgodny z Konstytucją – wyrok TK (Dz. U. z 2008 r. Nr 96, poz. 619).

Art. 371.

Po doręczeniu apelacji stronie przeciwnej sąd pierwszej instancji przedstawia niezwłocznie akta sprawy sądowi drugiej instancji.

Art. 372.

Strona przeciwna może w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia apelacji wnieść odpowiedź na apelację wprost do sądu drugiej instancji.

Art. 373.

Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym apelację, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd pierwszej instancji. Jeżeli dostrzeże braki, do których usunięcia strona nie była wezwana, zażąda ich usunięcia. W razie nieusunięcia braków w wyznaczonym terminie apelacja ulega odrzuceniu.

Art. 374.

Sąd drugiej instancji może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym w razie cofnięcia pozwu, cofnięcia apelacji albo jeżeli zachodzi nieważność postępowania.

Art. 375.

Poza wypadkami wymienionymi w dwóch artykułach poprzedzających sąd drugiej instancji wyznacza rozprawę.

Art. 376.

Rozprawa przed sądem drugiej instancji odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej lub obu stron. Wydany wyrok nie jest zaoczny.

Art. 377.

Po wywołaniu sprawy rozprawa rozpoczyna się od sprawozdania sędziego, który zwięźle przedstawia stan sprawy ze szczególnym uwzględnieniem zarzutów i wniosków apelacyjnych.

Art. 378.

- §1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.
- §2. W granicach zaskarżenia sąd drugiej instancji może z urzędu rozpoznać sprawę także na rzecz współuczestników, którzy wyroku nie zaskarżyli, gdy będące przedmiotem zaskarżenia prawa lub obowiązki są dla nich wspólne. Współuczestników tych należy zawiadomić o rozprawie; mogą oni składać pisma przygotowawcze.

Art. 379.

Nieważność postępowania zachodzi:

- 1) jeżeli droga sądowa była niedopuszczalna,
- 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, organu powołanego do jej reprezentowania lub przedstawiciela ustawowego, albo gdy pełnomocnik strony nie był należycie umocowany,
- 3) jeżeli o to samo roszczenie między tymi samymi stronami toczy się sprawa wcześniej wszczęta albo jeżeli sprawa taka została już prawomocnie osądzona,
- 4) jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy,
- 5) jeżeli strona została pozbawiona możliwości obrony swych praw,
- 6) jeżeli sąd rejonowy orzekł w sprawie, w której sąd okręgowy jest właściwy bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 380.

Sąd drugiej instancji, na wniosek strony, rozpoznaje również te postanowienia sądu pierwszej instancji, które nie podlegały zaskarżeniu w drodze zażalenia, a miały wpływ na rozstrzygnięcie sprawy.

Art. 381.

Sąd drugiej instancji może pominąć nowe fakty i dowody, jeżeli strona mogła je powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, chyba że potrzeba powołania się na nie wynikła później.

Art. 382.

Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym.

Art. 383.

W postępowaniu apelacyjnym nie można rozszerzyć żądania pozwu ani występować z nowymi roszczeniami. Jednakże w razie zmiany okoliczności można żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o

świadczenie powtarzające się można nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.

Art. 384.

Sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację.

Art. 385.

Sąd drugiej instancji oddala apelację, jeżeli jest ona bezzasadna.

Art. 386.

- § 1. W razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy.
- § 2. W razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.
- § 3. Jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie.
- § 4. Poza wypadkami określonymi w § 2 i 3 sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.
- § 5. W wypadku uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.
- § 6. Ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego.

Art. 387.

- § 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu wyrok oraz postanowienie kończące postępowanie w sprawie. W sprawach, w których apelację oddalono, uzasadnienie sporządza się tylko wówczas, gdy strona zażądała doręczenia jej wyroku z uzasadnieniem.
- § 2. Sporządzenie uzasadnienia powinno nastąpić w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia sentencji orzeczenia. Jeżeli ogłoszenia nie było, termin ten liczy się od dnia wydania orzeczenia. W sprawach, w których apelację oddalono, uzasadnienie sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia zgłoszenia wniosku.
- § 3. Orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się tej stronie, która w terminie tygodniowym od ogłoszenia sentencji zażądała doręczenia. Przepis art. 327 § 2 stosuje się odpowiednio. Jeżeli ogłoszenia nie było, orzeczenie z uzasadnieniem doręcza się stronom z urzędu w terminie tygodniowym od sporządzenia uzasadnienia.
- § 4. Jeżeli uzasadnienie nie zostało sporządzone, a w sprawie została wniesiona skarga kasacyjna lub skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawno-

mocnego orzeczenia, sąd drugiej instancji sporządza uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia w terminie dwóch tygodni od dnia wniesienia skargi.

Art. 387¹.

W razie wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia, od którego przysługuje skarga kasacyjna, strony i ich przedstawiciele mają obowiązek, do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, zawiadamiać sąd drugiej instancji o każdej zmianie miejsca zamieszkania.

Art. 388.

- § 1. W razie wniesienia skargi kasacyjnej, gdyby na skutek wykonania orzeczenia stronie mogła być wyrządzona niepowetowana szkoda, sąd drugiej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego orzeczenia do czasu ukończenia postępowania kasacyjnego lub uzależnić wykonanie tego orzeczenia – a w razie oddalenia apelacji także orzeczenia sądu pierwszej instancji – od złożenia przez powoda stosownego zabezpieczenia. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.
- § 2. Zabezpieczenie może również polegać na wstrzymaniu wydania powodowi sum pieniężnych po ich wyegzekwowaniu od pozwanego lub na wstrzymaniu sprzedaży zajętego majątku.
- § 3. Do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej wstrzymuje się z urzędu sprzedaż nieruchomości.
- § 4. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wstrzymania skuteczności zaskarżonego orzeczenia niepodlegającego wykonaniu.

Art. 389.

Po bezskutecznym upływie terminu do zaskarżenia wydanego wyroku sąd drugiej instancji zwraca akta sądowi pierwszej instancji.

Art. 390.

- § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić to zagadnienie do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy. Sąd Najwyższy władny jest przejąć sprawę do rozpoznania albo przekazać zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu.
- § 2. Uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygająca zagadnienie prawne wiąże w danej sprawie.

Art. 391.

- § 1. Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed sądem drugiej instancji, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji. Przepisy art. 194–196 i 198 nie mają zastosowania.
- § 2. W razie cofnięcia apelacji sąd drugiej instancji umarza postępowanie apelacyjne i orzeka o kosztach jak przy cofnięciu pozwu. Gdy cofnięcie apelacji nastąpiło przed sądem pierwszej instancji, postępowanie umarza sąd pierwszej instancji.

Rozdział 1¹

(uchylony)

Rozdział 2**Zażalenie****Art. 394.**

- § 1. Zażalenie do sądu drugiej instancji przysługuje na postanowienia sądu pierwszej instancji kończące postępowanie w sprawie, a ponadto na postanowienia sądu pierwszej instancji i zarządzenia przewodniczącego, których przedmiotem jest:
- 1) zwrot pozwu, odmowa odrzucenia pozwu, przekazanie sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu albo podjęcie postępowania w innym trybie;
  - 2) odmowa zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcie takiego zwolnienia oraz odmowa ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołanie;
  - 3) oddalenie opozycji przeciwko wstąpieniu interwenienta ubocznego oraz niedopuszczenie interwenienta do udziału w sprawie wskutek uwzględnienia opozycji;
  - 4) rygor natychmiastowej wykonalności;
  - 4¹) wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia do czasu rozstrzygnięcia skargi o wznowienie postępowania;
  - 4²) stwierdzenie prawomocności orzeczenia;
  - 5) skazanie świadka, biegłego, strony, jej pełnomocnika oraz osoby trzeciej na grzywnę, zarządzenie przymusowego sprowadzenia i aresztowania świadka oraz odmowa zwolnienia świadka i biegłego od grzywny i świadka od przymusowego sprowadzenia,
  - 6) zawieszenie postępowania i odmowa podjęcia zawieszzonego postępowania;
  - 7) odmowa uzasadnienia orzeczenia oraz jego doręczenia;
  - 8) sprostowanie lub wykładnia orzeczenia albo ich odmowa;
  - 9) zwrot kosztów, określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu, wymiar opłaty, zwrot opłaty lub zaliczki, obciążenie kosztami sądowymi, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy, koszty przyznane w nakazie zapłaty oraz wynagrodzenie biegłego i należności świadka;
  - 10) oddalenie wniosku o wyłączenie sędziego;
  - 10¹) zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem.
  - 11) odrzucenie zażalenia.
  - 12) odrzucenie skargi na orzeczenie referendarza sądowego.
- § 2. Termin do wniesienia zażalenia jest tygodniowy i liczy się od doręczenia postanowienia, a gdy strona nie zażądała w terminie przepisany doręczenia postanowienia zapadłego na rozprawie – od ogłoszenia postanowienia.
- § 3. Zażalenie powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać wskazanie zaskarżonego postanowienia i wniosek o jego

zmianę lub uchylenie, jak również zwięzłe uzasadnienie zażalenia ze wskazaniem w miarę potrzeby nowych faktów i dowodów.

Art. 394¹.

- § 1. Zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na postanowienie sądu drugiej instancji:
- 1) odrzucające skargę kasacyjną oraz skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
  - 2) co do kosztów procesu, które nie były przedmiotem rozstrzygnięcia sądu pierwszej instancji.
- § 2.²⁾ W sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna, zażalenie przysługuje także na postanowienie sądu drugiej instancji kończące postępowanie w sprawie, z wyjątkiem postanowień, o których mowa w art. 398¹, a także postanowień wydanych w wyniku rozpoznania zażalenia na postanowienie sądu pierwszej instancji.
- § 3. Do postępowania przed Sądem Najwyższym toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio art. 394 § 2 i 3, art. 395 i art. 397 § 1, art. 398¹⁰, art. 398¹⁴, art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze, art. 398¹⁶, art. 398¹⁷, art. 398²¹.

Art. 395.

- § 1. Akta sprawy wraz z zażaleniem sąd pierwszej instancji przedstawia sądowi drugiej instancji po doręczeniu zażalenia stronie przeciwnej, a w przypadkach gdy ustawa przewiduje doręczenie zaskarżonego postanowienia tylko jednej ze stron oraz w przypadkach wskazanych w art. 394 § 1 pkt 5 – niezwłocznie po złożeniu zażalenia bez doręczenia go stronie przeciwnej. Odpowiedź na zażalenie może być wniesiona wprost do sądu drugiej instancji w terminie tygodniowym od dnia doręczenia zażalenia.
- § 2. Jeżeli zażalenie zarzuca nieważność postępowania lub jest oczywiście uzasadnione, sąd który wydał zaskarżone postanowienie, może na posiedzeniu niejawnym, nie przesyłając akt sądowi rewizyjnemu, uchylić zaskarżone postanowienie i w miarę potrzeby sprawę rozpoznać na nowo. Od ponownie wydanego postanowienia przysługują środki odwoławcze na zasadach ogólnych.

Art. 396.

Sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia. Postanowienie takie może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 397.

- § 1. Sąd drugiej instancji rozpoznaje zażalenie na posiedzeniu niejawnym.
- § 1¹. W postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu postanowienie kończące to postępowanie.

---

²⁾ Utracił moc w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości zaskarżenia postanowienia sądu drugiej instancji oddalającego wniosek o wyłączenie sędziego złożony w postępowaniu przed sądem drugiej instancji, na podstawie wyroku TK z dnia 2 czerwca 2010 r., sygn. akt SK 38/09 (Dz. U. Nr 109, poz. 724).

- § 2. Do postępowania toczącego się na skutek zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu apelacyjnym. Rozpoznanie zażalenia na postanowienie w przedmiocie odmowy zwolnienia od kosztów sądowych lub cofnięcia takiego zwolnienia, odrzucenia wniosku o zwolnienie oraz nałożenia na stronę obowiązku uiszczenia kosztów i skazania na grzywnę, odmowy ustanowienia adwokata lub radcy prawnego lub ich odwołania oraz nałożenia na stronę obowiązku uiszczenia wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego i skazania na grzywnę następuje w składzie jednego sędziego.

Art. 397¹.

- § 1. Rozpoznanie zażalenia na postanowienie wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym następuje w składzie jednego sędziego.
- § 2. Przepisy art. 505³⁰ § 2 i art. 505³¹ § 1–5 stosuje się odpowiednio.

Art. 398.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zażeń na zarządzenia przewodniczącego.

Dział Va **Skarga kasacyjna**

Art. 398¹.

- § 1. Od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie strona, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka może wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 2. Wniesienie skargi kasacyjnej przez stronę wyłącza – w zaskarżonym zakresie – wniesienie skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka.

Art. 398².

- § 1. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, w sprawach gospodarczych – niższa niż siedemdziesiąt pięć tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych – niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia także w sprawach o odszkodowanie z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.
- § 2. Skarga kasacyjna jest niedopuszczalna także w sprawach:
- 1) o rozwód, o separację, o alimenty, o czynsz najmu lub dzierżawy oraz o naruszenie posiadania,
  - 2) dotyczących kar porządkowych, świadectwa pracy i roszczeń z tym związanych oraz o deputaty lub ich ekwiwalent,
  - 3) rozpoznanych w postępowaniu uproszczonym.

- § 3. Niedopuszczalna jest skarga kasacyjna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa lub orzekającego unieważnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się wyroku zawarła związek małżeński.

Art. 398³.

- § 1. Skargę kasacyjną strona może oprzeć na następujących podstawach:
- 1) naruszeniu prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
  - 2) naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.
- § 2. Prokurator Generalny może oprzeć skargę kasacyjną na podstawach określonych w § 1, jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, a Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia praw dziecka.
- § 3. Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Art. 398⁴.

- § 1. Skarga kasacyjna powinna zawierać:
- 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części,
  - 2) przytoczenie podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienie,
  - 3) wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany.
- § 2. Oprócz wymagań przewidzianych w § 1, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie.
- § 3. Ponadto skarga kasacyjna powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego, a w sprawach o prawa majątkowe powinna zawierać również oznaczenie wartości przedmiotu zaskarżenia. Do skargi kasacyjnej dołącza się także dwa jej odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego oraz dla Prokuratora Generalnego, chyba że sam wniósł skargę.

Art. 398⁵.

- § 1. Skargę kasacyjną wnosi się do sądu, który wydał zaskarżone orzeczenie, w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem stronie skarżącej.
- § 2. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka wynosi sześć miesięcy od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli strona zażądała doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem – od chwili doręczenia orzeczenia stronie.

Art. 398⁶.

- § 1. Jeżeli skarga kasacyjna nie spełnia wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 lub 3, przewodniczący w sądzie drugiej instancji wzywa skarżącego do usunięcia braków w terminie tygodniowym pod rygorem odrzucenia skargi.

- § 2. Sąd drugiej instancji odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę kasacyjną wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 398⁴ § 1, nieopłaconą oraz skargę, której braków nie usunięto w terminie lub z innych przyczyn niedopuszczalną.
- § 3. Sąd Najwyższy odrzuca skargę kasacyjną, która podlegała odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, albo zwraca ją temu sądowi w celu usunięcia dostrzeżonych braków.
- § 4. O odrzuceniu skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 sąd drugiej instancji albo Sąd Najwyższy zawiadamia właściwy organ samorządu zawodowego, do którego należy pełnomocnik.

Art. 398⁷.

- § 1. Strona przeciwna może wnieść do sądu drugiej instancji odpowiedź na skargę kasacyjną w terminie dwutygodniowym od doręczenia jej skargi. W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka odpowiedź na skargę mogą wnieść obydwie strony.
- § 2. Po upływie terminu do wniesienia odpowiedzi lub po zarządzeniu doręczenia odpowiedzi skarżącemu, sąd drugiej instancji niezwłocznie przedstawia skargę kasacyjną i odpowiedź wraz z aktami sprawy Sądowi Najwyższemu. Do akt sprawy dołącza się dwa odpisy zaskarżonego orzeczenia z uzasadnieniem.

Art. 398⁸.

- § 1. W każdej sprawie Sąd Najwyższy może zwrócić się do Prokuratora Generalnego o zajęcie na piśmie stanowiska co do skargi kasacyjnej wniesionej przez stronę i odpowiedzi na skargę. Prokurator Generalny lub wyznaczony przez niego prokurator przedstawia stanowisko w terminie trzydziestu dni, a jeżeli uzna, że wymaga tego ochrona praworządności, praw obywatelskich lub interesu publicznego, bierze udział w postępowaniu kasacyjnym.
- § 2. Odpis pisma, o którym mowa w § 1, doręcza się stronom, które mogą się do niego ustosunkować w terminie czternastu dni, nie później jednak niż na rozprawie kasacyjnej.

Art. 398⁹.

- § 1. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli:
- 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne,
  - 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów,
  - 3) zachodzi nieważność postępowania lub
  - 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.
- § 2. O przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy orzeka na posiedzeniu niejawnym. *[Postanowienie nie wymaga pisemnego uzasadnienia.]*

Art. 398¹⁰.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w składzie trzech sędziów. W pozostałych wypadkach Sąd Najwyższy orzeka w składzie jednego sędziego.

§ 2 i 3 w art. 398⁶ w związku z art. 398⁴ § 1 pkt 3 niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim przewiduje odrzucenie, bez wezwania do usunięcia braków, skargi kasacyjnej niespełniającej wymagań określonych w art. 398⁴ § 1 pkt 3 – wyrok TK (Dz. U. z 2008 r. Nr 120, poz. 779)

Zdanie drugie w § 2 w art. 398⁹ niezgodne z Konstytucją – wyrok TK (Dz. U. z 2007 r. Nr 106, poz. 731).

Art. 398¹¹.

- § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną na posiedzeniu niejawnym, chyba że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a skarżący złożył w skardze kasacyjnej wnioski o jej rozpoznanie na rozprawie. Sąd Najwyższy może także rozpoznać skargę kasacyjną na rozprawie, jeżeli przemawiają za tym inne względy.
- § 2. Sędzia sprawozdawca przedstawia na rozprawie zwięźle stan sprawy, ze szczególnym uwzględnieniem podstaw i wniosków kasacyjnych.
- § 3. Udzielając głosu stronom, przewodniczący może ograniczyć czas wystąpienia, stosownie do wagi i złożoności sprawy.
- § 4. Jeżeli w rozprawie bierze udział Prokurator Generalny lub upoważniony przez niego prokurator, przewodniczący udziela mu głosu po wysłuchaniu stron.

Art. 398¹².

Z wyjątkiem wypadków określonych w art. 173–175¹, postępowanie przed Sądem Najwyższym ulega zawieszeniu jedynie na zgodny wniosek stron.

Art. 398¹³.

- § 1. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.
- § 2. W postępowaniu kasacyjnym nie jest dopuszczalne powołanie nowych faktów i dowodów, a Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia.
- § 3. Skarżący może przytoczyć nowe uzasadnienie podstaw kasacyjnych.

Art. 398¹⁴.

Sąd Najwyższy oddala skargę kasacyjną, jeżeli nie ma uzasadnionych podstaw albo jeżeli zaskarżone orzeczenie mimo błędnego uzasadnienia odpowiada prawu.

Art. 398¹⁵.

- § 1. Sąd Najwyższy w razie uwzględnienia skargi kasacyjnej uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi, który wydał orzeczenie, lub innemu sądowi równorzędnemu; Sąd Najwyższy może uchylić także w całości lub w części orzeczenie sądu pierwszej instancji i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania sądowi temu samemu lub równorzędnemu. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.
- § 2. W razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, sąd rozpoznaje ją w innym składzie.

Art. 398¹⁶.

Jeżeli podstawa naruszenia prawa materialnego jest oczywiście uzasadniona, a skargi kasacyjnej nie oparto także na podstawie naruszenia przepisów postępowania lub podstawa ta okazała się nieuzasadniona, Sąd Najwyższy może na wniosek skarżącego uchylić zaskarżony wyrok i orzec co do istoty sprawy. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398¹⁷.

- § 1. Jeżeli przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej wyłoni się zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, Sąd Najwyższy może odroczyć wydanie orzeczenia i przekazać to zagadnienie do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi tego Sądu.
- § 2. Uchwała powiększonego składu Sądu Najwyższego jest w danej sprawie wiążąca.
- § 3. Sąd Najwyższy w powiększonym składzie może przejąć sprawę do swego rozpoznania.

Art. 398¹⁸.

W razie wniesienia skargi kasacyjnej przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka koszty procesu w postępowaniu kasacyjnym podlegają wzajemnemu zniesieniu.

Art. 398¹⁹.

Jeżeli pozew uległ odrzuceniu albo istniała podstawa do umorzenia postępowania, Sąd Najwyższy uchyla wydane w sprawie wyroki oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Przepis art. 415 stosuje się odpowiednio.

Art. 398²⁰.

Sąd, któremu sprawa została przekazana, związany jest wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy. Nie można oprzeć skargi kasacyjnej od orzeczenia wydanego po ponownym rozpoznaniu sprawy na podstawach sprzecznych z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy.

Art. 398²¹.

Jeżeli nie ma szczególnych przepisów o postępowaniu przed Sądem Najwyższym, do postępowania tego stosuje się odpowiednio przepisy o apelacji, z tym że skargę kasacyjną cofnąć może również sama strona, a termin na sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez Sąd Najwyższy wynosi miesiąc.

Dział Vb**Skarga na orzeczenie referendarza sądowego****Art. 398²².**

- § 1. Na orzeczenie referendarza sądowego co do istoty sprawy, orzeczenie kończące postępowanie, orzeczenia, o których mowa w art. 394 § 1 pkt 1, 2, 4², 5–9, orzeczenie co do nadania klauzuli wykonalności, a także orzeczenia co do stwierdzenia wykonalności europejskiego nakazu zapłaty i co do wydania zaświadczenia, o którym mowa w art. 795⁸, przysługuje skarga, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Skargę rozpoznaje sąd, w którym wydano zaskarżone orzeczenie.
- § 2. W razie wniesienia skargi orzeczenie referendarza sądowego traci moc, z wyjątkiem orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności i orzeczeń

o stwierdzeniu wykonalności europejskiego nakazu zapłaty i o wydaniu zaświadczenia, o którym mowa w art. 795⁸.

- § 3. Sąd rozpoznaje sprawę jako sąd pierwszej instancji, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia doręczenia stronie postanowienia referendarza sądowego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 5. Skargę wniesioną po upływie terminu lub nieopłaconą sąd odrzuca.

Art. 398²³.

- § 1. Rozpoznając skargę na postanowienie referendarza w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz na postanowienie o odmowie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone postanowienie referendarza sądowego utrzymuje w mocy albo je zmienia.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, wniesienie skargi na postanowienie referendarza wstrzymuje jego wykonalność. Sąd orzeka jako sąd drugiej instancji, stosując odpowiednio przepisy o zażaleniu.

Dział VI

Wznowienie postępowania

Art. 399.

- § 1. W przypadkach przewidzianych w dziale niniejszym można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem.
- § 2. Na podstawie określonej w art. 401¹ postępowanie może być wznowione również w razie zakończenia go postanowieniem.

Art. 400.

Niedopuszczalna jest skarga o wznowienie od wyroku orzekającego unieważnienie małżeństwa lub rozwód albo ustalającego nieistnienie małżeństwa, jeżeli choćby jedna ze stron zawarła po jego uprawomocnieniu się nowy związek małżeński.

Art. 401.

Można żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności:

- 1) jeżeli w składzie sądu uczestniczyła osoba nieuprawniona albo jeżeli orzekał sędzia wyłączony z mocy ustawy, a strona przed uprawomocnieniem się wyroku nie mogła domagać się wyłączenia;
- 2) jeżeli strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej albo nie była należycie reprezentowana bądź jeżeli wskutek naruszenia przepisów prawa była pozbawiona możliwości działania; nie można jednak żądać wznowienia, jeżeli przed uprawomocnieniem się wyroku niemożność działania ustała lub brak reprezentacji był podniesiony w drodze zarzutu albo strona potwierdziła dokonane czynności procesowe.

Art. 401¹.

Można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Art. 402. (uchylony).**Art. 403.**

§ 1. Można żądać wznowienia na tej podstawie, że:

- 1) wyrok został oparty na dokumencie podrobionym lub przerobionym albo na skazującym wyroku karnym, następnie uchylonym;
- 2) wyrok został uzyskany za pomocą przestępstwa.

§ 2. Można również żądać wznowienia w razie późniejszego wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego, albo wykrycia takich okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy, a z których strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu.

§ 3. (uchylony).

§ 4. Można żądać wznowienia, jeżeli na treść wyroku miało wpływ postanowienie niekończące postępowania w sprawie, wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, uchylone lub zmienione zgodnie z art. 416¹.

Art. 404.

Z powodu przestępstwa można żądać wznowienia jedynie wówczas, gdy czyn został ustalony prawomocnym wyrokiem skazującym, chyba że postępowanie karne nie może być wszczęte lub że zostało umorzono z innych przyczyn niż brak dowodów.

Art. 405.

Do wznowienia postępowania z przyczyn nieważności oraz na podstawie przewidzianej w art. 401¹ właściwy jest sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, a jeżeli zaskarżono orzeczenia sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji wyższej. Do wznowienia postępowania na innej podstawie właściwy jest sąd, który ostatnio orzekał co do istoty sprawy.

Art. 406.

Do postępowania ze skargi o wznowienie stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 407.

§ 1. Skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzymiesięcznym; termin ten liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia, a gdy

podstawą jest pozbawienie możliwości działania lub brak należytej reprezentacji – od dnia, w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy.

- § 2. W sytuacji określonej w art. 401¹ skargę o wznowienie wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego. Jeżeli w chwili wydania orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego orzeczenie, o którym mowa w art. 401¹, nie było jeszcze prawomocne na skutek wniesienia środka odwoławczego, który został następnie odrzucony, termin biegnie od dnia doręczenia postanowienia o odrzuceniu, a w wypadku wydania go na posiedzeniu jawnym – od dnia ogłoszenia tego postanowienia.

Art. 408.

Po upływie lat pięciu od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia, z wyjątkiem wypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

Art. 409.

Skarga o wznowienie powinna czynić zadość warunkom pozwu oraz zawierać oznaczenie zaskarżonego orzeczenia, podstawę wznowienia i jej uzasadnienie, okoliczności stwierdzające zachowanie terminu do wniesienia skargi oraz wnioski o uchylenie lub zmianę zaskarżonego orzeczenia.

Art. 410.

- § 1. Sąd odrzuca skargę wniesioną po upływie przepisanej terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.
- § 2. Na żądanie sądu skarżący uprawdopodobni okoliczności stwierdzające zachowanie terminu lub dopuszczalność wznowienia.

Art. 411. (uchylony).

Art. 412.

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia.
- § 2. Po ponownym rozpoznaniu sprawy sąd stosownie do okoliczności bądź oddala skargę o wznowienie, bądź uwzględniając ją zmienia zaskarżone orzeczenie albo je uchyla i w razie potrzeby pozew odrzuca lub postępowanie umarza.
- § 3. (uchylony).
- § 4. Jeżeli do rozstrzygnięcia o wznowieniu postępowania zakończonego wyrokiem właściwy jest Sąd Najwyższy, sąd ten orzeka tylko o dopuszczalności wznowienia, a rozpoznanie sprawy przekazuje sądowi drugiej instancji.

Art. 413.

Sędzia, którego udziału lub zachowania się w procesie poprzednim dotyczy skarga, wyłączony jest od orzekania w postępowaniu ze skargi o wznowienie.

Art. 414.

Wniesienie skargi o wznowienie nie tamuje wykonania zaskarżonego wyroku. W razie uprawdopodobnienia, że skarżącemu grozi niepowetowana szkoda, sąd może na wniosek strony wstrzymać wykonanie wyroku, chyba że strona przeciwna złoży odpowiednie zabezpieczenie. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 415.

Uchylając lub zmieniając wyrok, sąd na wniosek skarżącego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie orzeka o zwrocie spełnionego lub wyegzekwowanego świadczenia lub o przywróceniu stanu poprzedniego. Nie wyłącza to możliwości dochodzenia w osobnym procesie, także od Skarbu Państwa, naprawienia szkody poniesionej wskutek wydania lub wykonania wyroku.

Art. 416.

- § 1. Niedopuszczalne jest dalsze wznowienie postępowania zakończonych prawomocnym orzeczeniem wydanym na skutek skargi o wznowienie.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli skarga o wznowienie postępowania została oparta na podstawie wznowienia określonej w art. 401¹.

Art. 416¹.

W sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem mogą być uchylone postanowienia niekończące postępowania w sprawie, jeżeli zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą. Przepisy o wznowieniu postępowania stosuje się odpowiednio.

Dział VII

(uchylony)

Dział VIII**Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia****Art. 424¹.**

- § 1. Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe.
- § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie wyroku w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 416 niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim wyłącza dopuszczalność wznowienia postępowania w sytuacji, gdy podstawą skargi o wznowienie jest art. 401¹ tego kodeksu – wyrok TK (Dz. U. 2006 r. Nr 226, poz. 1656).

Art. 424^{1a}.

- § 1. Od wyroków sądu drugiej instancji, od których wniesiono skargę kasacyjną, oraz od orzeczeń Sądu Najwyższego skarga nie przysługuje.
- § 2. Orzeczenie Sądu Najwyższego wydane na skutek wniesienia skargi kasacyjnej traktuje się jak orzeczenie wydane w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi.

Art.424^{1b}.

W wypadku prawomocnych orzeczeń, od których skarga nie przysługuje, odszkodowania z tytułu szkody wyrządzonej przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem można domagać się bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi, chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych.

Art. 424².

W wypadkach określonych w art. 424¹ skargę może wnieść także Prokurator Generalny, jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, Rzecznik Praw Obywatelskich – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, albo Rzecznik Praw Dziecka – jeżeli niezgodność wyroku z prawem wynika z naruszenia praw dziecka.

Art. 424³.

Od tego samego wyroku strona może wnieść tylko jedną skargę.

Art. 424⁴.

Skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, które spowodowały niezgodność wyroku z prawem, gdy przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Podstawą skargi nie mogą być jednak zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Art. 424⁵.

§ 1. Skarga powinna zawierać:

- 1) oznaczenie wyroku, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest on zaskarżony w całości lub w części,
- 2) przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie,
- 3) wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżony wyrok jest niezgodny,
- 4) uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy,
- 5) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a ponadto – gdy skargę wniesiono, stosując art. 424¹ § 2 – że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi,
- 6) wniosek o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem.

§ 2. Ponadto skarga powinna czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego. Do skargi – oprócz jej odpisów dla doręczenia ich uczestniczącym w sprawie osobom – dołącza się dwa odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego.

Art. 424⁶.

- § 1. Skargę wnosi się do sądu, który wydał zaskarżony wyrok, w terminie dwóch lat od dnia jego uprawomocnienia się.
- § 2. W razie stwierdzenia niezachowania warunków formalnych określonych w art. 424⁵ § 2, przewodniczący wzywa o poprawienie lub uzupełnienie skargi.
- § 3. Skargę nieopłaconą, skargę wniesioną z naruszeniem art. 87¹ § 1 oraz skargę, której braków strona nie usunęła w terminie, sąd odrzuca na posiedzeniu niejawnym.

Art. 424⁷.

Po doręczeniu skargi stronie przeciwnej, a gdy skargę wniósł Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich lub Rzecznik Praw Dziecka – obydwu stronom, sąd przedstawia niezwłocznie akta sprawy Sądowi Najwyższemu.

Art. 424⁸.

- § 1. Sąd Najwyższy odrzuca na posiedzeniu niejawnym skargę, jeżeli ulegała ona odrzuceniu przez sąd niższej instancji, skargę wniesioną po upływie terminu, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 424⁵ § 1, jak również skargę z innych przyczyn niedopuszczalną.
- § 2. Skarga podlega także odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa albo jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2.

Art. 424⁹.

Sąd Najwyższy odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania, jeżeli jest oczywiście bezzasadna.

Art. 424¹⁰.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Skarga podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, chyba że ważne względy przemawiają za wyznaczeniem rozprawy.

Art. 424¹¹.

- § 1. Sąd Najwyższy oddala skargę w razie braku podstawy do stwierdzenia, że zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem.
- § 2. Uwzględniając skargę, Sąd Najwyższy stwierdza, że wyrok jest w zaskarżonym zakresie niezgodny z prawem.
- § 3. Jeżeli w chwili orzekania sprawa ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich albo w sprawie droga sądowa była niedopuszczalna, Sąd Najwyższy – stwierdzając niezgodność wyroku z prawem – uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok sądu pierwszej instancji i odrzuca pozew albo umarza postępowanie.

Art. 424¹².

W wypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego działu do postępowania wywołanego wniesieniem skargi stosuje się odpowiednio przepisy o skardze kasacyjnej.

Tytuł VII
Postępowanie odrębne**Dział I**
Postępowanie w sprawach małżeńskich**Rozdział 1**
Przepisy ogólne**Art. 425.**

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o unieważnienie małżeństwa, o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa i o rozwód oraz o separację na żądanie jednego z małżonków .

Art. 426.

Do reprezentowania strony konieczne jest pełnomocnictwo udzielone do prowadzenia danej sprawy.

Art. 427.

Posiedzenia odbywają się przy drzwiach zamkniętych, chyba że obie strony żądają publicznego rozpoznania sprawy, a sąd uzna, że jawność nie zagraża moralności.

Art. 428.

- § 1. Rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron. Jednakże w razie nieusprawiedliwionego niestawiennictwa powoda na pierwsze posiedzenie sądowe wyznaczone w celu przeprowadzenia rozprawy, postępowanie ulega zawieszeniu, chyba że prokurator popiera żądanie unieważnienia albo ustalenia istnienia lub nieistnienia małżeństwa.
- § 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek powoda, nie wcześniej jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia zawieszenia postępowania. W razie niezgłoszenia takiego wniosku w ciągu roku po zawieszeniu, sąd umorzy postępowanie. Umorzenie wywołuje takie same skutki, jak umorzenie postępowania zawieszzonego na zgodny wniosek stron lub z powodu ich niestawiennictwa.

Art. 429.

Jeżeli strona wezwana do osobistego stawiennictwa nie stawia się bez usprawiedliwionych powodów na posiedzenie, sąd może skazać ją na grzywnę według przepi-

sów o karach za niestawiennictwo świadka, nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu.

Art. 430.

Małoletni, którzy nie ukończyli lat trzynastu, a zstępni stron, którzy nie ukończyli lat siedemnastu, nie mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

Art. 431.

W sprawach przewidzianych w rozdziale niniejszym nie można oprzeć rozstrzygnięcia wyłącznie na uznaniu powództwa lub przyznaniu okoliczności faktycznych. W sprawach tych nie stosuje się art. 339 § 2.

Art. 432.

W każdej sprawie o rozwód lub o separację sąd zarządza przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron. W innych sprawach sąd nie może odmówić dopuszczenia takiego dowodu, jeżeli strona go powołała. Art. 302 § 1 stosuje się odpowiednio.

Art. 433.

Protokół rozprawy powinien zawierać oświadczenie małżonków co do liczby, wieku i płci dzieci żyjących, stosunków majątkowych i zarobkowych obu małżonków, szczególnych obowiązków utrzymania osób nie będących ich wspólnymi dziećmi oraz co do treści umowy majątkowej, jeżeli małżonkowie umowę taką zawarli.

Art. 434.

Sąd może zarządzić przeprowadzenie przez wyznaczoną osobę wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w których żyją i wychowują się dzieci stron.

Art. 434¹. (uchylony).

Art. 435.

- § 1. Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich.
- § 2. Nie dotyczy to części orzekającej o prawach i roszczeniach majątkowych poszukiwanych łącznie z prawami niemajątkowymi.

Rozdział 2

Sprawy o rozwód i o separację

Art. 436.

- § 1. Jeżeli istnieją widoki na utrzymanie małżeństwa, sąd może skierować strony do mediacji. Skierowanie to jest możliwe także wtedy, gdy postępowanie zostało zawieszona.
- § 2. Przepisy o mediacji stosuje się odpowiednio, z tym że przedmiotem mediacji może być także pojednanie małżonków.

§ 3. (uchylony).

§ 4. Jeżeli strony nie uzgodniły osoby mediatora, sąd kieruje je do stałego mediatora posiadającego wiedzę teoretyczną, w szczególności posiadającego wykształcenie z zakresu psychologii, pedagogiki, socjologii lub prawa oraz umiejętności praktyczne w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach rodzinnych.

Art. 437. (uchylony).

Art. 438. (uchylony).

Art. 439.

§ 1. Powództwo wzajemne o rozwód lub o separację jest niedopuszczalne.

§ 2. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o rozwód albo o separację.

§ 3. Strona pozwana w sprawie o rozwód może jednak również żądać rozwodu albo separacji. Strona pozwana w sprawie o separację może również żądać separacji albo rozwodu.

Art. 440.

§ 1. Jeżeli sąd nabierze przekonania, że istnieją widoki na utrzymanie pożycia małżeńskiego, zawiesza postępowanie. Zawieszenie takie może nastąpić tylko raz w toku postępowania.

§ 2. Podjęcie postępowania następuje na wniosek jednej ze stron; poza tym stosuje się odpowiednio art. 428 § 2.

Art. 441.

Postępowanie dowodowe ma przede wszystkim na celu ustalenie okoliczności dotyczących rozkładu pożycia, jak również okoliczności dotyczących dzieci stron i ich sytuacji, a w razie uznania powództwa – także przyczyn, które skłoniły do tego stronę pozwaną.

Art. 442.

Jeżeli pozwany uznaje żądanie pozwu, a małżonkowie nie mają wspólnych małoletnich dzieci, sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe do przesłuchania stron.

Art. 443. (uchylony).

Art. 444.

Małżonek może dochodzić roszczeń alimentacyjnych od drugiego małżonka na wypadek orzeczenia rozwodu, jak również na wypadek orzeczenia separacji. Dochodzenie następuje przez zgłoszenie wniosku na rozprawie w obecności drugiego małżonka albo w piśmie, które należy doręczyć drugiemu małżonkowi.

Art. 445.

- § 1. W czasie trwania procesu o rozwód lub o separację nie może być wszczęta odrębna sprawa o zaspokojenie potrzeb rodziny i o alimenty pomiędzy małżonkami albo pomiędzy nimi a ich wspólnymi małoletnimi dziećmi co do świadczeń za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację. Pozew lub wniosek o zabezpieczenie w takiej sprawie sąd przekaże sądowi, w którym toczy się sprawa o rozwód lub o separację, w celu rozstrzygnięcia według przepisów o postępowaniu zabezpieczającym.
- § 2. Postępowanie w sprawie o zaspokojenie potrzeb rodziny lub o alimenty, wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację, ulega z urzędu zawieszeniu z chwilą wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację co do świadczeń za okres od jego wytoczenia. Z chwilą wydania w sprawie o rozwód lub o separację postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia wykonania obowiązku zaspokajania potrzeb rodziny lub o alimenty wstrzymuje się także z mocy prawa wykonanie nieprawomocnych orzeczeń o obowiązku tych świadczeń, wydanych w poprzednio wszczętej sprawie, za okres od wytoczenia powództwa o rozwód lub o separację.
- § 3. Po prawomocnym zakończeniu sprawy o rozwód lub o separację zawieszono postępowanie podejmuje się z mocy prawa, orzeczenia zaś, których wykonanie było wstrzymane, podlegają wykonaniu, jednak tylko co do okresu, za który w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o roszczeniach objętych zawieszonym postępowaniem. W pozostałym zakresie postępowanie ulega z mocy prawa umorzeniu.

Art. 445¹.

- § 1. Jeżeli sprawa o rozwód lub o separację jest w toku, nie może być wszczęte odrębne postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z nimi. W razie potrzeby orzeczenia o władzy rodzicielskiej lub o kontaktach stosuje się przepisy o postępowaniu zabezpieczającym.
- § 2. Postępowanie w sprawie dotyczącej władzy rodzicielskiej lub kontaktów wszczęte przed wytoczeniem powództwa o rozwód lub o separację ulega z urzędu zawieszeniu, a o władzy rodzicielskiej lub kontaktach przez cały czas trwania sprawy o rozwód lub o separację sąd orzeka w postępowaniu zabezpieczającym. Sąd postanowi podjąć postępowanie dotyczące władzy rodzicielskiej lub kontaktów, jeżeli w prawomocnym orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie o rozwód lub o separację nie orzeczono o władzy rodzicielskiej lub kontaktach. W przeciwnym wypadku postępowanie ulega umorzeniu.

Art. 445².

W każdym stanie sprawy o rozwód lub separację sąd może skierować strony do mediacji w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących zaspokojenia potrzeb rodziny, alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi oraz spraw majątkowych podlegających rozstrzygnięciu w wyroku orzekającym rozwód lub separację. Przepis art. 436 § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 446.

W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Rozdział 3

Inne sprawy

Art. 447.

- § 1. Na wniosek osoby, która po śmierci jednego z małżonków zamierza wytoczyć powództwo o unieważnienie małżeństwa, sąd rejonowy miejsca zamieszkania zmarłego ustanawia kuratora. Jeżeli zmarli obydwój małżonkowie, ustanawia się dwóch kuratorów.
- § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 448.

- § 1. Jeżeli powództwo o unieważnienie małżeństwa wytacza prokurator, pozywa on oboje małżonków, a w wypadku śmierci jednego z nich – kuratora ustanowionego na miejsce zmarłego małżonka.
- § 2. Przepis paragrafu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do powództwa prokuratora o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa.

Art. 449.

- § 1. W sprawach o unieważnienie albo o ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.
- § 2. Jeżeli sprawa taka została wytoczona lub jest popierana przez prokuratora, nie stosuje się przepisów o zawieszeniu postępowania na zgodny wniosek stron lub z powodu niestawiennictwa obu stron.

Art. 450.

- § 1. Postępowanie o unieważnienie małżeństwa w razie śmierci jednego z małżonków zawieszają się.
- § 2. Postępowanie umarza się, jeżeli zstępni małżonka, który wytoczył powództwo, nie zgłoszą w ciągu sześciu miesięcy po wydaniu postanowienia o zawieszeniu wniosku o podjęcie postępowania.
- § 3. W razie śmierci pozwanego małżonka, a jeżeli pozwanymi byli oboje małżonkowie, w razie śmierci jednego z nich, postępowanie podejmuje się po ustanowieniu przez sąd orzekający na posiedzeniu niejawnym kuratora, który wstępuje na miejsce zmarłego małżonka.

Art. 451.

Przepisy art. 444, 445 i 445¹ stosuje się odpowiednio w sprawach o unieważnienie małżeństwa.

Art. 452.

W sprawach o ustanowienie rozdzielnosci majątkowej między małżonkami stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 431, 432, 435 § 1, 441 i 446.

Dział II**Postępowanie w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi****Art. 453.**

Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka, o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa oraz o rozwiązanie przysposobienia.

Art. 453¹.

W sprawach o ustalenie lub zaprzeczenie pochodzenia dziecka oraz o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa matka i ojciec dziecka mają zdolność procesową także wtedy, gdy są ograniczeni w zdolności do czynności prawnych, jeżeli ukończyli lat szesnaście.

Art. 454.

- § 1. W sprawach o ustalenie macierzyństwa albo ojcostwa prokurator wytaczając powództwo wskazuje w pozwie dziecko, na którego rzecz wytacza powództwo, oraz pozywa odpowiednio matkę dziecka albo domniemanego ojca, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce.
- § 1¹. W sprawach o zaprzeczenie macierzyństwa prokurator, wytaczając powództwo, pozywa kobietę wpisaną jako matka w akcie urodzenia dziecka oraz mężczyznę, którego ojcostwo zostało ustalone z uwzględnieniem jej macierzyństwa, a jeżeli osoby te nie żyją – kuratora ustanowionego na ich miejsce oraz dziecko.
- § 2. W sprawach o zaprzeczenie ojcostwa prokurator wytaczając powództwo pozywa męża matki dziecka, a jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce oraz dziecko, jak również matkę dziecka, jeżeli ta żyje.
- § 3. W sprawach o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa prokurator, wytaczając powództwo, pozywa dziecko oraz mężczyznę, który uznał ojcostwo, a jeżeli ten nie żyje – kuratora ustanowionego na jego miejsce, a także matkę dziecka, jeżeli ta żyje; w razie uznania ojcostwa po śmierci dziecka prokurator pozywa ustanowionego na miejsce dziecka kuratora.
- § 4. W sprawach o rozwiązanie przysposobienia prokurator wytaczając powództwo pozywa przysposabiającego oraz przysposobionego.

Art. 454¹.

- § 1. Powództwo wzajemne o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa, a także o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie jest dopuszczalne.
- § 2. W czasie trwania procesu o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa nie może być wszczęta odrębna sprawa o ustalenie lub zaprzeczenie

macierzyństwa, o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa albo o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa.

- § 3. Strona pozwana może jednak również żądać ustalenia lub zaprzeczenia macierzyństwa, ustalenia lub zaprzeczenia ojcostwa albo ustalenia bezskuteczności uznania ojcostwa.

Art. 455.

Rozprawa odbywa się bez względu na niestawiennictwo jednej ze stron.

Art. 456.

- § 1. Postępowanie umarza się w razie śmierci jednej ze stron, a jeżeli w charakterze tej samej strony występuje kilka osób, w razie śmierci wszystkich tych osób, z zastrzeżeniem § 2 i 3.
- § 2. W sprawie wytoczonej przez dziecko o ustalenie albo zaprzeczenie macierzyństwa, o zaprzeczenie ojcostwa albo ustalenie bezskuteczności uznania, jak również w sprawie wytoczonej przez dziecko albo jego matkę o ustalenie ojcostwa, postępowanie zawiesza się w razie śmierci pozwanych do czasu ustanowienia przez sąd orzekający kuratora, który wstępuje do sprawy na miejsce zmarłego. Przepis ten stosuje się w sprawie o rozwiązanie przysposobienia w razie śmierci przysposabiającego.
- § 3. W sprawie o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa, ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa oraz w sprawie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa postępowanie umarza się w razie śmierci dziecka, chyba że dziecko, które wytoczyło powództwo o ustalenie macierzyństwa albo o ustalenie ojcostwa, pozostawiło zstępnych; w takim wypadku postępowanie zawiesza się. Jeżeli zstępni w ciągu sześciu miesięcy od dnia wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania nie zgłoszą wniosku o jego podjęcie, sąd postępowanie umorzy.

Art. 456¹.

- § 1. W sprawach o ustalenie macierzyństwa przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego dotyczy domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki, doręczając mu odpis pozwu.
- § 2. W sprawach o zaprzeczenie macierzyństwa przewodniczący zawiadamia o toczącym się procesie mężczyznę, którego ojcostwa dotyczy wynik postępowania, doręczając mu odpis pozwu.

Art. 457.

W sprawach o zaprzeczenie pochodzenia dziecka lub o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa, albo o rozwiązanie przysposobienia odpis pozwu doręcza się prokuratorowi i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 458.

- § 1. W sprawach objętych przepisami działu niniejszego stosuje się odpowiednio przepisy art. 426, 429, 431, 434 i 435.
- § 2. Jeżeli jednocześnie z ustaleniem ojcostwa dochodzi się związanych z tym roszczeń majątkowych, do części postępowania dotyczących tych roszczeń nie stosuje się przepisów art. 429 i 456. W razie śmierci pozwanego postępowanie w części dotyczącej roszczeń majątkowych zawiesza się do czasu prawomocnego

rozstrzygnięcia sprawy o ustalenie ojcostwa, po czym może ono być podjęte z udziałem następców prawnych zmarłego lub kuratora spadku.

Dział III

Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 459.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach z zakresu prawa pracy, a także w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Art. 460.

- § 1. Zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, a w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zdolność tę ma organ rentowy.
- § 2. W razie potrzeby ustanowienia dla strony kuratora, postanowienie, o którym mowa w art. 69, może zapaść również z urzędu.

Art. 461.

- § 1. Powództwo w sprawach z zakresu prawa pracy może być wytoczone bądź przed sąd właściwości ogólnej pozwanego, bądź przed sąd, w którego okręgu praca jest, była lub miała być wykonywana, bądź też przed sąd, w którego okręgu znajduje się zakład pracy.
- § 1¹. Do właściwości sądów rejonowych, bez względu na wartość przedmiotu sporu, należą sprawy z zakresu prawa pracy o ustalenie istnienia stosunku pracy, o uznanie bezskuteczności wypowiedzenia stosunku pracy, o przywrócenie do pracy i przywrócenie poprzednich warunków pracy lub płacy oraz łącznie z nimi dochodzone roszczenia i o odszkodowanie w przypadku nieuzasadnionego lub naruszającego przepisy wypowiedzenia oraz rozwiązania stosunku pracy, a także sprawy dotyczące kar porządkowych i świadectwa pracy oraz roszczenia z tym związane.
- § 2. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd, w którego okręgu ma miejsce zamieszkania strona odwołująca się od decyzji wydanej przez organ rentowy, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej.
- § 2¹. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których wniesiono odwołanie od decyzji Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, wojskowego organu emerytalnego albo organu emerytalnego właściwego w stosunku do funkcjonariuszy Służby Więziennej, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma siedzibę ten organ.
- § 2². W sprawach, w których nie można określić właściwości sądu według przepisów paragrafów poprzedzających, jak również w sprawach, w których ubezpieczony zamieszkały na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej otrzymuje świadczenie wypłacane przez wyznaczoną przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń

Spółecznych jednostkę organizacyjną tego Zakładu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma siedzibę organ rentowy.

- § 3. Sąd właściwy może na zgodny wniosek stron przekazać sprawę do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, rozpoznającemu sprawę z zakresu prawa pracy lub ubezpieczeń społecznych, jeżeli przemawiają za tym względy celowości. Postanowienie w tym przedmiocie może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Sąd, któremu sprawa została przekazana, jest związany postanowieniem sądu przekazującego.

Art. 462.

W sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych organizacje społeczne, o których mowa w art. 61, a także inspektorzy pracy w zakresie określonym w art. 63¹, mogą powodować wszczęcie postępowania na rzecz pracowników oraz ubezpieczonych. Przepisy art. 61–63 stosuje się odpowiednio.

Art. 463. (uchylony).

Art. 464.

- § 1. Odrzucenie pozwu nie może nastąpić z powodu niedopuszczalności drogi sądowej, gdy do rozpoznania sprawy właściwy jest inny organ. W tym wypadku sąd przekaze mu sprawę. Postanowienie sądu o przekazaniu sprawy może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli jednak organ ten uprzednio uznał się za niewłaściwy, sąd rozpozna sprawę.
- § 2. Wniesienie do sądu pozwu, przekazanego następnie stosownie do paragrafu poprzedzającego, wywołuje skutki, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa.

Art. 465.

- § 1. Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym moco dawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego – także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów.
- § 2. Do odbioru należności zasądzonych na rzecz pracownika lub ubezpieczonego jest wymagane pełnomocnictwo szczególne, udzielone po powstaniu tytułu egzekucyjnego.

Art. 466.

Pracownik lub ubezpieczony działający bez adwokata lub radcy prawnego może zgłosić w sądzie właściwym ustnie do protokołu powództwo oraz treść środków odwoławczych i innych pism procesowych.

Art. 467.

- § 1. Niezwłocznie po wniesieniu sprawy przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia dokonuje jej wstępnego badania.
- § 2. Wstępne badanie sprawy polega na ustaleniu, czy pismo wszczynające postępowanie sądowe spełnia niezbędne wymagania, pozwalające nadać mu dalszy

bieg, oraz na podjęciu czynności umożliwiających rozstrzygnięcie sprawy na pierwszym posiedzeniu.

- § 3. Po wstępnym badaniu sprawy przewodniczący wzywa do usunięcia braków formalnych pisma tylko wówczas, gdy braki te nie dadzą się usunąć w toku czynności wyjaśniających.
- § 4. Jeżeli w toku wstępnego badania sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych okaże się, że występują istotne braki w materiale, a przeprowadzenie jego uzupełnienia w postępowaniu sądowym byłoby połączone ze znacznymi trudnościami, przewodniczący lub wyznaczony przez niego sędzia może zwrócić organowi rentowemu akta sprawy w celu uzupełnienia materiału sprawy. To samo dotyczy wypadku, w którym decyzja organu rentowego nie zawiera:

- 1) podstawy prawnej i faktycznej,**
- 2) wskazania sposobu wyliczenia świadczenia,**
- 3) stosownego pouczenia o skutkach prawnych decyzji i trybie jej zaskarżenia.**

Art. 468.

- § 1. Sąd podejmie czynności wyjaśniające, jeżeli przemawiają za tym wyniki wstępnego badania sprawy, a także gdy sprawa nie była przedmiotem postępowania przed komisją pojednawczą, chyba że czynności te nie przyspieszą postępowania lub są oczywiście niecelowe z innych przyczyn.
- § 2. Czynności wyjaśniające mają na celu:
- 1) usunięcie braków formalnych pism procesowych, w tym w szczególności dokładniejsze określenie zgłoszonych żądań,**
  - 2) w sprawach z zakresu prawa pracy – wyjaśnienie stanowisk stron oraz skłonienie ich do pojednania i zawarcia ugody,**
  - 3) ustalenie, jakie z istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności są sporne między stronami oraz czy i jakie dowody należy przeprowadzić w celu ich wyjaśnienia,**
  - 4) wyjaśnienie innych okoliczności, mających znaczenie dla prawidłowego i szybkiego rozstrzygnięcia sprawy.**
- § 3. Czynności wyjaśniające przeprowadza się bez udziału ławników.
- § 4. Postanowienie określające środki dowodowe i fakty podlegające stwierdzeniu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.

Art. 469.

Sąd uzna zawarcie ugody, cofnięcie pozwu, sprzeciwu lub środka odwoławczego oraz zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia za niedopuszczalne także wówczas, gdyby czynność ta naruszała słuszny interes pracownika lub ubezpieczonego.

Art. 470.

W razie podjęcia czynności wyjaśniających lub zarządzenia osobistego stawiennictwa na rozprawę, strona pozwana powinna być reprezentowana przez osobę obeznaną ze stanem faktycznym sprawy i uprawnioną do zawarcia ugody.

Art. 471.

Termin rozprawy powinien być wyznaczony tak, aby od daty zakończenia czynności wyjaśniających, a jeżeli nie podjęto tych czynności – od daty wniesienia pozwu lub odwołania, do rozprawy nie upłynęło więcej niż dwa tygodnie, chyba że zachodzą nie dające się usunąć przeszkody.

Art. 472.

- § 1. Sąd może wzywać strony, świadków, biegłych lub inne osoby w sposób, który uzna za najbardziej celowy, nawet z pominięciem sposobów przewidzianych przez przepisy ogólne, jeżeli uzna to za niezbędne do przyśpieszenia rozpoznania sprawy. Dotyczy to również doręczeń oraz zarządzeń mających na celu przygotowanie rozprawy, zwłaszcza zaś żądania przedstawienia niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy akt osobowych i innych dokumentów.
- § 2. Wezwanie i doręczenie dokonane w powyższy sposób wywołuje skutki przewidziane w kodeksie, jeżeli jest niewątpliwe, że doszło ono do wiadomości adresata.

Art. 473.

- § 1. W sprawach przewidzianych w niniejszym dziale nie stosuje się przepisów ograniczających dopuszczalność dowodu ze świadków i z przesłuchania stron.
- § 2. (uchylony).

Art. 474.

W razie stwierdzenia w toku rozpoznawania sprawy poważnego uchybienia przepisom prawa przez zakład pracy lub organ rentowy, sąd zwraca na nie uwagę właściwemu organowi, a w razie potrzeby zawiadamia o tym prokuratora.

Art. 475.

Jeżeli strona bez usprawiedliwionych powodów nie wykona w toku postępowania postanowień lub zarządzeń, sąd może skazać ją na grzywnę według przepisów o karach za niestawiennictwo świadka i odmówić przyznania kosztów lub zastosować jeden z tych środków; nie może jednak nakazać przymusowego sprowadzenia jej do sądu. Gdy stroną tą jest jednostka organizacyjna, grzywnie podlega pracownik odpowiedzialny za wykonanie postanowień lub zarządzeń, a w razie nie wyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia – kierownik tej jednostki.

Art. 475¹.

Przepisów art. 466, 467, 468, 470 i 471 nie stosuje się do skargi kasacyjnej i do postępowania przed Sądem Najwyższym, wywołanego jej wniesieniem.

Art. 476.

- § 1. Przez sprawy z zakresu prawa pracy rozumie się sprawy:
- 1) o roszczenia ze stosunku pracy lub z nim związane,**

- 1¹⁾ o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, ma cechy stosunku pracy,
  - 2) **o roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów stosuje się przepisy prawa pracy,**
  - 3) **o odszkodowania dochodzone od zakładu pracy na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.**
- § 2. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych, dotyczących:
- 1) **ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia rodzinnego,**
  - 2) **emerytur i rent,**
  - 3) **(uchylony),**
  - 4) **innych świadczeń w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,**
  - 5) **odszkodowań przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskowa, albo służbą w Policji lub Służbie Więziennej.**
- § 3. Przez sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych rozumie się także sprawy wszczęte na skutek niewydania przez organ rentowy decyzji we właściwym terminie, a także sprawy, w których wniesiono odwołanie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o stopniu niepełnosprawności, sprawy o roszczenia ze stosunków prawnych między członkami otwartych funduszy emerytalnych a tymi funduszami lub ich organami oraz sprawy ze stosunków między emerytami lub osobami uposażonymi w rozumieniu przepisów o emeryturach kapitałowych a Zakładem Ubezpieczeń Społecznych.
- § 4. Przez organy rentowe rozumie się:
- 1) jednostki organizacyjne Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, właściwe do wydawania decyzji w sprawach świadczeń,
  - 2) **kolejowe jednostki organizacyjne,**
  - 3) **wojskowe organy emerytalne oraz organy emerytalne resortów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, a także inne organy wojskowe i organy resortów spraw wewnętrznych i sprawiedliwości,**
- **właściwe do wydania decyzji w sprawach o których w § 2, a także Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego.**
- § 5. Przez użyte w niniejszym dziale określenie
- 1) **pracownik – rozumie się również:**
    - a) członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej, osobę świadczącą pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą oraz członków rodziny i spadkobierców pracownika, członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej i osoby świadczącej pracę na podstawie umowy o pracę nakładczą, a także inne osoby, którym z mocy odrębnych przepisów przysługują roszczenia z zakresu prawa pracy,
    - b) osobę dochodzącą od zakładu pracy odszkodowania lub ustalenia uprawnień do świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych,
  - 2) **ubezpieczony – rozumie się osobę ubiegającą się o:**

- a) świadczenie z ubezpieczeń społecznych lub z ubezpieczenia rodzinnego albo o emeryturę lub rentę,
- b) ustalenie istnienia bądź nieistnienia obowiązku ubezpieczenia, jego zakresu lub wymiaru składki z tego tytułu,
- c) świadczenia w sprawach należących do właściwości Zakładu Ubezpieczeń Społecznych,
- d) odszkodowanie przysługujące w razie wypadku i choroby pozostającej w związku ze służbą wojskową albo służbą w Policji lub w Służbie Więziennej.

Rozdział 2

Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy

Art. 477.

W postępowaniu wszczętym z powództwa pracownika wezwania do udziału w sprawie, o którym mowa w art. 194 § 1 i § 3, sąd może dokonać również z urzędu. Przewodniczący poucza pracownika o roszczeniach wynikających z przytoczonych przez niego faktów.

Art. 477¹.

Jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu alternatywnie roszczeń, a zgłoszone roszczenie okaże się nieuzasadnione, sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne.

Art. 477².

- § 1. Zasadzając należność pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, sąd z urzędu nada wyrokowi przy jego wydaniu rygor natychmiastowej wykonalności w części nie przekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika. Przepis art. 334 § 4 i art. 335 § 1 zdanie drugie stosuje się odpowiednio; nie stosuje się przepisu art. 335 § 2.
- § 2. Uznając wypowiedzenie umowy o pracę za bezskuteczne, sąd na wniosek pracownika może w wyroku nałożyć na zakład pracy obowiązek dalszego zatrudnienia pracownika do czasu prawomocnego rozpoznania sprawy.

Art. 477³–477⁵. (uchylone).

Art. 477⁶.

- § 1. Wyrok sądu pierwszej instancji zasadzający świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny, w stosunku do którego sąd drugiej instancji oddalił apelację zakładu pracy, podlega natychmiastowemu wykonaniu także w części, w której sąd nie nadał mu rygoru natychmiastowej wykonalności na podstawie art. 477².
- § 2. Przepis § 1 stosuje się również do wyroków sądu drugiej instancji zasadzających świadczenia na rzecz pracownika lub członków jego rodziny.

§ 3. Sąd drugiej instancji nadaje z urzędu wyrokowi, o którym mowa w § 1 i 2, klauzulę wykonalności w dniu ogłoszenia wyroku i wyrok zaopatrzony klauzulą wydaje uprawnionemu.

Art. 477⁷.

Przepisów art. 464, 467, 468, 470–473 nie stosuje się w sprawach, w których pracownik jest stroną pozwaną.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych

Art. 477⁸.

§ 1. Do właściwości sądów okręgowych należą sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów rejonowych.

§ 2. Do właściwości sądów rejonowych należą sprawy:

- 1) o zasiłek chorobowy, wyrównawczy, opiekuńczy, macierzyński, porodowy, pogrzebowy, rodzinny oraz o dodatki do zasiłku rodzinnego,
- 2) o świadczenie rehabilitacyjne,
- 3) o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, wypadku przy pracy lub choroby zawodowej, wypadku lub choroby zawodowej pozostającej w związku z czynną służbą wojskową albo służbą w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Służbie Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej i Służbie Celnej,
- 4) o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności,
- 5) (uchylony),
- 6) o świadczenie z tytułu funduszu alimentacyjnego.

Art. 477⁹.

§ 1. Odwołanie od decyzji organów rentowych wnosi się na piśmie do organu, który wydał decyzję, lub do protokołu sporządzonego przez ten organ, w terminie miesiąca od doręczenia odpisu decyzji.

§ 2. Organ rentowy, o którym mowa w § 1, przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu z zachowaniem przepisów odrębnych. Organ ten, jeżeli uzna odwołanie w całości za słuszne, może zmienić lub uchylić za skarżoną decyzję. W tym wypadku odwołaniu nie nadaje się dalszego biegu.

§ 2¹. Jeżeli w odwołaniu od decyzji organu rentowego wskazano nowe okoliczności dotyczące niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, od którego nie wniesiono sprzeciwu lub orzeczenia komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy nie przekazuje odwołania do sądu, lecz kieruje do lekarza orzecznika do ponownego rozpatrzenia. Organ rentowy uchyla poprzednią decyzję, rozpatruje nowe okoliczności i wydaje nową decyzję, od której przysługuje odwołanie do sądu.

Przepis ten stosuje się także wówczas, gdy nie można ustalić daty powstania wskazanych w odwołaniu nowych okoliczności.

- § 3. Sąd odrzuci odwołanie wniesione po upływie terminu, chyba że przekroczenie terminu nie jest nadmierne i nastąpiło z przyczyn niezależnych od odwołującego się.
- § 3¹. Sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, a podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jeżeli osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. Jeżeli odwołanie opiera się także na zarzucie nie rozpatrzenia wniesionego po terminie sprzeciwu od tego orzeczenia, a wniesienie sprzeciwu po terminie nastąpiło z przyczyn niezależnych od osoby zainteresowanej, sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie. W takim przypadku organ rentowy kieruje sprzeciw do rozpatrzenia do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
- § 3². W przypadkach, o których mowa w § 3¹, postanowienie sądu może zapaść na posiedzeniu niejawnym.
- § 4. Jeżeli organ rentowy nie wydał decyzji w terminie dwóch miesięcy, licząc od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany, odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie tego terminu.
- § 5. Ubezpieczony może również wnieść odwołanie – z wyłączeniem odwołania, o którym mowa w § 4 – do protokołu w sądzie właściwym do rozpoznania sprawy albo w sądzie właściwym dla jego miejsca zamieszkania.
- § 6. Sąd, do którego wniesiono odwołanie, niezwłocznie przekazuje protokół organowi, od którego pochodzi zaskarżona decyzja, chyba że sąd ten jest właściwy do jego rozpoznania. W takim wypadku przewodniczący niezwłocznie zażąda akt sprawy i nada bieg odwołaniu, przesyłając odpis protokołu organowi, od którego pochodzi zaskarżona decyzja.

Art. 477¹⁰.

- § 1. Odwołanie powinno zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, określenie i zwięzłe uzasadnienie zarzutów i wniosków oraz podpis ubezpieczonego albo jego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika.
- § 2. Jeżeli ubezpieczony zgłosił nowe żądanie, dotychczas nie rozpoznane przez organ rentowy, sąd przyjmuje to żądanie do protokołu i przekazuje go do rozpoznania organowi rentowemu.

Art. 477¹¹.

- § 1. Stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany.
- § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron.

Art. 477¹².

Nie jest dopuszczalne zawarcie ugody.

Art. 477¹³.

Zmiana przez organ rentowy zaskarżonej decyzji przed rozstrzygnięciem sprawy przez sąd – przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub w części żądanie strony – powoduje umorzenie postępowania w całości lub w części. Poza tym zmiana lub wykonanie decyzji nie ma wpływu na bieg sprawy.

Art. 477¹⁴.

- § 1. Sąd oddala odwołanie, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. W razie uwzględnienia odwołania sąd zmienia zaskarżoną decyzję w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.
- § 3. Jeżeli odwołanie wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ rentowy do wydania decyzji w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny, lub orzeka co do istoty sprawy.
- § 4. W sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, a podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie.

Art. 477^{14a}.

Sąd drugiej instancji uchylając wyrok i poprzedzając go decyzją organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

Art. 477¹⁵. (uchylony).**Art. 477¹⁶.**

Przepisy art. 477⁹ § 2¹ i § 3, art. 477¹² oraz art. 477¹⁴ § 4 stosuje się odpowiednio w sprawach o świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników.

DZIAŁ IV

Postępowanie w sprawach o naruszenie posiadania

Art. 478.

W sprawach o naruszenie posiadania sąd bada jedynie ostatni stan posiadania i fakt jego naruszenia, nie rozpoznając samego prawa ani dobrej wiary pozwanego.

Art. 479.

W sprawach o naruszenie posiadania powództwo wzajemne nie jest dopuszczalne.

Dział IVa

Postępowanie w sprawach gospodarczych

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 479¹.

- § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami, w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej (sprawy gospodarcze). Zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej przez którąkolwiek ze stron stosunku cywilnego po jego powstaniu nie wyłącza zastosowania przepisów niniejszego działu.
- § 2. Sprawami gospodarczymi, w rozumieniu niniejszego działu, są także sprawy:
- 1) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291–300 i art. 479–490 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037, z późn. zm.³⁾),
  - 2) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub naprawienie szkody z tym związanej oraz zakazanie lub ograniczenie działalności zagrażającej środowisku,
  - 3) należące do właściwości sądów na podstawie przepisów o ochronie konkurencji, prawa energetycznego, prawa telekomunikacyjnego, prawa pocztowego oraz przepisów o transporcie kolejowym,
  - 4) przeciwko przedsiębiorcom o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone.

Art. 479^{1a}.

W sprawach gospodarczych rozpoznawanych według przepisów niniejszego działu, przepisy o innych postępowaniach odrębnych stosuje się w zakresie, w którym nie są one sprzeczne z przepisami tego działu. Nie dotyczy to spraw gospodarczych rozpoznawanych w europejskim postępowaniu nakazowym, w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń oraz w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

---

³⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2001 r. Nr 102, poz. 1117, z 2003 r. Nr 49, poz. 408 i Nr 229, poz. 2276, z 2005 r. Nr 132, poz. 1108, Nr 183, poz. 1538 i Nr 184, poz. 1539 oraz z 2006 r. Nr 133, poz. 935 i Nr 208, poz. 1540.

Art. 479².

- § 1. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której ustawa przyznaje zdolność prawną, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.
- § 2. Przepisów niniejszego działu nie stosuje się w sprawach dotyczących działalności wytwórczej osób fizycznych w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego, a także wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług związanych z pobytem turystów.

Art. 479³.(uchylony).**Art. 479⁴.**

- § 1. Przepis art. 34 ma zastosowanie również w sprawach o zawarcie umowy, ustalenie jej treści oraz o zmianę umowy.
- § 2. W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w razie zmiany okoliczności powód może żądać, zamiast pierwotnego przedmiotu sporu, jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy. Przepisów art. 194–196 i art. 198 nie stosuje się.
- § 3. Przepisów art. 5, art. 177 § 1 pkt 5, art. 178, art. 205, art. 212 zdanie drugie i trzecie, art. 492¹ § 1, art. 499 pkt 4 i art. 502¹ § 1 nie stosuje się.

Art. 479⁵.(uchylony).**Art. 479⁶.**

Organizacje przedsiębiorców, za zgodą zrzeszonego w nich przedsiębiorcy, mogą wziąć udział w toczącym się postępowaniu, w którym przedsiębiorca ten występuje w charakterze strony. Art. 62 i 63 stosuje się odpowiednio.

Art. 479^{6a}.

- § 1. Jeżeli przepisy odrębne przyznają określonym podmiotom, które nie uczestniczą w sprawie, uprawnienie do przedstawiania sądowi istotnego dla sprawy poglądu, do podmiotów tych stosuje się odpowiednio art. 63. Jednak na wniosek podmiotu uprawnionego sąd może zezwolić, aby pogląd został przedstawiony także ustnie na rozprawie.
- § 2. Na wniosek podmiotu uprawnionego sąd udostępnia akta sprawy w zakresie niezbędnym do przedstawienia poglądu.

Art. 479⁷.(uchylony).**Art. 479⁸.**

Pełnomocnikiem zagranicznego przedsiębiorcy może być również pełnomocnik ustanowiony do reprezentowania tego przedsiębiorcy wobec polskich organów administracji publicznej, na podstawie przepisów o zasadach prowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej działalności gospodarczej w zakresie drobnej wytwórczości przez zagraniczne osoby prawne i fizyczne, a także banki.

Art. 479^{8a}. (uchylony)**Art. 479⁹.**

- § 1. W toku sprawy strona reprezentowana przez adwokata, radcę prawnego, rzecznika patentowego lub Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa jest obowiązana doręczać odpisy pism procesowych z załącznikami bezpośrednio stronie przeciwnej. Do pisma procesowego wniesionego do sądu strona dołącza dowód doręczenia drugiej stronie odpisu pisma albo dowód wysłania go przesyłką poleconą. Pisma, do których nie dołączono dowodu doręczenia albo dowodu wysłania przesyłką poleconą, podlegają zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku.
- § 2. Przepis § 1 nie dotyczy wniesienia pozwu wzajemnego, apelacji, skargi kasacyjnej, zażalenia, sprzeciwu od wyroku zaocznego, sprzeciwu od nakazu zapłaty, zarzutów od nakazu zapłaty, wniosku o zabezpieczenie powództwa i skargi o wznowienie postępowania, które strona jest obowiązana złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej.

Art. 479¹⁰.

Sąd na wniosek strony zarządza odbycie posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych także wtedy, gdy mogą być ujawnione okoliczności stanowiące tajemnicę jej przedsiębiorstwa.

Art. 479¹¹.

Sąd umarza postępowanie zawieszone z przyczyn wskazanych w art. 177 § 1 pkt 6, jeżeli wniosek o podjęcie postępowania nie został zgłoszony w ciągu sześciu miesięcy od daty postanowienia o zawieszeniu.

Art. 479¹².

- § 1. W pozwie powód jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, że ich powołanie w pozwie nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub wynikła potrzeba ich powołania.
- § 2. Powód powinien dołączyć do pozwu odpis reklamacji lub wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania wraz z dowodem doręczenia albo wysłania go

pozwanemu przesyłką poleconą oraz odpisy pism świadczących o próbie wyjaśnienia spornych kwestii w drodze rokowań.

- § 3. W razie niezłożenia odpisu wezwania do dobrowolnego spełnienia żądania lub reklamacji wraz z dowodem doręczenia albo wysłania go pozwanemu przesyłką poleconą, stosuje się przepis art. 130.
- § 4. Niezależnie od wyniku sprawy sąd może obciążyć kosztami procesu w całości lub w części tę stronę, która przez zaniechanie czynności wymienionych w § 2 przyczyniła się do zbędnego wytoczenia sprawy lub wadliwego określenia jej zakresu.

Art. 479¹³.

- § 1. Sąd może uznać za niedopuszczalne cofnięcie pozwu, zrzeczenie się lub ograniczenie roszczenia tylko wtedy, gdy okoliczności sprawy wskazują, że wymienione czynności są wynikiem niedozwolonych praktyk ograniczających konkurencję lub samodzielność przedsiębiorców, albo gdy wymaga tego ochrona produkcji należytej jakości.
- § 2. Sąd uzna ugodę zawartą przez strony za niedopuszczalną tylko wtedy, gdy jej treść jest niezgodna z prawem lub sprzeczna z zasadami współzycia społecznego albo zmierza do obejścia prawa, a także wtedy, gdy wymaga tego ochrona środowiska lub ochrona produkcji należytej jakości.

Art. 479¹⁴.

- § 1. W sprawach, w których sąd nie wydał nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym, pozwany jest obowiązany do wniesienia odpowiedzi na pozew w terminie dwutygodniowym od dnia otrzymania pozwu. Odpowiedź na pozew wniesiona po terminie podlega zwrotowi.
- § 2. W odpowiedzi na pozew pozwany jest obowiązany podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, że ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikła później. W tym przypadku dalsze twierdzenia i dowody na ich poparcie powinny być powołane w terminie dwutygodniowym od dnia, w którym powołanie ich stało się możliwe lub powstała potrzeba ich powołania. Przepis art. 479¹² § 4 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.
- § 4. Do potrącenia w toku postępowania mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami.

Art. 479^{14a}.

Do zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty przepis art. 479¹⁴ § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479^{14b}.

Dowód z przesłuchania stron sąd może dopuścić jedynie na wniosek. Przepisy art. 479¹² § 1 i art. 479¹⁴ § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479¹⁵. (uchylony).**Art. 479¹⁶.**

Sąd powinien dążyć do wydania wyroku w sprawie w terminie trzech miesięcy od daty złożenia pozwu. Sprawy o zawarcie, zmianę i rozwiązanie umowy oraz o ustalenie jej treści powinny być rozpoznawane w pierwszej kolejności.

Art. 479¹⁷.

- § 1. Sąd może wydać wyrok na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo oraz gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń, zgłoszonych wniosków dowodowych i zarzutów – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne.
- § 2. Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym jest niedopuszczalne, jeżeli strona w pierwszym piśmie procesowym złożyła wniosek o przeprowadzenie rozprawy, chyba że pozwany uznał powództwo.
- § 3. W przypadkach, o których mowa w § 1, postanowienia dowodowe sąd wydaje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479¹⁸.

- § 1. (uchylony).
- § 2. Sąd może wydać wyrok zaoczny na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany nie złożył odpowiedzi na pozew.
- § 3. Do sprzeciwu od wyroku zaocznego przepis art. 479¹⁴ § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479¹⁹.

- § 1. Wyroki o których mowa w art. 479¹⁷ i art. 479¹⁸, wiążą sąd od chwili podpisania sentencji.
- § 2. Wyroki wymienione w § 1 sąd z urzędu doręcza obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 479^{19a}.

W sprawach o roszczenia pieniężne albo świadczenia innych rzeczy zamiennych wyrok sądu pierwszej instancji z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona wyrokiem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika do depozytu sądowego wystarczy do zabezpieczenia. Jeżeli wyrok zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu. Przepis art. 492 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 479²⁰. (uchylony).**Art. 479²¹.** (uchylony).

Art. 479²² niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim odnosi się do skargi o wznowienie postępowania opartej na podstawie art. 401¹ Kpc – wyrok TK (Dz. U. z 2009 r. Nr 179, poz. 1395).

Art. 479²².

Po upływie dwóch lat od uprawomocnienia się wyroku nie można żądać wznowienia postępowania, chyba że strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana.

Art. 479²³–479²⁷. (uchylone).**Rozdział 2****Postępowanie w sprawach z zakresu ochrony konkurencji****Art. 479²⁸.**

§ 1. Sąd Okręgowy w Warszawie – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

- 1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu”,
- 2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów o ochronie konkurencji i konsumentów lub przepisów odrębnych,
- 3) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym na podstawie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- 4) zażaleń na postanowienia wydawane w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym w celu wykonania obowiązków wynikających z decyzji i postanowień wydawanych przez Prezesa Urzędu.

§ 2. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 3. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie lub zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479²⁹.

§ 1. Stroną postępowania przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów jest Prezes Urzędu oraz podmiot będący stroną w postępowaniu przed Prezesem Urzędu, a także wnoszący zażalenie.

§ 2. W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów mogą brać udział jako uczestnicy podmioty dopuszczone do udziału w postępowaniu przed Prezesem Urzędu jako podmioty zainteresowane.

§ 3. Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Art. 479³⁰.

W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wyko-

§ 3 w Art. 479²⁸ niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim uniemożliwia zamieszczenie w odwołaniu od decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do Sądu Okręgowego w Warszawie – sądu ochrony konkurencji i konsumentów wniosku o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości – wyrok TK (Dz. U. z 2005 r. Nr 22, poz. 185).

nanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

[Art. 479³¹.

- § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuca odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia, niedopuszczalne z innych przyczyn, a także wtedy gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków odwołania.
- § 3. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów, uwzględniając odwołanie od decyzji, zmienia decyzję w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.]

Art. 479^{31a}.

- § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuca odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia, niedopuszczalne z innych przyczyn, a także wtedy, gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków odwołania.
- § 3. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479³².

- § 1. Zażalenie na postanowienie Prezesa Urzędu wnosi się do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie tygodnia od dnia doręczenia tego postanowienia.
- § 2. Przepisy art. 479²⁸ § 2 i § 3 oraz art. 479³⁰ i art. 479^{31a} stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479³³.

- § 1. W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów chroni się tajemnicę przedsiębiorstwa oraz inne tajemnice podlegające ochronie na podstawie odrębnych przepisów.
- § 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, w drodze postanowienia, ujawnić stronie postępowania sądowego informacje chronione w postępowaniu przed Prezesem Urzędu jako tajemnica przedsiębiorstwa drugiej strony tylko wtedy, gdy:
  - 1) zmieniły się istotnie okoliczności będące podstawą wydania przez Prezesa Urzędu postanowienia ograniczającego prawo wglądu do materiału dowodowego załączonego przez strony do akt sprawy,
  - 2) strona, której tajemnica przedsiębiorstwa jest chroniona, wyraziła zgodę.
- § 3. Sąd na wniosek strony lub z urzędu może, w drodze postanowienia, w niezbędnym zakresie ograniczyć pozostałym stronom prawo wglądu do materiału dowodowego załączonego przez strony do akt sprawy w toku postępowania sądowego, jeżeli udostępnienie tego materiału groziłoby ujawnieniem tajemnicy przedsiębiorstwa lub innych tajemnic podlegających ochronie na podstawie odrębnych przepisów.

Art. 479³¹ niezgodny z Konstytucją przez to, że ustalając katalog rozstrzygnięć zawierających zarówno cechy postępowania pierwszoinstancyjnego, jak i odwoławczego uniemożliwia właściwą kontrolę instancyjną, pozbawiając stronę apelacyjnego środka odwoławczego od orzeczenia Sądu Antymonopolowego wydanego w pierwszej instancji – wyrok TK, Dz.U z 2002 r. Nr 84, poz. 764.

§ 4. Ograniczenie prawa wglądu do materiału dowodowego, o którym mowa w § 3, nie dotyczy Prezesa Urzędu.

§ 5. Na postanowienie, o którym mowa w § 2 i 3, nie przysługuje zażalenie.

[Art. 479³⁴.

W postępowaniu przed sądem ochrony konkurencji i konsumentów Prezes Urzędu nie ma obowiązku wnoszenia opłaty sądowej i zwrotu kosztów postępowania.]

Art. 479³⁵.

§ 1. (uchylony).

§ 2. Skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

Art. 479³⁶.

Sprawy o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone należą do właściwości Sądu Okręgowego w Warszawie – sądu ochrony konkurencji i konsumentów.

Art. 479³⁷.

W sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego rozdziału art. 479¹² i art. 479¹³ nie stosuje się.

Art. 479³⁸.

§ 1. Powództwo w sprawach rozpoznawanych według przepisów niniejszego rozdziału może wytoczyć każdy, kto według oferty pozwanego mógłby zawrzeć z nim umowę zawierającą postanowienie, którego uznania za niedozwolone żąda się pozwem. Powództwo może wytoczyć także organizacja społeczna, do której zadań statutowych należy ochrona interesów konsumentów, powiatowy (miejski) rzecznik konsumentów oraz Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

§ 2. Powództwo może ponadto wytoczyć zagraniczna organizacja wpisana na listę organizacji uprawnionych w państwach Unii Europejskiej do wszczęcia postępowania o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone, opublikowaną w Dzienniku Urzędowym Wspólnot Europejskich, jeżeli cel jej działania uzasadnia wystąpienie przez nią z takim żądaniem dotyczącym wzorców umów stosowanych w Polsce, zagrażających interesom konsumentów w państwie członkowskim, w którym organizacja ta ma swoją siedzibę.

Art. 479³⁹.

Z żądaniem uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolone można wystąpić również wtedy, gdy pozwany zaniechał jego stosowania, jeżeli od tego zaniechania nie minęło sześć miesięcy.

Art. 479³⁴ niezgodny z Konstytucją w zakresie, w jakim wyłącza możliwość żądania zwrotu kosztów postępowania przez stronę wygrywającą postępowanie przed Sądem Antymonopolowym oraz jest niezgodny w całości z art. 2 Konstytucji – wyrok TK, Dz. U. z 2002 r. Nr 84, poz. 764.

Art. 479⁴⁰.

Zaniechanie przez pozwanego, po wytoczeniu powództwa, stosowania zaskarżonego postanowienia wzorca umownego nie ma wpływu na bieg postępowania.

Art. 479⁴¹.

W sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone sąd nie może wydać wyroku tylko na podstawie uznania powództwa. Niedopuszczalne jest też zawarcie ugody.

Art. 479⁴².

- § 1. W razie uwzględnienia powództwa sąd w sentencji wyroku przytacza treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazuje ich wykorzystywania.
- § 2. Od wyroku sądu drugiej instancji przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego.

Art. 479⁴³.

Wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2.

Art. 479⁴⁴.

- § 1. Sąd zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.
- § 2. Koszty opublikowania wyroku, o którym mowa w § 1, są zaliczane do kosztów procesu.

Art. 479⁴⁵.

- § 1. Odpis prawomocnego wyroku uwzględniającego powództwo sąd przesyła Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.
- § 2. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów prowadzi, na podstawie wyroków, o których mowa w § 1, rejestr postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.
- § 3. Rejestr, o którym mowa w § 2, jest jawny.
- § 4. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone.

Rozdział 4**Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji energetyki****Art. 479⁴⁶.**

Sąd Okręgowy w Warszawie – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

- 1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu”,

- 2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne (Dz. U. Nr 54, poz. 348 i Nr 158, poz. 1042, z 1998 r. Nr 94, poz. 594, Nr 106, poz. 668 i Nr 162, poz. 1126, z 1999 r. Nr 88, poz. 980, Nr 91, poz. 1042 i Nr 110, poz. 1255 oraz z 2000 r. Nr 43, poz. 489 i Nr 48, poz. 555) lub przepisów odrębnych.

Art. 479⁴⁷.

- § 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.
- § 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuca odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia, niedopuszczalne z innych przyczyn, a także wtedy, gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków odwołania.

Art. 479⁴⁸.

- § 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.
- § 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może – nie przekazując akt sądowi – uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479⁴⁹.

Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479⁵⁰.

- § 1. W sprawach z zakresu regulacji energetyki stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.
- § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479⁵¹.

Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Regulacji Energetyki.

Art. 479⁵².

W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479⁵³.

- § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479⁵⁴. (uchylony).**Art. 479⁵⁵.**

Przepisy art. 479³² § 1 i art. 479⁴⁷–479⁵⁴ stosuje się odpowiednio do zażaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479⁵⁶.

- §1. (uchylony).
- § 2. Skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 5**Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty****Art. 479⁵⁷.**

Sąd Okręgowy w Warszawie – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

- 1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu”,
- 2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (Dz. U. Nr 171, poz. 1800, z późn. zm.⁴⁾), ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. – Prawo pocztowe (Dz. U. Nr 130, poz. 1188, z późn. zm.⁵⁾) lub przepisów odrębnych.

Art. 479⁵⁸.

- § 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosi się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.
- § 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuca odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia, niedopuszczalne z innych przyczyn, a także wtedy, gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków odwołania.

---

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 273, poz. 2703, z 2005 r. Nr 163, poz. 1362 i Nr 267, poz. 2258 oraz z 2006 r. Nr 12, poz. 66.

⁵⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 69, poz. 627. Nr 96, poz. 959, Nr 171, poz. 1800 i Nr 173, poz. 1808 oraz z 2005 r. Nr 267, poz. 2258.

Art. 479⁵⁹.

- § 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.
- § 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może – nie przekazując akt sądowi – uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479⁶⁰.

Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479⁶¹.

- § 1. W sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.
- § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu oraz ten, kto uczestniczył w postępowaniu przed Prezesem Urzędu na prawach strony. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479⁶².

Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Komunikacji Elektronicznej.

Art. 479⁶³.

W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479⁶⁴.

- § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479⁶⁵. (uchylony).**Art. 479⁶⁶.**

Przepisy art. 479³² § 1 i art. 479⁵⁸–479⁶⁵ stosuje się odpowiednio do zaaleń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479^{66a}.

W postępowaniu w sprawach z zakresu regulacji telekomunikacji i poczty przepisы art. 479³³ stosuje się odpowiednio.

Art. 479⁶⁷.

§ 1. (uchylony).

§ 2. Skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Rozdział 6**Postępowanie w sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego****Art. 479⁶⁸.**

Sąd Okręgowy w Warszawie – sąd ochrony konkurencji i konsumentów jest właściwy w sprawach:

- 1) odwołań od decyzji Prezesa Urzędu Transportu Kolejowego, zwanego w przepisach niniejszego rozdziału „Prezesem Urzędu”,
- 2) zażaleń na postanowienia wydawane przez Prezesa Urzędu w postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o transporcie kolejowym (Dz. U. Nr 96, poz. 591, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 84, poz. 934 oraz z 2000 r. Nr 84, poz. 948 i Nr 122, poz. 1314) lub przepisów odrębnych.

Art. 479⁶⁹.

§ 1. Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu wnosі się za jego pośrednictwem do sądu ochrony konkurencji i konsumentów w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia decyzji.

§ 2. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów odrzuca odwołanie wniesione po upływie terminu do jego wniesienia, niedopuszczalne z innych przyczyn, a także wtedy, gdy nie uzupełniono w wyznaczonym terminie braków odwołania.

Art. 479⁷⁰.

§ 1. Prezes Urzędu przekazuje niezwłocznie odwołanie wraz z aktami sprawy do sądu.

§ 2. Jeżeli Prezes Urzędu uzna odwołanie za słuszne, może – nie przekazując akt sądowi – uchylić albo zmienić swoją decyzję w całości lub w części, o czym bezzwłocznie powiadamia stronę, przesyłając jej nową decyzję, od której stronie służy odwołanie.

Art. 479⁷¹.

Odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu powinno czynić zadość wymaganiom przepisany dla pisma procesowego oraz zawierać oznaczenie zaskarżonej decyzji i wartości przedmiotu sporu, przytoczenie zarzutów, zwięzłe ich uzasadnienie, wskazanie dowodów, a także zawierać wniosek o uchylenie albo zmianę decyzji w całości lub w części.

Art. 479⁷².

- § 1. W sprawach z zakresu regulacji transportu kolejowego stronami są także Prezes Urzędu i zainteresowany.
- § 2. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia procesu. Jeżeli zainteresowany nie został wezwany do udziału w sprawie, sąd ochrony konkurencji i konsumentów wezwie go na wniosek strony albo z urzędu.

Art. 479⁷³.

Pełnomocnikiem Prezesa Urzędu może być pracownik Urzędu Transportu Kolejowego.

Art. 479⁷⁴.

W razie wniesienia odwołania od decyzji Prezesa Urzędu, sąd ochrony konkurencji i konsumentów może, na wniosek strony, która wniosła odwołanie, wstrzymać wykonanie decyzji do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Postanowienie może być wydane na posiedzeniu niejawnym.

Art. 479⁷⁵.

- § 1. Sąd ochrony konkurencji i konsumentów oddala odwołanie od decyzji Prezesa Urzędu, jeżeli nie ma podstaw do jego uwzględnienia.
- § 2. W razie uwzględnienia odwołania, sąd ochrony konkurencji i konsumentów zaskarżoną decyzję albo uchyla, albo zmienia w całości lub w części i orzeka co do istoty sprawy.

Art. 479⁷⁶. (uchylony).**Art. 479⁷⁷.**

Przepisy art. 479³² § 1 i art. 479⁶⁹–479⁷⁵ stosuje się odpowiednio do zażeń na postanowienia Prezesa Urzędu.

Art. 479⁷⁸.

- § 1. (uchylony).
- § 2. Skarga kasacyjna od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Art. 480–484. (uchylone).**Dział V****Postępowanie nakazowe i upominawcze****Rozdział 1****Przepisy ogólne**

Rozdział 2

Postępowanie nakazowe

Art. 484¹.

- § 1. Postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.
- § 2. Sąd rozpoznaje sprawę w postępowaniu nakazowym na pisemny wniosek powoda zgłoszony w pozwie.
- § 3. Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 485.

- §1. Sąd wydaje nakaz zapłaty, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego albo świadczenia innych rzeczy zamiennych, a okoliczności uzasadniające dochodzone żądanie są udowodnione dołączonym do pozwu:
  - 1) dokumentem urzędowym,
  - 2) zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem,
  - 3) wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu,
  - 4) zaakceptowanym przez dłużnika żądaniem zapłaty, zwróconym przez bank i nie zapłaconym z powodu braku środków na rachunku bankowym.
- §2. Sąd wydaje również nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksła, czeku, warrantu lub rewersu należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W razie przejścia na powoda praw z weksła, z czeku, z warrantu lub z rewersu do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów do uzasadnienia roszczenia, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksła, z czeku, z warrantu lub z rewersu.
- §2a. Sąd wydaje nakaz zapłaty na podstawie dołączonej do pozwu umowy, dowodu spełnienia wzajemnego świadczenia niepieniężnego oraz dowodu doręczenia dłużnikowi faktury lub rachunku, jeżeli powód dochodzi należności zapłaty świadczenia pieniężnego lub odsetek w transakcjach handlowych określonych w ustawie z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U. Nr 139, poz. 1323).
- §3. Sąd może wydać nakaz zapłaty, jeżeli bank dochodzi roszczenia na podstawie wyciągu z ksiąg bankowych podpisanego przez osoby upoważnione do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku i opatrzonego pieczęcią banku oraz dowodu doręczenia dłużnikowi pisemnego wezwania do zapłaty.
- §4. Jeżeli nie dołączono oryginału weksła, czeku, warrantu lub rewersu albo dokumentów określonych w § 3, przewodniczący wzywa powoda do ich złożenia pod rygorem zwrotu pozwu na podstawie art. 130.

Art. 486.

- §1. W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym.
- §2. W sprawach, o których mowa w art. 485 § 2a, sąd wydaje nakaz zapłaty, a w razie braku podstaw do jego wydania przewodniczący wyznacza rozprawę albo

posiedzenie niejawne nie później niż przed upływem 2 miesięcy od dnia wniesienia pozwu albo od dnia uzupełnienia braków pozwu.

Art. 487–490. (uchylone).

Art. 491.

- §1. Wydając nakaz zapłaty sąd orzeka, że pozwany ma w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu zaspokoić roszczenie w całości wraz z kosztami albo wnieść w tym terminie zarzuty.
- §2. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla, warrantu, rewersu lub czeku może być w formie skróconej umieszczony na ich odpisie.
- §3. Nakaz zapłaty doręcza się stronom; pozwanemu wraz z pozwem i załącznikami.

Art. 492.

- §1. Nakaz zapłaty z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczenia, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności. Kwota zasądzona nakazem wraz z wymagalnymi odsetkami stanowi sumę, której złożenie przez dłużnika do depozytu sądowego wystarczy do zabezpieczenia. Jeżeli nakaz zobowiązuje do wydania rzeczy zamiennych, do zabezpieczenia wystarczy złożenie sumy równej wartości przedmiotu sporu.
- §2. Powód wnosząc o dokonanie zabezpieczenia jest obowiązany wskazać sposób zabezpieczenia. Sąd na wniosek pozwanego może ograniczyć zabezpieczenie według swego uznania. Przepis art. 742 oraz przepisy o ograniczeniu zabezpieczenia przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.
- §3. Nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla, warrantu, rewersu lub czeku staje się natychmiast wykonalny po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia. W razie wniesienia zarzutów sąd może na wniosek pozwanego wstrzymać wykonanie nakazu. Przepisy o ograniczeniu wykonalności w sprawach przeciwko Skarbowi Państwa stosuje się odpowiednio.

Art. 492¹.

- § 1. Jeżeli doręczenie nakazu zapłaty nie może nastąpić dlatego, że miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty, a przewodniczący podejmuje odpowiednie czynności.
- § 2. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 493.

- §1. Pismo zawierające zarzuty wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty. W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wadaniem się w spór, oraz pozostałe zarzuty przeciwko żądaniu pozwu, a także wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na ich potwierdzenie.

- §2. Jeżeli pozew wniesiono na urzędowym formularzu, wniesienie zarzutów wymaga również zachowania tej formy.
- §3. Do potrącenia mogą być przedstawione tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485.
- §4. Powództwo wzajemne jest niedopuszczalne.

Art. 494.

- § 1. Sąd odrzuca zarzuty wniesione po upływie terminu, nieopłacone lub z innych przyczyn niedopuszczalne, jak również zarzuty, których braków pozwany nie usunął w terminie.
- §2. Nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 495.

- §1. W razie prawidłowego wniesienia zarzutów przewodniczący wyznacza rozprawę i zarządza doręczenie ich powodowi.
- §2. W toku postępowania nie można występować z nowymi roszczeniami zamiast lub obok dotychczasowych. Jednakże w razie zmiany okoliczności powód może żądać zamiast pierwotnego przedmiotu sporu jego wartości lub innego przedmiotu, a w sprawach o świadczenie powtarzające się może nadto rozszerzyć żądanie pozwu o świadczenia za dalsze okresy.
- §3. Okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe niezgłoszone w pozwie albo w piśmie zawierającym zarzuty od nakazu zapłaty mogą być rozpoznawane jedynie wtedy, gdy strona wykaże, że nie mogła z nich skorzystać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikała później. Powód może powołać nowe fakty i dowody w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu pisma pozwanego zawierającego zarzuty.
- §4. Przepisów art. 194–196 i art. 198 nie stosuje się.

Art. 496.

Po przeprowadzeniu rozprawy sąd wydaje wyrok, w którym nakaz zapłaty w całości lub w części utrzymuje w mocy albo go uchyla i orzeka o żądaniu pozwu, bądź też postanowieniem uchyla nakaz zapłaty i pozew odrzuca lub postępowanie umarza.

Art. 497.

- § 1. W razie cofnięcia zarzutów sąd, jeżeli nie uznaje cofnięcia za niedopuszczalne, orzeka postanowieniem, że nakaz pozostaje w mocy.
- § 2. Przepisy o kosztach w razie cofnięcia pozwu oraz art. 203 § 3 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Postępowanie upominawcze

Art. 497¹.

- § 1. Postępowanie upominawcze należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.

- § 2. Sąd rozpoznaje sprawy na posiedzeniu niejawnym.
§ 3. Zarządzenia może wydać także referendarz sądowy.

Art. 498.

- § 1. Nakaz zapłaty wydaje się, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego, a w innych sprawach, jeżeli przepis szczególny tak stanowi.
§2. W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty przewodniczący wyznacza rozprawę, chyba że sprawa może być rozpoznana na posiedzeniu niejawnym.

Art. 499.

- § 1. Nakaz zapłaty nie może być wydany, jeżeli według treści pozwu:
- 1) **roszczenie jest oczywiście bezzasadne;**
  - 2) przytoczone okoliczności budzą wątpliwość;
  - 3) **zaspokojenie roszczenia zależy od świadczenia wzajemnego;**
  - 4) **miejsce pobytu pozwanego nie jest znane albo gdyby doręczenie mu nakazu nie mogło nastąpić w kraju.**
- § 2. (uchylony).

Art. 500. (uchylony).

Art. 501.(uchylony).

Art. 502.

- § 1. W nakazie zapłaty nakazuje się pozwanemu, żeby w ciągu dwóch tygodni od doręczenia tego nakazu zaspokoił roszczenie w całości wraz z kosztami albo w tym terminie wniósł sprzeciw do sądu.
§ 2. Pozwanemu doręcza się nakaz zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu oraz o skutkach niezaskarżenia nakazu.
§ 3. (uchylony).

Art. 502¹.

- § 1. Jeżeli doręczenie nakazu zapłaty nie może nastąpić z przyczyn wskazanych w art. 499 pkt 4, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty, a przewodniczący podejmuje odpowiednie czynności.
§ 2. Jeżeli po wydaniu nakazu zapłaty okaże się, że pozwany w chwili wniesienia pozwu nie miał zdolności sądowej, zdolności procesowej albo organu powołanego do jego reprezentowania, a braki te nie zostały usunięte w wyznaczonym terminie zgodnie z przepisami kodeksu, sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty i wydaje odpowiednie postanowienie.

Art. 503.

- § 1. Pismo zawierające sprzeciw wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – do sądu, przed którym wytoczono powództwo. W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór, a także pozostałe zarzuty

przeciwko żądaniu pozwu oraz wszystkie okoliczności faktyczne i dowody na ich potwierdzenie.

- § 2. Jeżeli pozew wniesiono na urzędowym formularzu, wniesienie sprzeciwu wymaga również zachowania tej formy.

Art. 504.

- § 1. Sąd odrzuca sprzeciw wniesiony po upływie terminu lub z innych przyczyn niedopuszczalny albo którego braków pozwany nie usunął w terminie.
- § 2. Nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie sprzeciwu, ma skutki prawomocnego wyroku.

Art. 505.

- § 1. W razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu nakaz zapłaty traci moc, a przewodniczący wyznacza rozprawę i zarządza doręczenie powodowi sprzeciwu razem z wezwaniem na rozprawę.
- § 2. Nakaz zapłaty traci moc w części zaskarżonej sprzeciwem. Sprzeciw jednego tylko ze współpozwanym o to samo roszczenie oraz co do jednego lub niektórych uwzględnionych roszczeń powoduje utratę mocy nakazu jedynie co do nich.

Dział VI

Postępowanie uproszczone

Art. 505¹.

Przepisy niniejszego działu stosuje się w następujących sprawach należących do właściwości sądów rejonowych:

- 1) o roszczenia wynikające z umów, jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza dziesięciu tysięcy złotych, a w sprawach o roszczenia wynikające z rękojmi, gwarancji jakości lub z niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową sprzedaży konsumenckiej, jeżeli wartość przedmiotu umowy nie przekracza tej kwoty,
- 2) o zapłatę czynszu najmu lokali mieszkalnych i opłat obciążających najemcę oraz opłat z tytułu korzystania z lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej bez względu na wartość przedmiotu sporu.

Art. 505².

Pozew, odpowiedź na pozew, sprzeciw od wyroku zaocznego i pismo zawierające wnioski dowodowe wnoszone w postępowaniu uproszczonym powinny być sporządzone na urzędowych formularzach.

Art. 505³.

- § 1. Jednym pozwem można dochodzić tylko jednego roszczenia.
- § 2. Połączenie kilku roszczeń w jednym pozwie jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy wynikają z tej samej umowy lub umów tego samego rodzaju. W wypadku niedopuszczalnego połączenia w jednym pozwie kilku roszczeń przewodniczący zarządza zwrot pozwu, stosując art. 130¹.

- § 3. Jeżeli powód dochodzi części roszczenia, sprawa podlega rozpoznaniu w postępowaniu przewidzianym w niniejszym rozdziale tylko wtedy, gdy postępowanie to byłoby właściwe dla całego roszczenia wynikającego z faktów przytoczonych przez powoda. W przeciwnym wypadku sprawa rozpoznawana jest z pominięciem przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 505⁴.

- § 1. Zmiana powództwa jest niedopuszczalna. Przepisów art. 75–85 oraz art. 194–196 i art. 198 nie stosuje się.
- § 2. Powództwo wzajemne oraz zarzut potrącenia są dopuszczalne, jeżeli roszczenia nadają się do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym.

Art. 505⁵.

- § 1. Okoliczności faktyczne, zarzuty i wnioski dowodowe nie zgłoszone w pozwie, odpowiedzi na pozew, na pierwszym posiedzeniu przeznaczonym na rozprawę lub w sprzeciwie od wyroku zaocznego mogą być rozpoznawane tylko wtedy, gdy strona wykaże, że nie mogła ich powołać wcześniej lub gdy potrzeba ich powołania wynikła później.
- § 2. Powód może przytoczyć nowe okoliczności faktyczne i wnioski dowodowe nie później niż w terminie tygodnia od dnia doręczenia mu pism pozwanego wymienionych w paragrafie poprzedzającym.

Art. 505⁶.

- § 1. Sąd może dokonywać wezwań stosując odpowiednio przepis art. 472.
- § 2. Przepisów art. 278–291 nie stosuje się.
- § 3. Jeżeli sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Art. 505⁷.

Jeżeli sąd uzna, że sprawa jest szczególnie zawiła lub jej rozstrzygnięcie wymaga wiadomości specjalnych, w dalszym ciągu rozpoznaje ją z pominięciem przepisów niniejszego działu. W takim wypadku nie pobiera się uzupełniającej opłaty od pozwu. Przepisu art. 130³ § 2 nie stosuje się.

Art. 505⁸.

- § 1. Wniosek o sporządzenie uzasadnienia wyroku strona może zgłosić również do protokołu bezpośrednio po ogłoszeniu wyroku.
- § 2. Dla strony, która zrzekła się doręczenia uzasadnienia wyroku, termin do wniesienia apelacji biegnie od dnia ogłoszenia wyroku.
- § 3. Strona obecna na posiedzeniu, na którym ogłoszono wyrok, może po jego ogłoszeniu w oświadczeniu złożonym do protokołu, zrzec się prawa do wniesienia apelacji. W razie zrzeczenia się prawa do wniesienia apelacji przez wszystkich uprawnionych wyrok staje się prawomocny.

Art. 505⁹.

- § 1. (uchylony).

§ 1¹. Apelację można oprzeć na zarzutach:

- 1) naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 2) naruszenia przepisów postępowania, jeżeli mogło ono mieć wpływ na wynik sprawy.

§ 2. Po upływie terminu do wniesienia apelacji przytaczanie dalszych zarzutów jest niedopuszczalne.

Art. 505¹⁰.

§ 1. Sąd rozpoznaje apelację w składzie jednego sędziego.

§ 2. Sąd może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym, chyba że strona w apelacji lub w odpowiedzi na apelację zażądała przeprowadzenia rozprawy.

§ 3. *Sąd może rozpoznać apelację na posiedzeniu niejawnym także wtedy, gdy podniesione w apelacji zarzuty są oczywście bezzasadne.*

§ 3 w art. 505¹⁰ niezgodny z Konstytucją – wyrok TK (Dz. U. z 2006 r. Nr 186, poz. 1379)

Art. 505¹¹.

§ 1. Sąd drugiej instancji nie przeprowadza postępowania dowodowego z wyjątkiem dowodu z dokumentu.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, jeżeli apelację oparto na późniejszym wykryciu okoliczności faktycznych lub środkach dowodowych, z których strona nie mogła skorzystać przed sądem pierwszej instancji.

Art. 505¹².

§ 1. Jeżeli sąd drugiej instancji stwierdzi, że zachodzi naruszenie prawa materialnego, a zgromadzone dowody nie dają wystarczających podstaw do zmiany wyroku, uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania.

§ 2. Uchylając zaskarżony wyrok sąd drugiej instancji może przekazać sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniu uproszczonym także wówczas, gdy sprawa stosownie do art. 505¹ podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu.

§ 3. Sąd drugiej instancji oddala apelację również wtedy, gdy mimo naruszenia prawa materialnego lub przepisów postępowania albo błędnego uzasadnienia zaskarżony wyrok odpowiada prawu.

Art. 505¹³.

§ 1. Sąd drugiej instancji uzasadnia z urzędu jedynie wyrok uchylający zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uzasadnienie wyroku sporządza się także na wniosek strony zgłoszony w terminie tygodniowym od dnia jego ogłoszenia lub doręczenia wyroku stronie, jeżeli nie był ogłoszony.

§ 2. Jeżeli sąd drugiej instancji nie przeprowadził postępowania dowodowego, uzasadnienie wyroku powinno zawierać jedynie wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa.

§ 3. Przepis § 1 ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia.

Art. 505¹⁴.

- § 1. W postępowaniu uproszczonym w sprawach z zakresu prawa pracy przepisów art. 466, art. 467, art. 468, art. 470, art. 471, art. 477 i art. 477¹ nie stosuje się.
- § 2. (uchylony).

Dział VII**Europejskie postępowania w sprawach transgranicznych****Rozdział 1****Europejskie postępowanie nakazowe****Art. 505¹⁵.**

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu nakazowym, jeżeli są spełnione warunki określone w przepisach odrębnych.
- § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Art. 505¹⁶.

- § 1. Europejskie postępowanie nakazowe należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.
- § 2. Europejski nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy.
- § 3. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505¹⁷.

Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym.

Art. 505¹⁸.

- § 1. Jeżeli europejski nakaz zapłaty, zgodnie z przepisami odrębnymi, może zostać wydany tylko co do części roszczenia i powód wyraża na to zgodę, sprawę co do pozostałej części roszczenia sąd rozpoznaje we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.
- § 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, jeżeli sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, przewodniczący wyznacza termin, w którym powód jest obowiązany w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaże, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹² § 1 zdanie drugie stosuje się. Wraz z odpisem pozwu pozwanemu doręcza się odpis pisma procesowego powoda.

Art. 505¹⁹.

- § 1. W razie wniesienia sprzeciwu zgodnie z przepisami odrębnymi, europejski nakaz zapłaty traci moc, a sąd rozpoznaje sprawę we właściwym trybie. W przypadkach wskazanych w ustawie sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniach odrębnych, z wyłączeniem przepisów o postępowaniu nakazowym i upominawczym.
- § 2. W przypadku, o którym mowa w § 1, jeżeli sąd rozpoznaje sprawę według przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych, przewodniczący, zawiadamiając powoda o wniesieniu sprzeciwu, wyznacza termin, w którym powód obowiązany jest w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaze, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹² § 1 zdanie drugie stosuje się.
- § 3. Doręczając odpis pisma, o którym mowa w § 2, przewodniczący wyznacza termin, w którym pozwany jest obowiązany w piśmie procesowym podać wszystkie twierdzenia, zarzuty oraz dowody na ich poparcie pod rygorem utraty prawa powoływania ich w toku postępowania, chyba że wykaze, iż ich powołanie w wyznaczonym terminie nie było możliwe albo że potrzeba ich powołania wynikła później. Przepis art. 479¹⁴ § 2 zdanie drugie stosuje się.
- § 4. Jeżeli powód zgodnie z przepisami odrębnymi zażądał zakończenia postępowania na wypadek wniesienia sprzeciwu, sąd umarza postępowanie, orzekając o kosztach jak przy cofnięciu pozwu.

Art. 505²⁰.

- § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach odrębnych podstawa do uchylecia europejskiego nakazu zapłaty, na wniosek pozwanego sąd, który go wydał, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – sąd, przed którym wytoczono powództwo, uchyla nakaz zapłaty.
- § 2. Wniosek powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego i wskazywać okoliczności uzasadniające uchylecie europejskiego nakazu zapłaty.
- § 3. Przed uchyleciem europejskiego nakazu zapłaty sąd wysłucha powoda na posiedzeniu lub zażąda od niego oświadczenia na piśmie.
- § 4. Na postanowienie sądu w przedmiocie uchylecia europejskiego nakazu zapłaty przysługuje zażalenie.

Rozdział 2**Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń****Art. 505²¹.**

- § 1. Sąd rozpoznaje sprawę w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, jeżeli spełnione są warunki określone w przepisach odrębnych.
- § 2. W sprawie rozpoznawanej według przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się przepisów o innych postępowaniach odrębnych.

Art. 505²².

- § 1. Europejskie postępowanie w sprawie drobnych roszczeń należy do właściwości sądów rejonowych i okręgowych.

§ 2. Referendarz sądowy może wydawać zarządzenia.

Art. 505²³.

Rozpoznanie sprawy następuje na posiedzeniu niejawnym. Sąd może wyznaczyć rozprawę w przypadkach wskazanych w przepisach odrębnych.

Art. 505²⁴.

Jeżeli przepisy odrębne przewidują, że pozew powinien zostać zwrócony, sąd wydaje postanowienie.

Art. 505²⁵.

§ 1. Świadek składa zeznanie na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. W takim przypadku świadek składa przyrzeczenie przez podpisanie tekstu przyrzeczenia. Świadek obowiązany jest złożyć tekst zeznania w sądzie w terminie wyznaczonym przez sąd. Przepisy art. 165 § 2, art. 274 § 1 i art. 276 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Przesłuchanie strony następuje na piśmie, jeżeli sąd tak postanowi. Przepisu art. 303 nie stosuje się.

Art. 505²⁶.

Wyrok wydany na posiedzeniu niejawnym wiąże sąd od chwili podpisania sentencji. Sąd z urzędu doręcza wyrok obu stronom z pouczeniem o przysługujących im środkach zaskarżenia.

Art. 505²⁷.

§ 1. Przepisy art. 505⁹–505¹¹, art. 505¹² § 1 i 3 oraz art. 505¹³ stosuje się.

§ 2. Uchylając zaskarżony wyrok, sąd drugiej instancji przekazuje sprawę do rozpoznania z wyłączeniem przepisów o postępowaniach odrębnych.

Dział VIII

Postępowania elektroniczne

Rozdział 1

Elektroniczne postępowanie upominawcze

Art. 505²⁸.

W postępowaniu określonym w niniejszym rozdziale stosuje się przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z niniejszego rozdziału.

Art. 505²⁹.

W elektronicznym postępowaniu upominawczym nie stosuje się przepisów o innych niż wymienione w art. 505²⁸ postępowaniach odrębnych.

Art. 505³⁰.

§ 1. Czynności w elektronicznym postępowaniu upominawczym może wykonywać referendarz sądowy.

§ 2. Czynności sądu, referendarza i przewodniczącego utrwalane są wyłącznie w systemie teleinformatycznym, a wytworzone w ich wyniku dane w postaci elektronicznej opatrywane są bezpiecznym podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

Art. 505³¹.

- § 1. Pisma procesowe powoda niewniesione drogą elektroniczną nie wywołują skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu.
- § 2. Pisma procesowe pozwanego mogą być wnoszone także drogą elektroniczną.
- § 3. Przepis § 1 ma zastosowanie do pozwanego od momentu wniesienia przez niego pisma drogą elektroniczną.
- § 4. O skutkach wniesienia pisma drogą elektroniczną sąd powinien pouczyć pozwanego przy pierwszym doręczeniu.
- § 5. Datą wniesienia pisma procesowego drogą elektroniczną jest data wprowadzenia pisma do systemu teleinformatycznego.
- § 6. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, sposób wnoszenia pism procesowych drogą elektroniczną, mając na względzie zapewnienie skuteczności wnoszenia pism oraz ochronę praw osób wnoszących pisma.

Art. 505³².

- § 1. W pozwie powód powinien wskazać dowody na poparcie swoich twierdzeń. Dowodów nie dołącza się do pozwu.
- § 2. Pozew powinien zawierać również:
- 1) numer PESEL powoda będącego osobą fizyczną, jeżeli powód jest obowiązany do jego posiadania,
  - 2) numer NIP powoda innego niż osoba fizyczna, jeżeli powód jest obowiązany do jego posiadania, oraz numer w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku numer w innym właściwym rejestrze lub ewidencji.

Art. 505³³.

- § 1. W przypadku braku podstaw do wydania nakazu zapłaty sąd przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej.
- § 2. Postanowienie o przekazaniu sprawy doręcza się tylko powodowi.

Art. 505³⁴.

- § 1. W przypadkach wskazanych w art. 502¹ § 1 i 2 sąd z urzędu uchyla nakaz zapłaty i przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej, chyba że powód w wyznaczonym terminie usunie przeszkodę w doręczeniu nakazu zapłaty.
- § 2. Postanowienie o przekazaniu sprawy doręcza się tylko powodowi.

Art. 505³⁵.

Sprzeciw od nakazu zapłaty nie wymaga uzasadnienia i przedstawienia dowodów, jednak w sprzeciwie pozwany powinien przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich

utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór, co do istoty sprawy. W pozostałym zakresie przepisu art. 503 § 1 zdanie drugie nie stosuje się.

Art. 505³⁶.

- § 1. W razie prawidłowego wniesienia sprzeciwu nakaz zapłaty traci moc w całości, a sąd przekazuje sprawę do sądu według właściwości ogólnej.
- § 2. Sąd, któremu sprawa została przekazana, nie jest związany postanowieniem o przekazaniu sprawy w razie zgłoszenia w sprzeciwie zarzutu pozwanego dotyczącego właściwości sądu określonej zgodnie z art. 46 § 1.

Art. 505³⁷.

- § 1. Po przekazaniu sprawy w przypadkach wskazanych w art. 505³³, 505³⁴ oraz 505³⁶ przewodniczący wzywa powoda do usunięcia braków formalnych pozwu oraz uzupełnienia pozwu, w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznana – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania. W przypadku nieusunięcia braków formalnych pozwu sąd umarza postępowanie.
- § 2. Odpis postanowienia o umorzeniu postępowania doręcza się pozwanemu, tylko jeżeli doręczono mu odpis pozwu.
- § 3. Jeżeli powód uzupełni pozew zgodnie z wymogami § 1, przewodniczący wzywa pozwanego do uzupełnienia sprzeciwu w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznana – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania.

Księga druga

Postępowanie nieprocesowe

Tytuł I

Przepisy ogólne

Art. 506.

Sąd wszczyna postępowanie nieprocesowe na wniosek; w wypadkach wskazanych w ustawie sąd może wszcząć postępowanie także z urzędu.

Art. 507.

Sprawy należące do postępowania nieprocesowego rozpoznają sądy rejonowe, z wyjątkiem spraw, dla których zastrzeżona jest właściwość sądów okręgowych.

Art. 508.

- § 1. Jeżeli właściwość miejscowa nie jest oznaczona w przepisie szczególnym, wyłącznie właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wnioskodawcy, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jego pobytu. Do postępowania z urzędu właściwy jest sąd miejsca, w którego okręgu nastąpiło zdarzenie będące podstawą wszczęcia postępowania. W braku wskazanych wyżej podstaw właściwy będzie sąd dla m. st. Warszawy.

- § 2. W wypadku gdy sąd właściwy nie może z powodu przeszkody rozpoznać sprawy lub podjąć innej czynności albo gdy wymagają tego względy celowości, sąd nad nim położony wyznaczy na posiedzeniu niejawnym inny sąd do rozpoznania sprawy w całości lub w części.
- § 3. Wyznaczenie następuje z urzędu albo na przedstawienie sądu właściwego, albo też na wniosek właściwego organu lub osoby zainteresowanej, po wysłuchaniu w razie potrzeby innych osób zainteresowanych.

Art. 509.

Sprawy o przysposobienie, o pozbawienie lub ograniczenie władzy rodzicielskiej w pierwszej instancji sąd rozpoznaje w składzie jednego sędziego i dwóch ławników.

Art. 509¹.

- § 1. Czynności w sprawach o wpis w księdze wieczystej może wykonywać referendarz sądowy.
- § 2. Czynności w postępowaniu rejestrowym może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy.
- § 3. Czynności w sprawach z zakresu prawa spadkowego może wykonywać referendarz sądowy, z wyłączeniem prowadzenia rozprawy, zabezpieczenia spadku oraz przesłuchania świadków testamentu ustnego.

Art. 510.

- § 1. Zainteresowanym w sprawie jest każdy, czyich praw dotyczy wynik postępowania, może on wziąć udział w każdym stanie sprawy aż do zakończenia postępowania w drugiej instancji. Jeżeli weźmie udział, staje się uczestnikiem. Na odmowę dopuszczenia do wzięcia udziału w sprawie przysługuje zażalenie.
- § 2. Jeżeli okaże się, że zainteresowany nie jest uczestnikiem, sąd wezwie go do udziału w sprawie. Przez wezwanie do wzięcia udziału w sprawie wezwany staje się uczestnikiem. W razie potrzeby wyznaczenia kuratora do zastępowania zainteresowanego, którego miejsce pobytu jest nieznane, jego wyznaczenie następuje z urzędu.

Art. 511.

- § 1. Wniosek o wszczęcie postępowania powinien czynić zadość przepisom o pozwie, z tą zmianą, że zamiast pozwanego należy wymienić zainteresowanych w sprawie.
- § 2. Do wniosków prokuratora o wszczęcie postępowania nie stosuje się przepisów art. 55 i 56.

Art. 511¹.

- § 1. W postępowaniu wieczystoksięgowym oraz w postępowaniach rejestrowych wniosek podlegający opłacie stałej, który nie został należycie opłacony, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie tej opłaty. W zarządzeniu o zwrocie pisma należy wskazać wysokość należnej opłaty stałej.
- § 2. W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w § 1 wnioskodawca może uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, wniosek wywołuje sku-

tek od daty pierwotnego wniesienia. Skutek taki nie następuje w razie kolejnego zwrotu wniosku z tej samej przyczyny.

Art. 512.

- § 1. Po rozpoczęciu posiedzenia albo po złożeniu przez któregokolwiek z uczestników oświadczenia na piśmie cofnięcie wniosku jest skuteczne tylko wtedy, gdy inni uczestnicy nie sprzeciwili się temu w terminie wyznaczonym.
- § 2. Cofnięcie wniosku o wszczęcie postępowania jest bezskuteczne w sprawie, której wszczęcie mogło nastąpić z urzędu.

Art. 513.

Niestawiennictwo uczestników nie tamuje rozpoznania sprawy. Przepisów o wyroku zaocznym nie stosuje się.

Art. 514.

- § 1. Rozprawa odbywa się w wypadkach wskazanych w ustawie. W innych wypadkach wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu. Mimo niewyznaczenia rozprawy sąd przed rozstrzygnięciem sprawy może wysłuchać uczestników na posiedzeniu sądowym lub zażądać od nich oświadczeń na piśmie.
- § 2. Jednakże nawet w wypadkach, gdy ustawa wymaga przeprowadzenia rozprawy, sąd może, bez wzywania zainteresowanych do udziału w sprawie, oddalić wnioski na posiedzeniu niejawnym, jeżeli z treści wniosku wynika oczywisty brak uprawnienia wnioskodawcy.

Art. 515.

Sąd może, stosownie do okoliczności, przesłuchać świadków i biegłych bez przyrzeczenia oraz w nieobecności uczestników, może również zażądać od osób, które nie są uczestnikami, złożenia wyjaśnień na piśmie.

Art. 516.

Orzeczenia sądu w postępowaniu nieprocesowym zapadają w formie postanowień, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 517.

Sąd uzasadnia i doręcza postanowienia stosownie do art. 357, jednakże nie doręcza się postanowienia uczestnikowi, który będąc obecny na posiedzeniu, po ogłoszeniu postanowienia zrzekł się jego doręczenia.

Art. 518.

Od postanowień sądu pierwszej instancji orzekających co do istoty sprawy przysługuje apelacja. Na inne postanowienia sądu pierwszej instancji, w wypadkach wskazanych w ustawie, przysługuje zażalenie.

Art. 518¹.

- § 1. (uchylony).

- § 2. (uchylony).
- § 3. W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej wpis nie traci mocy. Rozpoznając sprawę, sąd zmienia zaskarżony wpis przez jego wykreślenie i dokonanie nowego wpisu lub wydaje postanowienie, którym zaskarżony wpis utrzymuje w mocy albo uchyla go w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź odrzuca, względnie postępowanie umarza.
- § 3a. W postępowaniu rejestrowym o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego oraz rejestru zastawów w razie wniesienia skargi na orzeczenie referendarza zarządzającego wpis, pozostaje ono w mocy do chwili rozpatrzenia skargi przez sąd rejonowy rozpoznający sprawę jako sąd pierwszej instancji. Rozpoznając sprawę, sąd wydaje postanowienie, w którym zaskarżone orzeczenie i dokonany na jego podstawie wpis utrzymuje w mocy albo uchyla w całości lub w części i w tym zakresie wniosek oddala bądź odrzuca, względnie postępowanie umarza.
- § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym:
- 1) **od dnia czynności, gdy uczestnik był przy niej obecny lub był o jej terminie zawiadomiony,**
  - 2) **w innych wypadkach niż wymienione w pkt 1 – od dnia doręczenia zawiadomienia uczestnika o dokonaniu czynności,**
  - 3) w przypadku braku zawiadomienia – od dnia dowiedzenia się o dokonaniu czynności, z tym że w postępowaniu o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego dla uczestników postępowania, którym postanowienia co do istoty sprawy nie doręcza się, termin do wniesienia skargi biegnie od daty wpisu w Rejestrze.
- § 5. (uchylony).
- § 6. (uchylony).

Art. 519.

Dla uczestnika, który zrzekł się doręczenia, termin do wniesienia środka odwoławczego biegnie od ogłoszenia postanowienia.

Art. 519¹.

- § 1. Od wydanego przez sąd drugiej instancji postanowienia co do istoty sprawy oraz od postanowienia w przedmiocie odrzucenia wniosku i umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie – w sprawach z zakresu prawa osobowego, rzeczowego i spadkowego – przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 2. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli skarga kasacyjna przysługuje tylko w sprawach o przysposobienie oraz o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, chyba że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych.
- § 3. W postępowaniu rejestrowym skarga kasacyjna przysługuje jedynie od postanowień sądu drugiej instancji w przedmiocie wpisu lub wykreślenia z rejestru podmiotu podlegającego rejestracji.
- § 4. Skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach dotyczących:
- 1) przepadku rzeczy,
  - 2) zarządu związanego ze współwłasnością lub użytkowaniem,

- 3) zabezpieczenia spadku i spisu inwentarza, wyjawienia przedmiotów spadkowych, zarządu spadku nieobjętego oraz zwolnienia wykonawcy testamentu,
- 4) zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż sto pięćdziesiąt tysięcy złotych,
- 5) likwidacji niepodjętych depozytów.

Art. 519².

- § 1. Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego postanowienia w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe.
- § 2. W wyjątkowych wypadkach, gdy niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela, można także żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia co do istoty sprawy sądu pierwszej lub drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych, chyba że jest możliwa zmiana lub uchylenie postanowienia w drodze innych przysługujących stronie środków prawnych.

Art. 520.

- § 1. Każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.
- § 2. Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.
- § 3. Jeżeli interesy uczestników są sprzeczne, sąd może włożyć na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, obowiązek zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego uczestnika. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio, jeżeli uczestnik postępował niesumiennie lub oczywiście niewłaściwie.

Art. 521.

- § 1. Jeżeli przepis szczególny inaczej nie stanowi, postanowienie orzekające co do istoty sprawy staje się skuteczne, a jeżeli wymaga wykonania – także wykonalne, po uprawomocnieniu się.
- § 2. Jeżeli postanowienie takie ulega z mocy ustawy wykonaniu przed uprawomocnieniem się, sąd, który wydał postanowienie, może stosownie do okoliczności wstrzymać jego wykonanie.

Art. 522.

Postanowienia wydane w sprawie, która może być wszczęta z urzędu, podlegają wykonaniu z urzędu.

Art. 523.

Prawomocne postanowienie orzekające co do istoty sprawy nie może być zmienione ani uchylone, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jednakże prawomocne postanowienie oddalające wniosek sąd może zmienić w razie zmiany okoliczności sprawy.

Art. 524.

- § 1. Uczestnik postępowania może żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, jednakże wznowienie postępowania nie jest dopuszczalne, jeżeli postanowienie kończące postępowanie może być zmienione lub uchylone.
- § 2. Zainteresowany, który nie był uczestnikiem postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem orzekającym co do istoty sprawy, może żądać wznowienia postępowania, jeżeli postanowienie to narusza jego prawa. W takim wypadku stosuje się przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawiania możliwości działania.

Art. 525.

Akta sprawy dostępne są dla uczestników postępowania oraz za zezwoleniem przewodniczącego dla każdego, kto potrzebę przejrzenia dostatecznie usprawiedliwi. Na tych samych zasadach dopuszczalne jest:

- 1) sporządzanie i otrzymywanie odpisów i wyciągów z akt sprawy;
- 2) otrzymywanie zapisu dźwięku z akt sprawy.

Tytuł II**Przepisy dla poszczególnych rodzajów spraw****Dział I****Sprawy z zakresu prawa osobowego****Rozdział 1****Uznanie za zmarłego i stwierdzenie zgonu****Oddział 1****Postępowanie o uznanie za zmarłego****Art. 526.**

- § 1. W sprawach o uznanie za zmarłego właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania zaginionego, a w braku tej podstawy – sąd wskazany w art. 508 § 1.
- § 2. Jeżeli wskutek tego samego zdarzenia zaginęła większa liczba osób, Sąd Najwyższy na wniosek Ministra Sprawiedliwości może wyznaczyć jeden sąd jako wyłącznie właściwy do rozpoznania spraw będących w związku z tym zdarzeniem. Postanowienie Sądu Najwyższego podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 527.

Do zgłoszenia wniosku o uznanie za zmarłego uprawniony jest każdy zainteresowany.

Art. 528.

Wniosek o uznanie za zmarłego można zgłosić nie wcześniej niż na rok przed końcem terminu, po upływie którego zaginiony może być uznany za zmarłego. Gdy jednak uznanie za zmarłego może nastąpić po upływie roku lub krótszego niż rok terminu od zdarzenia, które uzasadnia prawdopodobieństwo śmierci zaginionego, wniosek o uznanie za zmarłego zgłosić można dopiero po upływie tego terminu.

Art. 529.

§ 1. Wniosek o uznanie za zmarłego, oprócz danych koniecznych dla wniosku o wszczęcie postępowania, powinien zawierać:

- 1) imię, nazwisko i wiek zaginionego, imiona jego rodziców oraz nazwisko rodowe matki;**
- 2) ostatnie znane miejsce zamieszkania i pobytu zaginionego.**

§ 2. Okoliczności uzasadniające wniosek należy uprawdopodobnić.

Art. 530.

§ 1. Jeżeli według treści wniosku istnieją przesłanki do uznania zaginionego za zmarłego, sąd zarządzi ogłoszenie o wszczęciu postępowania.

§ 2. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania powinno zawierać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy;**
- 2) dane dotyczące osoby zaginionego oraz istotne okoliczności znane z akt sprawy, które mogą przyczynić się do wykrycia zaginionego;**
- 3) wezwanie skierowane do zaginionego, aby w oznaczonym terminie, nie krótszym niż trzy, a nie dłuższym niż sześć miesięcy, zgłosił się, gdyż w przeciwnym razie może być uznany za zmarłego;**
- 4) wezwanie skierowane do wszystkich osób, które mogą udzielić wiadomości o zaginionym, aby w powyższym terminie przekazały je sądowi.**

Art. 531.

§ 1. Ogłoszenie o wszczęciu postępowania umieszcza się w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podaje publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania zaginionego w sposób na tym obszarze przyjęty.

§ 2. Sąd może zarządzić zamieszczenie ogłoszenia w innych jeszcze pismach oraz podać je do publicznej wiadomości również w inny sposób, jaki uzna za odpowiedni.

Art. 532.

Dalsze postępowanie może toczyć się przed upływem terminu podanego w ogłoszeniu, nie może jednak być zakończone wcześniej niż po upływie:

- 1) terminów przewidzianych w kodeksie cywilnym;**
- 2) trzech miesięcy od ukazania się ogłoszenia;**
- 3) miesiąca od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.**

Art. 533.

Przed wydaniem postanowienia uznającego zaginionego za zmarłego sąd powinien wysłuchać w miarę możliwości osoby bliskie zaginionego.

Art. 534.

Jeżeli w toku postępowania o uznanie za zmarłego okaże się, że śmierć zaginionego jest niewątpliwa, sąd przeprowadzi dalsze postępowanie z urzędu według przepisów oddziału następnego.

Oddział 2

Postępowanie o stwierdzenie zgonu

Art. 535.

Do postępowania o stwierdzenie zgonu osoby, której śmierć mimo niesporządzenia aktu zgonu jest niewątpliwa, stosuje się odpowiednio przepisy oddziału poprzedzającego ze zmianami przewidzianymi w oddziale niniejszym.

Art. 536.

Wniosek o stwierdzenie zgonu może być zgłoszony w każdym czasie.

Art. 537.

- § 1. Zarządzenie ogłoszenia o wszczęciu postępowania nie jest obowiązkowe.
- § 2. Sąd może jednak, jeżeli uzna to za celowe, zarządzić dokonanie ogłoszenia w określony przez siebie sposób. Do ogłoszenia stosuje się wówczas odpowiednio przepis art. 530 § 2; termin wyznaczony w ogłoszeniu nie może być krótszy niż miesiąc ani dłuższy niż trzy miesiące.
- § 3. W wypadku przewidzianym w paragrafie poprzedzającym postępowanie nie może być zakończone wcześniej niż po upływie miesiąca od ukazania się ogłoszenia i dwóch tygodni od końca terminu wyznaczonego w ogłoszeniu.

Art. 538.

- § 1. W postanowieniu stwierdzającym zgon należy chwilę śmierci ściśle oznaczyć, stosownie do wyników postępowania.
- § 2. Jeżeli dokładne ustalenie chwili śmierci nie jest możliwe, przyjmuje się chwilę najbardziej prawdopodobną.

Oddział 3

Uchylenie postanowień orzekających uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu

Art. 539.

Dowód, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu lub że śmierć jej nastąpiła w innej chwili niż chwila oznaczona w orzeczeniu, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu unormowanym w niniejszym oddziale.

Art. 540.

Właściwy jest sąd, który w pierwszej instancji orzekł uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Art. 541.

- § 1. Wniosek o uchylenie postanowienia orzekającego uznanie za zmarłego albo stwierdzającego zgon może zgłosić każdy zainteresowany. Sąd może także uchylić je z urzędu.
- § 2. Sąd wzywa do udziału w sprawie uczestników postępowania, w którym zapadło postanowienie o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu.

Art. 542.

W razie przeprowadzenia dowodu, że osoba uznana za zmarłą albo której zgon został stwierdzony pozostaje przy życiu, sąd postanowienie uchyli. W wypadku udowodnienia innej chwili śmierci niż oznaczona w postanowieniu o uznaniu za zmarłego, sąd uchyli postanowienie o uznaniu za zmarłego tylko wówczas, gdy równocześnie stwierdza zgon.

Art. 543.

Jeżeli osoba, którą uznano za zmarłą lub której zgon stwierdzono, zjawi się osobiście w sądzie i wykaże swoją tożsamość, sąd niezwłocznie i bez dalszego postępowania uchyli postanowienie orzekające uznanie za zmarłego lub stwierdzenie zgonu.

Rozdział 2

Ubezwłasnowolnienie

Oddział 1

Przepisy ogólne

Art. 544.

- § 1. Sprawy o ubezwłasnowolnienie należą do właściwości sądów okręgowych, które rozpoznają je w składzie trzech sędziów zawodowych.

- § 2. W sprawach tych właściwy jest sąd miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, a w braku miejsca zamieszkania – sąd miejsca jej pobytu.

Art. 545.

- § 1. Wniosek o ubezwłasnowolnienie może zgłosić:
- 1) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie;
  - 2) jej krewni w linii prostej oraz rodzeństwo;
  - 3) jej przedstawiciel ustawowy.
- § 2. Krewni osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie mogą zgłaszać tego wniosku, jeżeli osoba ta ma przedstawiciela ustawowego.
- § 3. Wniosek o ubezwłasnowolnienie częściowe można zgłosić już na rok przed dojściem do pełnoletności osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- § 4. Kto zgłosił wniosek o ubezwłasnowolnienie w złej wierze lub lekkomyślnie, podlega karze grzywny.

Art. 546.

- § 1. Uczestnikami postępowania o ubezwłasnowolnienie są z mocy samego prawa prócz wnioskodawcy:
- 1) osoba, której dotyczy wniosek;
  - 2) jej przedstawiciel ustawowy;
  - 3) małżonek osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- § 2. Postępowanie toczy się z udziałem prokuratora.
- § 3. Organizacje społeczne, do których zadań statutowych należy ochrona praw osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy takim osobom lub ochrona praw człowieka, mogą wstąpić do postępowania w każdym jego stadium.

Art. 547.

- § 1. Osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, należy wysłuchać niezwłocznie po wszczęciu postępowania; wysłuchanie powinno odbyć się w obecności biegłego psychologa oraz – w zależności od stanu zdrowia osoby, która ma być wysłuchana – biegłego lekarza psychiatry lub neurologa.
- § 2. W celu wysłuchania osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, sąd może zarządzić przymusowe sprowadzenie tej osoby na rozprawę albo wysłuchać ją przez sędziego wyznaczonego. Na postanowienie sądu o przymusowym sprowadzeniu osoby na rozprawę przysługuje zażalenie.
- § 3. Niemożność porozumienia się z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, stwierdza się w protokole po wysłuchaniu biegłego lekarza i psychologa uczestniczących w posiedzeniu.

Oddział 2

Doradca tymczasowy

Art. 548.

- § 1. Jeżeli wniosek o ubezwłasnowolnienie dotyczy osoby pełnoletniej, sąd może na wniosek uczestnika postępowania lub z urzędu, przy wszczęciu lub w toku postępowania, ustanowić dla niej doradcę tymczasowego, gdy uzna to za konieczne dla ochrony jej osoby lub mienia.
- § 2. Przed ustanowieniem doradcy tymczasowego należy wysłuchać osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- § 3. Doradcą tymczasowym należy ustanowić przede wszystkim małżonka, krewnego lub inną osobę bliską, jeżeli nie stoi temu na przeszkodzie wzgląd na dobro osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie.
- § 4. Sąd może zwrócić się do organizacji społecznej wymienionej w art. 546 § 3 o wskazanie osoby, która mogłaby być ustanowiona doradcą tymczasowym.
- § 5. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego staje się skuteczne z chwilą doręczenia go osobie, której dotyczy wniosek. W wypadkach określonych w art. 556 postanowienie staje się skuteczne z chwilą wydania.

Art. 549.

- § 1. Osoba, dla której ustanowiono doradcę tymczasowego, ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, na równi z osobą ubezwłasnowolnioną częściowo.
- § 2. Do doradcy tymczasowego stosuje się przepisy o kuratorze osoby częściowo ubezwłasnowolnionej.

Art. 550.

- § 1. Postanowienie o ustanowieniu doradcy tymczasowego traci moc z chwilą, gdy:
  - 1) wniosek o ubezwłasnowolnienie został prawomocnie oddalony lub odrzucony albo postępowanie umorzono;
  - 2) na skutek orzeczenia o ubezwłasnowolnieniu ustanowiony został opiekun lub kurator.
- § 2. Sąd odwołuje doradcę tymczasowego, jeżeli ustała potrzeba dalszej ochrony osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub jej mienia.

Art. 551.

- § 1. O ustanowieniu lub odwołaniu doradcy tymczasowego należy z urzędu zawiadomić sąd opiekuńczy.
- § 2. Na postanowienie w przedmiocie ustanowienia lub odwołania doradcy tymczasowego przysługuje zażalenie.

Oddział 3

Postępowanie

Art. 552.

- § 1. Jeżeli według wniosku ubezwłasnowolnienie ma być orzeczone z powodu choroby psychicznej lub niedorozwoju umysłowego, sąd przed zarządzeniem doręczenia wniosku zażąda, w wyznaczonym terminie, przedstawienia świadectwa lekarskiego wydanego przez lekarza psychiatrę o stanie psychicznym osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, lub opinii psychologa o stopniu niepełnosprawności umysłowej tej osoby. Jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu pijaństwa, sąd żąda także przedstawienia zaświadczenia poradni przeciwalkoholowej, a jeżeli ubezwłasnowolnienie ma nastąpić z powodu narkomanii – zaświadczenia z poradni leczenia uzależnień.
- § 2. Sąd odrzuca wniosek o ubezwłasnowolnienie, jeżeli treść wniosku lub dołączone do wniosku dokumenty nie uprawdopodobniają istnienia choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego lub występowania innego rodzaju zaburzeń psychicznych osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie albo w razie niezłożenia żadanego świadectwa, opinii lub zaświadczenia, chyba że złożenie takich dokumentów nie jest możliwe.

Art. 553.

- § 1. Osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, musi być zbadana przez biegłego lekarza psychiatrę lub neurologa, a także psychologa.
- § 2. Opinia biegłego oprócz oceny stanu zdrowia psychicznego lub zaburzeń psychicznych albo rozwoju umysłowego osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, powinna zawierać umotywowaną ocenę zakresu jej zdolności do samodzielnego kierowania swoim postępowaniem i prowadzenia swoich spraw, uwzględniającą postępowanie i zachowanie się tej osoby.

Art. 554.

- § 1. Sąd może, jeżeli na podstawie opinii dwóch biegłych lekarzy uzna to za niezbędne, zarządzić oddanie osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, pod obserwację w zakładzie leczniczym na czas nie dłuższy niż sześć tygodni. W wyjątkowych wypadkach sąd może termin ten przedłużyć do trzech miesięcy.
- § 2. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha uczestników postępowania.
- § 3. Na postanowienie zarządzające oddanie do zakładu przysługuje zażalenie.

Art. 554¹.

- § 1. Postępowanie dowodowe powinno ustalić przede wszystkim stan zdrowia, sytuację osobistą, zawodową i majątkową osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, rodzaj spraw wymagających prowadzenia przez tę osobę oraz sposób zaspokajania jej potrzeb życiowych.
- § 2. Sąd może zobowiązać osoby pozostające we wspólnocie domowej z osobą, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, do złożenia wykazu majątku

należącego do tej osoby oraz do złożenia przyrzeczenia. Przepisy art. 913, 915–917 stosuje się odpowiednio.

Art. 555.

Orzeczenie w przedmiocie ubezwłasnowolnienia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 556.

- § 1. Sąd może zaniechać doręczenia pism sądowych, wezwania lub wysłuchania osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, jeżeli uzna to za niecelowe ze względu na stan zdrowia tej osoby, określony w opiniach biegłego lekarza psychiatry lub neurologa oraz psychologa wydanych po przeprowadzeniu badania. Nie dotyczy to wysłuchania, o którym mowa w art. 547. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. W wypadkach wskazanych w § 1 sąd orzekający, w celu ochrony w toku postępowania praw osoby, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, ustanowi kuratora, chyba że ma ona przedstawiciela ustawowego, który nie jest wnioskodawcą. Przepisy art. 548 § 3 i 4 stosuje się odpowiednio. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 557.

W postanowieniu o ubezwłasnowolnieniu sąd orzeka, czy ubezwłasnowolnienie jest całkowite, czy też częściowe i z jakiego powodu zostaje orzeczone.

Art. 558.

- § 1. Sąd, który orzekł ubezwłasnowolnienie, zarządza z urzędu przesłanie sądowi opiekuńczemu odpisu prawomocnego postanowienia, którym orzekł ubezwłasnowolnienie.
- § 2. W razie oddalenia wniosku o ubezwłasnowolnienie sąd zawiadamia sąd opiekuńczy o potrzebie ustanowienia kuratora dla osoby niepełnosprawnej.

Art. 559.

- § 1. Sąd uchyli ubezwłasnowolnienie, gdy ustaną przyczyny, dla których je orzeczono; uchylenie może nastąpić także z urzędu.
- § 2. Sąd może w razie poprawy stanu psychicznego ubezwłasnowolnionego zmienić ubezwłasnowolnienie całkowite na częściowe, a w razie pogorszenia się tego stanu – zmienić ubezwłasnowolnienie częściowe na całkowite.
- § 3. Z wnioskiem o uchylenie albo zmianę ubezwłasnowolnienia może wystąpić także ubezwłasnowolniony.

Art. 560.

- § 1. Do zaskarżania postanowień uprawniony jest sam ubezwłasnowolniony nawet wówczas, gdy ustanowiony został doradca tymczasowy albo kurator.
- § 2. Do środków odwoławczych wnoszonych przez osobę, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, nie stosuje się art. 368. Środka odwoławczego

Art. 559 niezgodny z Konstytucją, w związku z art. 545 § 1 i 2, w zakresie, w jakim nie przyznaje osobie ubezwłasnowolnionej uprawnień do zgłoszenia wniosku o wszczęcie postępowania o uchylenie lub zmianę ubezwłasnowolnienia – wyrok TK (Dz. z 2007 r. Nr 47, poz. 319).

wniesionego przez osobę, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie, nie odrzuca się z powodu nieusunięcia braków formalnych.

Art. 560¹.

W sprawach o ubezwłasnowolnienie, o uchylenie oraz zmianę ubezwłasnowolnienia sąd może ustanowić dla osoby, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie lub dla osoby ubezwłasnowolnionej, adwokata lub radcę prawnego z urzędu, nawet bez jej wniosku, jeżeli osoba ta ze względu na stan zdrowia psychicznego nie jest zdolna do złożenia wniosku, a sąd uzna udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie za potrzebny.

Dział II

Sprawy z zakresu prawa rodzinnego, opiekuńczego i kurateli

Rozdział 1

Sprawy małżeńskie

Art. 561.

- § 1. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa kobiecie nie mającej ukończonych lat osiemnastu udziela sąd opiekuńczy na jej wniosek. Postanowienie o udzieleniu zezwolenia staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone.
- § 2. Zezwolenia na zawarcie małżeństwa osobie dotkniętej chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym oraz osobom powinowatym w linii prostej udziela sąd na wniosek tych osób.
- § 3. W postanowieniu o udzieleniu zezwolenia wymienia się osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte. Przed wydaniem postanowienia rozstrzygającego taki wniosek sąd wysłucha wnioskodawcę, osobę, z którą małżeństwo ma być zawarte, oraz w razie potrzeby osoby bliskie przyszłych małżonków. Gdy chodzi o udzielenie zezwolenia osobie dotkniętej chorobą psychiczną lub niedorozwojem umysłowym, sąd zasięgnie opinii biegłego lekarza, w miarę możliwości psychiatry.

Art. 561¹.

W sprawach, o których mowa w art. 561, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją osoby ubiegające się o udzielenie zezwolenia.

Art. 562.

Zwolnienia od obowiązku złożenia urzędowi stanu cywilnego dokumentu potrzebnego do zawarcia małżeństwa udziela sąd na wniosek osoby obowiązanej do złożenia dokumentu.

Art. 563.

Do zgłoszenia wniosku o zezwolenie na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński uprawniona jest osoba, która zamierza udzielić pełnomocnictwa.

Art. 564.

Postanowienie rozstrzygające o tym, czy okoliczność przedstawiona przez kierownika urzędu stanu cywilnego wyłącza zawarcie małżeństwa, a także o tym, czy okoliczności przedstawione przez kierownika urzędu stanu cywilnego uzasadniają odmowę:

- 1) przyjęcia oświadczeń o wstąpieniu w związek małżeński,
- 2) wydania zaświadczenia o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, o których mowa w art. 4¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 3) wydania zezwolenia na zawarcie małżeństwa przed upływem terminu, o którym mowa w art. 4 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 4) sporządzenia aktu małżeństwa zawartego zgodnie z art. 1 § 2 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,
- 5) wydania zaświadczenia, że obywatel polski lub zamieszkały w Polsce cudzoziemiec nie mający żadnego obywatelstwa zgodnie z prawem polskim może zawrzeć małżeństwo za granicą,

sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 565.

- § 1. Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach rodziny w braku porozumienia małżonków, jak również udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności, do której jest potrzebna zgoda drugiego małżonka lub której drugi małżonek sprzeciwił się, może nastąpić dopiero po umożliwieniu złożenia wyjaśnień małżonkowi wnioskodawcy, chyba że jego wysłuchanie nie jest możliwe lub celowe.
- § 2. To samo dotyczy nakazu sądu, aby wynagrodzenie za pracę albo inne należności przypadające jednemu małżonkowi były w całości lub w części wypłacane do rąk drugiego małżonka.
- § 3. Przepis § 1 stosuje się także do rozstrzygnięcia o wyłączeniu odpowiedzialności małżonka za zobowiązania zaciągnięte przez drugiego z małżonków w sprawach wynikających z zaspokajania zwykłych potrzeb rodziny, jak również do uchylecia postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 565¹.

W sprawach, o których mowa w art. 565, sąd może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego w celu ustalenia warunków, w jakich żyją małżonkowie.

Art. 566.

W sprawie o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami właściwy jest sąd miejsca położenia majątku, a jeżeli wspólność ustała przez śmierć jednego z małżonków – sąd spadku.

Art. 567.

- § 1. W postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.
- § 2. W razie sporu co do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym sąd może w tym przedmiocie orzec postanowieniem wstępnym.
- § 3. Do postępowania o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami, a zwłaszcza do odrębnego postępowania w sprawach wymienionych w paragrafie pierwszym stosuje się odpowiednio przepisy o dziale spadku.

Art. 567¹.

W sprawach o separację na zgodny wniosek małżonków, a także w sprawach o zniesienie separacji właściwe rzeczowo są sądy okręgowe. W sprawach tych miejscowo właściwym jest sąd, w którego okręgu małżonkowie mają wspólne zamieszkanie, a w braku takiej podstawy – sąd miejsca ich wspólnego pobytu. Jeżeli małżonkowie nie mają wspólnego miejsca zamieszkania ani pobytu, wniosek należy zgłosić w sądzie właściwym dla jednego z małżonków, zgodnie z art. 508.

Art. 567².

- § 1. W sprawie o separację na zgodny wniosek małżonków oraz w sprawie o zniesienie separacji w razie cofnięcia wniosku albo wyrażenia w inny sposób braku zgody na orzeczenie separacji lub na zniesienie separacji przez któregokolwiek z małżonków postępowanie umarza się. Przepisu art. 512 § 1 nie stosuje się.
- § 2. W razie śmierci jednego z małżonków postępowanie umarza się.

Art. 567³.

- § 1. Postanowienie o separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.
- § 2. W toku postępowania sąd nakłania małżonków do pojednania. Jeżeli pojednanie nie nastąpi, a odroczenie rozprawy nie byłoby celowe, sąd przystępuje do rozpoznania sprawy.

Art. 567⁴.

Postanowienie o zniesieniu separacji sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 567⁵.

Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie separacji zawieszają się z urzędu postępowanie w sprawie o eksmisję jednego z małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania, jak również postępowanie w sprawie o korzystanie przez małżonków pozostających w separacji ze wspólnego mieszkania. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji postępowanie umarza się z urzędu.

Rozdział 2

Inne sprawy rodzinne oraz sprawy opiekuńcze

Oddział 1

Przepisy ogólne

Art. 568.

Sądem opiekuńczym jest sąd rodzinny.

Art. 569.

- § 1. Właściwy wyłącznie jest sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, a w braku miejsca zamieszkania – sąd opiekuńczy miejsca jej pobytu. Jeżeli brak i tej podstawy – właściwy jest sąd rejonowy dla m. st. Warszawy.
- § 2. W wypadkach nagłych sąd opiekuńczy wydaje z urzędu wszelkie potrzebne zarządzenia nawet w stosunku do osób, które nie podlegają jego właściwości miejscowej, zawiadamiając o tym sąd opiekuńczy miejscowo właściwy.

Art. 570.

Sąd opiekuńczy może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 570¹.

Sąd opiekuńczy może zarządzić przeprowadzenie przez kuratora sądowego wywiadu środowiskowego, a także zwrócić się o informację do właściwej jednostki pomocy społecznej w celu ustalenia danych dotyczących małoletniego i jego środowiska, a w szczególności dotyczących zachowania się i warunków wychowawczych małoletniego, sytuacji bytowej rodziny, przebiegu nauki małoletniego i sposobu spędzania czasu wolnego, jego kontaktów środowiskowych, stosunku do niego rodziców lub opiekunów, podejmowanych oddziaływań wychowawczych, stanu zdrowia i znanych w środowisku uzależnień małoletniego.

Art. 570².

W sprawie, w której zawarcie ugody jest dopuszczalne, sąd może skierować uczestników do mediacji. Przedmiotem mediacji może być także określenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli uczestnicy postępowania nie uzgodnili osoby mediatora, sąd kieruje ich do mediacji prowadzonej przez stałego mediatora, o którym mowa w art. 436 § 4.

Art. 571. (uchylony).

Art. 572.

- § 1. Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy.

- § 2. Obowiązek wymieniony w § 1 ciąży przede wszystkim na urzędach stanu cywilnego, sądach, prokuratorach, notariuszach, komornikach, organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi.

Art. 573.

- § 1. Osoba pozostająca pod władzą rodzicielską, opieką albo kuratelą ma zdolność do podejmowania czynności w postępowaniu dotyczącym jej osoby, chyba że nie ma zdolności do czynności prawnych.
- § 2. Sąd może ograniczyć lub wyłączyć osobisty udział małoletniego w postępowaniu, jeżeli przemawiają za tym względy wychowawcze.

Art. 574.

- § 1. Sąd opiekuńczy może nakazać osobiste stawiennictwo osoby pozostającej pod władzą rodzicielską lub opieką, jak również zarządzić przymusowe sprowadzenie takiej osoby.
- § 2. Jeżeli osoba pozostająca pod władzą rodzicielską lub opieką nie ma zdolności do podejmowania czynności w postępowaniu, sąd opiekuńczy może nakazać jej sprowadzenie do sądu pod rygorem grzywny każdemu, u kogo osoba taka przebywa.

Art. 575.

Do osobistego stawiennictwa innych uczestników postępowania stosuje się w sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, przepisy o skutkach niestawiennictwa świadków, a w innych sprawach – przepis art. 429.

Art. 575¹.

W sprawach opiekuńczych osób małoletnich sąd z urzędu zarządza odbycie całego posiedzenia lub jego części przy drzwiach zamkniętych, jeżeli przeciwko publicznemu rozpoznaniu sprawy przemawia dobro małoletniego.

Art. 576.

- § 1. Przed wydaniem orzeczenia co do istoty sprawy sąd opiekuńczy wysłucha przedstawiciela ustawowego osoby, której postępowanie dotyczy. W wypadkach ważniejszych powinien ponadto w miarę możliwości wysłuchać osoby bliskiej tej osoby.
- § 2. Sąd w sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka wysłucha je, jeżeli jego rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości na to pozwala, uwzględniając w miarę możliwości jego rozsądne życzenia. Wysłuchanie odbywa się poza salą posiedzeń sądowych.

Art. 577.

Sąd opiekuńczy może zmienić swe postanowienie nawet prawomocne, jeżeli wymaga tego dobro osoby, której postępowanie dotyczy.

Art. 578.

Postanowienia sądu opiekuńczego są skuteczne i wykonalne z chwilą ich ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą ich wydania.

Art. 578¹.

Podstawą wszczęcia postępowania wykonawczego jest postanowienie sądu ze stwierdzeniem z urzędu jego wykonalności. Do stwierdzenia wykonalności stosuje się odpowiednio art. 364.

Oddział 2**Sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi****Art. 579.**

Postanowienia w sprawach o powierzenie wykonywania, ograniczenie, zawieszenie, pozbawienie i przywrócenie władzy rodzicielskiej, ustalenie, ograniczenie albo zakazanie kontaktów z dzieckiem mogą być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy. Dotyczy to także zmiany rozstrzygnięć w tym przedmiocie, zawartych w wyroku orzekającym rozwód, separację, unieważnienie małżeństwa albo ustalającym pochodzenie dziecka. Postanowienia takie stają się skuteczne i wykonalne po uprawomocnieniu się.

Art. 579¹.

- § 1. Po powzięciu wiadomości o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej bez orzeczenia sądu opiekuńczego sąd ten niezwłocznie wszczyna postępowanie opiekuńcze.
- § 1a. Jeżeli umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej nastąpiło w trybie art. 12a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180, poz. 1493, z 2009 r. Nr 206, poz. 1589 oraz z 2010 r. Nr 28, poz. 146 i Nr 125, 842) sąd niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin, wydaje orzeczenie o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej, albo orzeczenie o powrocie dziecka do rodziny.
- § 2. Sąd opiekuńczy okresowo, nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy, dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej; jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd wszczyna postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej jego rodziców.

Art. 580. (uchylony).**Art. 581.**

- § 1. Uznanie ojcostwa może nastąpić także przed sądem opiekuńczym niewłaściwym według przepisów ogólnych. W takim wypadku o uznaniu zawiadamia się właściwy sąd opiekuńczy.
- § 2. Jeżeli kierownik urzędu stanu cywilnego odmówił przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, uznanie ojcostwa może nastąpić wyłącznie

przed sądem opiekuńczym, właściwym ze względu na siedzibę urzędu stanu cywilnego, którego kierownik odmówił przyjęcia tych oświadczeń.

§ 3. Sąd opiekuńczy odmawia przyjęcia oświadczeń koniecznych do uznania ojcostwa, jeżeli uznanie jest niedopuszczalne albo poweźmie wątpliwość co do pochodzenia dziecka.

Art. 582.

Rozstrzygnięcie o istotnych sprawach dziecka, co do których brak porozumienia pomiędzy rodzicami, może nastąpić dopiero po umożliwieniu rodzicom złożenia oświadczeń, chyba że wysłuchanie ich byłoby połączone z nadmiernymi trudnościami.

Art. 582¹.

§ 1. W sprawach o kontakty z dzieckiem przepis art. 582 stosuje się odpowiednio.

§ 2. Sąd opiekuńczy w celu zapewnienia wykonywania kontaktów może w szczególności:

- 1) zobowiązać osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do pokrycia kosztów podróży i pobytu dziecka lub także osoby towarzyszącej dziecku, w tym kosztów powrotu do miejsca stałego pobytu,
- 2) zobowiązać osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do złożenia na rachunek depozytowy sądu odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach; nie dotyczy to rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- 3) odebrać od osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem lub osoby, pod której pieczę dziecko pozostaje, przyrzeczenie określonego zachowania.

Art. 583.

Zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub na wyrażenie przez rodziców zgody na dokonanie takiej czynności przez dziecko sąd opiekuńczy udziela na wniosek jednego z rodziców po wysłuchaniu drugiego. Postanowienie sądu opiekuńczego w tym przedmiocie staje się skuteczne dopiero z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 584.

Postanowienie o nadaniu dziecku nazwiska staje się skuteczne dopiero po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Oddział 3

Sprawy o przysposobienie

Art. 585.

- § 1. Sąd opiekuńczy wszczyna postępowanie na wniosek przysposabiającego.
- § 2. Wniosek ten należy zgłosić w sądzie opiekuńczym właściwym dla osoby przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną.
- § 3. Art. 87 § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 586.

- § 1. Sąd opiekuńczy orzeka o przysposobieniu po przeprowadzeniu rozprawy.
- § 2. Na rozprawę wzywa się przysposabiającego oraz osoby, których zgoda na przysposobienie jest potrzebna.
- § 3. Nie wzywa się na rozprawę rodziców, którzy wyrazili zgodę na przysposobienie ich dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego. W wypadku takim rodzice nie mogą brać udziału w postępowaniu.
- § 4. Przed wydaniem orzeczenia sąd opiekuńczy zasięga opinii ośrodka adopcyjno-opiekuńczego lub innej specjalistycznej placówki.

Art. 586¹.

Na postanowienie w przedmiocie określenia sposobu i okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposobianym przysługuje zażalenie.

Art. 587.

- § 1. W razie śmierci przysposabiającego lub osoby mającej być przysposobioną, sąd opiekuńczy postępowanie umarza.
- § 2. Jednakże postępowanie zawiesza się w razie śmierci przysposabiającego, który złożył wniosek o przysposobienie wspólnie z małżonkiem, do czasu ustanowienia przez sąd opiekuńczy kuratora.

Art. 588.

Postanowienie orzekające przysposobienie staje się skuteczne po uprawomocnieniu się. Postanowienia takiego sąd opiekuńczy nie może zmienić ani uchylić.

Art. 589.

- § 1. Zgodę na przysposobienie dziecka w przyszłości bez wskazania osoby przysposabiającego rodzice mogą wyrazić także w sądzie opiekuńczym swego miejsca zamieszkania lub pobytu. Dotyczy to również oświadczenia o odwołaniu takiej zgody.
- § 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, powinny zawierać:
  - 1) imię i nazwisko dziecka oraz miejsce jego zamieszkania lub pobytu;**
  - 2) treść wyrażonej zgody lub jej odwołanie.**
- § 3. Z przyjęcia oświadczenia o wyrażeniu zgody na przysposobienie dziecka w przyszłości lub o odwołaniu takiej zgody sąd opiekuńczy sporządza protokół.

O odwołaniu zgody należy nadto uczynić wzmiankę w protokole, w którym wyrażono zgodę na przysposobienie.

Oddział 4

Sprawy z zakresu opieki

Art. 590.

Obejmując opiekę opiekun składa następujące przyrzeczenie: "Przyrzekam, że powierzone mi obowiązki opiekuna wykonam z całą sumiennością i zgodnie z interesem społecznym, mając zawsze na względzie dobro osoby podlegającej mojej pieczy".

Art. 591.

- § 1. Po złożeniu przyrzeczenia przez opiekuna sąd opiekuńczy wydaje mu zaświadczenie.
- § 2. Po zwolnieniu opiekuna lub ustaniu opieki opiekun obowiązany jest zwrócić sądowi opiekuńczemu otrzymane zaświadczenie.

Art. 592.

O zwolnieniu od obowiązku objęcia opieki sąd opiekuńczy rozstrzyga na wniosek osoby ustanowionej opiekunem, zgłoszony w ciągu tygodnia od doręczenia jej postanowienia w tym przedmiocie.

Art. 593.

Zezwolenia we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku osoby pozostającej pod opieką, udziela sąd opiekuńczy na wniosek opiekuna. Postanowienie staje się skuteczne z chwilą uprawomocnienia się i nie może być zmienione ani uchylone, jeżeli na podstawie zezwolenia powstały skutki prawne względem osób trzecich.

Art. 594.

Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, zasady i tryb składania przez opiekunów gotówki w instytucji bankowej, uwzględniając zabezpieczenie interesów osób pozostających pod opieką oraz kompetencje sądu opiekuńczego określone w art. 593.

Art. 595.

Opiekun składa sądowi opiekuńczemu ustnie lub na piśmie sprawozdanie dotyczące osoby pozostającej pod opieką. Sprawozdanie z zarządu majątkiem tej osoby składa na piśmie, chyba że sąd zezwoli mu na złożenie sprawozdania do protokołu.

Art. 596.

Do wzięcia udziału w badaniu rachunku końcowego z opieki sąd opiekuńczy wezwie osobę, która pozostawała pod opieką, jeżeli ma ona pełną zdolność do czynności prawnych, w innych zaś wypadkach – przedstawiciela ustawowego tej osoby lub jej spadkobierców, jeżeli są sądowi opiekuńczemu znani.

Art. 597.

- § 1. W postanowieniu o przyznaniu opiekunowi wynagrodzenia sąd upoważnia opiekuna do pobrania wynagrodzenia z dochodów lub majątku osoby pozostającej pod opieką, bądź ustala, że wynagrodzenie ma być wypłacone ze środków publicznych.
- § 2. Postanowienie, o którym mowa w § 1, staje się wykonalne dopiero po jego uprawomocnieniu się.

Art. 598.

- § 1. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę osobie, która uchyla się od objęcia opieki.
- § 2. Sąd opiekuńczy może wymierzyć grzywnę opiekunowi, który nie wykonuje zarządzeń sądu opiekuńczego. Jeżeli zarządzenie zostanie wykonane, grzywna jeszcze nie uiszczona może być umorzona.

Oddział 5**Sprawy o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej
lub pozostającej pod opieką****Art. 598¹.**

- §1. W sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prokuratorowi doręcza się odpis wniosku i zawiadamia się go o terminach rozprawy.
- §2. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 472 stosuje się odpowiednio.
- §3. W sprawach, o których mowa w § 1, art. 570 nie stosuje się.

Art. 598².

- §1. W czasie trwania postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, toczącego się w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528 oraz z 1999 r., Nr 93, poz. 1085), nie można rozstrzygać w przedmiocie władzy rodzicielskiej lub opieki nad tą osobą. Postępowanie w tych sprawach sąd zawiesza z urzędu z chwilą wszczęcia postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.
- §2. Po zakończeniu postępowania o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd podejmie zawieszono postępowanie.
- §3. W przypadku innym niż określony w § 1, jeżeli do rozstrzygnięcia wniosku o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opie-

ką niezbędne jest jego łączne rozpoznanie ze sprawą dotyczącą władzy rodzicielskiej, postępowanie toczy się z zachowaniem przepisu art. 579.

Art. 598³.

Jeżeli miejsce pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie jest znane, sąd przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia jej miejsca pobytu. W szczególności sąd może zażądać ustalenia miejsca jej pobytu przez Policję.

Art. 598⁴.

Orzeczenie co do istoty sprawy może być wydane tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 598⁵.

W postanowieniu o odebraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką sąd określa termin, w jakim zobowiązany powinien oddać uprawnionemu osobę podlegającą władzy rodzicielskiej lub pozostającą pod opieką.

Art. 598⁶.

Jeżeli zobowiązany do oddania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką nie zastosuje się do postanowienia, o którym mowa w art. 598⁵, sąd, na wniosek uprawnionego, zleci kuratorowi sądowemu przymusowe odebranie tej osoby.

Art. 598⁷.

W razie potrzeby sąd zwraca się o przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką przez kuratora sądowego działającego w sądzie, w którego okręgu osoba ta faktycznie przebywa.

Art. 598⁸.

Kurator sądowy jest uprawniony do odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką od każdej osoby, u której ona się znajduje.

Art. 598⁹.

Przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką i oddanie jej uprawnionemu może nastąpić tylko w obecności uprawnionego albo osoby lub przedstawiciela instytucji przez niego upoważnionej. Jeżeli żadna z tych osób nie stawi się w terminie wyznaczonym przez kuratora sądowego, czynność nie będzie dokonana.

Art. 598¹⁰.

Na żądanie kuratora sądowego Policja jest zobowiązana do udzielenia mu pomocy przy czynnościach związanych z przymusowym odebraniem osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Art. 598¹¹.

- §1. Jeżeli przymusowe odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką napotyka przeszkody na skutek ukrycia tej osoby lub na skutek innej czynności przedsięwziętej w celu udaremnienia wykonania orzeczenia, kurator sądowy zawiadomi prokuratora.
- §2. Jeżeli zobowiązany nie ujawnia miejsca pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, która ma być odebrana, sąd na wniosek kuratora sądowego zarządzi jego przymusowe sprowadzenie celem złożenia oświadczenia o miejscu pobytu tej osoby. Pod względem skutków karnych oświadczenie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego oświadczenie.
- §3. Jeżeli zobowiązany lub inne osoby przeszkadzają w wykonaniu orzeczenia w miejscu pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na żądanie kuratora sądowego Policja usunie te osoby z miejsca wykonywania orzeczenia.

Art. 598¹².

- §1. Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką kurator sądowy powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby dobro tej osoby nie zostało naruszone, a zwłaszcza aby nie doznała ona krzywdy fizycznej lub moralnej. W razie potrzeby kurator sądowy może zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji.
- §2. Jeżeli wskutek wykonania orzeczenia miałyby doznać poważnego uszczerbku dobro osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, kurator sądowy wstrzyma się z wykonaniem orzeczenia do czasu ustania zagrożenia, chyba że wstrzymanie wykonania orzeczenia stwarza poważniejsze zagrożenie dla tej osoby.

Art. 598^{12a}.

Postępowanie określone w art. 598⁶–598¹² może być podjęte na nowo na podstawie tego samego postanowienia, o którym mowa w art. 598⁵, jeżeli zobowiązany w okresie trzech miesięcy od wydania tego postanowienia postąpił sprzecznie z treścią postanowienia dotyczącego władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania, opieki lub kontaktów z dzieckiem, a okoliczności uzasadniające jego wydanie nie uległy zmianie.

Art. 598¹³.

Przepisy art. 598⁶–598¹² stosuje się odpowiednio do wykonania orzeczeń wydanych na zasadzie art. 569 § 2, dotyczących odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, a także orzeczeń o umieszczeniu małoletniego w placówce opiekuńczo-wychowawczej lub w rodzinie zastępczej.

Art. 598¹⁴.

- § 1. Dla przymusowego odebrania, zgodnie z art. 598⁶–598¹², osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, na podstawie orzeczenia sądu albo innego organu państwa obcego, niezbędne jest stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia. Przepisy art. 1150–1151² i 1151⁴ stosuje się odpowiednio.

§ 2. Wniosek, o którym mowa w art. 598⁶, uprawniony składa do sądu opiekuńczego, który byłby właściwy w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

Rozdział 3

Sprawy z zakresu kurateli

Art. 599.

Sądem opiekuńczym właściwym do ustanowienia kuratora dla dziecka poczętego, lecz jeszcze nie urodzonego, jest sąd właściwy według miejsca zamieszkania lub pobytu matki.

Art. 600.

- § 1. Kuratora dla osoby niepełnosprawnej sąd opiekuńczy ustanawia na wniosek tej osoby, a za zgodą osoby niepełnosprawnej – także na wniosek organizacji społecznej, wymienionej w art. 546 § 3.
- § 2. W przypadku gdy stan osoby niepełnosprawnej wyłącza możliwość złożenia wniosku lub wyrażenia zgody, o których mowa w § 1, sąd może ustanowić kuratora z urzędu. Sąd może ustanowić kuratora z urzędu także w przypadku, o którym mowa w art. 558 § 2.

Art. 601.

Dla osoby, która z powodu nieobecności nie może prowadzić swoich spraw, a nie ma pełnomocnika, ustanawia kuratora na wniosek osoby zainteresowanej sąd opiekuńczy miejsca ostatniego zamieszkania lub pobytu osoby nieobecnej.

Art. 602.

Właściwość miejscową sądu opiekuńczego do ustanowienia kuratora dla dochodzenia ojcostwa w razie śmierci domniemanego ojca określa się według miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, chociażby dziecko nie podlegało już ani władzy rodzicielskiej, ani opiece.

Art. 603.

- § 1. Kuratora dla osoby prawnej ustanawia sąd rejestrowy, w którego okręgu osoba ta ma lub miała ostatnią siedzibę.
- § 2. Sąd może wszcząć postępowanie z urzędu.
- § 3. Postanowienie jest skuteczne i wykonalne z chwilą jego ogłoszenia, a gdy ogłoszenia nie było, z chwilą jego wydania.

Art. 604.

W zaświadczeniu dla kuratora sąd określa zakres jego uprawnień.

Art. 605.

W przedmiotach nie unormowanych w rozdziale niniejszym stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu opieki.

Dział III**Sprawy z zakresu prawa rzeczowego****Rozdział 1****Przepisy ogólne****Art. 606.**

W sprawach z zakresu prawa rzeczowego właściwy jest sąd położenia rzeczy.

Art. 607.

Do wniosków, dotyczących nieruchomości ujawnionych w księdze wieczystej lub dla których prowadzony jest zbiór dokumentów, należy dołączyć odpis z księgi wieczystej albo zaświadczenie o stanie prawnym, jaki wynika ze zbioru dokumentów.

Art. 608.

Sprawy z zakresu prawa rzeczowego rozpoznawane są na rozprawie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Rozdział 2**Stwierdzenie zasiedzenia****Art. 609.**

- § 1. Do zgłoszenia wniosku o stwierdzenie zasiedzenia własności uprawniony jest każdy zainteresowany.
- § 2. Jeżeli wnioskodawca nie wskazuje innych zainteresowanych, orzeczenie może zapaść dopiero po wezwaniu innych zainteresowanych przez ogłoszenie. Sąd może zarządzić ogłoszenie również w innych wypadkach, jeżeli uzna to za wskazane.
- § 3. Ogłoszenie powinno zawierać dokładne określenie rzeczy, imię i nazwisko posiadacza rzeczy, a jeżeli chodzi o rzeczy ruchome – również jego miejsce zamieszkania.

Art. 610.

- § 1. Poza tym do ogłoszenia i orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy o stwierdzeniu nabycia spadku. Termin wskazany w ogłoszeniu wynosi jednak trzy miesiące.
- § 2. Jeżeli w terminie tym nikt się nie zgłosi albo zgłoszący się własności nie wykaże, sąd stwierdzi zasiedzenie, jeżeli zostało ono udowodnione.

Rozdział 2a

Przepadek rzeczy

Oddział 1.

Przepadek rzeczy na podstawie prawa celnego

Art. 610¹.

- § 1. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się w sprawach o przepadek rzeczy będących towarami, które na podstawie przepisów prawa celnego podlegają przepadkowi.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca zajęcia lub zatrzymania rzeczy będących towarami przez organ celny.

Art. 610².

- § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek organu celnego. Do wniosku dołącza się protokół z pouczenia o obowiązku wskazania w Polsce pełnomocnika do doręczeń oraz o skutkach niedopełnienia tego obowiązku, jeżeli protokół taki został sporządzony.
- § 2. Organ celny może domagać się w jednym wniosku orzeczenia przepadku rzeczy będących towarami zajętymi lub zatrzymanymi w tych samych okolicznościach faktycznych, jeżeli ponadto sąd jest właściwy dla każdej sprawy.

Art. 610³.

Uczestnikowi zamieszkałemu za granicą, który w postępowaniu w sprawach celnych nie ustanowił pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, ani nie wskazał w Polsce pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla niego pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. W razie ustanowienia pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Polsce, który nie może być pełnomocnikiem procesowym, jego ustanowienie uważa się za wskazanie pełnomocnika do doręczeń.

Art. 610⁴.

Wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Art. 610⁵.

Do wykonania orzeczenia o przepadku towaru jest obowiązany właściwy organ celny. Wykonanie orzeczenia następuje w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, z uwzględnieniem przepisów prawa celnego.

Oddział 2.

Przepadek pojazdów

Art. 610⁶.

- § 1. Przepisy niniejszego oddziału stosuje się w sprawach o przepadek pojazdów, które na podstawie przepisów prawa o ruchu drogowym podlegają przypadkowi na rzecz powiatu.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca, z którego usunięto pojazd.
- § 3. Sprawy, o których mowa w § 1, są rozpoznawane na posiedzeniu niejawnym, chyba że sąd postanowi inaczej.

Art. 610⁷.

- § 1. Postępowanie wszczyna się na wniosek starosty.
- § 2. Starosta może domagać się w jednym wniosku orzeczenia przepadku pojazdów usuniętych w tych samych okolicznościach faktycznych, jeżeli ponadto sąd jest właściwy dla każdej sprawy.

Rozdział 3

Zarząd związany ze współwłasnością i użytkowaniem

Art. 611.

Zarządca nieruchomości ustanowiony na podstawie art. 203 i 269 § 1 kodeksu cywilnego obowiązany jest niezwłocznie zgłosić wniosek o ujawnienie zarządu w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów.

Art. 612.

- § 1. Od chwili ustanowienia zarządcy współwłaściciele lub użytkownik mogą używać rzeczy tylko o tyle, o ile nie przeszkadza to wykonywaniu zarządu. Na wniosek innego współwłaściciela lub zarządcy współwłaściciel lub użytkownik może być pozbawiony używania rzeczy, jeżeli przeszkadza zarządcy w wykonywaniu czynności.
- § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 613.

- § 1. Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wypłaca się współwłaścicielom lub użytkownikom w terminach przez sąd określonych.
- § 2. Sąd może postanowić, aby zarządca wydawał współwłaścicielom nadwyżkę dochodów w naturze.

Art. 614.

Sąd uchyli zarząd, gdy odpadnie podstawa dalszego jego trwania.

Art. 615.

Jeżeli powyższe przepisy nie stanowią inaczej, do wyznaczenia zarządcy i sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 616.

Z wyjątkiem spraw przewidzianych w art. 199, 201 i 202 kodeksu cywilnego, jak również spraw dotyczących powołania i odwołania zarządcy, wyznaczenie rozprawy zależy od uznania sądu.

Rozdział 4**Zniesienie współwłasności****Art. 617.**

We wniosku o zniesienie współwłasności należy dokładnie określić rzecz mającą ulec podziałowi oraz przedstawić dowody prawa własności.

Art. 618.

- § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności sąd rozstrzyga także spory o prawo żądania zniesienia współwłasności i o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy. Rozstrzygając spór o prawo żądania zniesienia współwłasności lub o prawo własności, sąd może wydać w tym przedmiocie postanowienie wstępne.
- § 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności odrębne postępowanie w sprawach wymienionych w paragrafie poprzedzającym jest niedopuszczalne. Sprawy będące w toku przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi prowadzącemu postępowanie o zniesienie współwłasności. Jeżeli jednak postępowanie o zniesienie współwłasności zostało wszczęte po wydaniu wyroku, przekazanie następuje tylko wówczas, gdy sąd drugiej instancji uchyli wyrok i sprawę przekaże do ponownego rozpoznania. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd umarza z chwilą zakończenia postępowania o zniesienie współwłasności.
- § 3. Po zapadnięciu prawomocnego postanowienia o zniesieniu współwłasności uczestnik nie może dochodzić roszczeń przewidzianych w paragrafie pierwszym, chociażby nie były one zgłoszone w postępowaniu o zniesienie współwłasności.

Art. 619.

- § 1. W postępowaniu o zniesienie współwłasności gospodarstwa rolnego sąd ustala jego skład i wartość, w szczególności obszar i rodzaj nieruchomości wchodzących w skład tego gospodarstwa oraz obszar i rodzaj nieruchomości stanowiących już własność współwłaścicieli i ich małżonków, a w miarę potrzeby także okoliczności przewidziane w art. 216 Kodeksu cywilnego.
- § 2. Podział w naturze nastąpi po zasięgnięciu opinii biegłych co do sposobu podziału.

Art. 620. (uchylony).**Art. 621.**

Projektowany sposób podziału nieruchomości na części powinien być zaznaczony na planie sporządzonym według zasad obowiązujących przy oznaczaniu nieruchomości w księgach wieczystych.

Art. 622.

- § 1. W toku postępowania o zniesienie współwłasności sąd powinien nakłaniać współwłaścicieli do zgodnego przeprowadzenia podziału, wskazując im sposoby mogące do tego doprowadzić.
- § 2. Gdy wszyscy współwłaściciele złożą zgodny wniosek co do sposobu zniesienia współwłasności, sąd wyda postanowienie odpowiadające treści wniosku, jeżeli spełnione zostaną wymagania, o których mowa w dwóch artykułach poprzedzających, a projekt podziału nie sprzeciwia się prawu ani zasadom współżycia społecznego, ani też nie narusza w sposób rażący interesu osób uprawnionych.

Art. 623.

Jeżeli brak podstaw do wydania postanowienia w myśl artykułu poprzedzającego, a zachodzą warunki do dokonania podziału w naturze, sąd dokonuje tego podziału na części odpowiadające wartością udziałom współwłaścicieli z uwzględnieniem wszelkich okoliczności zgodnie z interesem społeczno-gospodarczym. Różnice wartości wyrównuje się przez dopłaty pieniężne.

Art. 624.

Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia przyznającego dotychczasowym współwłaścicielom części lub jednemu z nich całość rzeczy, własność przechodzi na uczestników wskazanych w postanowieniu. Jeżeli w wyniku podziału całość rzeczy albo jej część przypadnie współwłaścicielowi, który nie włada tą rzeczą lub jej częścią, sąd w postanowieniu o zniesieniu współwłasności orzeknie również co do wydania jej przez pozostałych współwłaścicieli, określając stosownie do okoliczności termin wydania. Określenie terminu wydania nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego lub jej części powinno nastąpić z uwzględnieniem interesu społeczno-gospodarczego.

Art. 625.

W postanowieniu zarządzającym sprzedaż rzeczy należących do współwłaścicieli sąd bądź rozstrzygnie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli, bądź też tylko zarządzi sprzedaż, odkładając rozstrzygnięcie o wzajemnych roszczeniach współwłaścicieli oraz o podziale sumy uzyskanej ze sprzedaży do czasu jej przeprowadzenia.

Rozdział 5

Ustanowienie drogi koniecznej i służebności przesyłu

Art. 626.

- § 1. We wniosku o ustanowienie drogi koniecznej należy wskazać właścicieli wszystkich nieruchomości, przez które mogłaby prowadzić droga, aby nieruchomość wnioskodawcy miała odpowiedni dostęp do drogi publicznej.
- § 2. Przed wydaniem postanowienia o ustanowieniu drogi koniecznej sąd powinien przeprowadzić dowód z oględzin nieruchomości, chyba że okoliczności istotne dla wytyczenia drogi koniecznej są niesporne i niewątpliwe albo że przeprowadzenie dowodu z innych przyczyn nie jest potrzebne.
- § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach o ustanowienie służebności przesyłu.

Rozdział 6

Postępowanie wieczystoksięgowe

Art. 626¹.

- § 1. Sprawy w postępowaniu wieczystoksięgowym rozpoznawane są na posiedzeniu niejawnym.
- § 2. Uczestnikami postępowania oprócz wnioskodawcy są tylko te osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone bądź na rzecz których wpis ma nastąpić.
- § 3. Nie stanowi przeszkody do wpisu okoliczność, że po złożeniu wniosku wnioskodawca bądź inny uczestnik postępowania zmarł lub został pozbawiony albo ograniczony w możliwości rozporządzania prawem albo w zdolności do czynności prawnych.
- [§ 4. *Przepisów art. 113 nie stosuje się w postępowaniu wieczystoksięgowym, z wyjątkiem zwolnienia z opłat sądowych od wnoszonych środków zaskarżenia. Jednak wnioskodawca nie ma obowiązku uiszczania opłat sądowych od wniosku o wpis do księgi wieczystej zamieszczonego w akcie notarialnym, jeżeli został w całości zwolniony od ponoszenia wynagrodzenia notariusza.]*
- § 5. Jeżeli wpis do księgi wieczystej ma nastąpić na wniosek zawarty w akcie notarialnym, za wartość prawa podlegającego ujawnieniu przyjmuje się, zawartą w akcie notarialnym, wartość przedmiotu podaną przez strony. W takim przypadku przepisu art. 25 nie stosuje się.

§ 1 w art. 626² wchodzi w życie z dniem wejścia w życie systemu informatycznego zakładania i prowadzenia ksiąg wieczystych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63, poz. 605).

§ 4 w art. 626¹ Uniejędlnie zgodnie z Konstytucją – wyrok TK (Dz. U. z 2004 r. Nr 204, poz. 2091)

Art. 626².

- § 1. Wniosek o dokonanie wpisu składa się na urzędowym formularzu.**
- § 2. Przepis § 1 nie dotyczy wniosku zawartego w akcie notarialnym, o którym mowa w art. 626⁴.
- § 3. Do wniosku o dokonanie wpisu należy dołączyć dokumenty, stanowiące podstawę wpisu w księdze wieczystej, z zastrzeżeniem § 3¹.
- § 3¹. Do wniosku o dokonanie wpisu w księdze wieczystej na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, należy dołączyć dokument uży-

skany z systemu teleinformatycznego umożliwiające sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego.

- § 4. Jeżeli z dokumentów załączonych do wniosku wynika, że nastąpiła zmiana w prawie własności, sąd, zwracając wniosek, stosuje art. 626¹³ § 1.
- § 5. Wniosek o dokonanie wpisu może złożyć właściciel nieruchomości, użytkownik wieczysty, osoba, na rzecz której wpis ma nastąpić, albo wierzyciel, jeżeli przysługuje mu prawo, które może być wpisane w księdze wieczystej. W sprawach dotyczących obciążeń powstałych z mocy ustawy wniosek może złożyć uprawniony organ.

Art. 626³.

W postępowaniu wieczystoksięgowym nie stosuje się przepisów o wznowieniu postępowania.

Art. 626⁴.

Przekazanie przez notariusza sądowi wypisu aktu notarialnego zawierającego wniosek o dokonanie wpisu do księgi wieczystej, na podstawie odrębnych przepisów, uważa się za złożenie wniosku przez uprawnionego.

Art. 626⁵.

Jeżeli z treści wniosku i dołączonych dokumentów wynika, że nastąpiła zmiana prawa własności, cofnięcie wniosku o wpis tego prawa jest niedopuszczalne.

Art. 626⁶.

- § 1. O kolejności wniosku o wpis rozstrzyga chwila wpływu wniosku do właściwego sądu. Za chwilę wpływu wniosku uważa się godzinę i minutę, w której w danym dniu wniosek wpłynął do sądu.
- § 2. Wnioski, które wpłynęły w tej samej chwili, będą uważane za złożone równocześnie.

Art. 626⁷.

- § 1. Wniosek o wpis powinien być w dniu wpływu do sądu zarejestrowany niezwłocznie w dzienniku ksiąg wieczystych i opatrzony kolejnym numerem.
- § 2. Niezwłocznie po zarejestrowaniu wniosku w dzienniku ksiąg wieczystych zaznacza się w odpowiednim dziale księgi wieczystej numer wniosku (wzmianka o wniosku).
- § 3. Wzmiankę o wniosku wykreśla się z urzędu, niezwłocznie po dokonaniu wpisu, po uprawomocnieniu się postanowienia o odmowie dokonania wpisu lub o odrzuceniu wniosku albo o umorzeniu postępowania albo po uprawomocnieniu się zarządzenia o zwrocie wniosku.
- § 4. W razie wniesienia skargi na wpis w księdze wieczystej dokonany przez referendarza stosuje się odpowiednio przepisy § 1 i § 2. Wzmiankę o skardze wykreśla się z urzędu po rozpoznaniu skargi.

Art. 626⁸.

- § 1. Wpis dokonywany jest jedynie na wniosek i w jego granicach, chyba że przepis szczególny przewiduje dokonanie wpisu z urzędu.
- § 2. Rozpoznając wniosek o wpis, sąd bada jedynie treść i formę wniosku, dołączonych do wniosku dokumentów oraz treść księgi wieczystej
- § 2¹. Przed rozpoznaniem wniosku o wpis na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, istnienie i treść tego tytułu podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.
- § 3. Rozpoznając wniosek o wpis w księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym, sąd z urzędu bada zgodność danych wskazanych we wniosku z danymi wynikającymi z systemów prowadzących ewidencje powszechnych numerów identyfikacyjnych, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia.
- § 4. Rozpoznając wniosek o zmianę oznaczenia nieruchomości w księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym, sąd ponadto dokonuje z urzędu sprawdzenia danych wskazanych we wniosku i ujawnionego w księdze wieczystej oznaczenia nieruchomości z danymi katastru nieruchomości, chyba że istnieją przeszkody faktyczne uniemożliwiające dokonanie takiego sprawdzenia.
- § 5. Niezgodność danych, o których mowa w § 3 i § 4, stanowi przeszkodę do dokonania wpisu.
- § 6. W postępowaniu wieczystoksięgowym wpis w księdze wieczystej jest orzeczeniem. Uzasadnienia wpisu nie sporządza się.
- § 7. Wpisem w księdze wieczystej jest również wykreślenie.
- § 8. W księdze wieczystej prowadzonej w systemie informatycznym podpisany przez sędziego lub referendarza sądowego wpis uważa się za dokonany dopiero z chwilą jego zapisania w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych.
- § 9. Przez podpis, o którym mowa w § 8, rozumie się dane w postaci elektronicznej, które wraz z innymi danymi, do których zostały dołączone, służą do identyfikacji sędziego lub referendarza sądowego dokonującego czynności w systemie informatycznym.
- § 10. Założenie księgi wieczystej następuje z chwilą dokonania pierwszego wpisu.
- Uwaga! do czasu przekształcenia ewidencji gruntów i budynków w kataster nieruchomości użyte w art. 626⁸ § 4 pojęcie „kataster nieruchomości” oznacza tę ewidencję.**

Art. 626⁹.

Sąd oddala wniosek o wpis, jeżeli brak jest podstaw albo istnieją przeszkody do jego dokonania.

Art. 626¹⁰.

- § 1. O dokonanym wpisie sąd zawiadamia uczestników postępowania. Nie zawiadamia się uczestnika, który na piśmie zrzekł się zawiadomienia.
- § 2. Zawiadomienie zawiera istotną treść wpisu.
- § 3. Apelację od wpisu wnosi się w terminie dwóch tygodni od doręczenia zawiadomienia o wpisie. Dla uczestnika, który zrzekł się zawiadomienia, termin ten biegnie od dnia dokonania wpisu.

Art. 626¹¹.

- § 1. Niezwłocznie po wniesieniu apelacji sąd z urzędu wpisuje wzmiankę o apelacji.
- § 2. W razie wniesienia skargi kasacyjnej, wpisu wzmianki o skardze kasacyjnej dokonuje się z urzędu niezwłocznie po przedstawieniu przez zainteresowanego zawiadomienia o wniesieniu skargi kasacyjnej.
- § 3. Do wzmianki o apelacji i o skardze kasacyjnej odpowiednio stosuje się art. 626⁷.

Art. 626¹².

- § 1. Osoba, na rzecz której wpisane jest prawo lub roszczenie w księdze wieczystej, jej przedstawiciel albo pełnomocnik do doręczeń mają obowiązek niezwłocznego zawiadomienia sądu prowadzącego księgę wieczystą o każdej zmianie adresu względnie wskazania adresu do doręczeń. Osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą jest obowiązana wskazać pełnomocnika do doręczeń w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do spadkobierców lub innych następców prawnych osoby, na rzecz której jest wpisane prawo w księdze wieczystej.
- § 3. W razie zaniedbania obowiązku, o którym mowa w § 1 i 2, pismo sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia, chyba że nowy adres jest sądowi znany.

Art. 626¹³.

- § 1. Sąd z urzędu dokona wpisu ostrzeżenia, jeżeli dostrzeże niezgodność stanu prawnego ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W razie stwierdzenia, że dla tej samej nieruchomości albo dla tego samego ograniczonego prawa rzeczowego prowadzi się dwie lub więcej ksiąg wieczystych, ujawniających odmienny stan prawny, wpisu ostrzeżenia dokonuje się we wszystkich księgach wieczystych założonych dla tej nieruchomości.
- § 2. Sprostowania usterek wpisu, które nie mogą wywołać niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, dokonuje się z urzędu.

Dział IV**Sprawy z zakresu prawa spadkowego. Przepisy wstępne****Art. 627.**

Postępowanie spadkowe należy do zakresu działalności sądów, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 628.

Do czynności w postępowaniu spadkowym, które należą do zakresu działania sądów, wyłącznie właściwy jest sąd ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeżeli jego miejsca zamieszkania w Polsce nie da się ustalić, sąd miejsca, w którym znajduje się majątek spadkowy lub jego część (sąd spadku). W braku powyższych podstaw sądem spadku jest sąd rejonowy dla m.st. Warszawy.

Art. 629–632. (uchylone).**Rozdział 1****Zabezpieczenie spadku i spis inwentarza****Art. 633.**

Do zabezpieczenia spadku właściwy jest sąd, w którego okręgu znajdują się rzeczy będące w chwili otwarcia spadku we władaniu spadkodawcy. Sąd, który nie jest sądem spadku, zawiadomi o dokonanym zabezpieczeniu sąd spadku.

Art. 634.

Spadek zabezpiecza się, gdy z jakiegokolwiek przyczyny grozi naruszenie rzeczy lub praw pozostałych po spadkodawcy, zwłaszcza przez usunięcie, uszkodzenie, zniszczenie albo nie usprawiedliwione rozporządzenie.

Art. 635.

- § 1. Sąd dokonuje zabezpieczenia spadku na wniosek lub z urzędu.
- § 2. Wniosek może zgłosić każdy, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, a ponadto wykonawcą testamentu, współwłaściciel rzeczy, współuprawniony co do praw pozostałych po spadkodawcy, wierzyciel mający pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy oraz właściwy urząd skarbowy.
- § 3. Zabezpieczenia spadku dokonuje się z urzędu, jeżeli sąd poweźmie wiadomość, że spadkobierca jest nie znany, nieobecny lub nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych i nie ma ustawowego przedstawiciela.
- § 4. Wykonanie postanowienia o zabezpieczeniu spadku i o spisie inwentarza sąd zleca komornikowi lub innemu organowi.
- § 5. Postanowienie ulega wykonaniu z chwilą jego wydania. Sąd może wstrzymać wykonalność zaskarżonego postanowienia.
- § 6. Na postanowienie sądu w sprawie zabezpieczenia spadku przysługuje zażalenie.

Art. 636.

Środkami zabezpieczenia są: spisanie majątku ruchomego i oddanie go pod dozór, złożenie do depozytu, ustanowienie zarządu tymczasowego, ustanowienie dozoru nad nieruchomością. Zastosowanie jednego z tych środków nie wyłącza zastosowania innych, równocześnie lub kolejno.

Art. 637.

- § 1. Na wniosek tego, kto uprawdopodobni, że jest spadkobiercą, uprawnionym do zachowku lub zapisobiercą, albo wykonawcy testamentu, wierzyciela mającego pisemny dowód należności przeciwko spadkodawcy lub właściwego urzędu skarbowego sąd postanowi sporządzenie spisu inwentarza.
- § 2. W wypadkach przewidzianych w ustawie postanowienie o spisaniu inwentarza wydaje się z urzędu.

Art. 638.

Wierzyciel, który zażądał sporządzenia spisu inwentarza, nie może odmówić przyjęcia należnego mu świadczenia, chociażby dług nie był jeszcze wymagalny.

Art. 639.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy tryb postępowania w sprawach unormowanych w niniejszym rozdziale.

Rozdział 2**Przyjęcie lub odrzucenie spadku****Art. 640.**

- § 1. Oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie wraz z załącznikami do sądu spadku.
- § 2. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku.

Art. 641.

- § 1. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku powinno zawierać:
  - 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania;**
  - 2) tytuł powołania do spadku;**
  - 3) treść złożonego oświadczenia.**
- § 2. Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne, oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów.
- § 3. Przy oświadczeniu należy złożyć wypis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone.
- § 4. Jeżeli oświadczenie złożono ustnie, z oświadczenia sporządza się protokół.

Art. 642. (uchylony).**Art. 643.**

O przyjęciu lub odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, choćby w dalszej kolejności.

Art. 644.

Jeżeli złożono oświadczenie o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, a inwentarz nie był przedtem sporządzony, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 645. (uchylony).**Rozdział 3****Ogłoszenie testamentu****Art. 646.**

- § 1. Osoba, u której znajduje się testament, jest obowiązana złożyć go w sądzie spadku, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy, chyba że złożyła go u notariusza.
- § 2. Kto bezzasadnie uchyla się od wykonania powyższego obowiązku, ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę. Ponadto sąd spadku może nałożyć na uchylającego się grzywnę.

Art. 647.

W celu stwierdzenia, czy istnieje testament i gdzie się znajduje, sąd spadku może nakazać złożenie oświadczenia w tym przedmiocie, stosując odpowiednio tryb przewidziany do wyjawienia przedmiotów spadkowych.

Art. 648.

- § 1. Sąd po wysłuchaniu osoby, u której według uzyskanych wiadomości testament się znajduje, wyda z urzędu postanowienie nakazujące jej złożenie testamentu w wyznaczonym terminie.
- § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie złożenia testamentu przysługuje zażalenie.

Art. 649.

- § 1. Sąd albo notariusz otwiera i ogłasza testament, gdy ma dowód śmierci spadkodawcy.
- § 2. O terminie otwarcia i ogłoszenia nie zawiadamia się osób zainteresowanych, jednakże mogą one być obecne przy tej czynności.

Art. 650.

Gdy złożono kilka testamentów jednego spadkodawcy, otwiera się i ogłasza wszystkie, a na każdym z nich czyni się wzmiankę o innych.

Art. 651.

W protokole otwarcia i ogłoszenia testamentu opisuje się jego stan zewnętrzny oraz wymienia się jego datę, datę założenia i osobę, która testament złożyła. Na testamencie zamieszcza się datę otwarcia i ogłoszenia.

Art. 652.

O dokonanym otwarciu i ogłoszeniu testamentu sąd spadku albo notariusz zawiadamia w miarę możliwości osoby, których rozrządzenia testamentowe dotyczą, oraz wykonawcę testamentu i kuratora spadku. Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu.

Art. 653.

Testament wraz z protokołem otwarcia i ogłoszenia przechowuje się w sądzie spadku, chyba że został złożony u notariusza. Jednakże na żądanie sądu spadku notariusz przesyła złożony testament temu sądowi.

Art. 654.

Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego.

Rozdział 4**Wyjawienie przedmiotów spadkowych****Art. 655.**

§ 1. Jeżeli po sporządzeniu spisu inwentarza zachodzi wątpliwość, czy zostały w nim zamieszczone wszystkie przedmioty należące do spadku lub czy zamieszczone w spisie inwentarza długi istnieją, sąd spadku z urzędu lub na wniosek spadkobiercy, wykonawcy testamentu, wierzyciela spadku albo właściwego urzędu skarbowego może nakazać spadkobiercy złożenie:

- 1) oświadczenia, że żadnego przedmiotu spadkowego nie zataił ani nie usunął oraz że nie podał do spisu inwentarza nie istniejących długów;**
- 2) wykazu przedmiotów spadkowych nie ujawnionych w spisie inwentarza, jeżeli mu są wiadome, z podaniem miejsca przechowania ruchomości i dokumentów dotyczących praw majątkowych, jak również z wyjaśnieniem podstawy prawnej tych praw;**
- 3) zapewnienia, że złożone oświadczenie lub wykaz są prawidłowe i zupełne.**

§ 2. Wierzyciel spadku może zgłosić powyższe wnioski tylko wówczas, gdy uprawdopodobni, że ujawniony w spisie inwentarza stan czynny spadku nie wystarcza na zaspokojenie długów spadkowych.

Art. 656.

Sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych sąd rozpoznaje na rozprawie, wzywając oprócz wnioskodawcy tych, którzy są uprawnieni do wystąpienia z wnioskiem o wyjawienie przedmiotów spadkowych, jeżeli są mu znani.

Art. 657.

Jeżeli wniosek o wyjawienie skierowany jest przeciwko innemu współspadkobiercy, ten ostatni może nie później niż na rozprawie żądać włożenia na wnioskodawcę obowiązków wymienionych w art. 655.

Art. 658.

Po uprawomocnieniu się postanowienia uwzględniającego w całości lub części wniosek o wyjawienie przedmiotów spadkowych, sąd na wniosek każdego, kto był uprawniony do wystąpienia z tym wnioskiem, wezwie spadkobiercę do wykonania w wyznaczonym terminie włożonego na niego obowiązku, z pouczeniem, że oświadczenie swe może spadkobierca złożyć do protokołu sądowego. Równocześnie sąd wyznaczy na dzień przypadający co najmniej na dwa tygodnie po upływie wyznaczonego terminu posiedzenie, na które wezwie wszystkich uczestników sprawy. Jeżeli przed tym posiedzeniem spadkobierca złoży oświadczenie lub wykaz, sąd zawiadomi o tym uczestników.

Art. 659.

Spadkobierca, który swym obowiązkom nie uczynił zadość, może spełnić je jeszcze na posiedzeniu. W związku z materiałem przedstawionym przez spadkobiercę sąd oraz uczestnicy mogą zadawać spadkobiercy pytania.

Art. 660.

- § 1. W razie niedopełnienia przez spadkobiercę jego obowiązków lub odmowy odpowiedzi na stawiane mu pytania, sąd stosuje środki przymusu według przepisów o egzekucji świadczeń niepieniężnych.
- § 2. O skutkach tych należy spadkobiercę uprzedzić w wezwaniu do spełnienia obowiązków objętych postanowieniem o wyjawieniu przedmiotów spadkowych.

Rozdział 5**Przesłuchanie świadków testamentu ustnego****Art. 661.**

- § 1. Kto dowie się o śmierci spadkodawcy oraz o tym, że treść testamentu ustnego nie została spisana, obowiązany jest niezwłocznie zawiadomić o tym sąd spadku oraz podać imiona, nazwiska i adresy świadków testamentu, jeżeli okoliczności te są mu znane.

§ 2. Kto nie dopełnia obowiązku przewidzianego w paragrafie poprzedzającym, odpowiada za wynikłą stąd szkodę, nadto sąd spadku może wymierzyć mu grzywnę.

Art. 662.

Świadków, którzy treści testamentu ustnego nie stwierdzili na piśmie, sąd wzywa do złożenia na wyznaczonym posiedzeniu sądowym zeznań stwierdzających treść testamentu. Do postępowania w sprawie przesłuchania świadków testamentu ustnego stosuje się odpowiednio przepisy o dowodzie ze świadków w procesie, z tą zmianą, że świadkowie testamentu nie mogą odmówić zeznań ani odpowiedzi na pytanie, ani też nie mogą być zwolnieni od złożenia przyrzeczenia.

^A**rt. 663.** (uchylony).

Rozdział 6

Sprawy dotyczące wykonawcy testamentu

Art. 664.

Osoba powołana na wykonawcę testamentu, która odmawia przyjęcia tego obowiązku, powinna oświadczyć o tym w sądzie spadku ustnie do protokołu albo w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym. Pełnomocnictwo do złożenia takiego oświadczenia powinno być udzielone w piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym.

Art. 665.

- § 1. Sąd spadku albo notariusz wyda osobie powołanej na wykonawcę testamentu na jej wniosek zaświadczenie, w którym wymieni imię, nazwisko, miejsce ostatniego zamieszkania oraz datę i miejsce śmierci spadkodawcy, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania wykonawcy testamentu, jak również zamieści stwierdzenie, że dana osoba została powołana na wykonawcę testamentu.
- § 2. Notariusz niezwłocznie zawiadamia sąd spadku o wydanym zaświadczeniu, przesyłając jego odpis.

Rozdział 7

Zarząd spadku nie objętego

Art. 666.

- § 1. Do czasu objęcia spadku przez spadkobiercę sąd czuwa nad całością spadku, a w razie potrzeby ustanawia kuratora spadku.
- § 2. Jeżeli inwentarz nie był przedtem spisany, sąd wyda postanowienie o sporządzeniu spisu inwentarza.

Art. 667.

- § 1. Kurator spadku powinien starać się o wyjaśnienie, kto jest spadkobiercą i zawiadomić spadkobierców o otwarciu spadku.
- § 2. Kurator spadku zarządza majątkiem spadkowym pod nadzorem sądu spadku. Do sprawowania zarządu stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości.

Art. 668.

Sąd spadku może nakazać sprzedaż należących do spadku rzeczy ruchomych, które są narażone na zepsucie albo których przechowanie pociąga za sobą nadmierne koszty. Sprzedaż nastąpi w sposób przewidziany dla sprzedaży nieruchomości w toku egzekucji, chyba że sąd określi inny sposób sprzedaży.

Rozdział 8**Stwierdzenie nabycia spadku****Art. 669.**

Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

Art. 669¹.

- § 1. Sąd spadku uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, jeżeli w odniesieniu do tego samego spadku zostało wydane postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku.
- § 2. W przypadku zarejestrowania dwóch lub więcej aktów poświadczenia dziedziczenia w odniesieniu do tego samego spadku, sąd spadku na wniosek zainteresowanego uchyla wszystkie akty poświadczenia dziedziczenia i wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku.
- § 3. Poza okolicznościami wskazanymi w § 1 i 2, uchylenie zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia jest dopuszczalne jedynie w przypadkach wskazanych w ustawie.
- § 4. W przypadku uchylenia zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia, sąd zawiadamia o tym notariusza, który uchyłony akt sporządził, oraz Krajową Radę Notarialną, przesyłając odpisy wydanego orzeczenia.

Art. 670.

Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą. W szczególności bada, czy spadkobierca pozostawił testament, oraz wzywa do złożenia testamentu osobę, co do której będzie uprawdopodobnione, że testament u niej się znajduje. Jeżeli testament zostanie złożony, sąd dokona jego otwarcia i ogłoszenia.

Art. 671.

- § 1. Za dowód, że nie ma innych spadkobierców, może być przyjęte zapewnienie złożone przez zgłaszającego się spadkobiercę.

§ 2. W zapewnieniu zgłaszający się powinien złożyć oświadczenie co do wszystkiego, co mu jest wiadome:

- 1) o istnieniu lub nieistnieniu osób, które wyłączałyby znanych spadkobierców od dziedziczenia lub dziedziczyłyby wraz z nimi;**
- 2) o testamentach spadkodawcy.**

§ 3. Pod względem skutków karnych zapewnienie jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia powinien uprzedzić składającego zapewnienie.

Art. 672.

Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, postanowienie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.

Art. 673.

Ogłoszenie powinno zawierać:

- 1) imię, nazwisko, zawód oraz ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy;**
- 2) datę śmierci spadkodawcy;**
- 3) wskazanie majątku pozostałego po spadkodawcy;**
- 4) wezwanie, aby spadkobiercy w ciągu sześciu miesięcy od dnia wskazanego w ogłoszeniu zgłosili i udowodnili nabycie spadku, gdyż w przeciwnym razie mogą być pominięci w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku.**

Art. 674.

§ 1. Ogłoszenie powinno być umieszczone w piśmie poczytnym na całym obszarze Państwa i podane publicznie do wiadomości w miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy na tym obszarze, w sposób w miejscu tym przyjęty.

§ 2. Jeżeli wartość spadku jest nieznaczna, sąd może zaniechać umieszczenia ogłoszenia w piśmie.

Art. 675.

Po upływie sześciu miesięcy od daty ogłoszenia sąd wyznaczy w celu rozpoznania zgłoszonych żądań rozprawę, na którą wezwie także osoby, które zgłosiły żądanie i podały miejsce zamieszkania.

Art. 676.

Jeżeli w ciągu sześciu miesięcy od dnia ogłoszenia o wezwaniu spadkobierców nikt nie zgłosił nabycia spadku albo, zgłosivszy je, nie udowodnił go na rozprawie, sąd wyda postanowienie stwierdzające nabycie spadku przez spadkobierców, których prawa zostały wykazane, a w ich braku – przez Skarb Państwa jako spadkobiercę ustawowego.

Art. 677.

Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, jak również wysokość ich udziałów.

Art. 678.

Jeżeli stwierdzone zostało nabycie spadku albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia po osobie uznanej za zmarłą lub której zgon został stwierdzony postanowieniem sądu, a postanowienie o uznaniu tej osoby za zmarłą lub o stwierdzeniu jej zgonu zostało uchylone, sąd spadku z urzędu uchyli postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo akt poświadczenia dziedziczenia.

Art. 679.

- § 1. Dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.
- § 2. Wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany.
- § 3. W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.
- § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia.

Rozdział 9**Dział spadku****Art. 680.**

- § 1. We wniosku o dział spadku należy powołać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia oraz spis inwentarza, jak również podać, jakie spadkodawca sporządził testamenty, gdzie zostały złożone i gdzie się znajdują. Jeżeli spis inwentarza nie został sporządzony, należy we wniosku wskazać majątek, który ma być przedmiotem działu.
- § 2. W wypadku gdy w skład spadku wchodzi nieruchomości, należy przedstawić dowody stwierdzające, że nieruchomości stanowiła własność spadkodawcy.

Art. 681.

Jeżeli stwierdzenie nabycia spadku jeszcze nie nastąpiło i nie został sporządzony zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydaje sąd w toku postępowania działowego, stosując przepisy rozdziału 8.

Art. 682.

Współspadkobiercy powinni podać sądowi swój wiek, zawód, stan rodzinny oraz dane co do swych zarobków i majątku, a także zarobków i majątku małżonka, wyjaśnić, w jaki sposób korzystali ze spadku dotychczas, jak również podać inne okoliczności, które mogą mieć wpływ na rozstrzygnięcie, co każdy ze współspadkobierców ma otrzymać ze spadku. Jeżeli przedmiotem działu jest gospodarstwo rolne, współspadkobiercy powinni w szczególności podać dane dotyczące okoliczności przewidzianych w art. 214 kodeksu cywilnego.

Art. 683.

Na żądanie uczestnika działu, zgłoszone nie później niż na pierwszej rozprawie, sąd spadku może przekazać sprawę sądowi rejonowemu, w którego okręgu znajduje się spadek lub jego znaczna część, albo sądowi rejonowemu, w którego okręgu mieszkają wszyscy współspadkobiercy.

Art. 684.

Skład i wartość spadku ulegającego podziałowi ustala sąd.

Art. 685.

W razie sporu o istnienie uprawnienia do żądania działu spadku, jak również w razie sporu między współspadkobiercami o to, czy pewien przedmiot należy do spadku, sąd spadku może wydać postanowienie wstępne.

Art. 686.

W postępowaniu działowym sąd rozstrzyga także o istnieniu zapisów, których przedmiotem są rzeczy lub prawa należące do spadku, jak również o wzajemnych roszczeniach pomiędzy współspadkobiercami z tytułu posiadania poszczególnych przedmiotów spadkowych, pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na spadek nakładów i spłaconych długów spadkowych.

Art. 687.

W braku podstaw do wydania postanowienia działowego na podstawie zgodnego wniosku uczestników, dział spadku będzie rozpoznany według przepisów poniższych.

Art. 688.

Do działu spadku stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące zniesienia współwłasności, a w szczególności art. 618 § 2 i 3.

Art. 689.

Jeżeli cały majątek spadkowy lub poszczególne rzeczy wchodzące w jego skład stanowią współwłasność z innego tytułu niż dziedziczenie, dział spadku i zniesienie współwłasności mogą być połączone w jednym postępowaniu.

Rozdział 10**Inne sprawy spadkowe****Art. 690.**

- § 1. W razie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku sąd przeprowadza rozprawę.
- § 2. Jeżeli wskutek prawomocnego zatwierdzenia przez sąd uchylenia się, o którym mowa w § 1, ulega zmianie krąg osób, co do których nabycie spadku zostało już stwierdzone albo zarejestrowany został akt poświadczenia dziedziczenia, sąd po przeprowadzeniu rozprawy zmienia z urzędu postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku albo uchyla zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia i orzeka w tym przedmiocie.

Art. 691.

- § 1. Do wniosku o zwolnienie wykonawcy testamentu uprawniona jest osoba zainteresowana. Rozstrzygnięcie wniosku nastąpi po wysłuchaniu wykonawcy testamentu.
- § 2. Wykonawca testamentu zwolniony z obowiązków powinien zwrócić zaświadczenie o swych uprawnieniach.

Dział IVa**Sprawy z zakresu przepisów o przedsiębiorstwach państwowych i o samorządzie załogi przedsiębiorstwa państwowego****Art. 691¹.**

- § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się w sprawach o rozstrzygnięcie sporu między:
- 1) radą pracowniczą przedsiębiorstwa a dyrektorem przedsiębiorstwa,**
  - 2) organami przedsiębiorstwa a organem założycielskim przedsiębiorstwa,**
  - 3) organami przedsiębiorstwa a organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem.**
- § 2. Sprawy wymienione w § 1 rozpoznają sądy okręgowe.

Art. 691².

Właściwy jest sąd miejsca siedziby przedsiębiorstwa (zrzeszenia), z którego działalnością wiąże się przedmiot sporu.

Art. 691³.

W sprawach, o których mowa w art. 691¹, zdolność sądową mają ponadto dyrektor przedsiębiorstwa i dyrektor zrzeszenia przedsiębiorstw, działający w tym charakterze, oraz rada pracownicza przedsiębiorstwa i rada zrzeszenia przedsiębiorstw.

Art. 691⁴.

W imieniu rady pracowniczej przedsiębiorstwa może występować każdy wyznaczony przez radę jej członek.

Art. 691⁵.

- § 1. Pełnomocnikiem rady pracowniczej może być również każdy pracownik przedsiębiorstwa, któremu przysługuje bierne prawo wyborcze do organów samorządu załogi przedsiębiorstwa, lub radca prawny nie zatrudniony w tym przedsiębiorstwie.
- § 2. Pełnomocnikiem dyrektora przedsiębiorstwa może być również radca prawny lub inny pracownik przedsiębiorstwa.
- § 3. Pełnomocnikiem dyrektora przedsiębiorstwa i rady pracowniczej w sprawach między nimi a organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór nad przedsiębiorstwem może być również radca prawny przedsiębiorstwa, chyba że między dyrektorem a radcą zachodzi sprzeczność interesów.

Art. 691⁶.

Przepisy art. 691⁴ i 691⁵ stosuje się odpowiednio do rady zrzeszenia przedsiębiorstw, a przepis art. 691⁵ – także do dyrektora zrzeszenia.

Art. 691⁷.

Orzeczenie rozstrzygające spór może zapasć tylko po przeprowadzeniu rozprawy.

Art. 691⁸.

Koszty postępowania obciążające zarówno radę pracowniczą, jak i dyrektora przedsiębiorstwa ponosi przedsiębiorstwo, a obciążające radę zrzeszenia przedsiębiorstw lub dyrektora tego zrzeszenia ponosi zrzeszenie.

Art. 691⁹.

Przepisów niniejszego działu nie stosuje się w sprawach o odszkodowanie.

Dział V

Sprawy depozytowe

Rozdział 1

Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego

Art. 692.

W sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego właściwy jest sąd miejsca wykonania zobowiązania. Jeżeli miejsca tego nie da się ustalić, właściwy jest sąd miejsca zamieszkania wierzyciela, a gdy wierzyciel jest nieznan lub gdy nie jest znane miejsce jego zamieszkania – sąd miejsca zamieszkania dłużnika. Jeżeli zobowiązanie jest zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, właściwy jest sąd miejsca położenia nieruchomości.

Art. 693.

We wniosku o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego należy:

- 1) określić zobowiązanie, przy wykonaniu którego składa się przedmiot;
- 2) przytoczyć okoliczności uzasadniające złożenie;
- 3) dokładnie oznaczyć przedmiot, który ma być złożony;
- 4) wskazać osobę, której przedmiot ma być wydany, oraz warunki, pod którymi wydanie ma nastąpić.

Art. 693¹.

W postępowaniu o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd nie bada prawdziwości twierdzeń zawartych we wniosku, ograniczając się do oceny, czy według przytoczonych okoliczności złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione.

Art. 693².

- § 1. Złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego może być dokonane dopiero po uzyskaniu zezwolenia sądu.
- § 2. Jeżeli jednak przedmiotem świadczenia są pieniądze polskie, złożenie do depozytu może być dokonane również przed uzyskaniem zezwolenia sądu. W takim wypadku dłużnik powinien równocześnie ze złożeniem pieniędzy zgłosić wniosek o zezwolenie na złożenie do depozytu. W razie uwzględnienia tego wniosku złożenie do depozytu uważa się za dokonane w chwili, w której rzeczywiście nastąpiło.

Art. 693³.

- § 1. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, o zezwoleniu na złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego sąd ogłosi publicznie w budynku sądowym oraz w lokalu organu gminy. Ponadto sąd zarządza umieszczenie ogłoszenia w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim lub podaje je w inny sposób do wiadomości publicznej; może je również ogłosić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.
- § 2. Ogłoszenie powinno zawierać dane określone w art. 693 pkt 1, 3 i 4 oraz wezwanie wierzyciela do odbioru depozytu.

§ 3. Jeżeli wierzyciel lub jego miejsce zamieszkania nie są znane, sąd ustanawia kuratora. Przepis art. 510 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 693⁴.

- § 1. Sąd może zażądać, aby depozyt został złożony w odpowiednim opakowaniu.
- § 2. Przed przyjęciem kosztowności do depozytu sądowego poddaje się je opisowi i oszacowaniu przez biegłego w obecności dłużnika lub wyznaczonej przez niego osoby.

Art. 693⁵.

- § 1. Jeżeli dłużnik jest zobowiązany do świadczeń powtarzających się, a zachodzą warunki do złożenia do depozytu sądowego świadczeń już wymagalnych, sąd może zezwolić dłużnikowi na składanie w przyszłości do depozytu dalszych świadczeń w chwili, gdy staną się wymagalne. O złożeniu każdego świadczenia sąd zawiadamia wierzyciela.
- § 2. Na wniosek wierzyciela sąd uchyli postanowienie o zezwoleniu dłużnikowi na składanie do depozytu świadczeń na zasadach określonych w § 1, jeżeli wierzyciel wyrazi gotowość przyjmowania i pokwitowania odbioru dalszych świadczeń wymagalnych.

Art. 693⁶.

- § 1. Pieniądze, kosztowności, książeczki oszczędnościowe, papiery wartościowe i inne dokumenty oraz przedmioty, które mają być przyjęte do depozytu sądowego na podstawie przepisów szczególnych, przechowuje się w sądzie lub w banku. Inne przedmioty przechowuje się w miejscu wyznaczonym przez sąd.
- § 2. Jeżeli przedmiotem świadczenia jest książeczka oszczędnościowa, a przechowanie nie następuje u jej wystawcy, o przyjęciu książeczki oszczędnościowej do depozytu sąd zawiadomi tego wystawcę.

Art. 693⁷.

- § 1. W celu sprawowania dozoru nad przedmiotami przechowywanymi w wyznaczonym miejscu sąd ustanowi dozorcę. Przed wydaniem postanowienia sąd wysłucha wniosku dłużnika co do osoby dozorczy. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. Do dozorczy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące dozorczy w toku egzekucji sądowej.

Art. 693⁸.

Dokumenty i inne depozyty rzeczowe przechowuje się w stanie niezmiennym.

Art. 693⁹.

- § 1. Jeżeli przedmiotem świadczenia, które ma być złożone do depozytu sądowego, jest rzecz ruchoma ulegająca łatwemu zepsuciu, jak również rzecz ruchoma, której przechowywanie byłoby związane z kosztami niewspółmiernie wysokimi w stosunku do jej wartości lub nadmiernymi trudnościami albo powodowałoby znaczne obniżenie jej wartości, sąd na wniosek dłużnika zarządzi postanowieniem sprzedaż rzeczy według przepisów o egzekucji z ruchomości.
- § 2. Uzyskaną ze sprzedaży kwotę komornik składa do depozytu sądowego.

Art. 693¹⁰.

Po przyjęciu depozytu sąd wyda dłużnikowi pokwitowanie.

Rozdział 2**Zwrot depozytu sądowego składającemu i wydanie depozytu sądowego uprawnionemu****Art. 693¹¹.**

§ 1. Na żądanie dłużnika sąd zwróci mu depozyt, jeżeli wierzyciel nie zażądał wydania depozytu.

§ 2. Jeżeli wniosek dłużnika o zwrot depozytu i wniosek wierzyciela o wydanie zostały zgłoszone równocześnie, sąd postanowi wydać depozyt wierzycielowi.

Art. 693¹².

W razie złożenia depozytu na skutek orzeczenia sądu lub innego organu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zezwolenia sądu lub innego organu, który wydał to orzeczenie, chyba że z orzeczenia wynika co innego.

Art. 693¹³.

Jeżeli złożenie przedmiotu do depozytu nastąpiło w celu nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, depozyt nie może być zwrócony dłużnikowi bez zgody wierzyciela, chyba że wniosek o nadanie klauzuli wykonalności został cofnięty.

Art. 693¹⁴.

Na żądanie wierzyciela sąd postanowi wydać mu depozyt, jeżeli zachodzą warunki określone we wniosku o złożenie do depozytu.

Art. 693¹⁵.

Jeżeli zobowiązanie było zabezpieczone wpisem w księdze wieczystej, a na skutek złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu nastąpiło wykreślenie tego wpisu, dłużnik może żądać wydania mu depozytu tylko za zgodą wierzyciela, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Art. 693¹⁶.

Na żądanie dłużnika, zgłoszone przed wydaniem przez sąd postanowienia o wydaniu depozytu, sąd przyzna mu od wierzyciela zwrot kosztów postępowania.

Art. 693¹⁷.

Jeżeli złożenie do depozytu sądowego nastąpiło na żądanie właściwego organu, depozyt wydaje się osobie uprawnionej dopiero po wykazaniu przez nią, że warunki, pod którymi wydanie depozytu mogło nastąpić, zostały spełnione.

Rozdział 3

Postępowanie w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu

Art. 693¹⁸.

- § 1. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się w sprawach o stwierdzenie likwidacji niepodjętych depozytów, o ile przepisy innych ustaw nie stanowią inaczej.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, właściwy jest sąd miejsca złożenia depozytu.

Art. 693¹⁹.

- § 1. We wniosku o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu należy:
- 1) wskazać okoliczności, w których nastąpiło złożenie depozytu;
  - 2) dokładnie określić depozyt podlegający likwidacji;
  - 3) wskazać osobę, która jest uprawniona do odbioru depozytu.
- § 2. W przypadku gdy nie jest znana osoba uprawniona do odbioru depozytu lub nie jest znane jej miejsce zamieszkania lub siedziba, wnioskodawca jest obowiązany przedstawić dowody potwierdzające dokonanie czynności mających na celu wyjaśnienie tych okoliczności.

Art. 693²⁰.

W sprawie o stwierdzenie likwidacji niepodjętego depozytu sąd może wszcząć postępowanie z urzędu.

Art. 693²¹.

Uczestników, którzy nie są znani lub których miejsce zamieszkania lub siedziba nie jest znane, sąd wzywa do udziału w postępowaniu przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym.

Art. 693²².

Do wykonania orzeczenia o stwierdzeniu likwidacji niepodjętego depozytu jest obowiązany naczelnik właściwego urzędu skarbowego w trybie i na zasadach określonych w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

Art. 694.

Minister Sprawiedliwości w drodze rozporządzenia określi zasady i tryb postępowania w sprawach unormowanych w dziale niniejszym.

Dział VI

Postępowanie rejestrowe

Art. 694¹.

- § 1. Przepisy zawarte w dziale niniejszym stosuje się do postępowania w sprawach o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym (sprawach rejestrowych).

- § 2. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do innych postępowań rejestrowych prowadzonych przez sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Art. 694².

W sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy (sąd gospodarczy) właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę podmiotu, którego wpis dotyczy (sąd rejestrowy).

Art. 694³.

- § 1. Wniosek o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego składa podmiot podlegający wpisowi do tego rejestru, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.
- § 2. Podmiot podlegający wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego jest uczestnikiem postępowania, chociażby nie był wnioskodawcą. Przepisu art. 510 § 2 nie stosuje się.
- § 3. Wniosek złożony do sądu rejestrowego drogą elektroniczną powinien być opatrzony bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu.
- § 4. W przypadku złożenia wniosku w sposób opisany w § 3 wszelkie doręczenia orzeczeń i pism sądowych dokonywane będą na adres elektroniczny, z którego wniosek został wysłany.
- § 5. Orzeczenia i pisma sądowe wysłane w sposób, o którym mowa w § 4, uznaje się za doręczone z datą wskazaną w elektronicznym potwierdzeniu odbioru korespondencji. W przypadku braku takiego potwierdzenia doręczenie uznaje się za skuteczne z upływem 14 dni od daty umieszczenia korespondencji pod adresem określonym w § 4.

Art. 694⁴.

- § 1. Dokumenty, na których podstawie dokonuje się wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, składa się w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach.
- § 1¹. Ilekroć konieczne jest badanie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, do wniosku o dokonanie wpisu należy dołączyć dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem tego wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.
- § 2. Dokumenty, o których mowa w § 1, składane drogą elektroniczną, powinny być opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu.
- § 3. Wypisy aktów notarialnych, wyciągi, odpisy i poświadczenia dokumentów mogą być przesłane do sądu drogą elektroniczną, jeżeli notariusz opatrzył je bezpiecznym podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy ważnego kwalifikowanego certyfikatu.

Art. 694⁵.

- § 1. Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego następuje na podstawie postanowienia.

- § 2. Postanowienia co do istoty sprawy są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania, z wyjątkiem postanowień dotyczących wykreślenia podmiotu z Krajowego Rejestru Sądowego.
- § 3. Postanowieniom dotyczącym stosowania środków przymusu sąd rejestrowy może nadać rygor natychmiastowej wykonalności, jeżeli wymaga tego interes wierzyciela lub innych osób.

Art. 694⁶.

- § 1. Postanowienie co do istoty sprawy wydane zgodnie z wnioskiem nie wymaga uzasadnienia.
- § 2. Sąd rejestrowy z urzędu sporządza uzasadnienie postanowienia co do istoty sprawy, które zostało wydane z urzędu.

Art. 694⁷.

W razie uwzględnienia środka odwoławczego od orzeczenia wydanego w postępowaniu rejestrowym, dotyczącego wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, sąd drugiej instancji uchyla zaskarżone orzeczenie i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi rejestrowemu. Rozpoznając ponownie sprawę sąd rejestrowy uwzględnia wskazania sądu drugiej instancji oraz aktualny stan rejestru.

Art. 694⁸.

- § 1. Koszty postępowania rejestrowego ponosi podmiot podlegający obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.
- § 2. Koszty postępowania wszczętego przez osobę, która nie jest upoważniona do działania w imieniu podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, ponosi wnioskodawca, chyba że wniosek jego został uwzględniony w całości lub w istotnej części.
- § 3. Wpisy z urzędu dokonywane przez sąd na podstawie art. 12 ust. 2, art. 20 ust. 3, art. 41 pkt 4 i 5, art. 44 ust. 1 pkt 5, art. 46 ust. 2, art. 55 i art. 60 ust. 1 oraz wpisy dokonywane przez sąd na podstawie art. 41 pkt 1 i 2 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym są wolne od opłat sądowych.

Księga trzecia (uchylona)

Księga czwarta

Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt

Art. 716.

Odtworzeniu ulegają akta zaginione lub zniszczone w całości lub części. W sprawie prawomocnie zakończonej odtworzeniu podlega orzeczenie kończące postępowanie w sprawie oraz ta część akt, która jest niezbędna do ustalenia jego treści i do wznowienia postępowania.

Art. 717.

- § 1. Sąd wszczyna postępowanie z urzędu lub na wniosek.

- § 2. Sąd wszczyna postępowanie tylko na wniosek, jeżeli zaginięcie lub zniszczenie akt nastąpiło wskutek siły wyższej. Również w tym wypadku sąd może jednak wszcząć postępowanie z urzędu, jeżeli sprawa, której akta zaginęły lub uległy zniszczeniu, była lub mogła być wszczęta z urzędu.

Art. 718.

- § 1. Do zgłoszenia wniosku o odtworzenie akt uprawniona jest strona, uczestnik postępowania lub interwenient.
- § 2. Wniosek o odtworzenie akt sprawy będącej w toku zgłosić można w ciągu lat trzech od zaginięcia lub zniszczenia akt, a wniosek o odtworzenie akt sprawy prawomocnie zakończonej – w ciągu lat dziesięciu od tej chwili.
- § 3. Ograniczenia powyższe nie dotyczą wniosku o odtworzenie akt sprawy o prawa stanu.

Art. 719.

- § 1. Do odtworzenia akt sprawy będącej w toku właściwy jest sąd, w którym sprawa ostatnio się toczyła.
- § 2. Jeżeli właściwy byłby sąd drugiej instancji lub Sąd Najwyższy, sąd ten przekaze sprawę sądowi pierwszej instancji, chyba że chodzi o odtworzenie tylko akt sądu drugiej instancji lub akt Sądu Najwyższego.
- § 3. Postępowanie w razie zaginięcia lub zniszczenia akt w sprawie prawomocnie zakończonej przeprowadza sąd, w którym sprawa toczyła się w pierwszej instancji.

Art. 720.

Do odtworzenia akt sprawy zakończonej w państwowym biurze notarialnym właściwy jest sąd rejonowy, w którego okręgu znajdowało się to biuro.

Art. 721.

We wniosku o odtworzenie akt należy określić dokładnie sprawę, dołączyć wszelkie urzędowo poświadczone odpisy znajdujące się w posiadaniu zgłaszającego wniosek oraz wskazać znane mu miejsca, w których dokumenty lub ich odpisy się znajdują.

Art. 722.

- § 1. Przewodniczący wzywa osoby, organy administracji publicznej lub instytucje wskazane we wniosku oraz znane sądowi urzędowo do złożenia w określonym terminie poświadczonych urzędowo odpisów dokumentów będących w ich posiadaniu albo do oświadczenia, że ich nie posiadają.
- § 2. Jeżeli osoba wezwana nie posiada dokumentu lub odpisu, a przed wezwaniem była w jego posiadaniu, powinna wyjaśnić, gdzie dokument lub odpis się znajduje.

Art. 723.

- § 1. Sąd może skazać na grzywnę każdego, kto nie uczyni zadość wezwaniu dokumentu w myśl artykułu poprzedzającego.

§ 2. Jeżeli wezwana była osoba prawna lub inna organizacja, ukaraniu podlega jej kierownik lub pracownik, którego obowiązkiem było uczynić zadość wezwaniu.

Art. 724.

Jeżeli poświadczono urzędowo odpisy zostaną złożone, przewodniczący zarządza dołączenie ich do akt. Odpis zarządzenia doręcza się stronom.

Art. 725.

Jeżeli odtworzenia akt nie można przeprowadzić w trybie przewidzianym w artykułach poprzedzających, przewodniczący wzywa strony do złożenia dokładnych oświadczeń co do treści zaginionych lub zniszczonych pism oraz dowodów na zawarte w nich twierdzenia, nie wyłączając prywatnych odpisów oraz innych pism i notatek, które mogą być pomocne przy odtworzeniu akt.

Art. 726.

Niezależnie od oświadczeń i wniosków stron sąd przeprowadza z urzędu dochodzenia, nie pomijając żadnej okoliczności, która może mieć znaczenie dla ustalenia treści zaginionych lub zniszczonych akt. Sąd bierze zwłaszcza pod uwagę wpisy do repertoriów i innych ksiąg biurowych. Sąd może też przesłuchać w charakterze świadków sędziów, prokuratorów, protokolantów, pełnomocników stron i inne osoby, które uczestniczyły w postępowaniu lub które mogą wypowiedzieć się co do treści akt, jak również może zarządzić przesłuchanie stron.

Art. 727.

Po przeprowadzeniu postępowania w myśl dwóch artykułów poprzedzających sąd orzeka postanowieniem, w jaki sposób i w jakim zakresie zaginione akta mają być odtworzone lub że odtworzenie akt jest niemożliwe. Na postanowienie przysługuje zażalenie.

Art. 728.

Jeżeli akta nie mogą być odtworzone lub odtworzone zostały w części niewystarczającej do podjęcia dalszego postępowania, sprawa może być wszczęta ponownie. We wszystkich innych wypadkach sąd podejmuje postępowanie w takim stanie, w jakim okaże się to możliwe przy uwzględnieniu akt pozostałych i odtworzonych. Na postanowienie co do podjęcia dalszego postępowania przysługuje zażalenie.

Art. 729.

Bieg przedawnienia przerwany przez pierwotne wszczęcie sprawy rozpoczyna się na nowo od daty uprawomocnienia się postanowienia stwierdzającego niemożliwość odtworzenia akt lub odmawiającego podjęcia dalszego postępowania.

Część druga

Postępowanie zabezpieczające

Tytuł I

Przepisy ogólne

Art. 730.

- § 1. W każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny można żądać udzielenia zabezpieczenia.
- § 2. Sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku. Po uzyskaniu przez uprawnionego tytułu wykonawczego dopuszczalne jest udzielenie zabezpieczenia tylko wtedy, jeżeli ma ono na celu zabezpieczenie roszczenia o świadczenie, którego termin spełnienia jeszcze nie nastąpił.

Art. 730¹.

- § 1. Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.
- § 2. Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.
- § 3. Przy wyborze sposobu zabezpieczenia sąd uwzględni interesy stron lub uczestników postępowania w takiej mierze, aby uprawnionemu zapewnić należytą ochronę prawną, a obowiązanego nie obciążać ponad potrzebę.

Art. 731.

Zabezpieczenie nie może zmierzać do zaspokojenia roszczenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 732.

Zabezpieczenie udzielane jest na wniosek, a w wypadkach, w których postępowanie może być wszczęte z urzędu – także z urzędu.

Art. 733.

Udzielając zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania w sprawie, sąd wyznacza termin, w którym pismo wszczynające postępowanie powinno być wniesione pod rygorem upadku zabezpieczenia. Termin ten nie może przekraczać dwóch tygodni.

Art. 734.

Do udzielenia zabezpieczenia właściwy jest sąd, do którego właściwości należy rozpoznanie sprawy w pierwszej instancji. Jeżeli nie można ustalić takiego sądu, właściwy jest sąd, w którego okręgu ma być wykonane postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia, a z braku tej podstawy lub w przypadku, w którym postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia miałyby być wykonane w okręgach różnych sądów –

sąd rejonowy dla m. st. Warszawy. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia zgłoszony w toku postępowania rozpoznaje sąd tej instancji, w której toczy się postępowanie, z wyjątkiem przypadku, gdy sądem tym jest Sąd Najwyższy. Wtedy o zabezpieczeniu orzeka sąd pierwszej instancji.

Art. 735.

- § 1. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 2. W sprawie, którą rozpoznaje sąd w składzie trzyosobowym, w przypadku niecierpiącym zwłoki postanowienie w przedmiocie udzielenia zabezpieczenia może być wydane przez sąd w składzie jednego sędziego.

Art. 736.

- § 1. Wniosek o udzielenie zabezpieczenia powinien odpowiadać wymaganiom przepisanych dla pisma procesowego, a nadto zawierać:
  - 1) wskazanie sposobu zabezpieczenia, a w sprawach o roszczenie pieniężne także wskazanie sumy zabezpieczenia;
  - 2) uprawdopodobnienie okoliczności uzasadniających wniosek.
- § 2. Jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia złożono przed wszczęciem postępowania, należy nadto zwięźle przedstawić przedmiot sprawy.
- § 3. Wskazana w § 1 suma zabezpieczenia nie może być wyższa od dochodzonego roszczenia liczonego wraz z odsetkami do dnia wydania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia oraz z kosztami wykonania zabezpieczenia. Suma ta może obejmować także przewidywane koszty postępowania.
- § 4. Jeżeli w ramach zabezpieczenia obowiązany składa sumę zabezpieczenia, sumę tę umieszcza się na rachunku depozytowym sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Przepis art. 752 stosuje się odpowiednio.

Art. 737.

Wniosek o udzielenie zabezpieczenia podlega rozpoznaniu bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie tygodnia od dnia jego wpływu do sądu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Jeżeli ustawa przewiduje rozpoznanie wniosku na rozprawie, należy ją wyznaczyć tak, aby rozprawa mogła odbyć się w terminie miesięcznym od dnia wpływu wniosku.

Art. 738.

Sąd rozpoznaje wniosek o udzielenie zabezpieczenia w jego granicach, biorąc za podstawę orzeczenia materiał zebrany w sprawie. W razie stwierdzenia, że wniosek nie odpowiada wymogom formalnym przewidzianym w art. 736, przewodniczący zwraca wniosek bez wzywania wnioskodawcy do jego uzupełnienia.

Art. 739.

- § 1. Wykonanie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia sąd może uzależnić od złożenia przez uprawnionego kaucji na zabezpieczenie roszczeń obowiązanego powstałych w wyniku wykonania postanowienia o zabezpieczeniu. Z kaucji tej będzie przysługiwało obowiązanemu pierwszeństwo zaspokojenia przed innymi należnościami zaraz po kosztach egzekucyjnych.

- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy uprawnionym jest Skarb Państwa oraz w wypadku zabezpieczenia roszczeń alimentacyjnych, o rentę, a także należności pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, w części nieprzekraczającej pełnego jednomiesięcznego wynagrodzenia pracownika.

Art. 740.

- § 1. Postanowienie, w przedmiocie zabezpieczenia, wydane na posiedzeniu niejawnym, a podlegające wykonaniu przez organ egzekucyjny, sąd doręcza tylko uprawnionemu, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Doręczenia obowiązany dokonuje organ egzekucyjny równocześnie z przystąpieniem do wykonania postanowienia.
- § 2. W wypadkach objętych § 1 obowiązany nie doręcza się również zażalenia uprawnionego, ani postanowienia sądu drugiej instancji rozstrzygającego o tym zażaleniu.
- § 3. Jeżeli ustanowiono jako zabezpieczenie zarząd nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązany albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązany, doręczenia obowiązany postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia dokonuje zarządca ustanowiony przez sąd. Jeżeli obowiązany odmawia przyjęcia postanowienia albo gdy zarządca jest wprowadzony w zarząd przez komornika, doręczenia postanowienia o zabezpieczeniu dokonuje komornik.

Art. 741.

Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia przysługuje zażalenie.

Art. 742.

- § 1. Obowiązany może w każdym czasie żądać uchylecia lub zmiany prawomocnego postanowienia, którym udzielono zabezpieczenia, gdy odpadnie lub zmieni się przyczyna zabezpieczenia. Jeżeli obowiązany złoży na rachunek depozytowy sądu sumę zabezpieczenia żadaną przez uprawnionego we wniosku o udzielenie zabezpieczenia, zabezpieczenie upada. Przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Postanowienie w przedmiocie uchylecia lub ograniczenia zabezpieczenia może zapaść tylko po przeprowadzeniu rozprawy.
- § 3. Wniesienie zażalenia na postanowienie uchylające lub zmieniające postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wstrzymuje wykonanie postanowienia.
- § 4. Przepisów § 2 i § 3 nie stosuje się, gdy uchylecie postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia nastąpiło na skutek złożenia przez obowiązany na rachunek depozytowy sądu sumy wystarczającej do zabezpieczenia.
- § 5. Do sumy złożonej przez obowiązany na rachunek depozytowy sądu przepis art. 752 stosuje się odpowiednio.

Art. 743.

- § 1. Jeżeli postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia podlega wykonaniu w drodze egzekucji, do wykonania tego postanowienia stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu egzekucyjnym, z tym jednak, że sąd nadaje postanowieniu o udzieleniu zabezpieczenia klauzulę wykonalności z urzędu. W razie zbiegu zabezpieczenia udzielonego przez sąd i organ administracyjny przepisy art. 773

i art. 774 nie mają zastosowania, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

- § 2. Jeżeli z uwagi na swą treść postanowienie podlega wykonaniu w inny sposób, stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące tego sposobu. Podstawą przeprowadzenia postępowania jest wtedy postanowienie zaopatrzone z urzędu przez przewodniczącego we wzmiankę o wykonalności.

Art. 743¹.

- § 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do podjęcia czynności związanych z wykonaniem zabezpieczenia na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego.
- § 2. W terminie tygodnia od dnia dokonania pierwszej czynności związanej z wykonaniem zabezpieczenia małżonek obowiązany może sprzeciwić się wykonaniu postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, o czym organ wykonujący zabezpieczenie niezwłocznie zawiadamia uprawnionego.
- § 3. Sprzeciw małżonka obowiązany, o którym mowa w § 2, nie wstrzymuje wykonania zabezpieczenia. Jeżeli jednak zabezpieczenie prowadzi do zaspokojenia uprawnionego, wstrzymuje się wypłatę pieniędzy uzyskanych w postępowaniu zabezpieczającym.
- § 4. W razie sprzeciwu, o którym mowa w § 2, uprawniony może w terminie dwóch tygodni od dnia zawiadomienia go, pod rygorem upadku zabezpieczenia w zakresie wykonania na mieniu wchodzącym w skład majątku wspólnego, wystąpić do sądu o nadanie temu postanowieniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonkowi obowiązany. Przepisy art. 787 stosuje się odpowiednio. Upadek, o którym mowa w zdaniu pierwszym, następuje również w razie oddalenia wniosku o nadanie klauzuli wykonalności.

Art. 744.

- § 1. W razie prawomocnego zwrotu albo odrzucenia pozwu lub wniosku, oddalenia powództwa lub wniosku albo umorzenia postępowania, zabezpieczenie upada.
- § 2. Zabezpieczenie upada również, gdy zostało udzielone przed wszczęciem postępowania, jeżeli uprawniony nie wystąpił we wszczętym postępowaniu w sprawie o całość roszczenia lub też wystąpił o roszczenia inne niż to, które zostało zabezpieczone.
- § 3. W sprawach wymienionych w § 1 i § 2 przepis art. 754¹ § 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 745.

- § 1. O kosztach postępowania zabezpieczającego sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, a o kosztach postępowania zabezpieczającego później powstałych rozstrzyga na wniosek strony sąd, który udzielił zabezpieczenia.
- § 2. Jeżeli postanowienie, w którym udzielono zabezpieczenia, zostało wydane przed wszczęciem postępowania w sprawie, a uprawniony nie zachował wyznaczonego mu terminu do jej wszczęcia, obowiązany może w terminie dwóch tygodni od upływu tego terminu złożyć wniosek o przyznanie mu kosztów. W tym terminie wniosek taki może zgłosić uprawniony, jeżeli nie wytoczył sprawy dlatego, że obowiązany zaspokoił jego roszczenie.

Art. 746.

- § 1. Jeżeli uprawniony nie wniósł pisma wszczynającego postępowanie w wyznaczonym terminie albo cofnął pozew lub wniosek, jak również gdy pozew zwrócono lub odrzucono albo powództwo bądź wniosek oddalono lub postępowanie umorzono, a także w przypadkach wskazanych w art. 744 § 2, obowiązanemu przysługuje przeciwko uprawnionemu roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej wykonaniem zabezpieczenia. Roszczenie wygasa, jeżeli nie będzie dochodzone w ciągu roku od dnia powstania szkody.
- § 2. Uprawnieni, którzy łącznie uzyskali zabezpieczenie, ponoszą solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę.
- § 3. Jeżeli w terminie miesiąca od dnia powstania roszczenia, o którym mowa w § 1, obowiązanemu nie wytoczył powództwa, sąd zwraca uprawnionemu, na jego wniosek, kaucję złożoną na zabezpieczenie tego roszczenia.

Tytuł II**Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych****Art. 747.**

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych następuje przez:

- 1) zajęcie ruchomości, wynagrodzenia za pracę, wierzytelności z rachunku bankowego albo innej wierzytelności lub innego prawa majątkowego;
- 2) obciążenie nieruchomości obowiązanego hipoteką przymusową;
- 3) ustanowienie zakazu zbywania lub obciążania nieruchomości, która nie ma urzędzonej księgi wieczystej lub której księga wieczysta zaginęła lub uległa zniszczeniu;
- 4) obciążenie statku albo statku w budowie hipoteką morską;
- 5) ustanowienie zakazu zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu;
- 6) ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązanego albo zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo częścią gospodarstwa rolnego obowiązanego.

Art. 748.

Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia wydane na posiedzeniu niejawnym, w wypadkach, o których mowa w art. 747 pkt 2–6, doręcza się również obowiązanemu.

Art. 749.

Zabezpieczenie roszczeń pieniężnych przeciwko Skarbowi Państwa jest niedopuszczalne.

Art. 750.

Zabezpieczenie nie może obejmować rzeczy, wierzytelności i praw, z których egzekucja jest wyłączona.

Art. 751.

- § 1. Rzeczy ulegające szybkiemu zepsuciu mogą stanowić przedmiot zabezpieczenia, gdy obowiązanym nie ma innego mienia, które mogłoby zabezpieczyć roszczenia uprawnionego, istnieje zaś możliwość sprzedaży tych rzeczy niezwłocznie.
- § 2. Sprzedaż rzeczy wymienionych w § 1 powinna nastąpić niezwłocznie, według przepisów o sprzedaży w trybie egzekucji z ruchomości.
- § 3. Na wniosek obowiązanego sąd rejonowy może po wysłuchaniu uprawnionego polecić komornikowi sprzedaż każdej zajętej ruchomości, wierzytelności lub prawa.
- § 4. Cenę uzyskaną ze sprzedaży składa się na rachunek depozytowy sądu na zabezpieczenie roszczeń uprawnionego.

Art. 752.

- § 1. Zajęte ruchomości nie mogą być oddane pod dozór uprawnionemu. Zajęte pieniądze składa się na rachunek depozytowy sądu, a zajęte papiery wartościowe sąd składa w banku.
- § 2. Sumę złożoną na rachunek depozytowy sąd umieszcza na wydzielonym, oprocentowanym rachunku bankowym w wysokości oprocentowania udzielonego przez bank dla wkładów wypłacanych na każde żądanie. Jeżeli z okoliczności sprawy wynika, że zabezpieczenie może trwać dłużej niż trzy miesiące, na wniosek obowiązanego, należy umieścić złożone do depozytu sumy w banku wskazanym przez obowiązanego na rachunku bankowym oprocentowanym jak dla lokat terminowych.
- § 3. W sprawach, w których zabezpieczenie może być udzielone z urzędu, orzeczenia, o których mowa w § 2, sąd wydaje z urzędu.

Art. 752¹.

W razie udzielenia zabezpieczenia przez zajęcie praw z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku w rozumieniu przepisów o obrocie instrumentami finansowymi, obowiązanym w terminie trzech miesięcy od dnia zajęcia może zlecić ich sprzedaż. Sumę uzyskaną ze sprzedaży umieszcza się na rachunku depozytowym sądu. Obowiązanym może także zlecić, by znajdujące się na rachunku sumy pieniężne zostały wpłacone na rachunek depozytowy sądu. Przepis art. 752 stosuje się odpowiednio.

Art. 752².

- § 1. W razie zajęcia na zabezpieczenie rachunku bankowego przedsiębiorcy lub właściciela gospodarstwa rolnego sąd na wniosek obowiązanego złożony w terminie tygodniowym od dnia doręczenia mu postanowienia o zabezpieczeniu określa, jakie kwoty można pobierać na bieżące wypłaty wynagrodzeń za pracę wraz z podatkiem od wynagrodzenia i innymi ustawowymi ciężarami, a także na bieżące koszty prowadzonej działalności gospodarczej.
- § 2. Udzielając zabezpieczenia, sąd może określić korzystanie z zajętego rachunku bankowego w inny sposób.

- § 3. Zajęcie rachunku bankowego nie pozbawia obowiązane go prawa do polecenia przekazania zajętych kwot na rachunek depozytowy sądu w celu wpłacenia sumy zabezpieczenia. Przepis art. 752 stosuje się odpowiednio.
- § 4. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio, gdy w ramach zabezpieczenia zajęto inne wierzytelności i prawa majątkowe.

Art. 752³.

- § 1. Postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia ustanawiające zakaz zbywania spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stanowi podstawę wpisu w księdze wieczystej ostrzeżenia o zakazie zbywania tych praw. Wpisu dokonuje się na wniosek uprawnionego. Postanowienie to doręcza się także spółdzielni mieszkaniowej.
- § 2. Spółdzielnia mieszkaniowa ponosi odpowiedzialność za szkodę spowodowaną czynnościami umożliwiającymi zbycie prawa, o którym mowa w § 1.

Art. 752⁴.

- § 1. Zarząd przymusowy ustanowiony nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym obowiązane go lub nad zakładem wchodzącym w skład przedsiębiorstwa lub jego częścią albo nad częścią gospodarstwa rolnego wykonuje się według przepisów o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, z zastrzeżeniem, że zarządcę ustanawia sąd wydający postanowienie o udzieleniu zabezpieczenia oraz że postanowienie o ustanowieniu zarządcy jest jednocześnie podstawą do wprowadzenia zarządcy w zarząd, w razie gdyby istniały przeszkody uniemożliwiające zarządcy objęcie zarządu. Zarządcą nie może być obowiązany.
- § 2. W toku sprawowania zarządu sąd może, za zgodą uprawnionego i obowiązane go, zezwolić na wykonywanie zarządu w inny sposób.
- § 3. Za zgodą obowiązane go sąd postanowi, że dochód uzyskiwany z zarządu przeznaczony będzie na zaspokojenie uprawnionego. Zgoda taka nie jest potrzebna w sprawach wymienionych w art. 753, art. 753¹ i art. 754. Wydając postanowienie o przekazywaniu dochodu na zaspokojenie uprawnionego, sąd określi wysokość kwoty, do której wierzyciel winien być zaspokojony, jeżeli kwota ta nie została określona w postanowieniu o zabezpieczeniu.
- § 4. W razie wyrażenia zgody na zaspokojenie uprawnionego z dochodu uzyskanego przez zarząd, przepisy art. 753² stosuje się odpowiednio.
- § 5. W sprawach, o których mowa w § 2–4, orzeka sąd wydający postanowienie o zabezpieczeniu.

Art. 752⁵.

Czynności prawne obowiązane go dotyczące majątku objętego zarządem przymusowym podjęte po ustanowieniu zarządu są nieważne. Dla określenia czasu powstania skutków ustanowienia zarządu przepisy art. 910 stosuje się odpowiednio.

Art. 752⁶.

- § 1. W razie skierowania egzekucji do składników mienia objętego zarządem przymusowym dalsze postępowanie prowadzone będzie według przepisów o egzekucji przez zarząd przymusowy. Przepisy art. 1064⁴ i art. 1064¹⁰ stosuje się odpowiednio.

- § 2. Jeżeli do przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego objętego zarządem ustanowionym w postępowaniu zabezpieczającym skierowano egzekucję przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, przepis art. 1064¹⁴ stosuje się odpowiednio.

Art. 753.

- § 1. W sprawach o alimenty zabezpieczenie może polegać na zobowiązaniu obowiązującego do zapłaty uprawnionemu jednorazowo albo okresowo określonej sumy pieniężnej. W sprawach tych podstawą zabezpieczenia jest jedynie uprawdopodobnienie istnienia roszczenia.
- § 2. W wypadkach wymienionych w § 1, sąd z urzędu doręcza stronom odpis postanowienia o zabezpieczeniu.

Art. 753¹.

- § 1. Przepis art. 753 stosuje się odpowiednio do zabezpieczenia roszczeń o:

- 1) rentę, sumę potrzebną na koszty leczenia, z tytułu odpowiedzialności za uszkodzenie ciała lub utratę życia żywiciela albo rozstrój zdrowia oraz o zmianę uprawnień objętych treścią dożywocia na dożywotnią rentę;
- 2) wynagrodzenie za pracę;
- 3) należności z tytułu rękojmi lub gwarancji jakości albo kary umownej, jak również należności z tytułu niezgodności towaru konsumpcyjnego z umową sprzedaży konsumenckiej, przeciwko przedsiębiorcy do wysokości dwudziestu tysięcy złotych;
- 4) należności z tytułu najmu lub dzierżawy, a także należności z tytułu opłat obciążających najemcę lub dzierżawcę oraz opłat z tytułu korzystania z lokalu mieszkalnego lub użytkowego – do wysokości, o której mowa w pkt 3;
- 5) naprawienie szkody wynikającej z naruszenia przepisów o ochronie środowiska;
- 6) należności wynikające z naruszenia autorskich praw majątkowych, praw pokrewnych i praw do baz danych oraz należności wynikające z naruszenia autorskich praw osobistych;
- 7) należności wynikające z naruszenia patentu lub dodatkowego prawa ochronnego na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, prawa ochronnego na znak towarowy, prawa z rejestracji oznaczenia geograficznego, prawa z rejestracji topografii układu scalonego, wyłącznego prawa do odmiany rośliny;
- 8) wynagrodzenie przysługujące twórcy projektu wynalazczego.

- § 2. W sprawach wymienionych w § 1 sąd udziela zabezpieczenia po przeprowadzeniu rozprawy. Oddalenie wniosku o udzielenie zabezpieczenia może nastąpić na posiedzeniu niejawnym. Przepisu art. 749 nie stosuje się.

Art. 753².

W sprawach, o których mowa w art. 753 i art. 753¹, jeżeli osoba obowiązująca do świadczeń uzna roszczenie, wyrok zasądający świadczenie w zakresie niezaspokojonym może być wydany na posiedzeniu niejawnym.

Art. 754.

Sąd może jeszcze przed urodzeniem się dziecka zabezpieczyć przyszłe roszczenia alimentacyjne związane z ustaleniem ojcostwa, o których mowa w art. 141 i art. 142 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przez zobowiązanie obowiązanej do wyłożenia odpowiedniej sumy na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz na utrzymanie dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu. W sprawach tych termin do wytoczenia powództwa wynosi trzy miesiące od dnia urodzenia się dziecka. Postanowienie sąd wydaje po przeprowadzeniu rozprawy. Przepisy art. 733 i art. 753² stosuje się odpowiednio.

Art. 754¹.

- § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo jeżeli sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu.
- § 2. W sprawach, w których udzielono zabezpieczenia przy zastosowaniu art. 747 pkt 1 lub pkt 6, zabezpieczenie upada, jeżeli uprawniony w terminie dwóch tygodni od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie nie wniósł o dokonanie dalszych czynności egzekucyjnych.
- § 3. Na wniosek obowiązanej sąd wyda postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia.

Tytuł III**Inne wypadki zabezpieczenia****Art. 755.**

- § 1. Jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych do zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W szczególności sąd może:
  - 1) unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania;
  - 2) ustanowić zakaz zbywania przedmiotów lub praw objętych postępowaniem;
  - 3) zawiesić egzekucję lub postępowanie wykonawcze;
  - 4) uregulować sposób roztoczenia pieczy nad małoletnimi dziećmi;
  - 5) nakazać wpisanie stosownego ostrzeżenia w księdze wieczystej lub we właściwym rejestrze.
- § 2. *W sprawach przeciwko środkom społecznego przekazu o ochronę dóbr osobistych, sąd odmówi udzielenia zabezpieczenia polegającego na zakazie publikacji, jeżeli zabezpieczeniu sprzeciwia się ważny interes publiczny.*
- § 3. Sąd doręcza obowiązanej postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, w którym zobowiązuje go do wykonania lub zaniechania czynności albo do nieprzeszkadzania czynnościom uprawnionego. Nie dotyczy to czynności polegających na świadczeniu rzeczy będących we władaniu obowiązanej.

§ 2 w art. 755 traci moc z dn. 20.02.2012 r. na podstawie wyroku TK z dn. 9.11.2010 r., sygn. akt K 13/07 (Dz. U. Nr 217, poz. 1435)

Art. 756.

W sprawach o rozwód, o separację oraz o unieważnienie małżeństwa, sąd może również orzec o wydaniu małżonkowi, opuszczającemu mieszkanie zajmowane wspólnie przez małżonków, potrzebnych mu przedmiotów.

Art. 757.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej albo sąd inaczej nie postanowi, zabezpieczenie udzielone według przepisów niniejszego tytułu upada po upływie miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia uwzględniającego roszczenie, które podlegało zabezpieczeniu. Na wniosek obowiązany sąd wydaje postanowienie stwierdzające upadek zabezpieczenia.

Część trzecia
Postępowanie egzekucyjne**Tytuł I**
Przepisy ogólne**Dział I**
Organy egzekucyjne, ich właściwość i postępowanie w ogólności**Art. 758.**

Sprawy egzekucyjne należą do właściwości sądów rejonowych i działających przy tych sądach komorników.

Art. 759.

- § 1. Czynności egzekucyjne są wykonywane przez komorników z wyjątkiem czynności zastrzeżonych dla sądów.
- § 2. Sąd może z urzędu wydawać komornikowi zarządzenia zmierzające do zapewnienia należytego wykonania egzekucji oraz usuwać spostrzeżone uchybienia.

Art. 759¹.

Przepisy niniejszego Kodeksu dotyczące właściwości miejscowej komorników nie uchybiają prawu wyboru komornika określonego w odrębnych przepisach.

Art. 760.

- § 1. Wnioski i oświadczenia w postępowaniu egzekucyjnym składa się na piśmie, bądź ustnie do protokołu.
- § 2. W wypadku gdy według przepisów kodeksu niniejszego zachodzi potrzeba wysłuchania strony, wysłuchanie odbywa się, stosownie do okoliczności, bądź przez spisanie protokołu w obecności lub nieobecności drugiej osoby, bądź przez oświadczenie strony na piśmie.

Art. 760¹.

Na żądanie wierzyciela, którego roszczenie stwierdzone jest tytułem wykonawczym lub tytułem egzekucyjnym, organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję lub który jest właściwy do jej prowadzenia według przepisów kodeksu, udzieli mu informacji, czy przeciwko dłużnikowi prowadzone jest przez ten organ egzekucyjny postępowanie egzekucyjne, a jeżeli tak, powiadomi go o stosowanych sposobach egzekucji oraz o wysokości egzekwowanych roszczeń, a także o aktualnym stanie sprawy.

Art. 761.

- § 1. Organ egzekucyjny może żądać od uczestników postępowania złożenia wyjaśnień oraz zasięgać od organów administracji publicznej, organów wykonujących zadania z zakresu administracji publicznej, organów podatkowych, organów rentowych, banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, przedsiębiorstw maklerskich, organów spółdzielni mieszkaniowych, zarządów wspólnot mieszkaniowych oraz innych podmiotów zarządzających mieszkaniami i lokalami użytkowymi, jak również innych instytucji i osób nieuczestniczących w postępowaniu informacji niezbędnych do prowadzenia egzekucji.
- § 2. Od wykonania takiego żądania można uchylić się w takim zakresie, w jakim według przepisów części pierwszej kodeksu można odmówić przedstawienia dokumentu lub złożenia zeznań w charakterze świadka albo odpowiedzi na zadane pytanie.
- § 3. Dłużnik, który został zawiadomiony o wszczęciu egzekucji obowiązany jest do powiadomienia w terminie 7 dni organu egzekucyjnego o każdej zmianie miejsca swego pobytu, trwającej dłużej niż jeden miesiąc. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania poucza się dłużnika przy zawiadomieniu go o wszczęciu egzekucji.

Art. 762.

- § 1. Za nieuzasadnioną odmowę udzielenia komornikowi wyjaśnień lub informacji przewidzianych w artykule poprzedzającym albo za udzielanie informacji lub wyjaśnień świadomie fałszywych osoba odpowiedzialna może być na wniosek wierzyciela lub z urzędu ukarana przez komornika grzywną do pięciuset złotych. Grzywną taką może być także ukarany dłużnik, który zaniedba obowiązek powiadomienia o zmianie miejsca swego pobytu.
- § 2. Jeżeli żądanie udzielenia wyjaśnień lub informacji skierowane było do osoby prawnej lub innej organizacji, ukaraniu grzywną podlega jej pracownik odpowiedzialny za udzielenie wyjaśnień lub informacji, a gdy ustalenie takiego pracownika było utrudnione, ukaraniu podlega jej kierownik. Przed wydaniem postanowienia komornik wysłucha kierownika.
- § 3. Wypis postanowienia o ukaraniu grzywną doręcza komornik osobie ukaranej, stronom oraz prokuratorowi.
- § 4. Prawomocne postanowienie komornika o ukaraniu grzywną podlega wykonaniu w drodze egzekucji sądowej bez zaopatrywania go klauzulą wykonalności.
- § 5. Ukaranie przez komornika grzywną nie zwalnia osób ukaranych od odpowiedzialności karnej za niedopełnienie lub przekroczenie obowiązków służbowych.

Art. 762¹.

W razie uchybienia przez żołnierza w czynnej służbie wojskowej obowiązkom, o których mowa w art. 762 § 1 i § 2, komornik, zamiast ukarać żołnierza grzywną, występuje do dowódcy jednostki wojskowej, w której żołnierz ten pełni służbę, z wnioskiem o pociągnięcie go do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Art. 763.

Komornik zawiadamia stronę o każdej dokonanej czynności, o której terminie nie była zawiadomiona i przy której nie była obecna, i na jej żądanie udziela wyjaśnień o stanie sprawy.

Art. 764.

Komornik może upomnieć, a po bezskutecznym upomnieniu wydalić osobę, która zachowuje się niewłaściwie lub przeszkadza jego czynnościom. W wypadku niezastosowania się do tego drugiego wezwania, komornik może ukarać taką osobę grzywną w wysokości do dwustu złotych.

Art. 765.

- § 1. W razie oporu komornik może wezwać pomocy organów Policji. Jeżeli opór stawia osoba wojskowa, należy wezwać pomocy właściwego organu wojskowego, chyba że zwłoka grozi udaremieniem egzekucji, a na miejscu nie ma organu wojskowego.
- § 2. Sposób udzielania pomocy komornikowi przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, przypadki, w których należy udzielić komornikowi pomocy, sposób postępowania, tryb występowania o udzielenie pomocy, sposób jej realizacji, a także sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów, określa, w drodze rozporządzenia:
- 1) minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku udzielania pomocy przez Policję lub Straż Graniczną,
  - 2) Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku udzielania pomocy przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe,
  - 3) Prezes Rady Ministrów w przypadku udzielania pomocy przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Agencję Wywiadu.
- § 3. W rozporządzeniu, o którym mowa w § 2 należy uwzględnić gwarancję bezpieczeństwa komornika i uczestników postępowania, poszanowania godności osób biorących udział w czynnościach egzekucyjnych, odpowiednie terminy wyznaczania czynności i występowania o udzielenie pomocy, objęcie dokumentacją przebiegu czynności i udziału w nich funkcjonariuszy udzielających pomocy oraz wskazanie organów, na których rachunek przekazywane są należności zaliczane do kosztów egzekucji.

Art. 766.

Sąd rozpoznaje sprawy egzekucyjne na posiedzeniu niejawnym, chyba że zachodzi potrzeba wyznaczenia rozprawy albo wysłuchania na posiedzeniu stron lub innych osób. W sprawach tych sąd wydaje orzeczenia w formie postanowień.

Art. 767.

- § 1. Na czynności komornika przysługuje skarga do sądu rejonowego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Dotyczy to także zaniechania przez komornika dokonania czynności. Do rozpoznania skargi na czynności komornika właściwy jest sąd, przy którym działa komornik. Jeżeli do prowadzenia egzekucji został wybrany komornik poza właściwością ogólną, skargę rozpoznaje sąd, który byłby właściwy według ogólnych zasad.
- § 2. Skargę może złożyć strona lub inna osoba, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone.
- § 3. Skarga na czynność komornika powinna czynić zadość wymaganiom pisma procesowego oraz określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano, jak również wniosek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności wraz z uzasadnieniem.
- § 4. Skargę wnosi się do sądu w terminie tygodniowym od dnia czynności, gdy strona lub osoba, której prawo zostało przez czynność komornika naruszone bądź zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona, w innych wypadkach – od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności strony lub osoby, której prawo zostało przez czynności komornika naruszone bądź zagrożone, a w braku zawiadomienia – od dnia, w którym czynność powinna być dokonana. Odpis skargi sąd przesyła komornikowi, który w terminie trzech dni na piśmie sporządza uzasadnienie dokonania zaskarżonej czynności lub przyczyn jej zaniechania oraz przekazuje je wraz z aktami sprawy do sądu, do którego skargę wniesiono, chyba że skargę w całości uwzględnia, o czym zawiadamia sąd i skarżącego oraz zainteresowanych, których uwzględnienie skargi dotyczy.

Art. 767¹. (uchylony).**Art. 767².**

- § 1. Sąd rozpoznaje skargę w terminie tygodniowym od dnia jej wpływu do sądu, a gdy skarga zawiera braki formalne, które podlegają uzupełnieniu, w terminie tygodniowym od jej uzupełnienia.
- § 2. Wniesienie skargi nie wstrzymuje postępowania egzekucyjnego ani wykonania zaskarżonej czynności, chyba że sąd zawiesi postępowanie lub wstrzyma dokonanie czynności.

Art. 767³.

Jeżeli skargę wniesiono po terminie albo nie uzupełniono w terminie jej braków, sąd odrzuca skargę, chyba że uzna, iż zachodzi podstawa do podjęcia czynności na podstawie art. 759 § 2. Na postanowienie sądu o odrzuceniu skargi służy zażalenie.

Art. 767⁴.

- § 1. Zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie.
- § 2. Na postanowienie sądu drugiej instancji wydane po rozpoznaniu zażalenia skarga kasacyjna nie przysługuje.
- § 3. W sprawach egzekucyjnych skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługuje.

Art. 768.

Skargę na postanowienie komornika o ukaraniu grzywną rozstrzyga sąd po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wezwie strony oraz osobę ukaraną. Sąd o rozprawie zawiadamia prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

[Art. 769.

- § 1. *Komornik obowiązany jest do naprawienia szkód, wyrządzonych umyślnie lub przez niedbalstwo, jeżeli poszkodowany nie mógł w toku postępowania zapobiec szkodzie za pomocą środków przewidzianych w kodeksie niniejszym.*
- § 2. *Skarb Państwa jest odpowiedzialny za szkodę solidarnie z komornikiem.*
- § 3. *Roszczenie o naprawienie szkody przedawnia się z upływem lat dwóch od dnia, kiedy poszkodowany dowiedział się o czynności lub zaniedbaniu komornika, z których szkoda wynika.]*

Art. 769 niezgodny z Konstytucją – wyrok TK Dz. U. 2004 r. Nr 11, poz. 101.

Art. 770.

Dłużnik powinien zwrócić wierzycielowi koszty niezbędne do celowego przeprowadzenia egzekucji. Koszty ściąga się wraz z egzekwowanym roszczeniem. Koszt egzekucji ustala postanowieniem komornik, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz komornikowi.

Art. 770¹.

Prawomocne postanowienie komornika w przedmiocie kosztów podlega wykonaniu po uprawomocnieniu się bez potrzeby zaopatrywania go w klauzulę wykonalności.

Art. 771.

Zwolnienie od kosztów sądowych, przyznane stronie przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym lub z którego strona korzysta z mocy ustawy, rozciąga się także na postępowanie egzekucyjne.

Art. 772.(uchylony).**Art. 773.**

- § 1. W przypadku zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowej co do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, administracyjny organ egzekucyjny i komornik wstrzymują czynności egzekucyjne na wniosek wierzyciela, dłużnika lub z urzędu i przekazują akta egzekucji administracyjnej i egzekucji sądowej sądo-

wi rejonowemu, w którego okręgu wszczęto egzekucję, w celu rozstrzygnięcia, który organ egzekucyjny – sądowy czy administracyjny – ma dalej prowadzić łączne egzekucje w trybie właściwym dla danego organu. Sąd wydaje postanowienie w terminie 14 dni, biorąc pod uwagę stan każdego z postępowań egzekucyjnych, a jeżeli są one w równym stopniu zaawansowane, wysokość egzekwowanych należności i kolejność ich zaspokojenia, z zastrzeżeniem § 2 i 2¹. Równocześnie sąd postanawia, jakie już dokonane czynności egzekucyjne pozostają w mocy.

- § 2. Jeżeli egzekucje są prowadzone w celu zrealizowania zastawu rejestrowego lub skarbowego, łączne prowadzenie egzekucji przejmuje organ egzekwujący należność korzystającą z pierwszeństwa zaspokojenia, z zastrzeżeniem § 2¹.
- § 2¹. Jeżeli egzekucja sądowa jest prowadzona na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, łączne prowadzenie egzekucji przejmuje komornik.
- § 3. W przypadku wystąpienia dalszych zbiegów egzekucji do tej samej rzeczy lub prawa majątkowego, łączne prowadzenie egzekucji przejmuje organ egzekucyjny wyznaczony przy pierwszym zbiegu egzekucji.
- § 4. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz administracyjnemu organowi egzekucyjnemu.

Art. 773¹.

- § 1. W wypadku zbiegu egzekucji do tych samych rzeczy, wierzytelności lub praw, dalszą egzekucję prowadzi komornik właściwy według przepisów niniejszego kodeksu.
- § 2. Jeżeli żaden z komorników nie jest właściwy według przepisów niniejszego kodeksu lub właściwych jest kilku komorników, komornik, który później wszczął egzekucję, niezwłocznie przekazuje sprawę komornikowi, który pierwszy wszczął egzekucję, o czym zawiadamia wierzyciela.
- § 3. Przekazując sprawę komornik obowiązany jest rozliczyć koszty egzekucji.
- § 4. Komornik, który stwierdzi swą niewłaściwość, w postanowieniu o przekazaniu sprawy zgodnie z właściwością wskazuje komornika rewiru, do którego sprawa zostaje przekazana. Jeżeli w rewirze, do którego sprawa zostaje przekazana, działa więcej niż jeden komornik, doręczając odpis postanowienia stwierdzającego niewłaściwość, komornik jednocześnie wzywa wierzyciela, aby w terminie 7 dni od doręczenia wezwania wskazał komornika, któremu sprawa ma zostać przekazana. Jeżeli wierzyciel w powyższym terminie nie dokona wyboru lub wskaże komornika, który nie jest właściwy, komornik przekazuje sprawę według własnego wyboru. Na wybór komornika z właściwego rewiru dłużnikowi skarga nie przysługuje.

Art. 774.

Organ, który przejął dalsze łączne prowadzenie egzekucji administracyjnej i sądowej, postanowi, w trybie dla niego właściwym, również o kosztach czynności egzekucyjnych dokonanych przez drugi organ egzekucyjny przed postanowieniem sądu, chociażby te czynności nie zostały utrzymane w mocy.

Art. 775.

Przepisów art. 773 i art. 774 nie stosuje się w razie zbiegu egzekucji administracyjnej i sądowego zabezpieczenia, jak również zbiegu zabezpieczenia administracyjnego z egzekucją sądową, z wyjątkiem wypadków przewidzianych w art. 751.

Art. 775¹.

Komornik, który przyjął wniosek o wszczęcie egzekucji, do prowadzenia której nie jest właściwy według przepisów niniejszego kodeksu, nie może odmówić przyjęcia innych wniosków o wszczęcie egzekucji przeciwko temu samemu dłużnikowi, jeżeli następni wierzyciele wnoszą o przeprowadzenie egzekucji według tych samych sposobów co wcześniejsi wierzyciele.

Dział II**Tytuły egzekucyjne i klauzula wykonalności****Art. 776.**

Podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Tytułem wykonawczym jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności.

Art. 776¹.

- § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim jest podstawą do prowadzenia egzekucji nie tylko z majątku osobistego dłużnika, lecz także z pobranego przez niego wynagrodzenia za pracę lub dochodów uzyskanych z prowadzenia przez niego innej działalności zarobkowej oraz z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.
- § 2. Zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej, mocą której rozszerzono wspólność majątkową, nie wyłącza prowadzenia egzekucji z tych składników majątku, które należałyby do majątku osobistego dłużnika, gdyby umowy takiej nie zawarto.
- § 3. Przepis § 2 nie wyłącza obrony dłużnika i jego małżonka w drodze powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była skuteczna wobec wierzyciela.
- § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio, gdy egzekucja jest prowadzona na podstawie samego tytułu egzekucyjnego.

Art. 777.

§ 1. Tytułami egzekucyjnymi są:

1) orzeczenie sądu prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu, jak również ugoda zawarta przed sądem;

1¹) orzeczenie referendarza sądowego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu;

2) wyrok sądu polubownego lub ugoda zawarta przed takim sądem;

2¹) ugoda przed mediatorem;

- 3) **inne orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej;**
  - 4) akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej lub uiszczenia rzeczy oznaczonych co do gatunku, ilościowo w akcie oznaczonych, albo też obowiązek wydania rzeczy indywidualnie oznaczonej, lokalu, nieruchomości lub statku wpisanego do rejestru gdy termin zapłaty, uiszczenia lub wydania jest w akcie wskazany;
  - 5) **akt notarialny, w którym dłużnik poddał się egzekucji i który obejmuje obowiązek zapłaty sumy pieniężnej do wysokości w akcie wprost określonej albo oznaczonej za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, gdy akt określa warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji na podstawie tego aktu o całość lub część roszczenia, jak również termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności;**
  - 6) akt notarialny, w którym właściciel nieruchomości albo wierzyciel wierzytelności obciążonych hipoteką, niebędący dłużnikiem osobistym, poddał się egzekucji z obciążonej nieruchomości albo wierzytelności, w celu zaspokojenia wierzyciela hipotecznego, jeżeli wysokość wierzytelności podlegającej zaspokojeniu jest w akcie określona wprost albo oznaczona za pomocą klauzuli waloryzacyjnej, i gdy akt określa warunki, które upoważniają wierzyciela do prowadzenia egzekucji o część lub całość roszczenia, jak również wskazany jest termin, do którego wierzyciel może wystąpić o nadanie temu aktowi klauzuli wykonalności.
- § 2. Oświadczenie dłużnika, o którym mowa w § 1 pkt 4 lub 5, może być złożone także w odrębnym akcie notarialnym.
- § 3. Tytułem egzekucyjnym jest również akt notarialny, w którym niebędący dłużnikiem osobistym właściciel nieruchomości lub prawa obciążonych zastawem rejestrowym albo zastawem, poddaje się egzekucji z obciążonych składników w celu zaspokojenia zastawnika. Przepis § 1 pkt 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 778.

Do egzekucji ze wspólnego majątku wspólników spółki prawa cywilnego konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko wszystkim wspólnikom.

Art. 778¹.

Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko spółce jawnej, spółce partnerskiej, spółce komandytowej lub spółce komandytowo-akcyjnej sąd nadaje klauzulę wykonalności przeciwko spółnikowi ponoszącemu odpowiedzialność bez ograniczenia całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna, jak również wtedy, gdy jest oczywiste, że egzekucja ta będzie bezskuteczna.

Art. 779.

- § 1. Do egzekucji ze spadku konieczny jest – aż do działu spadku – tytuł egzekucyjny przeciwko wszystkim spadkobiercom.
- § 2. Jeżeli tytuł był wydany przeciwko spadkodawcy, przejście obowiązków na spadkobierców następuje stosownie do art. 788.

Art. 780.

Jeżeli ustanowiono zarządcę masy majątkowej lub kuratora spadku albo gdy powołano wykonawcę testamentu, do egzekucji z mienia poddanego ich pieczy konieczny jest tytuł egzekucyjny wydany przeciwko tym osobom. Przepis § 2 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio.

Art. 781.

- § 1. Tytułowi egzekucyjnemu pochodzącemu od sądu nadaje klauzulę wykonalności sąd pierwszej instancji, w którym sprawa się toczy. Sąd drugiej instancji nadaje klauzulę, dopóki akta sprawy w sądzie tym się znajdują; nie dotyczy to jednak Sądu Najwyższego.
- § 1¹. Tytułom egzekucyjnemu, o których mowa w art. 777 § 1 pkt 1, 1¹, 3–6 i § 3, klauzulę wykonalności może nadać także referendarz sądowy, z wyłączeniem przypadków wymienionych w art. 778¹, 787, 787¹, 788, 789.
- § 1². Tytułowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 783 § 4, klauzulę wykonalności, w przypadkach określonych w art. 778¹, 787, 787¹, 788 oraz 789, nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika.
- § 1³. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności, o którym mowa w § 1², należy dołączyć dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający sądowi weryfikację istnienia i treści tytułu wykonawczego. Przed rozpoznaniem wniosku istnienie i treść tytułu wykonawczego podlegają zweryfikowaniu przez sędziego lub referendarza sądowego w systemie teleinformatycznym.
- § 2. Tytułom egzekucyjnemu pochodzącym od sądu administracyjnego oraz innym tytułom klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika. Jeżeli tej właściwości nie można ustalić, klauzulę nadaje sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja, a gdy wierzyciel zamierza wszcząć egzekucję za granicą – sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.
- § 3. (uchylony).
- § 3¹. (uchylony).
- § 4. (uchylony).

Art. 781¹.

Wniosek o nadanie klauzuli wykonalności sąd rozpoznaje niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 3 dni od dnia jego złożenia.

Art. 782.

- § 1. Klauzulę wykonalności nadaje sąd jednoosobowo na wniosek wierzyciela. Tytułowi wydanemu w postępowaniu, które zostało lub mogło być wszczęte z urzędu, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu.
- § 2. Nakazowi zapłaty sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu niezwłocznie po jego uprawomocnieniu się.

Art. 783.

- § 1. Klauzula wykonalności powinna zawierać stwierdzenie, że tytuł uprawnia do egzekucji, a w razie potrzeby oznaczać jej zakres. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, tytułom egzekucyjnym zasądającym świadczenie w walutach obcych sąd nada klauzulę wykonalności ze zobowiązaniem komornika do przeliczenia zasądzonej kwoty na walutę polską według średniego kursu złotego w stosunku do walut obcych ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu poprzedzającym przekazanie należności wierzycielowi.
- § 2. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, brzmienie klauzuli wykonalności.
- § 3. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie sądu, klauzulę umieszcza się na wypisie orzeczenia, czyniąc wzmiankę o jej wydaniu na oryginale orzeczenia. W innych wypadkach klauzulę umieszcza się na tytule egzekucyjnym przedstawionym przez strony.
- § 4. Jeżeli tytułem egzekucyjnym jest orzeczenie wydane w elektronicznym postępowaniu upominawczym, klauzulę wykonalności pozostawia się wyłącznie w systemie teleinformatycznym, z wyłączeniem przypadków, o których mowa w art. 778¹, 787, 787¹, 788 oraz 789.
- § 5. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji określi, w drodze rozporządzenia, czynności sądu związane z nadawaniem klauzuli wykonalności, o którym mowa w § 4, oraz sposób przechowywania i posługiwania się tytułami wykonawczymi wskazanymi w § 4, przy uwzględnieniu potrzeby przyspieszenia i usprawnienia postępowania oraz zapewnienia wystarczającego bezpieczeństwa korzystania z elektronicznych tytułów wykonawczych.

Art. 784.

Celem uzyskania klauzuli wykonalności tytułu pochodzącego od organu administracji państwowej lub sądu szczególnego, który sam nie nadaje klauzuli, wierzyciel złoży sądowi w razie potrzeby oprócz tytułu także ich zaświadczenie, że tytuł podlega wykonaniu.

Art. 785.

Jeżeli do uzyskania klauzuli wykonalności potrzebne jest zaświadczenie lub dokument, które według ustawy organy państwowe obowiązane są wydać dłużnikowi, wierzyciel może również żądać ich wydania. Gdy wierzyciel nie może uzyskać zaświadczenia lub dokumentu albo gdy chodzi o nadanie klauzuli z urzędu, wydanie ich zarządza sąd.

Art. 786.

- § 1. Jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu urzędowego lub prywatnego z podpisem urzędowo poświadczonym. Nie dotyczy to wypadku, gdy wykonanie jest uzależnione od równoczesnego świadczenia wzajemnego, chyba że świadczenie dłużnika polega na oświadczeniu woli.

§ 2. Jeżeli obowiązek wypłaty wynagrodzenia zasądzonego w orzeczeniu przywracającym do pracy lub ustalonego w ugodzie jest uzależniony od podjęcia przez pracownika pracy, klauzulę wykonalności w części dotyczącej tego wynagrodzenia nadaje się po stwierdzeniu, że pracownik podjął pracę.

Art. 786¹.

W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności aktowi notarialnemu, który określa warunki do prowadzenia egzekucji na podstawie takiego aktu, przepis art. 786 § 1 stosuje się odpowiednio. Nie dotyczy to wypadku, gdy warunkiem tym jest spełnienie przez dłużnika świadczenia w określonym terminie. Sąd nada wtedy klauzulę wykonalności po upływie tego terminu.

Art. 786².

§ 1. W postępowaniu o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, sąd bada czy dłużnik poddał się egzekucji oraz czy roszczenie objęte tytułem wynika z czynności bankowej dokonanej bezpośrednio z bankiem lub z zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z tej czynności.

§ 2. Jeżeli wykonanie tytułu egzekucyjnego jest uzależnione od zdarzenia, które udowodnić powinien wierzyciel, sąd nada klauzulę wykonalności, po dostarczeniu dowodu tego zdarzenia w formie dokumentu.

Art. 787.

Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności także przeciwko jej małżonkowi z ograniczeniem jego odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową, jeżeli wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała z czynności prawnej dokonanej za zgodą małżonka dłużnika.

Art. 787¹.

Tytułowi egzekucyjnemu wydanemu przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim sąd nada klauzulę wykonalności przeciwko małżonkowi dłużnika z ograniczeniem jego odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków, jeżeli wierzyciel wykaże dokumentem urzędowym lub prywatnym, że stwierdzona tytułem egzekucyjnym wierzytelność powstała w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Art. 787².

Zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej nie stanowi przeszkody do nadania klauzuli wykonalności według przepisów art. 787 i art. 787¹ oraz prowadzenia na podstawie tak powstałego tytułu wykonawczego egzekucji do tych składników, które należałyby do majątku wspólnego, gdyby umowy majątkowej nie zawarto. Przepis niniejszy nie wyłącza obrony małżonków w drodze powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli umowa majątkowa małżeńska była skuteczna wobec wierzyciela.

Art. 788.

§ 1. Jeżeli uprawnienie lub obowiązek po powstaniu tytułu egzekucyjnego lub w toku sprawy przed wydaniem tytułu przeszły na inną osobę, sąd nada klauzulę

wykonalności na rzecz lub przeciwko tej osobie, gdy przejście to będzie wykazane dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym.

- § 2. Za przejście uprawnień lub obowiązków, o których mowa w paragrafie poprzedzającym, uważa się również zmiany w prawie rozporządzania mieniem wywołane ustanowieniem zarządcy masy majątkowej, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu, jak również wygaśnięciem funkcji tych osób.

Art. 789.

Przepis § 1 artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio do nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli tytuł stał się prawomocny przed nabyciem.

Art. 789¹.

Jeżeli wierzyciel nie może uzyskać dokumentu stwierdzającego zbycie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego albo gdyby uzyskanie takiego dokumentu było nadmiernie utrudnione, sąd przed nadaniem klauzuli wykonalności wysłucha nabywcę stosownie do art. 760 § 2. Jeżeli nabywca zaprzecza istnieniu podstaw do nadania przeciwko niemu klauzuli wykonalności, sąd na wniosek wierzyciela, a w sprawach o alimenty lub o roszczenia z zakresu prawa pracy, także z urzędu, wzywa nabywcę do okazania dokumentów stwierdzających nabycie. Przepisy o wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio. W razie przyznania okoliczności nabycia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego sąd nada klauzulę wykonalności bez okazywania dokumentu stwierdzającego nabycie.”

Art. 789².

- § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko zbywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest także podstawą egzekucji przeciwko nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli wierzyciel złożył wniosek o wszczęcie egzekucji w ciągu miesiąca od dnia nabycia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, gdy przejęcie obowiązków nastąpiło w wyniku podziału, połączenia lub innego przekształcenia przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego albo w wyniku wniesienia do spółki przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części dokonanego w trybie komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych.
- § 3. Przepisy § 1 i § 2 nie uchybiają przepisom o ograniczeniu odpowiedzialności nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego za zobowiązania zbywcy.

Art. 790. (uchylony).

Art. 791.

- § 1. Tytuł wykonawczy zobowiązujący do wydania ruchomości indywidualnie oznaczonych, nieruchomości lub statku albo do opróżnienia pomieszczenia upoważnia do prowadzenia egzekucji nie tylko przeciwko dłużnikowi, lecz przeciwko każdemu, kto tymi rzeczami włada. Niniejszy przepis nie narusza uprawnień nabywcy w dobrej wierze.
- § 2. Jeżeli władający uprawdopodobni dokumentem, że władanie ruchomością indywidualnie oznaczoną, nieruchomością, pomieszczeniem lub statkiem uzyskał

na podstawie tytułu prawnego nie pochodzącego od dłużnika, komornik wstrzyma się z czynnościami egzekucyjnymi, pouczając władającego, że może w terminie tygodnia wystąpić do sądu o ustalenie, że tytuł wykonawczy nie może być w stosunku do niego wykonywany i o zabezpieczenie tego powództwa przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego. Przepisy art. 843 stosuje się odpowiednio.

- § 3. Wstrzymując się z czynnościami egzekucyjnymi, komornik dokona zajęcia ruchomości lub statku pozostawiając te przedmioty pod dozorem władającego.
- § 4. W razie braku zabezpieczenia powództwa komornik podejmie po terminie miesiąca dalsze czynności egzekucyjne w stosunku do osoby władającej. Dalsza zmiana osoby władającej ruchomością, nieruchomością, statkiem lub pomieszczeniem nie będzie stanowiła przeszkody w realizacji tytułu wykonawczego.

Art. 792.

Jeżeli następca ponosi odpowiedzialność tylko z określonych przedmiotów albo do wysokości ich wartości, należy w klauzuli wykonalności zastrzec mu prawo powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczoną odpowiedzialność, o ile prawo to nie jest zastrzeżone już w tytule egzekucyjnym.

Art. 793.

W razie potrzeby prowadzenia egzekucji na rzecz kilku osób przeciwko kilku osobom albo z kilku składowych części majątku tego samego dłużnika, sąd oprócz pierwszego tytułu wykonawczego może wydać dalsze tytuły, oznaczając cel, do którego mają służyć, i ich liczbę porządkową.

Art. 794.

Ponowne wydanie tytułu wykonawczego zamiast utraconego może nastąpić jedynie na mocy postanowienia sądu wydanego po przeprowadzeniu rozprawy. Na ponownie wydanym tytule wykonawczym czyni się wzmiankę o wydaniu go zamiast tytułu pierwotnego. W postępowaniu tym sąd ogranicza badanie do faktu utraty tytułu wykonawczego.

Art. 795.

- § 1. Na postanowienie sądu co do nadania klauzuli wykonalności przysługuje zażalenie.
- § 2. Termin do wniesienia zażalenia biegnie dla wierzyciela od daty wydania mu tytułu wykonawczego lub postanowienia odmownego, dla dłużnika – od daty doręczenia mu zawiadomienia o wszczęciu egzekucji.
- § 3. W przypadku postanowienia w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, o którym mowa w art. 783 § 4, termin do wniesienia zażalenia biegnie dla wierzyciela od daty doręczenia mu tego postanowienia. Doręczenia dokonuje się w sposób przewidziany w art. 131¹ § 1.

Dział IIa

Zaświadczenie europejskiego tytułu egzekucyjnego

Art. 795¹.

- § 1. Jeżeli tytuł egzekucyjny w postaci orzeczenia sądu, ugody zawartej przed sądem lub zatwierdzonej przez sąd spełnia warunki określone w przepisach odrębnych, sąd, który wydał orzeczenie albo przed którym została zawarta ugoda lub który zatwierdził ugode, na wniosek wierzyciela wydaje zaświadczenie, że stanowią one europejski tytuł egzekucyjny, zwane dalej „zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego”.
- § 2. Jeżeli wniosek o wydanie zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego dotyczy innego tytułu egzekucyjnego niż wskazany w § 1, w przedmiocie wniosku rozstrzyga sąd rejonowy, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

Art. 795².

Postanowienie w przedmiocie wydania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego sąd wydaje w składzie jednego sędziego.

Art. 795³.

- § 1. Postanowienie o odmowie wydania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego doręcza się wyłącznie wierzycielowi.
- § 2. Na postanowienie o odmowie wydania zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego wierzycielowi przysługuje zażalenie. Odpisu zażalenia nie doręcza się dłużnikowi.

Art. 795⁴.

- § 1. W razie stwierdzenia, że istnieje określona w przepisach odrębnych podstawa do uchylenia zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego, sąd, który je wydał, na wniosek dłużnika uchyla to zaświadczenie.
- § 2. Wniosek zgłasza się w terminie miesięcznym od dnia doręczenia dłużnikowi postanowienia o wydaniu zaświadczenia.
- § 3. Jeżeli wniosek nie jest sporządzony na formularzu określonym w przepisach odrębnych, powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego oraz wskazywać okoliczności uzasadniające wniosek.
- § 4. Przed uchyleniem zaświadczenia sąd wysłucha wierzyciela.
- § 5. Na postanowienie w przedmiocie uchylenia zaświadczenia europejskiego tytułu egzekucyjnego przysługuje zażalenie.

Art. 795⁵.

- § 1. Przepisy art. 795¹ i 795² stosuje się odpowiednio do wydawania przewidzianych w przepisach odrębnych zaświadczeń o utracie lub ograniczeniu wykonalności tytułu egzekucyjnego opatrzonego zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego. Wniosek o wydanie takiego zaświadczenia może złożyć także dłużnik.

- § 2. Na postanowienie w przedmiocie wydania zaświadczenia, o którym mowa w § 1, przysługuje zażalenie.

Dział IIb

Stwierdzenie wykonalności europejskiego nakazu zapłaty

Art. 795⁶.

- § 1. Sąd, który wydał europejski nakaz zapłaty, stwierdza z urzędu jego wykonalność, jeżeli zostały spełnione warunki określone w przepisach odrębnych.
- § 2. Postanowienie może wydać także referendarz sądowy.

Art. 795⁷.

Na postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności przysługuje zażalenie.

Dział IIc

Zaświadczenie dotyczące orzeczenia wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń

Art. 795⁸.

- § 1. Sąd, który wydał orzeczenie w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, wydaje na wniosek wierzyciela zaświadczenie określone w przepisach odrębnych, jeżeli spełnione są warunki określone w tych przepisach.
- § 2. Postanowienie może wydać także referendarz sądowy.

Art. 795⁹.

Na postanowienie w przedmiocie wydania zaświadczenia przysługuje zażalenie.

Dział III

Wszczęcie egzekucji i dalsze czynności egzekucyjne

Art. 796.

- § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji składa się stosownie do właściwości sądowi lub komornikowi.
- § 2. W sprawach, które mogą być wszczęte z urzędu, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał, skierowane do właściwego sądu lub komornika.
- § 3. Egzekucja może być również wszczęta na żądanie uprawnionego organu.

Art. 797.

- <§ 1.> We wniosku lub żądaniu przeprowadzenia egzekucji z urzędu należy wskazać świadczenie, które ma być spełnione, oraz sposób egzekucji. Do wniosku lub żądania należy dołączyć tytuł wykonawczy.
- § 2. Wniosek o wszczęcie egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, może być złożony do komornika także za pośrednictwem

systemu teleinformatycznego obsługującego elektroniczne postępowanie upominawcze.

- § 3. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy, o którym mowa w art. 783 § 4, do wniosku lub żądania przeprowadzenia egzekucji z urzędu należy dołączyć dokument uzyskany z systemu teleinformatycznego umożliwiający organowi egzekucyjnemu weryfikację istnienia i treści tego tytułu, a w przypadku wszczęcia postępowania egzekucyjnego drogą elektroniczną wskazuje się tytuł wykonawczy.
- § 4. Wszczynając egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, komornik jest zobowiązany do zweryfikowania treści przedstawionego mu dokumentu uzyskanego z systemu teleinformatycznego oraz zaznaczenia w tym systemie faktu prowadzenia egzekucji na podstawie tego tytułu.
- § 5. Ilekroć w ustawie jest mowa o przedstawieniu (okazaniu, dołączeniu, doręczeniu albo złożeniu) tytułu wykonawczego, a tytułem tym jest tytuł wykonawczy, o którym mowa w art. 783 § 4, należy przedstawić zweryfikowany przez komornika dokument, o którym mowa w § 3. Jeżeli tytuł wykonawczy ma być złożony w postępowaniu prowadzonym przez sąd lub komornika wystarcza złożenie dokumentu uzyskanego z systemu teleinformatycznego. Przepis § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 797¹.

Wierzyciel może zlecić komornikowi poszukiwanie za wynagrodzeniem majątku dłużnika.

Art. 798.

Jeżeli dłużnikowi przysługuje wybór między świadczeniami, które ma spełnić, a wyboru jeszcze nie dokonał, komornik, wszczynając egzekucję celem spełnienia tych świadczeń, na wniosek wierzyciela wyznaczy dłużnikowi odpowiedni termin do wykonania wyboru. Po bezskutecznym upływie tego terminu wierzyciel wybierze świadczenie, które ma być spełnione.

Art. 799.

- § 1. Wierzyciel może w jednym wniosku wskazać kilka sposobów egzekucji temu samemu dłużnikowi. Spośród kilku sposobów egzekucji wierzyciel powinien zastosować najmniej uciążliwy dla dłużnika.
- § 2. Jeżeli egzekucja z jednej części majątku dłużnika oczywiście wystarcza na zaspokojenie wierzyciela, dłużnik może żądać zawieszenia egzekucji z pozostałej części majątku.

Art. 800.

- § 1. Wniosków skierowanych do sądu nie można łączyć z wnioskami skierowanymi do komornika. Nie można również łączyć wniosków, które skierowane są do różnych sądów.
- § 2. W razie niedopuszczalnego połączenia wniosków sąd lub komornik rozpoznaje wniosek w zakresie swej właściwości, w pozostałej zaś części wniosek przekazuje właściwemu organowi egzekucyjnemu, jeżeli wierzyciel w wyznaczonym terminie przedstawi odpis wniosku.

Art. 801.

Jeżeli wierzyciel lub sąd zarządzający z urzędu przeprowadzenie egzekucji albo uprawniony organ żądający przeprowadzenia egzekucji nie może wskazać przedmiotów służących do zaspokojenia wierzyciela, komornik wezwie dłużnika do złożenia wyjaśnień.

Art. 802.

Jeżeli miejsce pobytu dłużnika nie jest znane, sąd ustanowi dla niego kuratora z urzędu, gdy egzekucja ma być wszczęta z urzędu, w innych zaś sprawach – na wniosek wierzyciela.

Art. 803.

Tytuł wykonawczy stanowi podstawę do prowadzenia egzekucji o całe objęte nim roszczenie i ze wszystkich części majątku dłużnika, chyba że z treści tytułu wynika co innego.

Art. 804.

Organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym.

Art. 805.

- § 1. Przy pierwszej czynności egzekucyjnej doręcza się dłużnikowi zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, z podaniem treści tytułu wykonawczego i wymienieniem sposobu egzekucji.
- § 2. Na żądanie dłużnika komornik powinien okazać mu tytuł wykonawczy w oryginale.
- § 3. W przypadku prowadzenia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, obowiązek okazania oryginału tytułu wykonawczego, o którym mowa w § 2, polega na okazaniu dłużnikowi zweryfikowanego przez komornika dokumentu, o którym mowa w art. 797 § 3.

Art. 805¹.

- § 1. Jeżeli w toku egzekucji zostanie ujawnione, że na zajętych przedmiocie, wierzytelności lub prawie ustanowiony został zastaw rejestrowy, komornik zawiadomi niezwłocznie o zajęciu zastawnika zastawu rejestrowego.
- § 2. Prowadząc egzekucję o świadczenie przekraczające dwadzieścia tysięcy złotych, komornik obowiązany jest uzyskać z centralnej informacji o zastawach rejestrowych dane o tym, czy dłużnik jest zastawcą zastawu rejestrowego oraz kto jest zastawnikiem. O wszczęciu egzekucji komornik niezwłocznie zawiadamia zastawnika zastawu rejestrowego.

- § 3. Jeżeli skierowano egzekucję do pojazdu mechanicznego, a dłużnik nie wydał dowodu rejestracyjnego zajętego pojazdu, komornik jest obowiązany uzyskać informację w centralnej informacji o zastawach rejestrowych, czy zajęty pojazd nie jest obciążony zastawem rejestrowym. W razie stwierdzenia, że zajęty pojazd mechaniczny jest obciążony zastawem rejestrowym, komornik niezwłocznie zawiadomi zastawnika zastawu rejestrowego o wszczęciu egzekucji.
- § 4. Sprzedaż ruchomości, wierzytelności i praw obciążonych zastawem rejestrowym może nastąpić nie wcześniej niż po upływie tygodnia od dnia zawiadomienia zastawnika.

Art. 806.

Komornik powinien na żądanie wierzyciela przyjąć od niego pieniądze lub inne rzeczy przypadające dłużnikowi w związku z egzekucją.

Art. 807.

Zabezpieczenie w wypadkach w księdze niniejszej przewidzianych powinno być złożone w gotówce lub w książeczkach oszczędnościowych. O wydaniu zabezpieczenia sąd rozstrzyga po wysłuchaniu osób zainteresowanych. Na postanowienie sądu przysługuje zazalenie.

Art. 808.

Jeżeli złożona w postępowaniu egzekucyjnym kwota pieniężna nie podlega natychmiastowemu wydaniu, powinna być złożona na rachunek depozytowy sądu. Przepisy art. 752 stosuje się odpowiednio.

Art. 809.

Komornik stwierdza każdą czynność egzekucyjną protokołem, który powinien zawierać:

- 1) **oznaczenie miejsca i czasu czynności;**
- 2) **imiona i nazwiska stron oraz innych osób uczestniczących w czynności;**
- 3) **sprawozdanie z przebiegu czynności;**
- 4) **wnioski i oświadczenia obecnych;**
- 5) **wzmiankę o odczytaniu protokołu;**
- 6) **podpisy obecnych lub wzmiankę o przyczynie braku podpisu;**
- 7) **podpis komornika.**

Art. 810.

W dni ustawowo uznane za wolne od pracy, jako też w porze nocnej, czynności egzekucyjnych można dokonywać tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych za pisemnym zezwoleniem prezesa sądu rejonowego, które komornik na żądanie dłużnika okaże mu przy wykonywaniu czynności.

Art. 811.

- § 1. W obrębie budynków wojskowych i zajmowanych przez Policję, Straż Graniczną, Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego lub Centralne Biuro Antykorupcyjne oraz na okrętach wojennych można dokonywać czynności egzekucyjnych tylko po uprzednim zawiadomieniu odpowiednio właściwego komendanta lub kierownika jednostki i w asyście wyznaczonego organu wojskowego, organu Policji lub przedstawiciela Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego lub Centralnego Biura Antykorupcyjnego.
- § 2. Sposób asystowania przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych, uwzględniając w szczególności przypadki i miejsca, w których wymagana jest asysta organów, sposób postępowania przy wykonywaniu asysty, tryb powiadamiania właściwych organów, wymagane dokumenty, sposób dokumentowania wykonywanych czynności i rozliczania ich kosztów określa, w drodze rozporządzenia:
- 1) Minister Obrony Narodowej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku wykonywania asysty przez Służbę Kontrwywiadu Wojskowego, Służbę Wywiadu Wojskowego, Żandarmerię Wojskową lub wojskowe organy porządkowe,
  - 2) minister właściwy do spraw wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości – w przypadku wykonywania asysty przez Policję lub Straż Graniczną,
  - 3) Prezes Rady Ministrów w przypadku wykonywania asysty przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu lub Centralne Biuro Antykorupcyjne.
- § 3. Do wydania rozporządzenia, o którym mowa w § 2 stosuje się art. 765 § 3.

Art. 812.

- § 1. Wierzyciel i dłużnik mogą być obecni przy czynnościach egzekucyjnych. Na żądanie stron albo według uznania komornika mogą być obecni także świadkowie, w liczbie nie większej niż po dwóch z każdej strony.
- § 2. Komornik powinien przywołać jednego lub dwóch świadków, jeżeli dłużnik nie jest obecny lub komornik go wydalil, chyba że zachodzi obawa, iż wskutek straty czasu na przywołanie świadków egzekucja będzie udaremniona.
- § 3. Świadcami mogą być także członkowie rodziny i domownicy dłużnika.
- § 4. Świadcowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Art. 813.

- § 1. W wypadkach wymagających zasięgnięcia opinii biegłego, komornik zwróci się o wydanie opinii do jednego lub kilku stałych biegłych sądowych. Jeżeli wśród stałych biegłych sądowych nie ma biegłego wymaganej specjalności, komornik zwróci się do sądu o wyznaczenie biegłego i odebranie od niego przyrzeczenia.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, gdy wezwany przez komornika stały biegły sądowy został wyłączone lub nie przyjął nałożonego na niego obowiązku z przy-

czyn wskazanych w art. 280, a nie ma innego biegłego tej specjalności wśród stałych biegłych sądowych.

Art. 814.

- § 1. Jeżeli cel egzekucji tego wymaga, komornik zarządzi otworzenie mieszkania oraz innych pomieszczeń i schowków dłużnika, jak również przeszuka jego rzeczy, mieszkanie i schowki. Gdyby to nie wystarczyło, komornik może ponadto przeszukać odzież, którą dłużnik ma na sobie. Komornik może to uczynić także wówczas, gdy dłużnik chce się wydalić lub gdy zachodzi podejrzenie, że chce usunąć od egzekucji przedmioty, które ma przy sobie.
- § 2. Jeżeli w czasie dokonywania czynności egzekucyjnych w mieszkaniu dłużnika komornik zauważy, że dłużnik oddał poszukiwane przedmioty swemu domownikowi lub innej osobie do ukrycia, komornik może przeszukać odzież tej osoby oraz przedmioty, jakie ma ona przy sobie.
- § 3. Przeszukanie odzieży na osobie dłużnika oraz przedmiotów, które dłużnik ma przy sobie, poza miejscem zamieszkania, przedsiębiorstwem, zakładem oraz gospodarstwem dłużnika, może nastąpić na podstawie pisemnego zezwolenia właściwego prezesa sądu rejonowego. W przypadkach nie cierpiących zwłoki przeszukanie może być dokonane bez zezwolenia, jednakże czynność taka musi być niezwłocznie po dokonaniu przedstawiona do zatwierdzenia prezesowi sądu rejonowego.
- § 4. Przeszukanie odzieży może być dokonane tylko przez osobę tej samej płci, co dłużnik. Przeszukania odzieży na żołnierzu w czynnej służbie wojskowej albo funkcjonariuszu Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej przeprowadza w obecności komornika odpowiednio żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub wojskowego organu porządkowego albo osoba wyznaczona przez przełożonego funkcjonariusza.

Art. 815.

- § 1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, wszelkich wpłat komornikowi można dokonać gotówką lub poleceniem przelewu na rachunek komornika, a za zgodą komornika także w inny sposób.
- § 2. Pokwitowanie komornika ma taki sam skutek jak pokwitowanie wierzyciela sporządzone w formie dokumentu urzędowego.

Art. 816.

- § 1. Po ukończeniu postępowania egzekucyjnego należy na tytule wykonawczym zaznaczyć wynik egzekucji i tytuł zatrzymać w aktach, a jeśli świadczenie objęte tytułem nie zostało zaspokojone całkowicie, tytuł zwrócić wierzycielowi.
- § 2. Jeżeli egzekucja była prowadzona na podstawie tytułu wykonawczego, o którym mowa w art. 783 § 4, wynik egzekucji odnotowuje się w systemie teletinformatycznym.

Art. 816¹.

Dane w postaci elektronicznej wytworzone w wyniku czynności komornika wymienionych w art. 797 § 4 i art. 816 § 2 opatrywane są bezpiecznym podpisem elektronicznym w rozumieniu art. 3 pkt 2 ustawy z dnia 18 września 2001 r. o podpisie elektronicznym.

Art. 817.

W sprawach o naruszenie posiadania ukończona egzekucja może być podjęta na nowo na podstawie tego samego tytułu wykonawczego, jeżeli dłużnik ponownie dokonał zmiany sprzecznej z treścią tego tytułu, a żądanie w tym przedmiocie zostanie zgłoszone przed upływem sześciu miesięcy od ukończenia egzekucji.

Dział IV**Zawieszenie i umorzenie postępowania****Art. 818.**

- § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu, jeżeli się okaże, że wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności procesowej ani przedstawiciela ustawowego. Na wniosek wierzyciela, a w wypadku gdy egzekucja została wszczęta z urzędu bez takiego wniosku, sąd ustanowi dla dłużnika nie mającego zdolności procesowej kuratora na czas do ustanowienia przedstawiciela ustawowego.
- § 2. Przedstawiciel ustawowy wierzyciela lub dłużnika, jako też kurator dłużnika, mogą zaskarżyć postanowienia sądu oraz czynności komornika dokonane w czasie, kiedy strona nie miała należytej reprezentacji. Termin zaskarżenia biegnie od daty, w której przedstawiciel ustawowy lub kurator otrzymał zawiadomienie o toczącym się postępowaniu, a jeżeli wcześniej zgłosił swoje uczestnictwo w postępowaniu – od daty tego zgłoszenia. Powtórzenia czynności już dokonanych można żądać tylko wtedy, gdy przy wykonywaniu czynności nastąpiło naruszenie praw strony, która nie posiadając zdolności procesowej nie miała przedstawiciela ustawowego.

Art. 819.

- § 1. Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego.
- § 2. Jeżeli spadkobiercy dłużnika nie objęli spadku albo nie są znani, a nie ma kuratora spadku, sąd na wniosek wierzyciela ustanowi dla nich kuratora.

Art. 819¹.

- § 1. Zbycie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego po wszczęciu postępowania egzekucyjnego nie ma wpływu na bieg tego postępowania.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w razie przekształcenia organizacyjnego dłużnika będącego osobą prawną, a także spółką handlową niemającą osobowości prawnej, jak również przekształcenia spółki cywilnej w spółkę handlową.

Art. 820.

Organ egzekucyjny zawiesza postępowanie na wniosek wierzyciela. Na wniosek dłużnika postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli sąd uchylił natychmiastową wykonalność tytułu lub wstrzymał jego wykonanie albo dłużnik złożył zabezpieczenie konieczne według orzeczenia sądowego do zwolnienia go od egzekucji.

Art. 820¹.

- § 1. Sąd zawiesza postępowanie na wniosek dłużnika, jeżeli w toku egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności tytułu egzekucyjnego, o którym mowa w art. 1153¹, dłużnik przedstawił przewidziane w przepisach odrębnych zaświadczenie o utracie lub ograniczeniu wykonalności, z którego wynika, że wykonanie tytułu zostało tymczasowo zawieszono lub uzależnione od złożenia przez wierzyciela zabezpieczenia, które dotychczas nie zostało wpłacone.
- § 2. Jeżeli z zaświadczenia, o którym mowa w § 1, wynika, że wykonanie tytułu zostało tymczasowo ograniczone do środków zabezpieczających, sąd na wniosek dłużnika orzeka o ograniczeniu egzekucji do takich środków. Orzekając o ograniczeniu, sąd określa rodzaj środka, stosując odpowiednio art. 747. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 820².

- § 1. W przypadku egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności tytułu egzekucyjnego, o którym mowa w art. 1153¹, art. 1153⁴ i art. 1153⁷, albo na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności orzeczenia sądu wydanego w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, sąd może na wniosek dłużnika zawiesić postępowanie także z innych przyczyn przewidzianych w przepisach odrębnych.
- § 2. Sąd może również ograniczyć egzekucję do środków zabezpieczających lub uzależnić wykonanie tytułu od złożenia przez wierzyciela stosownego zabezpieczenia, jeżeli taką możliwość przewidują przepisy odrębne. Orzekając o ograniczeniu, sąd określa rodzaj środka, stosując odpowiednio art. 747. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 821.

- § 1. Sąd może na wniosek zawiesić w całości lub części postępowanie egzekucyjne, jeżeli złożono skargę na czynności komornika lub zażalenie na postanowienie sądu. Zawieszenie postępowania sąd może uzależnić od złożenia przez dłużnika zabezpieczenia.
- § 2. Jeżeli dłużnik zabezpieczy spełnienie swego obowiązku, sąd może uchylić dokonane czynności egzekucyjne, z wyjątkiem zajęcia.
- § 3. Sąd może odmówić zawieszenia postępowania albo już zawieszono postępowanie podjąć na nowo, jeżeli wierzyciel zabezpieczy naprawienie szkody, jaka wskutek dalszego postępowania może wyniknąć dla dłużnika.

Art. 822.

Komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik złoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że obowiązku swojego dopełnił albo, że wierzyciel udzielił mu zwłoki. Komornik wstrzyma się również z dokonaniem czynności, jeżeli przed jej rozpoczęciem dłużnik albo jego małżonek podniesie zarzut wynikający z umowy małżeńskiej przeciwko dokonaniu czynności i okaże umowę majątkową małżeńską oraz przedłoży niebudzący wątpliwości dowód na piśmie, że zawarcie umowy majątkowej małżeńskiej oraz jej rodzaj były wierzycielowi wiadome. Wstrzymując się z dokonaniem czynności, komornik stosownie do okoliczności podejmie działania, które umożliwiają dokonanie czynności w przyszłości. O wstrzymaniu czynności i jego przyczynach komornik niezwłocznie zawiadomi wierzyciela. Na polecenie wierzyciela komornik niezwłocznie dokona czynności, która uległa wstrzymaniu.

Art. 823.

Postępowanie egzekucyjne umarza się z mocy samego prawa, jeżeli wierzyciel w ciągu roku nie dokonał czynności potrzebnej do dalszego prowadzenia postępowania lub nie zażądał podjęcia zawieszzonego postępowania. Termin powyższy biegnie od dnia dokonania ostatniej czynności egzekucyjnej, a w razie zawieszenia postępowania – od ustania przyczyny zawieszenia.

Art. 824.

§ 1. Postępowanie umarza się w całości lub części z urzędu:

- 1) jeżeli okaże się, że egzekucja nie należy do organów sądowych;**
- 2) jeżeli wierzyciel lub dłużnik nie ma zdolności sądowej albo gdy egzekucja ze względu na jej przedmiot lub na osobę dłużnika jest niedopuszczalna;**
- 3) jeżeli jest oczywiste, że z egzekucji nie uzyska się sumy wyższej od kosztów egzekucyjnych.**

§ 2. Umorzenie wskutek braku zdolności sądowej nastąpić może dopiero wówczas, gdy w terminie wyznaczonym przez organ egzekucyjny brak ten zostanie usunięty. W razie usunięcia braku stosuje się odpowiednio przepis art. 818 § 2.

§ 3. Z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o zniesieniu separacji nie jest dopuszczalne wszczęcie postępowania egzekucyjnego na podstawie tytułu egzekucyjnego wydanego w sprawach, o których mowa w art. 567⁵, oraz rozstrzygającego o zaspokojeniu potrzeb rodziny, o świadczeniach alimentacyjnych małżonka pozostającego w separacji względem drugiego małżonka lub względem wspólnego małoletniego dziecka małżonków co do świadczeń za okres po zniesieniu separacji. Wszczęte w tych sprawach postępowanie egzekucyjne umarza się z urzędu.

Art. 825.

Organ egzekucyjny umorzy postępowanie w całości lub części na wniosek:

- 1) jeżeli tego zażąda wierzyciel; jednakże w sprawach, w których egzekucję wszczęto z urzędu lub na żądanie uprawnionego organu, wniosek wierzycie-

- la o umorzenie postępowania wymaga zgody sądu lub uprawnionego organu, który zażądał wszczęcia egzekucji;
- 2) jeżeli prawomocnym orzeczeniem tytuł wykonawczy został pozbawiony wykonalności;
  - 3) jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która według klauzuli wykonalności nie jest dłużnikiem i która sprzeciwiła się prowadzeniu egzekucji, albo jeżeli prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego;
  - 4) jeżeli wierzyciel jest w posiadaniu zastawu zabezpieczającego pełne zaspokojenie egzekwowanego roszczenia, chyba że egzekucja skierowana jest do przedmiotu zastawu;
  - 5) jeżeli, w wypadku egzekucji prowadzonej na podstawie tytułu wykonawczego w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności tytułu egzekucyjnego, o którym mowa w art. 1153¹, dłużnik przedstawi przewidziane w przepisach odrębnych zaświadczenie o utracie lub ograniczeniu wykonalności, z którego wynika, że tytuł nie jest już wykonalny.

Art. 826.

Umorzenie postępowania egzekucyjnego powoduje uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych, lecz nie pozbawia wierzyciela możliwości wszczęcia ponownej egzekucji, chyba że z innych przyczyn egzekucja jest niedopuszczalna. Umorzenie postępowania egzekucyjnego nie może naruszać praw osób trzecich.

Art. 827.

- § 1. Przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania należy wysłuchać wierzyciela i dłużnika. Nie dotyczy to wypadku, gdy istnieje wykonalne orzeczenie uzasadniające zawieszenie postępowania lub prawomocne orzeczenie uzasadniające umorzenie postępowania albo gdy zawieszenie lub umorzenie ma nastąpić z mocy samego prawa lub z woli wierzyciela.
- § 2. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika organ egzekucyjny wyda zaświadczenie o umorzeniu postępowania.

Art. 828.

Na postanowienie sądu co do zawieszenia lub umorzenia postępowania przysługuje zażalenie.

Dział V Ograniczenia egzekucji

Art. 829.

Nie podlegają egzekucji:

- 1) przedmioty urządzenia domowego, pościel, bielizna i ubranie codzienne, niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny, a także ubranie niezbędne do pełnienia służby lub wykonywania zawodu;

- 2) zapasy żywności i opału niezbędne dla dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny na okres jednego miesiąca;
- 3) jedna krowa lub dwie kozy albo trzy owce potrzebne do wyżywienia dłużnika i będących na jego utrzymaniu członków jego rodziny wraz z zapasem paszy i ściółki do najbliższych zbiorów;
- 4) narzędzia i inne przedmioty niezbędne do osobistej pracy zarobkowej dłużnika oraz surowce niezbędne dla niego do produkcji na okres jednego tygodnia, z wyłączeniem jednak pojazdów mechanicznych;
- 5) u dłużnika pobierającego periodyczną stałą płacę – pieniądze w kwocie, która odpowiada nie podlegającej egzekucji części płacy za czas do najbliższego terminu wypłaty, a u dłużnika nie otrzymującego stałej płacy – pieniądze niezbędne dla niego i jego rodziny na utrzymanie przez dwa tygodnie;
- 6) przedmioty niezbędne do nauki, papiery osobiste, odznaczenia i przedmioty służące do wykonywania praktyk religijnych oraz przedmioty codziennego użytku, które mogą być sprzedane tylko znacznie poniżej ich wartości, a dla dłużnika mają znaczną wartość użytkową,
- 7) środki pieniężne zgromadzone na rachunku bankowym, o którym mowa w art. 36 ust. 4a ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o organizacji rynku mleka i przetworów mlecznych (Dz. U. z 2005 r. Nr 244, poz. 2081 oraz z 2006 r. Nr 50, poz. 363, Nr 208, poz. 1541 i Nr 115, poz. 794),
- 8) produkty lecznicze w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 września 2001 r. – Prawo farmaceutyczne (Dz. U. z 2008 r. Nr 45, poz. 271, z późn. zm.⁶⁾) niezbędne do funkcjonowania zakładu opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (Dz. U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89, z późn. zm.⁷⁾) przez okres trzech miesięcy oraz niezbędne do jego funkcjonowania wyroby medyczne w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o wyrobach medycznych (Dz. U. Nr 93, poz. 896, z 2005 r. Nr 64, poz. 565, z 2007 r. Nr 176, poz. 1238 oraz z 2008 r. Nr 157, poz. 976).

Art. 830.

Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Rolnictwa oraz Ministrem Finansów określi rozporządzeniem, jakie przedmioty należące do rolnika prowadzącego gospodarstwo nie podlegają egzekucji.

Art. 831.

§ 1. Nie podlegają egzekucji:

- 1) sumy i świadczenia w naturze wyasygnowane na pokrycie wydatków lub wyjazdów w sprawach służbowych;

---

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 227, poz. 1505 i Nr 234, poz. 1570 oraz z 2009 r. Nr 18, poz. 97, Nr 31, poz. 206, Nr 92, poz. 753, Nr 95, poz. 788, Nr 98, poz. 817 i Nr 157, poz. 1241 i Nr 219, poz. 1707.

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2007 r. Nr 123, poz. 849, Nr 166, poz. 1172, Nr 176, poz. 1240 i Nr 181, poz. 1290, z 2008 r. Nr 171, poz. 1056, Nr 234, poz. 1570 oraz z 2009 r. Nr 19, poz. 100, Nr 76, poz. 641, Nr 98, poz. 817 i Nr 157, poz. 1241.

- 2) sumy przyznane przez Skarb Państwa na specjalne cele (w szczególności stypendia, wsparcia), chyba że wierzytelność egzekwowana powstała w związku z urzeczywistnieniem tych celów albo z tytułu obowiązku alimentacyjnego;
- 3) prawa niezbywalne, chyba że możliwość ich zbycia wyłączono umową, a przedmiot świadczenia nadaje się do egzekucji albo wykonanie prawa może być powierzone komu innemu;
- 4) *wierzytelności przypadające dłużnikowi od państwowych jednostek organizacyjnych z tytułu dostaw, robót lub usług przed ukończeniem dostawy, roboty lub usługi w wysokości nie przekraczającej 75 % każdorazowej wypłaty, chyba że chodzi o wierzytelność pracowników dłużnika z tytułu pracy wykonywanej przy tychże dostawach, robotach lub usługach;*
- 5) świadczenia z ubezpieczeń osobowych oraz odszkodowania z ubezpieczeń majątkowych, w granicach określonych w drodze rozporządzenia przez Ministrów Finansów i Sprawiedliwości; nie dotyczy to egzekucji mającej na celu zaspokojenie roszczeń z tytułu alimentów;
- 6) świadczenia z pomocy społecznej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362);
- 7) wierzytelności przypadające dłużnikowi z budżetu państwa lub od Narodowego Funduszu Zdrowia z tytułu udzielania świadczeń opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm.⁸⁾) przed ukończeniem udzielania tych świadczeń, w wysokości 75 % każdorazowej wypłaty, chyba że chodzi o wierzytelności pracowników dłużnika lub świadczeniodawców, o których mowa w art. 5 pkt 41 lit. a i b ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Pkt 4 w art. 831 niezgodny z Konstytucją – wyrok TK (Dz. U. z 2007 r. Nr 7, poz. 58).

§ 2. W przypadkach, o których mowa w § 1 pkt 1, 2 i 7, nie podlegają egzekucji również sumy i świadczenia w naturze już wypłacone lub wydane.

§ 3. (uchylony).

Art. 832.

Należności wypłacone w związku ze śmiercią tytułem zapomogi lub jednorazowego zaopatrzenia pod jakąkolwiek nazwą albo z tytułu ubezpieczenia na pokrycie kosztów pogrzebu podlegają egzekucji tylko na zaspokojenie tych kosztów.

Art. 833.

§ 1. Wynagrodzenie ze stosunku pracy podlega egzekucji w zakresie określonym w przepisach kodeksu pracy.

---

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2008 r. Nr 216, poz. 1367, Nr 225, poz. 1486, Nr 227, poz. 1505, Nr 234, poz. 1570 i Nr 237, poz. 1654 oraz z 2009 r. Nr 6, poz. 33, Nr 22, poz. 120, Nr 26, poz. 157, Nr 38, poz. 299, Nr 92, poz. 753, Nr 97, poz. 800, Nr 98, poz. 817, Nr 111, poz. 918, Nr 118, poz. 989, Nr 157, poz. 1241, Nr 161, poz. 1278 i Nr 178, poz. 1374.

- § 1¹. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zasiłków dla bezrobotnych, dodatków aktywizacyjnych, stypendiów oraz dodatków szkoleniowych, wypłacanych na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do uposażeń posłów i senatorów, należności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i ich domowników z tytułu pracy w spółdzielni, wynagrodzeń członków spółdzielni pracy oraz wszystkich świadczeń powtarzających się, których celem jest zapewnienie utrzymania.
- § 3. Ograniczeń przewidzianych w § 2 nie stosuje się do wierzytelności członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych z tytułu udziału w dochodach spółdzielni przypadających im od wniesionych do spółdzielni wkładów.
- § 4. Świadczenia pieniężne przewidziane w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym podlegają egzekucji w zakresie określonym w tych przepisach.
- § 5. Do egzekucji z rent przysługujących z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej i z rent zasądzonych przez sąd lub ustalonych umową za utratę zdolności do pracy albo za śmierć żywiciela lub wypłacanych z dobrowolnego ubezpieczenia rentowego oraz do egzekucji ze świadczeń pieniężnych przysługujących z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa stosuje się przepisy o egzekucji ze świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.
- § 6. Nie podlegają egzekucji świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych oraz świadczenia z pomocy społecznej.

Art. 834.

Dochody wymienione w artykule poprzedzającym oblicza się wraz ze wszystkimi dodatkami i wartością świadczeń w naturze, lecz po potrąceniu podatków i opłat należnych z mocy ustawy.

Art. 835.

Jeżeli dłużnik otrzymuje dochody z kilku źródeł, podstawę obliczenia stanowi suma wszystkich dochodów.

Art. 836.

Do czasu przyjęcia spadku egzekucja na zaspokojenie długu spadkodawcy dopuszczalna jest tylko ze spadku. Przed przyjęciem spadku nie może być z niego prowadzona egzekucja na zaspokojenie osobistego długu spadkobiercy.

Art. 837.

Dłużnik może powoływać się na ograniczenie odpowiedzialności tylko wówczas, gdy ograniczenie to zostało zastrzeżone w tytule wykonawczym. Zastrzeżenie nie jest konieczne, jeżeli świadczenie zostało zasądzone od nabywcy majątku, od zarządcy ustanowionego przez sąd, kuratora spadku lub wykonawcy testamentu z powierzonego im majątku albo od Skarbu Państwa jako spadkobiercy.

Art. 838.

Gdy w wypadku zbiegu egzekucji sądowej i egzekucji administracyjnej organ egzekucyjny sądowy prowadzi obie egzekucje, przepisy kodeksu w przedmiocie ograniczenia egzekucji stosuje się również do należności podlegających egzekucji administracyjnej, chyba że określone w przepisach ustawy o egzekucji administracyjnej ograniczenia egzekucyjne są mniejsze.

Art. 839.

- § 1. Postanowienie sądu w przedmiocie ograniczenia egzekucji powinno zapaść po wysłuchaniu stron.
- § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Dział VI**Powództwa przeciwegzekucyjne****Art. 840.**

- § 1. Dłużnik może w drodze powództwa żądać pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w całości lub części albo ograniczenia, jeżeli:
- 1) przeczy zdarzeniom, na których oparto wydanie klauzuli wykonalności, a w szczególności gdy kwestionuje istnienie obowiązku stwierdzonego tytułem egzekucyjnym niebędącym orzeczeniem sądu albo gdy kwestionuje przejście obowiązku mimo istnienia formalnego dokumentu stwierdzającego to przejście;
  - 2) po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło albo nie może być egzekwowane; gdy tytułem jest orzeczenie sądowe, dłużnik może powództwo oprzeć także na zdarzeniach, które nastąpiły po zamknięciu rozprawy, a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie;
  - 3) małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787, wykaże, że egzekwowane świadczenie wierzycielowi nie należy się, przy czym małżonkowi temu przysługują zarzuty nie tylko z własnego prawa, lecz także zarzuty, których jego małżonek wcześniej nie mógł podnieść.
- § 2. Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł pochodzący od organu administracyjnego, do stwierdzenia, że zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane, powołany jest organ, od którego tytuł pochodzi.

Art. 840¹.

Jeżeli dłużnik albo jego małżonek, przeciwko któremu sąd nadał klauzulę wykonalności na podstawie art. 787 lub art. 787¹, podnosi wynikający z umowy majątkowej małżeńskiej zarzut wyłączenia lub ograniczenia jego odpowiedzialności całością lub częścią majątku, przepis art. 840 § 1 i § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 840².

Jeżeli egzekucja prowadzona jest na podstawie tytułu egzekucyjnego lub innego dokumentu, któremu nie nadaje się klauzuli wykonalności, do ochrony praw dłużnika stosuje się odpowiednio przepisy art. 840 i art. 843.

Art. 840³.

Jeżeli podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy w postaci zaopatrzonego w klauzulę wykonalności orzeczenia sądu, o którym mowa w art. 1153¹, art. 1153⁴ lub art. 1153⁷, dłużnik może w drodze powództwa żądać odmowy wykonania takiego tytułu, w całości lub części, na podstawie określonej w przepisach odrębnych. Odmowa wykonania ma skutki pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności.

Art. 841.

- § 1. Osoba trzecia może w drodze powództwa żądać zwolnienia zajętego przedmiotu od egzekucji, jeżeli skierowanie do niego egzekucji narusza jej prawa.
- § 2. Jeżeli dłużnik zaprzecza prawu powoda, należy oprócz wierzyciela pozwać również dłużnika.
- § 3. Powództwo można wnieść w terminie miesiąca od dnia dowiedzenia się o naruszeniu prawa, chyba że inny termin jest przewidziany w przepisach odrębnych.

Art. 842.

- § 1. Dopuszczalne jest również powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji administracyjnej. Do pozwu należy dołączyć postanowienie administracyjnego organu egzekucyjnego odmawiające żądaniu wyłączenia przedmiotu spod egzekucji. Niezależnie od wyniku sprawy sąd nałoży koszty procesu na osobę trzecią, powołującą w powództwie o zwolnienie przedmiotu od egzekucji administracyjnej nowe dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, których nie przedstawiła w postępowaniu administracyjnym, mimo że mogła je powołać w tym postępowaniu.
- § 2. Powództwo można wnieść w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia administracyjnego organu egzekucyjnego, a jeżeli zainteresowany wniósł zażalenie na to postanowienie – w ciągu dni czternastu od doręczenia postanowienia wydanego na skutek zażalenia.

Art. 843.

- § 1. Powództwa przewidziane w dziale niniejszym wytacza się przed sąd rzeczowo właściwy, w którego okręgu prowadzi się egzekucję.
- § 2. Jeżeli egzekucji jeszcze nie wszczęto, powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wytacza się według przepisów o właściwości ogólnej.
- § 3. W pozwie powód powinien przytoczyć wszystkie zarzuty, jakie w tym czasie mógł zgłosić, pod rygorem utraty prawa korzystania z nich w dalszym postępowaniu.
- § 4. (uchylony).

Tytuł II

Egzekucja świadczeń pieniężnych

Dział I

Egzekucja z ruchomości

Rozdział 1

Zajęcie

Art. 844.

- § 1. Egzekucja z ruchomości należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajdują się ruchomości, chyba że wierzyciel wybierze innego komornika.
- § 2. Komornik, który wszczął egzekucję z niektórych ruchomości dłużnika, jest właściwy do przeprowadzenia egzekucji z pozostałych ruchomości dłużnika, chociażby znajdowały się w okręgu innego sądu.
- § 3. Komornik wybrany przez wierzyciela oraz komornik, o którym mowa w § 2, po dokonaniu zajęcia ruchomości zawiadamia o zajęciu komornika działającego przy sądzie rejonowym, w którego okręgu znajdują się ruchomości, w chwili zajęcia, przesyłając odpis protokołu zajęcia ruchomości.

Art. 844¹.

Przepisy dotyczące egzekucji z ruchomości stosuje się odpowiednio do egzekucji ze zwierząt, jeżeli nie jest to sprzeczne z przepisami dotyczącymi ochrony zwierząt.

Art. 845.

- § 1. Do egzekucji z ruchomości komornik przystępuje przez ich zajęcie.
- § 2. Zająć można ruchomości dłużnika będące bądź w jego władaniu, bądź we władaniu samego wierzyciela, który do nich skierował egzekucję. Ruchomości dłużnika będące we władaniu osoby trzeciej można zająć tylko wówczas, gdy osoba ta zgadza się na ich zajęcie albo przyznaje, że stanowią one własność dłużnika, oraz w wypadkach wskazanych w ustawie. Jednakże w razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej dopuszczalne jest zajęcie ruchomości na zasadach przewidzianych w przepisach o egzekucji administracyjnej.
- § 2a. W przypadku egzekucji świadczeń alimentacyjnych komornik może zająć także ruchomości będące we władaniu osoby zamieszkującej wspólnie z dłużnikiem bez zgody tej osoby, chyba że przedstawi ona dowód, że ruchomości są jej własnością.
- § 3. Nie należy zajmować więcej ruchomości ponad te, które są potrzebne do zaspokojenia należności i kosztów egzekucyjnych.

Art. 846.

- § 1. Egzekucja z ułamkowej części rzeczy ruchomej będącej wspólną własnością kilku osób odbywa się w sposób przewidziany dla egzekucji z ruchomości, z zastrzeżeniem, że sprzedaż podlega tylko udział dłużnika.
- § 2. Innym współwłaścicielom przysługuje łącznie prawo żądania, aby cała rzecz została sprzedana.

Art. 847.

- § 1. Komornik dokonuje zajęcia przez wpisanie ruchomości do protokołu zajęcia. Odpis protokołu zajęcia należy doręczyć dłużnikowi i współwłaścicielom zajętej ruchomości, którzy nie są dłużnikami.
- § 2. Dłużnik powinien przy zajęciu, a jeżeli jest nieobecny – niezwłocznie po otrzymaniu odpisu protokołu zajęcia, wymienić komornikowi znajdujące się w jego władaniu ruchomości, do których osobom trzecim przysługuje prawo żądania zwolnienia ich od egzekucji, ze wskazaniem adresów tych osób. Komornik zawiadomi o zajęciu osoby wskazane przez dłużnika.

Art. 848.

Zajęcie ma ten skutek, że rozporządzenie ruchomością dokonane po zajęciu nie ma wpływu na dalszy bieg postępowania, a postępowanie egzekucyjne z zajętej ruchomości może być prowadzone również przeciwko nabywcy. Przepis ten nie narusza przepisów o ochronie nabywcy w dobrej wierze.

Art. 849.

Jeżeli komornik przerywa zajęcie, powinien stosownie do okoliczności poczynić kroki zapobiegające usunięciu ruchomości jeszcze nie zajętych.

Art. 850.

Wierzyciel może żądać, aby zajęcie nastąpiło w jego obecności. W tym wypadku komornik zawiadomi go o terminie, w którym zajęcie ma być dokonane. Jeżeli wierzyciel nie stawia się w wyznaczonym terminie, komornik dokona zajęcia w jego nieobecności. Jeżeli komornik bez zawiadomienia wierzyciela dokonał zajęcia w jego nieobecności, wierzyciel może żądać sprawdzenia zajęcia z jego udziałem.

Art. 851.

Jeżeli zajęte już ruchomości mają być zajęte na zaspokojenie innej jeszcze wierzytelności, komornik dokona nowego zajęcia przez zaznaczenie go w protokole pierwszego zajęcia. Wierzyciel może żądać, aby komornik sprawdził ruchomości zajęte na podstawie protokołu; sprawdzenie to komornik stwierdzi w tym protokole.

Art. 852.

- § 1. Z zajętych pieniędzy komornik zaspokoi wierzycieli, a jeżeli nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, złoży je na rachunek depozytowy sądu w celu podziału.
- § 2. Złożenie na rachunek depozytowy sądu nastąpi również wówczas, gdy zgłoszono zarzut, że osobie trzeciej przysługuje do zajętych pieniędzy prawo stanowiące przeszkodę do wydania ich wierzycielowi. Sąd postanowi wydać pieniądze wierzycielowi, jeżeli w ciągu miesiąca od złożenia ich na rachunek depozytowy sądu nie będzie złożone orzeczenie właściwego sądu zwalniające od zajęcia lub wstrzymujące wydanie pieniędzy.
- § 3. Na postanowienie sądu co do wydania pieniędzy przysługuje zażalenie. Postanowienie staje się wykonalne dopiero z chwilą uprawomocnienia się.

Art. 853.

- § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, komornik oznacza wartość zajętych ruchomości i umieszcza ją w protokole zajęcia.
- § 2. Jeżeli komornik uzna, że w celu oszacowania należy wezwać biegłego, albo jeżeli wierzyciel lub dłużnik podnoszą w skardze zarzuty na oszacowanie, oszacowania dokonuje biegły przy samym zajęciu, a gdyby to nie było możliwe, w terminie późniejszym, aż do dnia licytacji. Skargę na oszacowanie komornika wnosi się do komornika przy zajęciu ruchomości, a gdyby to nie było możliwe – do dnia licytacji.

Art. 854.

Na każdej zajętej ruchomości komornik umieści znak ujawniający na zewnątrz jej zajęcia, a jeżeli to nie jest możliwe, ujawni je w inny sposób.

Art. 855.

- § 1. Zajęte ruchomości komornik pozostawi we władaniu osoby, u której je zajął. Jednakże z ważnych przyczyn komornik może w każdym stanie postępowania oddać zajęte ruchomości pod dozór innej osobie, nie wyłączając wierzyciela, choćby to było połączone z koniecznością ich przeniesienia. Osoby te pełnią obowiązki dozorczy. Komornik doręcza im protokół zajęcia.
- § 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi, kiedy zajęte przedmioty należy złożyć do depozytu sądowego lub na przechowanie określonym instytucjom.

Art. 856.

- § 1. Dozorca lub dłużnik, któremu powierzono dozór, obowiązani są przechowywać oddane im pod dozór ruchomości z taką starannością, aby nie straciły na wartości, i oddać je na wezwanie komornika lub stosownie do orzeczenia sądu albo na zgodne wezwanie obu stron. Jeżeli dozorca lub dłużnik zobowiązany do wydania ruchomości ich nie oddaje, komornik mu je odbiera.

§ 2. Dozorca obowiązany jest zawiadomić komornika o zamierzonej zmianie miejsca przechowania ruchomości.

Art. 857.

§ 1. Dozorca nie odpowiada za pogorszenie, uszkodzenie, zniszczenie lub zaginięcie zajętych ruchomości, jeżeli zachował staranność, do jakiej był obowiązany w myśl przepisu artykułu poprzedzającego.

§ 2. Dłużnikowi nie przysługuje roszczenie do wierzyciela z powodu uszkodzenia lub zaginięcia zajętych ruchomości podczas ich przewożenia, przesyłki lub przechowywania u dozorczy.

Art. 858.

§ 1. Dozorca może żądać zwrotu wydatków związanych z przechowywaniem oraz wynagrodzenia za dozór odpowiednio do poniesionych trudów. Nie dotyczy to dłużnika, członków jego rodziny wspólnie z nim mieszkających oraz osoby trzeciej, u której rzecz zajęto.

§ 2. Sumę wydatków i wysokość wynagrodzenia ustala komornik, o czym zawiadamia strony i dozorcę.

Art. 859.

Na postanowienie sądu co do zwrotu wydatków i wynagrodzenia dozorczy przysługuje zażalenie.

Art. 860.

Komornik może z ważnych przyczyn zwolnić dozorcę i ustanowić innego. Zmianę dozorczy komornik zarządzi po wysłuchaniu stron, chyba że natychmiastowa zmiana jest konieczna.

Art. 861.

Jeżeli zajęte ruchomości pozostawiono w pomieszczeniu należącym do dłużnika i dozór powierzono jemu samemu lub członkowi jego rodziny razem z nim mieszkającemu, mają oni prawo zwykłego używania rzeczy, byleby przez to rzecz nie straciła na wartości. Również osoba trzecia, pod której dozorem komornik pozostawił zajęte u niej ruchomości dłużnika, może ich używać, jeżeli jest do tego uprawniona.

Art. 862.

§ 1. Jeżeli rzecz oddana pod dozór osobie nieuprawnionej do korzystania z niej przynosi dochód, dozorca obowiązany jest po ustaniu dozoru złożyć komornikowi rachunek z dochodów. Czysty dochód po potrąceniu wydatków zostanie złożony na rachunek depozytowy sądu.

§ 2. Z uzyskanego w ten sposób dochodu pokrywa się przede wszystkim wynagrodzenie dozorczy, resztę zaś dołącza się do sumy uzyskanej z egzekucji, a w razie umorzenia egzekucji, wypłaca się dłużnikowi.

Art. 863.

Minister Sprawiedliwości może w drodze rozporządzenia zarządzić utrzymywanie osobnych pomieszczeń do przechowywania i dozorowania zajętych ruchomości.

Rozdział 2

Sprzedaż

Art. 864.

§ 1. Sprzedaż zajętych ruchomości nie może nastąpić wcześniej niż siódmego dnia od daty zajęcia.

§ 2. Sprzedaż zajętych ruchomości może nastąpić bezpośrednio po zajęciu, jeżeli:

- 1) ruchomości ulegają łatwo zepsuciu albo sprawowanie nad nimi dozoru lub ich przechowywanie powodowałoby nadmierne koszty;**
- 2) zajęto inwentarz żywy, a dłużnik odmówił zgody na przyjęcie go pod dozór.**

Art. 864¹.

Komornik może sprzedać z wolnej ręki ruchomości niewymienione w art. 864 § 2, jeżeli dłużnik wyraził na to zgodę i określił minimalną cenę zbycia. Sprzedaż nie może nastąpić wcześniej, niż po czternastu dniach od dnia oszacowania. Sprzedaż może nastąpić tylko wtedy, gdy wierzyciele wyrazili na to zgodę.

Art. 865.

§ 1. Zajęte ruchomości nie używane, stanowiące przedmiot obrotu handlowego, komornik na wniosek strony może sprzedać przedsiębiorcy prowadzącemu obrót takimi ruchomościami po cenach hurtowych, a gdy takie ceny nie zostaną udokumentowane, po cenach o 25 % niższych od wartości szacunkowej ruchomości.

§ 2. (uchylony).

§ 3. (uchylony).

Art. 866¹.

Zajęte ruchomości, których sprzedaż wymaga zezwolenia, komornik sprzedaje za pośrednictwem przedsiębiorstwa posiadającego takie zezwolenie albo sprzedaje je temu przedsiębiorstwu. Do wyceny ruchomości przepis art. 865 stosuje się odpowiednio.

Art. 866².

§ 1. Do oszacowania zajętych przedmiotów o wartości historycznej lub artystycznej komornik wzywa biegłego. Przedmioty te mogą być sprzedane za pośrednictwem przedsiębiorstwa zajmującego się ich obrotem albo państwowemu mu-

zeum, bibliotece, archiwum lub ośrodkowi badań i dokumentacji. Przepis art. 864¹ stosuje się odpowiednio.

- § 2. Do oszacowania wyrobów ze złota i platyny komornik powołuje biegłego. Wyroby ze złota i platyny, z wyjątkiem przedmiotów użytkowych, oraz przedmioty ze złota lub platyny niezdatne do użytku komornik sprzedaje przedsiębiorstwu jubilerskiemu lub innemu zajmującemu się obrotem lub przetobem metali szlachetnych. Przepis art. 865 stosuje się odpowiednio.
- § 3. Zajęte dewizy komornik sprzedaje bankowi lub innemu przedsiębiorcy zajmującemu się ich kupnem. Cena zbycia nie może być niższa od kursu kupna waluty obcej w złotych przez Narodowy Bank Polski w dniu poprzedzającym datę sprzedaży.

Art. 866. (uchylony).

Art. 867.

- § 1. Zajęte ruchomości, niesprzedane według przepisów poprzedzających, komornik sprzedaje w drodze licytacji publicznej.
- § 2. Cena wywołania w pierwszym terminie licytacji publicznej wynosi trzy czwarte wartości szacunkowej. Jeżeli licytacja w pierwszym terminie nie dojdzie do skutku, zajęte ruchomości mogą być sprzedane w drugim terminie licytacyjnym. Cena wywołania w drugim terminie licytacyjnym wynosi połowę wartości szacunkowej. Sprzedaż licytacyjna nie może nastąpić za cenę niższą od ceny wywołania.
- § 3. O terminie i miejscu licytacji komornik zawiadamia dłużnika najpóźniej na trzy dni przed dniem licytacji. W wypadkach określonych w art. 864 § 2 zawiadomienie to doręcza się dłużnikowi przed rozpoczęciem licytacji.
- § 4. Zajęte ruchomości nie wymienione w art. 865 lub nie sprzedane w trybie przewidzianym w tym przepisie komornik, na wniosek wierzyciela, przekazuje do sprzedaży komisowej przed sprzedażą w drodze licytacji publicznej.
- § 5. Dla sprzedaży komisowej zajętej ruchomości cenę sprzedażną ustala się w wysokości wartości szacunkowej. Jeżeli ruchomość nie zostanie po tej cenie sprzedana w ciągu miesiąca, komisant może obniżyć cenę sprzedażną o 25 %. Z uzyskanej ceny sprzedażnej potrąca się prowizję komisową.

Art. 868.

Minister Sprawiedliwości ustali w drodze rozporządzenia przepisy określające zasady i tryb przeprowadzenia publicznej licytacji, w szczególności podstawy do wyłączenia z przetargu.

Art. 869.

- § 1. Komornik udzieli przybicia osobie ofiarującej najwyższą cenę, jeżeli po trzykrotnym wezwaniu do dalszych postępień nikt więcej nie zaofiarował.
- § 2. Z chwilą przybicia dochodzi do skutku sprzedaż ruchomości na rzecz nabywcy. Od tego czasu należą do niego pożytki ruchomości.

Art. 870.

- § 1. Wierzyciel lub dłużnik mogą zaskarżyć udzielenie przybicia w razie naruszenia przepisów o publicznym charakterze licytacji, o najniższej cenie nabycia i o wyłączeniu od udziału w przetargu. Skarga powinna być zgłoszona do protokołu licytacji. Nie ma skargi na udzielenie przybicia ruchomości ulegających szybkiemu zepsuciu.
- § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 3. Jeżeli w ciągu dwóch tygodni skarga nie zostanie rozstrzygnięta, nabywca może w ciągu dalszego tygodnia zrzec się nabycia ruchomości i odebrać zapłaconą sumę.
- § 4. Gdy nabywca skorzysta z uprawnienia przewidzianego w paragrafie poprzedzającym albo gdy sąd odmówi przybicia, licytacja będzie uznana za niedoszłą do skutku.

Art. 871.

Nabywca obowiązany jest zapłacić cenę nabycia natychmiast po udzieleniu mu przybicia. Gdy jednak cena przewyższa pięćset złotych, obowiązek nabywcy ogranicza się do złożenia natychmiast jednej piątej ceny, nie mniej jednak niż pięćset złotych, przy czym reszta powinna być uiszczona do godziny dwunastej dnia następnego.

Art. 872.

- § 1. Nabywca, który w przepisany terminie nie uiszczy ceny w całości lub części, traci prawa wynikające z przybicia.
- § 2. Jeżeli nabywca nie uiszczy w terminie sumy przypadającej do zapłaty natychmiast przy udzieleniu przybicia, komornik wznowi niezwłocznie przetarg tych samych ruchomości, rozpoczynając od ceny wywołania, przy czym opieszale nabywca nie może nadal uczestniczyć w licytacji. W razie niezapłacenia w terminie reszty ceny płatnej dnia następnego po licytacji, będzie wyznaczona ponowna licytacja na warunkach pierwszej.
- § 3. Od nabywcy, który nie dopełnił obowiązku zapłaty ceny lub jej części w terminie przepisany, komornik ściągnie sumę odpowiadającą jednej dziesiątej części sumy nabycia, na którą będzie zaliczona kwota przez nabywcę wpłacona.
- § 4. Z sumy ściągniętej od nabywcy pokrywa się koszty związane z licytacją. Nadwyżkę należy wpłacić do kasy sądowej na rzecz Skarbu Państwa.

Art. 873.

O ściągnięciu od nabywcy należności według artykułu poprzedzającego orzeka sąd. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 874.

Nabywca po uprawomocnieniu się przybicia i zapłaceniu całej ceny staje się właścicielem nabytych ruchomości. Gdy sąd odmówi przybicia, wyłacona cena nabycia ulega zwrotowi.

Art. 875.

- § 1. Jeżeli licytacja nie doszła do skutku, wierzyciel może w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika żądać wyznaczenia drugiej licytacji lub przejąć na własność ruchomości wystawione na sprzedaż albo niektóre z nich w cenie nie niższej od ceny wywołania.
- § 2. Jeżeli egzekucję prowadzi kilku wierzycieli, pierwszeństwo przyjęcia ruchomości na własność przysługuje temu z nich, który ofiarował najwyższą cenę, przy równej zaś cenie – temu, na którego żądanie wcześniej dokonano zajęcia.
- § 3. Oświadczenie o przejęciu będzie uwzględnione tylko wtedy, gdy wierzyciel jednocześnie z wnioskiem złoży całą cenę. Własność ruchomości przechodzi na wierzyciela z chwilą zawiadomienia go o przyznaniu mu przejętej rzeczy.
- § 4. W razie niezgłoszenia w przepisany termin wniosku o wyznaczenie drugiej licytacji lub oświadczenia o przejęciu ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do nie sprzedanych ruchomości. Jeżeli pomiędzy kilku wierzycieli jedni żądają licytacji, a inni przejęcia ruchomości na własność, wyznaczona będzie druga licytacja.

Art. 876.

Jeżeli nabywca jest jedynym wierzycielem egzekwującym albo jeżeli cena nabycia wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli egzekwujących i kosztów egzekucji, nabywca może zaliczyć swoją egzekwowaną wierzytelność na cenę nabycia.

Art. 877.

Jeżeli druga licytacja nie doszła do skutku, wierzycielowi w ciągu dwóch tygodni od otrzymania zawiadomienia komornika przysługuje prawo przejęcia ruchomości na własność za cenę nie niższą od ceny wywołania. W tym wypadku stosuje się odpowiednio przepis art. 875 § 2. Jeżeli wierzyciel nie skorzystał z prawa przejęcia ruchomości na własność, komornik umorzy postępowanie co do rzeczy nie sprzedanej lub nie przejętej na własność.

Art. 878.

Jeżeli dłużnik lub dozorca odmawia wydania rzeczy nabywcy, komornik na wniosek nabywcy postąpi jak przy egzekucji roszczeń niepieniężnych.

Art. 879.

Kto nabywa rzecz na podstawie przepisów niniejszego rozdziału, staje się jej właścicielem bez żadnych obciążeń i powinien ją natychmiast odebrać. Nabywcy nie przy-

sługują roszczenia z tytułu rękojmi za wady rzeczy; przeciwko nabywcy nie można podnosić zarzutów co do ważności nabycia.

Dział II

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę

Art. 880.

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę należy do komornika przy sądzie rejonowym ogólnej właściwości dłużnika.

Art. 881.

- § 1. Do egzekucji z wynagrodzenia za pracę komornik przystępuje przez jego zajęcie.
- § 2. Komornik zawiadamia dłużnika, że do wysokości egzekwowanego świadczenia i aż do pełnego pokrycia długu nie wolno mu odbierać wynagrodzenia poza częścią wolną od zajęcia ani rozporządzać nim w żaden inny sposób. Dotyczy to w szczególności okresowego wynagrodzenia za pracę i wynagrodzenia za prace zlecone oraz nagród i premii przysługujących dłużnikowi za okres jego zatrudnienia, jak również związanego ze stosunkiem pracy zysku lub udziału w funduszu zakładowym oraz wszelkich innych funduszach, pozostających w związku ze stosunkiem pracy.
- § 3. Komornik wzywa pracodawcę, aby w granicach określonych w paragrafie drugim nie wypłacał dłużnikowi poza częścią wolną od zajęcia żadnego wynagrodzenia, lecz:
- 1) **przekazywał zajęte wynagrodzenie bezpośrednio wierzycielowi egzekwującemu, zawiadamiając komornika o pierwszej wypłacie, albo**
  - 2) **przekazywał zajęte wynagrodzenie komornikowi w wypadku, gdy do wynagrodzenia jest lub zostanie w dalszym toku postępowania egzekucyjnego skierowana jeszcze inna egzekucja, a wynagrodzenie w części wymagalnej nie wystarcza na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń wymagalnych. Komornik poucza zarazem zakład pracy o skutkach niezastosowania się do wezwania.**
- § 4. Stosownie do okoliczności komornik może wezwać pracodawcę do przekazywania mu zajętego wynagrodzenia bezpośrednio.

Art. 882.

- § 1. Dokonując zajęcia wynagrodzenia za pracę, komornik wzywa ponadto pracodawcę, aby w ciągu tygodnia:
- 1) przedstawił za okres trzech miesięcy poprzedzających zajęcie, za każdy miesiąc oddzielnie, zestawienie okresowego wynagrodzenia dłużnika za pracę oraz oddzielnie jego dochodu z wszelkich innych tytułów;

- 2) **podał, w jakiej kwocie i w jakich terminach zajęte wynagrodzenie będzie przekazywane wierzycielowi;**
- 3) **w razie istnienia przeszkód do wypłacenia wynagrodzenia za pracę złożył oświadczenie o rodzaju tych przeszkód, a w szczególności podał, czy inne osoby roszczą sobie prawa, czy i w jakim sądzie toczy się sprawa o zajęte wynagrodzenie i czy oraz o jakie roszczenia została skierowana do zajętego wynagrodzenia egzekucja przez innych wierzycieli.**

§ 2. Pracodawca obowiązany jest do niezwłocznego zawiadomienia komornika oraz wierzyciela o każdej zmianie okoliczności wymienionych w § 1.

Art. 883.

- § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności.
- § 2. Jednakże dłużnik może żądać umorzenia egzekucji co do świadczeń wymagalnych w przyszłości, jeżeli uiszczy wszystkie świadczenia wymagalne i złoży do depozytu sądowego sumę równającą się sumie świadczeń periodycznych za sześć miesięcy, z równoczesnym umocowaniem komornika do podejmowania tej sumy. Komornik skorzysta z tego umocowania, gdy stwierdzi, że dłużnik popadł w zwłokę z uiszczeniem świadczeń wymagalnych; równocześnie wszczyna z urzędu egzekucję.

Art. 884.

- § 1. Zajęcie obowiązuje nadal, choćby po zajęciu nawiązano z dłużnikiem nowy stosunek pracy lub zlecenia albo choćby zakład pracy przeszedł na inną osobę, jeżeli osoba ta o zajęciu wiedziała.
- § 2. W razie rozwiązania stosunku pracy z dłużnikiem dotychczasowy pracodawca czyni wzmiankę o zajęciu należności w wydanym dłużnikowi świadectwie pracy, a jeżeli nowy pracodawca dłużnika jest mu znany, przesyła temu pracodawcy zawiadomienie komornika i dokumenty dotyczące zajęcia wynagrodzenia oraz powiadamia o tym komornika i dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne. Wzmianka w świadectwie pracy powinna zawierać oznaczenie komornika, który zajął należność, oraz numer sprawy egzekucyjnej, jak również wskazać wysokość potrąconych już kwot. Przesłanie zawiadomienia komornikowi ma skutki zajęcia należności dłużnika u nowego pracodawcy od chwili dojścia zawiadomienia do tego pracodawcy.
- § 3. Nowy pracodawca, któremu pracownik przedstawi świadectwo pracy ze wzmianką o zajęciu należności, zawiadamia o zatrudnieniu pracownika [*zakład pracy*] <**pracodawcę**>, który wydał świadectwo, oraz wskazanego we wzmiance komornika. Jeżeli nowy [*zakład pracy*] <**pracodawca**>, któremu pracownik nie okazał świadectwa pracy, dowie się, gdzie pracownik był przedtem zatrudniony, obowiązany jest zawiadomić poprzedni pracodawcę o jego zatrudnieniu, chyba że pracownik przedstawi zaświadczenie tego zakładu stwierdzające, że jego należności nie były zajęte.

§ 4. Obowiązek powiadomienia komornika o zmianie pracodawcy obciąża również dłużnika. O obowiązku tym oraz o skutkach jego zaniedbania dłużnik powinien być pouczony przy zawiadomieniu go o zajęciu wynagrodzenia za pracę.

Art. 885.

Zajęcie ma ten skutek, że w stosunku do wierzyciela egzekwującego nieważne są rozporządzenia wynagrodzeniem przekraczające część wolną od zajęcia, dokonane po jego zajęciu, a także przed zajęciem, jeżeli wymagalność wynagrodzenia następuje po zajęciu.

Art. 886.

- § 1. *[Zakładowi pracy]* <Pracodawcy>, który nie złożył w przepisany terminie oświadczenia przewidzianego w art. 882 albo zaniedbał przesłania zawiadomienia lub dokumentów zajęcia wynagrodzenia nowemu *[zakładowi pracy]* <pracodawcy> dłużnika stosownie do art. 884 § 2 i § 3, komornik wymierza grzywnę w wysokości do pięciuset złotych. Grzywna może być powtórzona, jeżeli *[zakład pracy]* <pracodawca> nadal uchyla się od wykonania tych czynności w dodatkowo wyznaczonym terminie.
- § 2. Jeżeli pracodawcą nie jest osoba fizyczna, grzywnie podlega pracownik lub wspólnik odpowiedzialny za wykonanie takiej czynności, a w razie niewyznaczenia takiego pracownika lub niemożności jego ustalenia – osoby uprawnione do reprezentowania pracodawcy. Jeżeli pracodawcą jest spółka cywilna, grzywnie podlega którykolwiek ze wspólników.
- § 3. Pracodawca, który nie zastosował się do wezwania z art. 881 i 882 lub w inny sposób naruszył obowiązki wynikające z zajęcia bądź złożył oświadczenie przewidziane w art. 882 niezgodne z prawdą albo dokonał wypłaty zajętej części wynagrodzenia dłużnikowi, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.
- § 4. Grzywnę określoną w § 1 komornik wymierzy również dłużnikowi, który nie powiadomił go o zmianie pracodawcy.

Art. 887.

- § 1. Z mocy samego zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie prawa i roszczenia dłużnika. Na żądanie wierzyciela komornik wydaje mu odpowiednie zaświadczenie.
- § 2. Wierzyciel wnoszący powództwo przeciwko pracodawcy powinien przypoznać dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne. Pozwany pracodawca obowiązany jest podać sądowi wszystkich innych wierzycieli, na rzecz których dochodzona wierzytelność również została zajęta. Sąd zawiadomi tych wierzycieli stosownie do art. 195. Wyrok wydany w sprawie jest skuteczny w stosunku do innych wierzycieli. Jednakże w stosunku do wierzyciela, o

którym sąd nie został powiadomiony, pracodawca nie może powoływać się na wyrok, który zapadł na jego korzyść.

Art. 888.

- § 1. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi dokumenty stanowiące dowód wierzytelności i złoży je do depozytu sądowego.
- § 2. Jeżeli wierzyciel zgłasza wniosek, aby odebranie odbyło się w jego obecności, komornik zawiadamia go o terminie czynności. W razie niestawienia się wierzyciela czynności nie dokonuje się.
- § 3. Dłużnik obowiązany jest pod rygorem odpowiedzialności za szkodę udzielić wierzycielowi wszystkich wyjaśnień potrzebnych do dochodzenia praw przeciwko dłużnikowi zajętej wierzytelności.

Dział III

Egzekucja z rachunków bankowych

Art. 889.

- § 1. W celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy komornik ogólnej właściwości dłużnika:
  - 1) **przesyła do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika, wynikającej z posiadania rachunku bankowego w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności, lecz przekazał bezzwłocznie zajętą kwotę na pokrycie należności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w wypadku niewskazania rachunku bankowego;**
  - 2) zawiadamia dłużnika o zajęciu jego wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, doręczając mu odpis zawiadomienia skierowanego do banku, o zakazie wypłat z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy.
- § 2. Równocześnie komornik przesyła wierzycielowi odpis zawiadomienia przesłanego do banku.
- § 3. Jeżeli wierzytelność z rachunku bankowego, w tym z rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, zajęta została w dwu lub więcej postępowaniach egzekucyjnych, a znajdująca się na rachunku kwota nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli, bank wstrzymuje się z wypłatą zajętych kwot, powiadamiając o tym komorników prowadzących egzekucję. Zajęte wierzytelności bank wypłaca, po przekazaniu wszystkich spraw w trybie art. 773¹, komornikowi, który prowadzi dalszą egzekucję.

Art. 890.

- § 1. Zajęcie wierzytelności z rachunku bankowego w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy dłużnika jest dokonane z chwilą doręczenia bankowi zawiadomienia o zakazie wypłat z tego rachunku i obejmuje również kwoty, które nie były na rachunku bankowym, w tym rachunku bankowym obejmującym wkład oszczędnościowy w chwili jego zajęcia, a zostały wpłacone na ten rachunek po dokonaniu zajęcia.
- § 2. Wynikający z zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego zakaz wypłat z tego rachunku nie dotyczy bieżących wypłat na wynagrodzenie za pracę wraz z podatkami i innymi ciężarami ustawowymi oraz na zasądzone alimenty i renty o charakterze alimentacyjnym zasądzone tytułem odszkodowania – do wysokości przeciętnego wynagrodzenia z poprzedniego kwartału ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353, z późn. zm.⁹⁾). Wypłata na wynagrodzenie za pracę następuje po złożeniu komornikowi odpisu listy płac lub innego wiarygodnego dowodu, a wypłata na alimenty i renty alimentacyjne – tytułu wykonawczego stwierdzającego obowiązek dłużnika do płacenia alimentów lub renty.
- § 2¹. Bank dokonuje wypłat, o których mowa w § 2, na podstawie zezwolenia komornika. Wypłaty na alimenty i renty alimentacyjne następują do rąk uprawnionego do tych świadczeń.
- § 3. (uchylony).

Art. 890¹.

Jeżeli zajęcie obejmuje wierzytelność wynikającą z rachunku bankowego zajętego uprzednio na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu ustanowionym w postępowaniu zabezpieczającym uprawnienia obowiązanego do dokonania wypłat z rachunku bankowego ustają z dniem dokonania zajęcia w postępowaniu egzekucyjnym.

Art. 891.

W razie zbiegu egzekucji sądowej i administracyjnej do tej samej wierzytelności z rachunku bankowego w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy dłużnika, w wypadku gdy kwoty znajdujące się na rachunku bankowym w tym rachunku bankowym obejmującym wkład oszczędnościowy nie wystarczają na pokrycie wszystkich egzekwowanych świadczeń, bank obowiązany jest wstrzymać wypłaty z tego rachunku do wysokości należności, na których rzecz zajęcie nastąpiło, i niezwłocznie zawiadomić o tym właściwe organy egzekucyjne, które postąpią stosownie do art. 773. Przepis art. 890 § 2 stosuje się odpowiednio.

---

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2004 r. Nr 64, poz. 593, Nr 99, poz. 1001, Nr 120, poz. 1252, Nr 121, poz. 1264, Nr 144, poz. 1530, Nr 191, poz. 1954, Nr 210, poz. 2135 i Nr 236, poz. 2355.

Art. 891¹.

- § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi można zająć wierzytelność z rachunku wspólnego prowadzonego dla dłużnika i osób trzecich. Dalsze czynności egzekucyjne prowadzone będą do przypadającego dłużnikowi udziału w rachunku wspólnym stosownie do treści umowy regulującej prowadzenie rachunku, którą dłużnik obowiązany jest przedłożyć komornikowi w terminie tygodnia od daty zajęcia. Przepisy o wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio. Jeżeli umowa nie określa udziału w rachunku wspólnym albo gdy dłużnik nie przedłoży umowy, domniemywa się, że udziały są równe. Po ustaleniu udziału dłużnika zwalnia się pozostałe udziały od egzekucji.
- § 2. W razie zajęcia rachunku wspólnego dla wspólników spółki cywilnej, komornik zawiadamia pozostałych wspólników.

Art. 891².

- § 1. Na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko dłużnikowi pozostającemu w związku małżeńskim, można prowadzić egzekucję z rachunku wspólnego dłużnika i jego małżonka.
- § 2. Przepis § 1 nie wyłącza możliwości obrony małżonka dłużnika w drodze powództwa o zwolnienie od egzekucji, jeżeli na rachunku wspólnym małżonków zgromadzono środki, które nie wchodzą do majątku osobistego dłużnika, albo też środki, które nie pochodzą z pobranego przez dłużnika wynagrodzenia za pracę, dochodów uzyskanych przez dłużnika z innej działalności zarobkowej, jak również z korzyści uzyskanych z jego praw autorskich i praw pokrewnych, praw własności przemysłowej oraz innych praw twórcy.

Art. 892.

- § 1. Bank, który naruszył przepisy dotyczące obowiązków banku w zakresie egzekucji z rachunków bankowych w tym rachunków bankowych obejmujących wkłady oszczędnościowe, odpowiada za wyrządzoną przez to wierzycielowi szkodę.
- § 2. Przepisy art. 886 stosuje się odpowiednio do pracowników banku winnych niezgodnego z prawem dokonania wypłaty z zajętego rachunku bankowego w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy.

Art. 893.

Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888.

Art. 893¹.

- § 1. Jeżeli egzekucja z rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, na który wystawiono dowód imienny lub na okaziciela, nie może być przeprowadzona w trybie art. 901 z powodu niemożności odebrania tego dokumentu, komornik sporządza o tym protokół i dokonuje zajęcia wkładu oszczędnościowego przez skierowanie do właściwego oddziału banku zawiadomienia o zajęciu. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia tego zawiadomienia. Na skutek zajęcia dokonanego w powyższym trybie bank wstrzymuje wszelkie wypłaty z zajętego wkładu i zawiadamia o tym placówki banku, urzę-

dy pocztowo-telekomunikacyjne i inne placówki wykonujące czynności w powyższym zakresie. Minister właściwy do spraw finansów publicznych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw łączności oraz Ministrem Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, tryb zawiadamiania placówek banków, urzędów pocztowo-telekomunikacyjnych i innych placówek, uwzględniając dane zawarte w zawiadomieniu.

- § 2. Komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego dłużnikowi z pouczeniem o odpowiedzialności przewidzianej w § 3, w razie podjęcia kwoty z zajętego wkładu.
- § 3. Dłużnik, który po dokonaniu zajęcia wkładu oszczędnościowego podejmie wkład lub jego część, podlega odpowiedzialności karnej jak za usunięcie mienia spod egzekucji.
- § 4. Ponadto komornik doręcza niezwłocznie zawiadomienie o zajęciu wkładu oszczędnościowego wierzycielowi z pouczeniem, że w terminie dwóch tygodni od daty zajęcia wkładu powinien wystąpić do sądu o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej i zawiadomić o tym właściwy oddział banku, przez doręczenie bankowi w tym samym terminie odpisu złożonego do sądu wniosku w sprawie wszczęcia postępowania o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej. W razie nieotrzymania zawiadomienia o wszczęciu postępowania o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej, właściwy oddział banku, po upływie trzech tygodni od daty zajęcia wkładu oszczędnościowego, odwoła wstrzymanie wypłat z tego wkładu, o czym zawiadomi właściciela ksiąteczki oszczędnościowej.

Art. 893².

- § 1. Sąd rozpatrzy wnioski o umorzenie zarówno ksiąteczki oszczędnościowej na okaziciela, jak i ksiąteczki imiennej, na zasadach i w trybie przewidzianych w przepisach o umarzeniu utraconych dokumentów. W postępowaniu o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej nie mogą być zgłoszone zarzuty dotyczące zasadności roszczenia wierzyciela. Koszty postępowania obciążają właściciela ksiąteczki. Sąd przesyła właściwemu oddziałowi banku wypis prawomocnego postanowienia w sprawie umorzenia ksiąteczki oszczędnościowej.
- § 2. W razie umorzenia ksiąteczki oszczędnościowej właściwy oddział banku wystawia na jej miejsce nową ksiąteczkę oszczędnościową, którą po odpisaniu części wkładu oszczędnościowego do wysokości należności wskazanej w tytule wykonawczym łącznie z kosztami egzekucyjnymi wydaje właścicielowi. W wypadku nieuwzględnienia wniosku o umorzenie ksiąteczki oszczędnościowej właściwy oddział banku niezwłocznie odwoła wstrzymanie wypłat z wkładu oszczędnościowego i zawiadomi o tym właściciela.

Art. 893³.

Przepisy art. 893¹ i 893² stosuje się odpowiednio w wypadku niemożności odebrania innego dokumentu, z którego posiadaniem jest związana wierzytelność na rachunku bankowym.

Art. 893⁴.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do egzekucji z rachunków prowadzonych przez spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe.

Art. 894. (uchylony).**Dział IV**
Egzekucja z innych wierzytelności**Art. 895.**

- § 1. Egzekucja prowadzona według przepisów działu niniejszego należy do komornika sądu właściwości ogólnej dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, a w braku podstaw do jej oznaczenia – do komornika sądu właściwości ogólnej osoby zobowiązanej względem dłużnika. Gdy osoby takiej nie ma, egzekucja należy do komornika tego sądu, w którego okręgu znajduje się przedmiot świadczenia lub prawa.
- § 2. Jeżeli wykonanie prawa związane jest z posiadaniem dokumentu, właściwy jest komornik tego sądu, w którego okręgu dokument się znajduje.
- § 3. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji z ruchomości komornik dokona również zajęcia wierzytelności lub innych praw majątkowych, związanych z posiadaniem dokumentu, jeżeli dokument taki znajduje się w posiadaniu dłużnika.

Art. 896.

- § 1. Do egzekucji z wierzytelności komornik przystępuje przez jej zajęcie. W celu zajęcia komornik:
- 1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia ani rozporządzać zajętej wierzytelnością i ustanowionym dla niej zabezpieczeniem;**
  - 2) wezwie dłużnika wierzytelności, aby należnego od niego świadczenia nie uiszczal dłużnikowi, lecz złożył je komornikowi lub do depozytu sądowego.**
- § 2. Jednocześnie z zajęciem wierzytelności komornik wezwie jej dłużnika, aby w ciągu tygodnia złożył oświadczenie:
- 1) czy i w jakiej wysokości przysługuje dłużnikowi zajęta wierzytelność, czy też odmawia zapłaty i z jakiej przyczyny;**
  - 2) czy inne osoby roszczą sobie prawa do wierzytelności, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajętej wierzytelności oraz czy i o jakie roszczenie została skierowana do zajętej wierzytelności egzekucja przez innych wierzycieli.**

Art. 897.

- § 1. W celu zajęcia wierzytelności, której zabezpieczenie jest ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru, komornik jednocześnie z zawiadomieniem i wezwaniem dłużników w myśl artykułu poprzedzającego przesyła sądowi właściwemu do prowadzenia księgi wieczystej wnioski o dokonanie w niej wpisu o zajęciu lub o złożeniu tego wniosku do zbioru dokumentów.
- § 2. Jeżeli w księdze wieczystej znajdują się wpisy lub w zbiorze dokumentów dokumenty stanowiące przeszkodę do uwzględnienia wniosku, sąd właściwy do

prowadzenia księgi wieczystej zawiadomi o tym wierzyciela i komornika, wyznaczając termin do usunięcia przeszkody. Usunięcie przeszkody należy do wierzyciela. W tym celu wierzyciel może wykonywać prawa przysługujące dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik odbierze dłużnikowi potrzebne do tego dokumenty.

- § 3. Po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu sąd oddali wniosek komornika, a komornik umorzy egzekucję. Jeżeli jednak wierzyciel w terminie wyznaczonym przez sąd wytoczy powództwo w celu usunięcia przeszkody, oddalenie wniosku i umorzenie egzekucji nie może nastąpić przed prawomocnym oddaleniem powództwa.
- § 4. (uchylony).

Art. 898.

Jeżeli do zabezpieczenia zajętej wierzytelności wymagany jest wpis w księdze wieczystej, komornik odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania tego wpisu i zgłosi wniosek o wpis na rzecz dłużnika oraz o jednoczesne ujawnienie zajęcia.

Art. 899.

Dokonując zajęcia wierzytelności zabezpieczonej poręczeniem, zastawem lub zastawem rejestrowym, komornik na wniosek wierzyciela zawiadamia także poręczyciela albo właściciela przedmiotu obciążonego prawem zastawu, iż świadczenia z wierzytelności zabezpieczonej nie wolno uiścić dłużnikowi. Przepis art. 882 § 1 pkt 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 900.

- § 1. Zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności. Jeżeli konieczny jest wpis zajęcia w księdze wieczystej, wierzytelność jest zajęta z chwilą dokonania wpisu lub złożenia do zbioru dokumentów wniosku komornika. Jednakże i w tym wypadku zajęcie jest skuteczne już z chwilą doręczenia wezwania dłużnikowi zajętej wierzytelności, jeżeli takie doręczenie nastąpiło wcześniej.
- § 2. Zajęcie sum płatnych okresowo obejmuje także wypłaty przyszłe. Art. 883 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 901.

- § 1. Zajęcia wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu dokonuje się przez odebranie dokumentu dłużnikowi lub osobie trzeciej. Przepis art. 845 § 2 stosuje się odpowiednio. Następnym zajęciem takiej wierzytelności dokonuje się przez zaznaczenie w protokole pierwszego zajęcia.
- § 2. O dokonaniu zajęcia komornik powiadomi wierzyciela dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, i dłużnika zajętej wierzytelności, a przy dalszych zajęciach także poprzednich wierzycieli.
- § 3. Od dłużnika zajętej wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu komornik zażąda zapłaty poszukiwanej sumy, a jeżeli wierzytelność wymagalna jest po wypowiedzeniu, dokona jej wypowiedzenia. Na wniosek wierzyciela, dłużnika albo z urzędu, komornik dokona również czynności zachowawczych, jeżeli zajdzie tego potrzeba.

- § 4. Zajęte papiery wartościowe niezapisane na rachunku papierów wartościowych komornik może sprzedać za pośrednictwem firmy inwestycyjnej w rozumieniu przepisów, o których mowa w art. 752¹. Sprzedaż w tym trybie może nastąpić w okresie miesiąca od dnia zajęcia. Za zgodą dłużnika sprzedaż może nastąpić także po tym terminie. Do ustalenia ceny sprzedaży należy powołać biegłego. Na wniosek dłużnika sprzedaż może nastąpić po cenie przez niego wskazanej.
- § 5. Jeżeli zobowiązany z weksła nie zapłaci poszukiwanej sumy, komornik sprzedaje weksel. Dokonany przez komornika indos wywiera skutki indosu wpisanego przez zobowiązanego. Jeżeli na wekslu zostały umieszczone wyrazy "nie na zlecenie" lub inne zastrzeżone równoważnie, komornik może przenieść weksel na nabywcę tylko w formie i ze skutkiem przewidzianym w przepisach o przewlewie wierzytelności.
- § 6. Do zbycia weksli przepisy art. 904¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 902.

Do skutków zajęcia stosuje się odpowiednio art. 885, 887 i 888, a do skutków niezastosowania się do wezwań komornika oraz do obowiązków wynikających z zajęcia – art. 886.

Art. 902¹.

Zajęcie wierzytelności nie narusza uprawnień wynikających z zamieszczonej w umowie klauzuli kompensacyjnej, o której mowa w ustawie z dnia 2 kwietnia 2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz. U. Nr 91, poz. 871).

Art. 903.

Jeżeli zajęto wierzytelność, której przedmiotem jest świadczenie z zobowiązania przemiennego z prawem wyboru zastrzeżonym dla dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, prawo to przechodzi na wierzyciela, jeżeli dłużnik, wezwany przez komornika do dokonania wyboru, w ciągu tygodnia z prawa tego nie skorzysta.

Art. 904.

Jeżeli obowiązek dłużnika zajętej wierzytelności zależy od wzajemnego świadczenia dłużnika, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, które polega na wydaniu rzeczy znajdującej się w jego władaniu, a obowiązek wydania tej rzeczy został już orzeczony prawomocnym wyrokiem lub stwierdzony innym tytułem egzekucyjnym, komornik odbierze dłużnikowi zajętej wierzytelności tytuł egzekucyjny i po uzyskaniu na nim klauzuli wykonalności odbierze rzecz dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jeżeli to jest konieczne do uzyskania świadczenia od dłużnika zajętej wierzytelności.

Art. 904¹.

- § 1. Na wniosek wierzyciela jego zaspokojenie nastąpi przez sprzedaż wierzytelności w drodze licytacji lub z wolnej ręki, o ile nie sprzeciwia się temu charakter zajętej wierzytelności.
- § 2. Sprzedaży wierzytelności dokonuje się w drodze licytacji prowadzonej według przepisów o egzekucji z ruchomości. Cena wywołania wynosi połowę sumy,

na którą składa się wartość egzekwowanej wierzytelności oraz należne od niej odsetki liczone od dnia ich wymagalności do dnia licytacji. Nabycie nie może nastąpić poniżej ceny wywołania.

- § 3. Za zgodą dłużnika zajęta wierzytelność może zostać sprzedana z wolnej ręki, po cenie przez niego wskazanej, jeżeli sprzedaż za tę cenę nie narusza interesów wierzycieli. Dłużnik może też wskazać osobę nabywcy oraz inne warunki sprzedaży. Zgoda dłużnika na sprzedaż z wolnej ręki nie jest potrzebna, gdy wierzytelność była wymagalna przed dniem zajęcia. W takim jednak wypadku cena zbycia nie może być niższa od 60 % oszacowania wraz z odsetkami liczonymi do dnia sprzedaży.

Art. 905.

- § 1. Jeżeli zajęta została wierzytelność, z mocy której mają być wydane dłużnikowi na własność ruchomości, będą one wydane komornikowi w miejscu, w którym miały być wydane dłużnikowi. Zajęcie ruchomości dokonane jest przez samo zajęcie wierzytelności o ich wydanie.
- § 2. Dalsza egzekucja z tych ruchomości będzie prowadzona według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 906.

- § 1. Jeżeli została zajęta wierzytelność, z mocy której dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, jako właścicielowi ma być wydana nieruchomość, komornik odda wydaną nieruchomość w zarząd dłużnikowi. Na wniosek wierzyciela komornik ustanowi zarządcą inną osobę.
- § 2. Egzekucja z tej nieruchomości i zarząd prowadzone będą według przepisów o egzekucji z nieruchomości.

Art. 907.

Przepis artykułu poprzedzającego stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy przedmiotem zajętej wierzytelności jest statek morski wpisany do rejestru okrętowego.

Art. 908.

- § 1. Jeżeli po zajęciu wierzytelności należyte wykonanie praw dłużnika lub wierzyciela tego wymaga, sąd na wniosek wierzyciela lub dłużnika, stosownie do okoliczności, ustanowi kuratora lub zarządcę albo nakaże sprzedaż prawa. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. Do zarządu i sprzedaży stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości i o sprzedaży ruchomości.

Dział IVa

Egzekucja z innych praw majątkowych

Art. 909.

Przepisy o egzekucji z wierzytelności stosuje się odpowiednio do egzekucji z innych praw majątkowych, jeżeli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 910.

- § 1. Do egzekucji z praw majątkowych komornik przystąpi przez zajęcie prawa. W tym celu komornik:
- 1) zawiadomi dłużnika, że nie wolno mu rozporządzać, obciążać ani realizować zajętego prawa, jak również nie wolno mu pobierać żadnego świadczenia przysługującego z zajętego prawa;
  - 2) zawiadomi osobę, która z zajętego prawa jest obciążona obowiązkiem względem dłużnika, by obowiązku tego wobec dłużnika nie realizowała, a wynikające z prawa świadczenia pieniężne uiszczała komornikowi lub na rachunek depozytowy sądu, oraz wzywa tę osobę by w terminie tygodnia złożyła oświadczenie, czy inne osoby roszczą sobie pretensje do zajęcia prawa, czy i w jakim sądzie lub przed jakim organem toczy się lub toczyła się sprawa o zajęte prawo, jak również czy oraz o jakie roszczenie skierowana jest egzekucja do zajętego prawa.
- § 2. Prawo jest zajęte z chwilą doręczenia zawiadomienia osobie, która z mocy zajętego prawa jest obciążona obowiązkiem wobec dłużnika. Jednakże jeżeli zawiadomienie o zajęciu zostało doręczone dłużnikowi wcześniej, skutki zajęcia powstają wobec dłużnika z chwilą doręczenia mu zawiadomienia o zajęciu.
- § 3. Jeżeli prawo majątkowe, które ma być zajęte, jest tego rodzaju, że nie ma oznaczonej osoby obciążonej obowiązkiem względem dłużnika, zajęcie jest dokonane z chwilą doręczenia zawiadomienia dłużnikowi.
- § 4. W stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, choćby zawiadomienie, o którym mowa w § 1, nie zostało jeszcze doręczone.

Art. 910¹.

Dokonując zajęcia prawa z patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru zdobniczego, prawa z rejestracji znaku towarowego, prawa z rejestracji topografii układu scalonego komornik przesyła do Urzędu Patentowego Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o wpis informacji o zajęciu prawa do właściwego rejestru.

Art. 910².

- § 1. Z mocy zajęcia wierzyciel może wykonywać wszelkie uprawnienia majątkowe dłużnika wynikające z zajętego prawa, które są niezbędne do zaspokojenia wierzyciela w drodze egzekucji, może również podejmować wszelkie działania, które są niezbędne do zachowania prawa.
- § 2. Jeżeli zachodzi potrzeba realizacji innych uprawnień wynikających z zajętego prawa niż wymienione w § 1, sąd na wniosek dłużnika lub wierzyciela albo z urzędu ustanowi zarządcę. Do zarządcy stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w egzekucji z nieruchomości.

Art. 910³.

Do egzekucji z prawa majątkowego wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków stosuje się odpowiednio przepisy art. 923¹.

Art. 910⁴.

- § 1. Do oszacowania zajętego prawa komornik powołuje biegłego.
- § 2. Wycena biegłego nie jest potrzebna, jeżeli strony zgodnie ustaliły wartość zajętego prawa albo jeżeli w okresie trzech miesięcy przed dokonaniem zajęcia zajęte prawo było oszacowane dla celów obrotu rynkowego lub w drodze umowy ustalono jego wartość dla potrzeb takiego obrotu.
- § 3. W przypadkach wskazanych w § 2 za wartość prawa przyjmuje się wartość prawa ustaloną zgodnie przez strony albo we wcześniejszej umowie lub oszacowaniu.

Art. 911.

Na żądanie wierzyciela komornik sporządzi opis zajętego prawa majątkowego.

Art. 911¹.

W opisie komornik zamieści w szczególności:

- 1) rodzaj zajętego prawa;
- 2) oznaczenie osób uprawnionych oraz rodzaj przysługujących im uprawnień albo stwierdzenie o braku informacji o ich istnieniu;
- 3) oznaczenie osób zobowiązanych, jeżeli są, i rodzaj ciążących na nich obowiązków;
- 4) w razie istnienia sporu co do treści prawa lub rodzaju przysługujących uprawnień, rodzaj sporu, osoby dochodzące tych roszczeń oraz oznaczenie sądu lub innego organu, przed którym spór się toczy.

Art. 911².

- § 1. Zajęcie praw dłużnika przysługujących mu na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania dokonane jest z chwilą powiadomienia dłużnika o zajęciu. O zajęciu komornik powiadomi pozostałych wspólników, jeżeli ich adresy zostaną komornikowi podane przez którąkolwiek ze stron.
- § 2. Pozostali wspólnicy w terminie dwóch tygodni od dnia zajęcia są obowiązani przedstawić komornikowi wykaz przedmiotów, wierzytelności i praw, które przypadną dłużnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki lub jej rozwiązania. Przepisy art. 886 stosuje się odpowiednio.

Art. 911³.

Zajmując udział wspólnika w spółce handlowej albo prawa wspólnika z tytułu udziału w takiej spółce, którymi wspólnikowi wolno rozporządzać, jak również prawa majątkowe akcjonariusza, komornik powiadomi o zajęciu spółkę oraz zgłosi ten fakt sądowi rejestrowemu.

Art. 911⁴.

Zajęcie prawa obejmuje również wszelkie wierzytelności i roszczenia przysługujące dłużnikowi z tytułu zajętego prawa, nawet jeżeli powstały po zajęciu.

Art. 911⁵.

Jeżeli z zajętego prawa wynika wymagalne roszczenie, komornik wezwie dłużnika zajętej wierzytelności, aby spełnił świadczenie wierzycielowi lub komornikowi. Przepisy art. 887 stosuje się odpowiednio.

Art. 911⁶.

- § 1. Zaspokojenie wierzyciela z zajętego prawa następuje z dochodu, jeżeli zajęte prawo przynosi dochód, albo z realizacji lub sprzedaży prawa.
- § 2. Zaspokojenie z dochodu lub realizacji prawa, jeżeli nie nastąpi w trybie art. 911⁵, następuje w drodze egzekucji przez zarząd przymusowy. Przepisy art. 1064¹–1064¹¹ stosuje się odpowiednio.
- § 3. Sprzedaży prawa dokonuje się w drodze licytacji prowadzonej według przepisów o egzekucji z ruchomości z zachowaniem przepisów poniższych.
- § 4. Do sprzedaży w drodze licytacji papierów wartościowych, o których mowa w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. Nr 183, poz. 1538 oraz z 2006 r. Nr 104, poz. 708 i Nr 157, poz. 1119), nie stosuje się przepisu art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz. U. Nr 184, poz. 1539 oraz z 2006 r. Nr 157, poz. 1119) oraz art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi.

Art. 911⁷.

- § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, komornik może sprzedać zajęte prawo z wolnej ręki po cenie nie niższej niż 75 % ceny oszacowania. Sprzedaż ta nie może nastąpić wcześniej niż czternastego dnia od oszacowania.
- § 2. Na wniosek dłużnika, za zgodą wierzyciela, sprzedaż może nastąpić bez oszacowania prawa. Sprzedaż za wskazaną przez dłużnika cenę może nastąpić, gdy nie naruszyło to interesów wierzycieli. Dłużnik winien wówczas wskazać cenę minimalną, poniżej której sprzedaż nie może być dokonana. Dłużnik może wskazać osobę nabywcy albo też wskazać kilka osób uprawnionych do nabycia oraz kolejność, w jakiej prawo nabycia będzie im przysługiwało.
- § 3. Jeżeli sprzedaż nie dojdzie do skutku w terminie tygodnia od dnia, w którym wierzyciel wyraził zgodę na sprzedaż, komornik sprzedaje zajęte prawo w drodze licytacji, chyba że wierzyciel wyrazi zgodę na ponowną sprzedaż z wolnej ręki.

Art. 911⁸.

- § 1. Do egzekucji z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku, komornik przystąpi przez ich zajęcie. W tym celu komornik:
  - 1) zawiadamia dłużnika, że nie wolno mu odbierać żadnego świadczenia, jak również rozporządzać, z wyjątkiem zleceń, o których mowa w § 2, zajętymi instrumentami finansowymi czy wartościami zebranymi na rachunku;
  - 2) wezwie podmiot prowadzący działalność maklerską, w którym dłużnik ma rachunek, by nie wykonywał dyspozycji dłużnika, z wyjątkiem zleceń, o których mowa w § 2, ani też nie wypłacał dłużnikowi pieniędzy ulokowanych na jego rachunku, lecz zajęte sumy pieniężne do wysokości egzekwowanej należności wydał komornikowi lub złożył na rachunek depozytowy sądu.

- § 2. Jeżeli znajdujące się na rachunku dłużnika sumy pieniężne nie wystarczają na pokrycie egzekwowanego roszczenia, podmiot prowadzący działalność maklerską, w którym dłużnik ma rachunek, niezwłocznie wzywa dłużnika, aby w terminie trzech dni złożył zlecenie sprzedaży celem zaspokojenia wierzyciela przez okres miesiąca, wskazując, które ze zdeponowanych instrumentów finansowych mają być przedmiotem zlecenia sprzedaży. Jeżeli zajęto instrumenty finansowe, które wcześniej były zajęte na podstawie postanowienia o zabezpieczeniu, dyspozycja dłużnika dotycząca zlecenia ich sprzedaży będzie wykonana po zajęciu dokonanym w egzekucji, jeżeli samo zlecenie sprzedaży dłużnik złożył w terminie określonym w art. 752¹.
- § 3. Jeżeli dłużnik nie dokona czynności, o której mowa w § 2, albo pomimo wykonania czynności nie dojdzie do sprzedaży instrumentów finansowych, prowadzący rachunek w terminie trzech dni powiadamia wierzyciela, za pośrednictwem komornika, jakie instrumenty finansowe umieszczone są na rachunku. Wierzyciel składa zlecenie dokonania sprzedaży wybranych instrumentów finansowych.
- § 4. W razie niezłożenia przez wierzyciela w terminie dwóch tygodni zlecenia, o którym mowa w § 3, albo gdy sprzedaż na zlecenie wierzyciela nie doszła do skutku przez okres roku, egzekucję umarza się.
- § 5. Jeżeli zajęcia dokonano na rzecz dwu lub więcej wierzycieli, zlecenie, o którym mowa w § 3, składa kurator ustanowiony w trybie art. 908, chyba że wierzyciele złożą zgodny wniosek o sprzedaż instrumentów finansowych. W razie ustanowienia kuratora termin dwutygodniowy liczy się od dnia powołania kuratora.

Art. 912.

- § 1. Jeżeli zajęte zostało prawo, z mocy którego dłużnik może żądać działu majątku, zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Gdy dłużnik otrzyma z działu nieruchomości lub ułamkową jej część, sąd przeprowadziwszy dział zawiadomi o zajęciu sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej w celu ujawnienia zajęcia przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie zawiadomienia do zbioru dokumentów. Jeżeli wierzyciel w ciągu miesiąca po ukończeniu działu nie zażądał przeprowadzenia egzekucji z mienia przypadłego dłużnikowi, przedmioty majątkowe, z których egzekucji nie żądał, będą wolne od zajęcia.
- § 2. O zajęciu prawa, z mocy którego dłużnik może żądać działu, komornik zawiadomi wskazane przez wierzyciela osoby, przeciwko którym dłużnikowi przysługuje prawo żądania działu.

Dział V

Wyjawienie majątku

Art. 913.

- § 1. Jeżeli zajęty w egzekucji majątek dłużnika nie rokuje zaspokojenia egzekwowanych należności lub jeżeli wierzyciel wykaże, że na skutek prowadzonej egzekucji nie uzyskał w pełni zaspokojenia swej należności, może on żądać zobowiązania dłużnika do złożenia wykazu majątku z wymienieniem rzeczy i miejsca, gdzie się znajdują, przypadających mu wierzytelności i innych praw majątkowych oraz do złożenia przyrzeczenia według roty: „Świadomy znacze-

nia mych słów i odpowiedzialności przed prawem zapewniam, że złożony przeze mnie wykaz majątku jest prawdziwy i zupełny”.

- § 2. Wierzyciel może żądać wyjawienia majątku także przed wszczęciem egzekucji, jeżeli uprawdopodobni, że nie uzyska zaspokojenia w pełni swej należności ze znanego mu majątku albo z przypadających dłużnikowi bieżących świadczeń okresowych za okres sześciu miesięcy.

Art. 914.

- § 1. Wniosek o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku składa się w sądzie właściwości ogólnej dłużnika.
- § 2. Do wniosku należy dołączyć odpis protokołu zajęcia lub inne dokumenty uzasadniające obowiązek wyjawienia majątku, a jeżeli wniosek złożono przed wszczęciem egzekucji, także tytuł wykonawczy.

Art. 915.

- § 1. Sąd rozpoznaje wniosek po wezwaniu i wysłuchaniu stron, jeżeli się stawią.
- § 2. Wykaz i przyrzeczenie sąd odbierze niezwłocznie. W uzasadnionych wypadkach sąd może wyznaczyć dłużnikowi termin nie dłuższy niż tydzień.
- § 3. Na postanowienie sądu w przedmiocie wyjawienia majątku przysługuje zażalenie. Wniesienie zażalenia nie tamuje wykonania postanowienia o wyjawieniu majątku. Sąd może postąpić stosownie do art. 396.

Art. 916.

Jeżeli dłużnik bez usprawiedliwionej przyczyny nie stawi się do sądu w celu złożenia wykazu lub przyrzeczenia albo stawiwszy się wykazu niełoży lub odmówi odpowiedzi na zadane mu pytanie albo odmówi złożenia przyrzeczenia, sąd może skazać go na grzywnę lub nakazać przymusowe doprowadzenie oraz może zastosować areszt nieprzekraczający miesiąca, z uwzględnieniem art. 276 § 2. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Art. 917.

- § 1. W razie zastosowania środków przymusu dłużnik może w każdej chwili złożyć wykaz i przyrzeczenie. W wypadku gdy zastosowano wobec niego areszt, dłużnik może domagać się stawienia go przed sądem w celu złożenia wykazu i przyrzeczenia. W wypadku tym sąd nie wzywając wierzyciela niezwłocznie przyjmie wykaz i odbierze przyrzeczenie, po czym zwolni dłużnika.
- § 2. Wierzyciel, który nie był obecny przy tych czynnościach, może żądać ponownego wezwania dłużnika w celu zadania mu pytań zmierzających do wykrycia przedmiotów, do których mogłaby być skierowana egzekucja. Niestawiennictwo dłużnika lub odmowa odpowiedzi albo dodatkowego złożenia przyrzeczenia pociąga za sobą skutki wymienione w artykule poprzedzającym. O skutkach tych dłużnik powinien być pouczony w wezwaniu na posiedzenie.

Art. 918. (uchylony).**Art. 918¹.**

Dłużnik, który złożył przyrzeczenie lub do którego zastosowano środki przymusu, obowiązany jest do złożenia nowego wykazu i przyrzeczenia na żądanie tego samego lub innego wierzyciela, gdy od złożenia przyrzeczenia lub wyczerpania środków przymusu upłynął okres jednego roku.

Art. 919.

Za osobę, która nie ma zdolności procesowej, wykaz i przyrzeczenie obowiązany jest złożyć jej przedstawiciel ustawowy.

Art. 920.

- § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do egzekucji prowadzonej z urzędu, a także egzekucji alimentów.
- § 2. W razie egzekucji alimentów sąd prowadzi postępowanie o wyjawienie majątku także na wniosek komornika.

Art. 920¹.

- § 1. Przepisy art. 913–917, 919 i 920 stosuje się odpowiednio do wyjawienia przez dłużnika stanu oszczędności na rachunkach bankowych w związku z żądaniem wydania książeczki oszczędnościowej lub innego dowodu posiadania wkładu. W wykazie majątku dłużnik jest obowiązany podać, czy i jakie oszczędności ma na rachunku bankowym, w jakim banku zostały zgromadzone, jeżeli zaś nie posiada dowodu bankowego, jest obowiązany wskazać osobę, u której znajduje się ten dowód.
- § 2. Uchylenie się dłużnika od wydania książeczki oszczędnościowej lub innego odpowiedniego dowodu albo wskazania osoby, u której się one znajdują, powoduje takie skutki, jak odmowa złożenia wykazu albo udzielenia odpowiedzi na pytanie (art. 916).

Dział VI**Egzekucja z nieruchomości****Rozdział 1****Przepisy wstępne****Art. 921.**

- § 1. Egzekucja z nieruchomości należy do komornika działającego przy sądzie, w którego okręgu nieruchomość jest położona.
- § 2. Jeżeli nieruchomość jest położona w okręgu kilku sądów, wybór należy do wierzyciela. Jednakże z postępowaniem wszczętym na wniosek jednego wierzyciela połączone będą postępowania wszczęte na wniosek innych wierzycieli. W tym celu komornik, który rozpoczął egzekucję, o wszczęciu, a następnie o

ukończeniu egzekucji zawiadomi komornika, do którego, stosownie do paragrafu poprzedzającego, mogłaby należeć egzekucja.

Art. 922.

Uczestnikami postępowania oprócz wierzyciela i dłużnika są również osoby, którym przysługują prawa rzeczowe ograniczone lub roszczenia albo prawa osobiste zabezpieczone na nieruchomości, a gdy przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, także organ, który zawarł umowę o użytkowanie wieczyste.

Rozdział 2

Zajęcie

Art. 923.

Wskutek wniosku wierzyciela o wszczęcie egzekucji z nieruchomości wymienionej we wniosku komornik wzywa dłużnika, aby zapłacił dług w ciągu dwóch tygodni pod rygorem przystąpienia do opisu i oszacowania.

Art. 923¹.

- § 1. Tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie pozostającej w związku małżeńskim stanowi podstawę do zajęcia nieruchomości wchodzącej w skład majątku wspólnego. Dalsze czynności egzekucyjne dopuszczalne są na podstawie tytułu wykonawczego wystawionego przeciwko obojgu małżonkom.
- § 2. Jeżeli małżonek dłużnika sprzeciwi się zajęciu, o sprzeciwie komornik niezwłocznie zawiadamia wierzyciela, który w terminie tygodniowym powinien wystąpić o nadanie przeciwko małżonkowi dłużnika klauzuli wykonalności pod rygorem umorzenia egzekucji z zajętej nieruchomości.

Art. 924.

Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania komornik przesyła do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej wniosek o dokonanie w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

Art. 925.

- § 1. W stosunku do dłużnika nieruchomość jest zajęta z chwilą doręczenia mu wezwania. W stosunku do dłużnika, któremu nie doręczono wezwania, jako też w stosunku do osób trzecich, nieruchomość jest zajęta z chwilą dokonania wpisu w księdze wieczystej lub złożenia wniosku komornika do zbioru dokumentów.
- § 2. Jednakże w stosunku do każdego, kto wiedział o wszczęciu egzekucji, skutki zajęcia powstają z chwilą, gdy o wszczęciu egzekucji powziął wiadomość, chociażby wezwanie nie zostało jeszcze dłużnikowi wysłane ani wpis w księdze wieczystej nie był jeszcze dokonany.
- § 3. O dokonanym zajęciu komornik zawiadamia wierzyciela.

Art. 926.

- § 1. Postępowania egzekucyjne toczące się co do kilku nieruchomości tego samego dłużnika lub co do kilku części tej samej nieruchomości, jak również postępowania egzekucyjne dotyczące części nieruchomości i jej całości, mogą być połączone w jedno postępowanie, jeżeli odpowiada to celowi egzekucji, a nie ma przeszkód natury prawnej lub gospodarczej. Połączenie zarządza na wniosek jednej ze stron komornik, a gdy nieruchomości są położone w okręgach różnych sądów rejonowych, sąd okręgowy przełożony nad sądem rejonowym, w którego okręgu wszczęto pierwszą egzekucję.
- § 2. Postępowanie można rozdzielić, jeżeli w dalszym jego toku odpadną przyczyny, które spowodowały połączenie.

Art. 927.

Wierzyciel, który skierował egzekucję do nieruchomości po jej zajęciu przez innego wierzyciela, przyłącza się do postępowania wszczętego wcześniej i nie może żądać powtórzenia czynności już dokonanych; poza tym ma te same prawa co pierwszy wierzyciel.

Art. 928.

W celu dopilnowania praw osoby, której miejsce pobytu nie jest znane i której z powodu nieobecności nie można dokonywać doręczeń, sąd na wniosek komornika ustanowi kuratora do zastępowania osoby nieobecnej. Kurator będzie wykonywał swe czynności także w interesie innych osób, którym w dalszym toku postępowania doręczenia nie będą mogły być dokonane. Kurator może jednak reprezentować równocześnie tylko osoby, których interesy nie są sprzeczne.

nowe brzmienie § 3 w art. 930 wchodzi w życie z dn. 20.02.2011 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075)

Art. 929.

- § 1. Zajęcie obejmuje nieruchomość i to wszystko, co według przepisów prawa rzeczowego stanowi przedmiot obciążenia hipoteką.
- § 2. Jeżeli egzekucję prowadzi się w poszukiwaniu należności z umów ubezpieczenia lub wierzytelności zabezpieczonych hipoteką, zajęcie obejmuje także prawa wynikające z umów ubezpieczenia przedmiotów wymienionych w paragrafie poprzedzającym.
- § 3. Komornik z urzędu zbada, czy ruchomości, wierzytelności lub prawa zajęte według przepisów § 1 i § 2 nie są obciążone zastawem rejestrowym. Przepisy art. 805¹ § 1 i § 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 930.

- § 1. Rozporządzenie nieruchomością po jej zajęciu nie ma wpływu na dalsze postępowanie. Nabywca może uczestniczyć w postępowaniu w charakterze dłużnika. W każdym razie czynności egzekucyjne są ważne tak w stosunku do dłużnika, jak i w stosunku do nabywcy.
- § 2. Rozporządzenia przedmiotami podlegającymi zajęciu razem z nieruchomością po ich zajęciu są nieważne. Nie dotyczy to rozporządzeń zarządcy nieruchomości w zakresie jego ustawowych uprawnień.

[§ 3. Obciążenie przez dłużnika nieruchomości po jej zajęciu jest nieważne.]

<§ 3. Obciążenie nieruchomości przez dłużnika po jej zajęciu oraz rozporządzenie opróżnionym miejscem hipotecznym jest nieważne. W razie wpisania hipoteki przymusowej po zajęciu nieruchomości zabezpieczona nią wierzytelność nie korzysta z pierwszeństwa zaspokojenia przewidzianego dla należności zabezpieczonych hipotecznie.>

Art. 931.

- § 1. Zajętą nieruchomość pozostawia się w zarządzie dłużnika, do którego stosuje się wówczas przepisy o zarządcy.
- § 2. Jeżeli prawidłowe sprawowanie zarządu tego wymaga, sąd odejmie dłużnikowi zarząd i ustanowi innego zarządcę; to samo dotyczy ustanowionego zarządcy.
- § 3. Sąd oddali wniosek o ustanowienie innego zarządcy, jeżeli sprawowanie zarządu wymaga kosztów, na których pokrycie nie wystarczają na razie dochody bieżące, a wnioskodawca nie złoży w ciągu tygodnia kwoty wyznaczonej przez sąd.
- § 4. Jeżeli dłużnik, któremu odjęto zarząd, w chwili zajęcia korzystał z pomieszczeń w zajętej nieruchomości, należy mu je pozostawić. Sąd może jednak na wniosek wierzyciela zarządzić odebranie pomieszczeń, jeżeli dłużnik lub jego domownik przeszkadza zarządcy w wykonywaniu zarządu. Zarządca może zatrudnić dłużnika i jego rodzinę za wynagrodzeniem, które ustali sąd.

Art. 932. (uchylony).

Art. 933.

Jeżeli zarządca przy obejmowaniu zarządu napotyka przeszkody, komornik na polecenie sądu wprowadza go w zarząd nieruchomości.

Art. 934.

Po ustanowieniu zarządcy komornik wzywa wskazane przez wierzyciela osoby, aby przypadające od nich tak zaległe, jak i przyszłe świadczenia, które stanowią dochód z nieruchomości, uiszczaly do rąk zarządcy. W wezwaniu należy uprzedzić, że uiszczenie do rąk dłużnika będzie bezskuteczne w stosunku do wierzyciela.

Art. 935.

- § 1. Zarządca zajętej nieruchomości obowiązany jest wykonywać czynności potrzebne do prowadzenia prawidłowej gospodarki. Ma on prawo pobierać zamiast dłużnika wszelkie pożytki z nieruchomości, spieniężać je w granicach zwykłego zarządu oraz prowadzić sprawy, które przy wykonywaniu takiego zarządu okażą się potrzebne. W sprawach wynikających z zarządu nieruchomością zarządca może pozywać i być pozywany.
- § 2. Zarządcy wolno zaciągać tylko takie zobowiązania, które mogą być zaspokojone z dochodów z nieruchomości i są gospodarczo uzasadnione.
- § 3. Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu zarządca może wykonywać tylko za zgodą stron, a w jej braku – za zezwoleniem sądu, który przed wydaniem postanowienia wysłucha wierzyciela, dłużnika i zarządcę, chyba że zwłoka groziłaby szkodą.

Art. 936.

Zarząd nie ma wpływu na umowy najmu lub dzierżawy obowiązujące w chwili jego ustanowienia. Zarządcy wolno jednak wypowiedzieć tego rodzaju umowy z zachowaniem obowiązujących przepisów oraz zawierać umowy na czas przyjęty przez zwyczaj miejscowy. Do wydzierżawiania nieruchomości wymagana jest zgoda stron, a w jej braku – zezwolenie sądu.

Art. 937.

- § 1. Zarządca składa sądowi w wyznaczonych terminach co najmniej raz w roku oraz po ukończeniu zarządu sprawozdania ze swych czynności, jak również udokumentowane sprawozdania rachunkowe.
- § 2. Sąd po wysłuchaniu wierzycieli, dłużnika i zarządcy oraz po rozpatrzeniu sprawozdań, a zwłaszcza przedstawionych w nich pozycji rachunkowych, zatwierdza sprawozdania zarządcy albo odmawia ich zatwierdzenia w całości lub w części.

Art. 938.

- § 1. Zarządca odpowiada za szkodę wyrządzoną na skutek nienależytego wykonywania obowiązków.
- § 2. Zarządca, który bez usprawiedliwionej przyczyny nie złożył w oznaczonym terminie przepisanego sprawozdania lub nie wykonał innych przez sąd wydanych poleceń, może być skazany na grzywnę.

Art. 939.

- § 1. Zarządca może żądać wynagrodzenia oraz zwrotu wydatków, które w związku z zarządaniem poniósł z własnych funduszy. Wysokość wynagrodzenia sąd określi odpowiednio do nakładu pracy i dochodowości nieruchomości.
- § 2. Jednakże zarządcy, który jest dłużnikiem, nie należy się wynagrodzenie; może on tylko pokrywać z pożytków z nieruchomości najkonieczniejsze potrzeby własne i rodziny w rozmiarze, jaki oznaczy sąd, oraz swoje wydatki związane z zarządaniem.
- § 3. (uchylony).
- § 4. Roszczeń o wynagrodzenie za sprawowanie zarządu i o zwrot poniesionych w związku z zarządaniem wydatków nie można dochodzić powództwem. Zarządca traci roszczenia, jeżeli ich nie zgłosił w ciągu miesiąca po ustąpieniu z zarządu lub po jego ustaniu.

Art. 940.

Z dochodów z nieruchomości zarządca pokrywa w następującej kolejności:

- 1) koszty egzekucji wraz ze swoim wynagrodzeniem oraz zwrot własnych wydatków;**
- 2) bieżące należności pracowników zatrudnionych w nieruchomości lub w przedsiębiorstwach znajdujących się na niej i należących do dłużnika;**
- 3) bieżąco przypadające w toku zarządu alimenty przyznane wykonalnym wyrokiem sądowym od dłużnika. Uprawnienie to nie przysługuje**

- członkom rodziny dłużnika pozostającym z nim we wspólnym gospodarstwie domowym w chwili wszczęcia egzekucji;
- 4) bieżące należności podatkowe z nieruchomości oraz bieżące należności z tytułu ubezpieczenia społecznego pracowników wymienionych w pkt 2;
  - 5) zobowiązania związane z wykonywaniem zarządu;
  - 6) należności z tytułu ubezpieczenia nieruchomości, jej przynależności i pożytków.

Art. 941.

Nadwyżkę dochodów po pokryciu wydatków wymienionych w art. 940 za czas do dnia przejścia własności nieruchomości na nabywcę zarządca składa na rachunek depozytowy sądu. Nadwyżkę dołącza się do ceny, która będzie uzyskana za nieruchomość. Jeżeli egzekucja ulega umorzeniu, nadwyżkę tę otrzymuje dłużnik.

Rozdział 3

Opis i oszacowanie

Art. 942.

Po upływie terminu określonego w wezwaniu dłużnika do zapłaty długu komornik na wniosek wierzyciela dokonuje opisu i oszacowania zajętej nieruchomości.

Art. 943.

§ 1. Przy wniosku o dokonanie opisu i oszacowania wierzyciel powinien:

- 1) złożyć wyciąg – a w razie potrzeby odpis księgi wieczystej albo zaświadczenie sądu wystawione na podstawie zbioru dokumentów prowadzonego dla nieruchomości, zawierające wskazanie jej właściciela i wykaz ujawnionych w tym zbiorze obciążeń, jeżeli zaś nieruchomość jest objęta katastrzem nieruchomości – także odpowiedni wyciąg;

2) wskazać miejsce zamieszkania uczestników postępowania.

§ 2. Jeżeli nieruchomość nie ma księgi wieczystej, wierzyciel powinien złożyć inny dokument stwierdzający własność dłużnika.

§ 3. Dokumentów wskazanych w paragrafie poprzedzającym może żądać od właściwych organów także komornik.

Uwaga! do czasu przekształcenia ewidencji gruntów i budynków w kataster nieruchomości użyte w art. 943 § 1 pkt 1 pojęcie „kataster nieruchomości” oznacza tę ewidencję.

Art. 944. (uchylony).

Art. 945.

§ 1. O terminie opisu i oszacowania komornik zawiadamia znanych mu uczestników.

§ 2. Komornik wzywa ponadto przez obwieszczenie publiczne w budynku sądowym i w lokalu wójta, (burmistrza, prezydenta miasta) uczestników, o których nie ma wiadomości, oraz inne osoby, które roszczą sobie prawa do nieruchomości.

mości i przedmiotów razem z nią zajętych, aby przed ukończeniem opisu zgłosiły swoje prawa.

- § 3. Zawiadomienia i obwieszczenia powinny być dokonane nie później niż na dwa tygodnie przed rozpoczęciem opisu.

Art. 946.

- § 1. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika, zgłoszony nie później niż podczas opisu i oszacowania, jak również z urzędu może być wystawiona na licytację wydzielona część zajętej nieruchomości, której cena wywołania wystarcza na zaspokojenie wierzyciela egzekwującego. O wydzieleniu rozstrzyga komornik po oszacowaniu nieruchomości.
- § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 3. W razie wydzielenia części, dalsze postępowanie co do reszty nieruchomości będzie zawieszane do czasu ukończenia licytacji wydzielonej części.

Art. 947.

- § 1. W protokole opisu i oszacowania komornik wymieni:
- 1) **oznaczenie nieruchomości, jej granice, a w miarę możliwości jej obszar oraz oznaczenie księgi wieczystej lub zbioru dokumentów;**
  - 2) **budowle i inne urządzenia ze wskazaniem ich przeznaczenia gospodarczego oraz przynależności nieruchomości, jak również zapasy objęte zajęciem;**
  - 3) **stwierdzone prawa i obciążenia;**
  - 4) **umowy ubezpieczenia;**
  - 5) **osoby, w których posiadaniu znajduje się nieruchomość, jej przynależności i pożytki;**
  - 6) **sposób korzystania z nieruchomości przez dłużnika;**
  - 7) **oszacowanie z podaniem jego podstaw;**
  - 8) **zgłoszone prawa do nieruchomości;**
  - 9) **inne szczegóły istotne dla oznaczenia lub oszacowania nieruchomości.**

- § 1¹. Jeżeli na nieruchomościach, wierzytelnościach lub prawach zajętych wspólnie z nieruchomością ustanowiony został zastaw rejestrowy, w opisie należy wymienić przedmiot obciążony zastawem rejestrowym oraz wierzytelność, którą zastaw ten zabezpiecza.
- § 2. Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości określi szczegółowy sposób przeprowadzenia opisu i oszacowania nieruchomości.

Art. 948.

- § 1. Oszacowania nieruchomości dokonuje powołany przez komornika biegły uprawniony do szacowania nieruchomości na podstawie odrębnych przepisów. Jeżeli jednak nieruchomość była w okresie sześciu miesięcy przed zajęciem oszacowana dla potrzeb obrotu rynkowego i oszacowanie to odpowiada wymogom oszacowania nieruchomości w egzekucji z nieruchomości, nowego oszacowania nie dokonuje się.
- § 2. W oszacowaniu należy podać osobno wartość nieruchomości, budowli i innych urządzeń, przynależności i pożytków oraz osobno wartość całości, jak również

wartość części nieruchomości, która w myśl art. 946 została wydzielona celem wystawienia oddzielnie na licytację. Wartości powyższe należy podać tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 949.

Jeżeli zostały zgłoszone prawa osób trzecich do nieruchomości, budowli lub innych urządzeń, przynależności lub pożytków albo gdy rzeczy takie znajdują się we władaniu osób trzecich, oznacza się osobno wartość rzeczy spornej, osobno wartość całości po wyłączeniu tej rzeczy, wreszcie osobno wartość całości tak z uwzględnieniem, jak i bez uwzględnienia praw, które pozostają w mocy bez zaliczenia na cenę nabycia, oraz wartości praw nie określonych sumą pieniężną, obciążających nieruchomość, w szczególności świadczeń z tytułu takich praw.

Art. 950.

Termin do zaskarżenia opisu i oszacowania liczy się od dnia jego ukończenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 951.

Jeżeli w stanie nieruchomości pomiędzy sporządzeniem opisu i oszacowania a terminem licytacyjnym zajdą istotne zmiany, na wniosek wierzyciela lub dłużnika może nastąpić dodatkowy opis i oszacowanie.

Rozdział 4

Obwieszczenie o licytacji

Art. 952.

Zajęta nieruchomość ulega sprzedaży przez licytację publiczną. Termin licytacji nie może być wyznaczony wcześniej niż po upływie dwóch tygodni po uprawomocnieniu się opisu i oszacowania, ani też przed uprawomocnieniem się wyroku, na podstawie którego wszczęto egzekucję.

Art. 953.

§ 1. Komornik ogłosi o licytacji przez publiczne obwieszczenie, w którym wymienia:

- 1) nieruchomość, która ma być sprzedana, ze wskazaniem miejsca jej położenia i przeznaczenia gospodarczego, imienia i nazwiska dłużnika wraz z podaniem księgi wieczystej i miejsca jej przechowania lub z oznaczeniem zbioru dokumentów i sądu, w którym zbiór ten jest prowadzony;**
- 2) czas i miejsce licytacji;**
- 3) sumę oszacowania i cenę wywołania;**
- 4) wysokość rękojmi, którą licytant przystępujący do przetargu powinien złożyć, z zaznaczeniem, że rękojnia może być również złożona w książeczkę

oszczędnościowej zaopatrzonej w upoważnienie właściciela ksiąteczki do wypłaty całego wkładu stosownie do prawomocnego postanowienia sądu o utracie rękojmi albo w inny wskazany przez komornika sposób;

- 5) czas, w którym w ciągu dwóch tygodni przed licytacją wolno będzie oglądać nieruchomość oraz przeglądać w sądzie akta postępowania egzekucyjnego;**

ponadto w obwieszczeniu należy podać:

- 6) wzmiankę, że prawa osób trzecich nie będą przeszkodą do licytacji i przysądzenia własności na rzecz nabywcy bez zastrzeżeń, jeżeli osoby te przed rozpoczęciem przetargu nie złożą dowodu, iż wniosły powództwo o zwolnienie nieruchomości lub przedmiotów razem z nią zajętych od egzekucji i uzyskały w tym zakresie orzeczenie wstrzymujące egzekucję;**
- 7) wyjaśnienie, że użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli nie są ujawnione w księdze wieczystej lub przez złożenie dokumentu do zbioru dokumentów i nie zostaną zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed rozpoczęciem licytacji, nie będą uwzględnione w dalszym toku egzekucji i wygasną z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności.**

§ 2. (uchylony).

§ 3. (uchylony).

Art. 954.

Obwieszczenie o licytacji doręcza się:

- 1) uczestnikom postępowania;
- 2) organowi gminy, urzędowi skarbowemu miejsca położenia nieruchomości oraz organom ubezpieczeń społecznych z wezwaniem, aby najpóźniej w terminie licytacji zgłosiły zestawienie podatków i innych danin publicznych, należnych do dnia licytacji.

Art. 955.

- § 1. Obwieszczenie o licytacji należy co najmniej dwa tygodnie przed jej terminem ogłosić publicznie w budynku sądowym i w lokalu organu gminy oraz w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.
- § 2. Na wniosek i koszt strony komornik może zarządzić ogłoszenie również w inny wskazany przez nią sposób.
- § 3. W ogłoszeniu w dzienniku wystarczy oznaczenie nieruchomości, czasu i miejsca licytacji, sumy oszacowania i ceny wywołania oraz wysokości rękojmi, jaką licytant powinien złożyć.

Art. 956.

Jeżeli egzekucja dotyczy jednej lub kilku nieruchomości położonych w różnych okręgach sądowych, obwieszczenie wywiesza się ponadto we wszystkich właściwych sądach, a jeżeli obwieszczenie ma być także ogłoszone w prasie, ogłasza się je w dziennikach poczytnych w okręgach tych sądów.

Art. 957. (uchylony).**Art. 958.**

- § 1. Z chwilą obwieszczenia o licytacji nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego współwłaścicielowi tej nieruchomości, który nie jest dłużnikiem osobistym, przysługuje aż do trzeciego dnia przed licytacją prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od sumy oszacowania. Przy wniosku o przejęcie wnioskodawca powinien złożyć rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.
- § 2. Jeżeli kilku współwłaścicieli zgłosi wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu z nich, który prowadzi gospodarstwo rolne lub pracuje w nim. Jeżeli warunek ten spełnia kilku współwłaścicieli albo nie spełnia go żaden z nich, sąd przyzna pierwszeństwo temu współwłaścicielowi, który daje najlepszą gwarancję należytego prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Art. 959.

O pierwszeństwie przejęcia nieruchomości w myśl dwóch artykułów poprzedzających rozstrzyga sąd, wydając postanowienie o przybicciu.

Art. 960.

Jeżeli nikt z prawa przejęcia nieruchomości na podstawie trzech artykułów poprzedzających wcześniej nie skorzysta albo jeżeli przedmiotem egzekucji nie jest nieruchomość rolna, komornik po dokonaniu obwieszczeń przedstawia akta sądowi. W razie spostrzeżenia niedokładności lub wadliwości postępowania sąd poleci komornikowi ich usunięcie.

Art. 961. (uchylony).**Rozdział 5****Warunki licycyjne****Art. 962.**

- § 1. Przystępujący do przetargu obowiązany jest złożyć rękojmię w wysokości jednej dziesiątej części sumy oszacowania.
- § 2. (uchylony).

Art. 963.

Rękojmię złożoną przez licytanta, któremu udzielono przybiccia, zatrzymuje się; pozostałym licytantom zwraca się ją niezwłocznie.

Art. 964.

- § 1. Nie składa rękojmi osoba, której przysługuje ujawnione w opisie i oszacowaniu prawo, jeżeli jego wartość nie jest niższa od wysokości rękojmi i jeżeli do tej wysokości znajduje ono pokrycie w cenie wywołania wraz z prawami stwierdzonymi w opisie i oszacowaniu, korzystającymi z pierwszeństwa przed jej prawem.

§ 2. Jeżeli w warunkach przewidzianych w paragrafie poprzedzającym wartość prawa jest niższa od wysokości rękojmi albo też prawo znajduje tylko częściowe pokrycie w cenie wywołania, wysokość rękojmi obniża się w pierwszym wypadku do różnicy między pełną rękojnią a wartością prawa, w drugim zaś wypadku do części wartości prawa nie pokrytej w cenie wywołania.

Art. 965.

Najniższa suma, za którą nieruchomość można nabyć na pierwszej licytacji (cena wywołania), wynosi trzy czwarte sumy oszacowania.

Art. 966.

Suma przypadająca w chwili zajęcia na podstawie umowy ubezpieczenia dłużnikowi, przeciwko któremu toczy się postępowanie egzekucyjne, przechodzi na nabywcę, i to również w części nie podlegającej zajęciu. O sumę tę podwyższa się cenę nabycia.

Art. 967.

Po uprawomocnieniu się postanowienia o przybiciu sąd wzywa licytanta, który uzyskał przybicie (nabywcę), aby w ciągu dwóch tygodni od otrzymania wezwania złożył na rachunek depozytowy sądu cenę nabycia z potrąceniem rękojmi złożonej w gotówce. Na wniosek nabywcy sąd może oznaczyć dłuższy termin uiszczenia ceny nabycia, nieprzekraczający jednak miesiąca.

Art. 968.

- § 1. Nabywca może zaliczyć na poczet ceny własną wierzytelność lub jej część, jeżeli znajduje ona pokrycie w cenie nabycia.
- § 2. Za zgodą wierzyciela, którego wierzytelność znajduje pokrycie w cenie nabycia, nabywca może tę wierzytelność zaliczyć na poczet ceny. Zgoda wierzyciela powinna być stwierdzona dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym lub wyrażona do protokołu sądowego nie później niż w terminie, w którym nabywca ma obowiązek uiszczyć cenę nabycia.

Art. 969.

- § 1. Jeżeli nabywca nie wykonał w terminie warunków licytacyjnych co do zapłaty ceny, traci rękojmię, a skutki przybicia wygasają. Uiszczoną część ceny zwraca się. Następstwa te sąd stwierdza postanowieniem, na które przysługuje zażalenie.
- § 2. Od nabywcy nie składającego rękojmi, który nie wykonał warunków licytacyjnych, ściągają się rękojmię w trybie egzekucji należności sądowych.
- § 3. Z rękojmi utraconej przez nabywcę lub od niego ściągniętej pokrywa się koszty egzekucji związane ze sprzedażą, a resztę przelewa się na dochód Skarbu Państwa.

Art. 970.

Po uprawomocnieniu się postanowienia stwierdzającego wygaśnięcie przybicia wierzyciel może żądać wyznaczenia ponownej licytacji.

Art. 971.

Nabywca nie może żądać unieważnienia nabycia ani zmniejszenia ceny z powodu wad nieruchomości lub przedmiotów razem z nią nabytych.

Rozdział 6**Licytacja****Art. 972.**

Licytacja odbywa się publicznie w obecności i pod nadzorem sędziego.

Art. 973.

Po wywołaniu licytacji komornik podaje do wiadomości obecnych:

- 1) przedmiot przetargu;**
- 2) cenę wywołania;**
- 3) sumę rękojmi;**
- 4) termin uiszczenia ceny nabycia;**
- 5) ciążące na nieruchomości zaległości w podatkach państwowych oraz innych daninach publicznych, jeżeli wysokość tych sum jest zgłoszona, z wyjaśnieniem, które z nich obciążają nabywcę bez zaliczenia na cenę nabycia;**
- 6) prawa obciążające nieruchomość, które będą utrzymane w mocy z zaliczeniem i bez zaliczenia na cenę nabycia;**
- 7) wynikające z akt zmiany w stanie faktycznym i prawnym nieruchomości, jeżeli zaszyły po jej opisie i oszacowaniu.**

Art. 974.

Przedmiotem przetargu jest nieruchomość według stanu objętego opisem i oszacowaniem z uwzględnieniem zmian podanych do wiadomości przez komornika na terminie licytacyjnym.

Art. 975.

Jeżeli ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości, dłużnik ma prawo wskazać kolejność, w jakiej ma być przeprowadzony przetarg poszczególnych nieruchomości lub części.

Art. 976.

- § 1. W przetargu nie mogą uczestniczyć: dłużnik, komornik, ich małżonkowie, dzieci, rodzice i rodzeństwo oraz osoby obecne na licytacji w charakterze urzędowym, licytant, który nie wykonał warunków poprzedniej licytacji, osoby, które mogą nabyć nieruchomość tylko za zezwoleniem organu państwowego, a zezwolenia tego nie przedstawiły.
- § 2. Stawienie się jednego licytanta wystarcza do odbycia przetargu.

Art. 977.

Pełnomocnictwo do udziału w przetargu powinno być stwierdzone dokumentem z podpisem urzędowo poświadczonym. Podpisy na pełnomocnictwach udzielonych przez państwowe jednostki organizacyjne lub jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego oraz na pełnomocnictwach udzielonych adwokatom lub radcom prawnym, nie wymagają poświadczenia.

Art. 978.

- § 1. Przetarg odbywa się ustnie.
- § 2. Postąpienie nie może wynosić mniej niż jeden procent ceny wywołania, z zaokrągleniem wzwyż do pełnych złotych.
- § 3. Zaofiarowana cena przestaje wiązać, gdy inny licytant zaofiarował cenę wyższą.

Art. 979.

- § 1. Jeżeli w tym samym postępowaniu ma być sprzedanych kilka nieruchomości lub kilka części jednej nieruchomości i jeżeli za te, które już zostały sprzedane, osiągnięto cenę wystarczającą na zaspokojenie należności wierzyciela egzekwującego i kosztów egzekucyjnych, komornik wstrzyma przetarg pozostałych nieruchomości lub ich części.
- § 2. Jeżeli przy podziale sumy uzyskanej za sprzedane niektóre tylko nieruchomości lub niektóre części nieruchomości okaże się, że należność wierzyciela i koszty egzekucji istotnie znajdują w tej sumie pełne pokrycie, egzekucję co do pozostałych nieruchomości lub części nieruchomości należy umorzyć.

Art. 980.

Po ustaniu postąpień komornik, uprzedzając obecnych, że po trzecim obwieszczeniu dalsze postąpienia nie będą przyjęte, obwieści trzykrotnie ostatnio zaofiarowaną cenę, zamknie przetarg i wymieni licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 981.

Jeżeli należność wierzyciela będzie uiszczona wraz z kosztami przed zamknięciem przetargu, komornik umorzy egzekucję.

Art. 982.

- § 1. Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, współwłaściciel nieruchomości wystawionej na licytację, nie będący dłużnikiem osobistym, ma prawo przejęcia nieruchomości na własność w cenie nie niższej od trzech czwartych sumy oszacowania. Art. 958 § 2 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji, składając równocześnie rękojmię, chyba że ustawa wnioskodawcę od niej zwalnia.
- § 3. Jeżeli na licytacji nikt nie przystąpił do przetargu, a przedmiotem egzekucji jest *[własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze*

zmiana w § 3 w art. 982 wchodzi w życie z dn. 20.02.2011 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075)

prawo do lokalu użytkowego lub prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej] <**spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu**>, wierzyciel hipoteczny może przejąć to prawo za cenę nie niższą od trzech czwartych sumy oszacowania; wniosek o przejęcie należy zgłosić w ciągu tygodnia od licytacji. Wierzyciel hipoteczny nie składa rękojmi.

Art. 983.

Jeżeli nikt nie zgłosił wniosku o przejęcie nieruchomości w myśl artykułu poprzedzającego albo przedmiot egzekucji nie jest nieruchomością rolną, komornik na wniosek wierzyciela wyznacza drugą licytację, na której cena wywołania stanowi dwie trzecie sumy oszacowania. Cena ta jest najniższa, za którą można nabyć nieruchomość.

Art. 984.

- § 1. Jeżeli również na drugiej licytacji nikt nie przystąpi do przetargu, przejęcie nieruchomości na własność może nastąpić w cenie nie niższej od dwóch trzecich części sumy oszacowania, przy czym prawo przejęcia przysługuje wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu oraz współwłaścicielowi. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest nieruchomość rolna, stosuje się art. 982 z wynikającą z niniejszego przepisu zmianą co do ceny przejęcia. W wypadku gdy osoby określone w art. 982 nie skorzystają z prawa przejęcia nieruchomości rolnej, prawo to przysługuje także wierzycielowi egzekwującemu i hipotecznemu.
- § 2. Wniosek o przejęcie nieruchomości wierzyciel powinien złożyć sądowi w ciągu tygodnia po licytacji, składając jednocześnie rękojmię, chyba że ustawa go od niej zwalnia.
- § 3. Jeżeli kilku wierzycieli składa wniosek o przejęcie, pierwszeństwo przysługuje temu, kto zaoferował cenę wyższą, a przy równych cenach – temu, czyja należność jest większa.

Art. 985.

- § 1. Jeżeli po drugiej licytacji żaden z wierzycieli nie przejął nieruchomości na własność, postępowanie egzekucyjne umarza się i nowa egzekucja z tej nieruchomości może być wszczęta dopiero po upływie roku.
- § 2. Jeżeli wniosek o wszczęcie nowej egzekucji złożono przed upływem trzech lat od daty drugiej licytacji, komornik dokona nowego opisu i oszacowania tylko na wniosek wierzyciela lub dłużnika. Dłużnik może złożyć taki wniosek przed upływem dwóch tygodni od daty ponownego doręczenia mu wezwania do zapłaty, o czym należy go uprzedzić przy doręczeniu wezwania.

Art. 986.

Skargę na czynności komornika w toku licytacji aż do zamknięcia przetargu zgłasza się ustnie sędziemu nadzorującemu, który natychmiast ją rozstrzyga.

Rozdział 7

Przybicie

Art. 987.

Po zamknięciu przetargu sąd w osobie sędziego, pod którego nadzorem odbywa się licytacja, wydaje na posiedzeniu jawnym postanowienie co do przybicia na rzecz licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, po wysłuchaniu tak jego, jak i obecnych uczestników.

Art. 988.

- § 1. Postanowienie o przybiciu ogłasza się niezwłocznie po ukończeniu przetargu; ogłoszenie można jednak odroczyć najdalej na tydzień, jeżeli zgłoszono skargę, której natychmiastowe rozstrzygnięcie nie jest możliwe, jak również z innych ważnych przyczyn.
- § 2. Jeżeli skargi lub zażalenia wniesione w toku postępowania egzekucyjnego nie są jeszcze prawomocnie rozstrzygnięte, sąd może wstrzymać wydanie postanowienia co do udzielenia przybicia.

Art. 989.

Gdy przejęcie nieruchomości na własność ma nastąpić po niedojściu do skutku drugiej licytacji, sąd udzieli przybicia na rzecz przejmującego nieruchomość po wysłuchaniu wnioskodawcy oraz uczestników, jeżeli stawia się na posiedzenie.

Art. 990.

W postanowieniu o przybiciu wymienia się imię i nazwisko nabywcy, oznaczenie nieruchomości, datę przetargu i cenę nabycia.

Art. 991.

- § 1. Sąd odmówi przybicia z powodu naruszenia przepisów postępowania w toku licytacji, jeżeli uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik przetargu.
- § 2. Sąd odmówi również przybicia, jeżeli postępowanie podlegało umorzeniu lub zawieszeniu albo jeżeli uczestnik nie otrzymał zawiadomienia o licytacji, chyba że z tego powodu nie nastąpiło naruszenie jego praw albo że będąc na licytacji nie wystąpił ze skargą na to uchybienie.

Art. 992.

Jeżeli sąd odmówi przybicia, komornik na wniosek wierzyciela wyznaczy ponowną licytację.

Art. 993.

- § 1. Jeżeli przybicie nie następuje niezwłocznie po ukończeniu przetargu, sąd na wniosek licytanta, który zaofiarował najwyższą cenę, może, w wypadku gdy zarządcą jest dłużnik, odjąć mu zarząd i ustanowić innego zarządcę.

- § 2. Po przybiciu sąd wyda zarządzenie, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, na wniosek nabywcy lub uczestnika postępowania. Nabywca może być na własne żądanie ustanowiony zarządcą, jeżeli oprócz rękojmi złożył w gotówce nie mniej niż piątą część ceny nabycia albo jeżeli do tej wysokości przysługuje mu prawo zaliczenia swej wierzytelności na poczet ceny nabycia.
- § 3. W razie wygaśnięcia skutków przybicia bez równoczesnego umorzenia egzekucji sąd wyda postanowienie co do osoby zarządcy, jeżeli dotychczasowym zarządcą był nabywca.

Art. 994.

Jeżeli nabywca nie uzyska przysądzenia własności, należność przypadająca na niego z tytułu zarządu będzie pokryta z pierwszeństwem przed innymi jego zobowiązaniami z kwot pieniężnych złożonych na poczet ceny poza rękojmią.

Art. 995.

Osoba, na rzecz której udzielono przybicia, uzyskuje, jeżeli wykona warunki licytacyjne, prawo do przysądzenia jej własności nieruchomości.

Art. 996.

Postanowienie o przybiciu, które zapadło na posiedzeniu niejawnym, doręcza się wierzycielowi, dłużnikowi, nabywcy i osobom, które w toku licytacji zaskarżyły czynności związane z udzielaniem przybicia, jako też zarządcy, który nie jest dłużnikiem, postanowienie zaś o odmowie przybicia – wierzycielowi, dłużnikowi i licytantowi, który zaofiarował najwyższą cenę.

Art. 997.

Na postanowienie sądu co do przybicia przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być takie uchybienia przepisów postępowania, które nie naruszają praw skarżącego.

Rozdział 8

Przysądzenie własności

Art. 998.

- § 1. Po uprawomocnieniu się przybicia i wykonaniu przez nabywcę warunków licytacyjnych lub postanowienia o ustaleniu ceny nabycia i wpłaceniu całej ceny przez Skarb Państwa sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności.
- § 2. Na postanowienie co do przysądzenia własności przysługuje zażalenie. Podstawą zażalenia nie mogą być uchybienia sprzed uprawomocnienia się przybicia.

Art. 999.

- § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności przenosi własność na nabywcę i jest tytułem do ujawnienia na rzecz nabywcy prawa własności w katastrze nieruchomości oraz przez wpis w księdze wieczystej lub przez złożenie

dokumentu do zbioru dokumentów. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności jest także tytułem egzekucyjnym do wprowadzenia nabywcy w posiadanie nieruchomości.

- § 2. Od chwili uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności na rzecz nabywcy należą do niego pożytki z nieruchomości. Powtarzające się daniny publiczne przypadające z nieruchomości od dnia prawomocności postanowienia o przysądzeniu własności ponosi nabywca. Świadczenia publiczno-prawne nie powtarzające się nabywca ponosi tylko wtedy, gdy ich płatność przypada w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności lub po tym dniu.
- § 3. (uchylony).

Art. 1000.

- § 1. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności wygasają wszelkie prawa i skutki ujawnienia praw i roszczeń osobistych ciężące na nieruchomości. Na miejsce tych praw powstaje prawo do zaspokojenia z ceny nabycia z pierwszeństwem przewidzianym w przepisach o podziale ceny uzyskanej z egzekucji.
- § 2. Pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia:
- 1) prawa ciężące na nieruchomości z mocy ustawy;
  - 2) (uchylony);
  - 3) służebność drogi koniecznej oraz służebność ustanowiona w związku z przekroczeniem granicy przy wznoszeniu budowli lub innego urządzenia;
  - 4) służebności przesyłu.
- § 3. Pozostają również w mocy ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru albo nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, użytkowanie, służebności i prawa dożywotnika, jeżeli przysługuje im pierwszeństwo przed wszystkimi hipotekami lub jeżeli nieruchomość nie jest hipotekami obciążona albo jeżeli wartość użytkowania, służebności i praw dożywotnika znajduje pełne pokrycie w cenie nabycia. Jednakże w wypadku ostatnim wartość tych praw będzie zaliczona na cenę nabycia.
- § 4. Przepisu § 1 nie stosuje się w odniesieniu do ciężących na nieruchomości spółdzielczych lokatorskich i własnościowych praw do lokalu. Prawa te, z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, przekształcają się odpowiednio w prawo najmu, w prawo odrębnej własności do lokalu albo we własność domu jednorodzinnego.

Art. 1001.

Na wniosek właściciela nieruchomości władnącej, zgłoszony najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, sąd może zarządzić, że służebność gruntowa, która nie znajduje pełnego pokrycia w cenie nabycia, będzie utrzymana w mocy, jeżeli jest dla

nieruchomości władnącej konieczna, a nie obciąża w sposób istotny wartości nieruchomości obciążonej.

Art. 1002.

Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nabywca wstępuje w prawa i obowiązki dłużnika wynikające ze stosunku najmu i dzierżawy stosownie do przepisów prawa normujących te stosunki w wypadku zbycia rzeczy wynajętej lub wydzierżawionej.

Art. 1003.

- § 1. Prawomocne postanowienie o przysądzeniu własności wraz z planem podziału sumy uzyskanej z egzekucji jest tytułem do wykreślenia w księdze wieczystej lub w zbiorze dokumentów wszelkich praw, które według planu podziału wygasły.
- § 2. Na podstawie samego postanowienia o przysądzeniu własności wykreśla się wszystkie hipoteki obciążające nieruchomość, jeżeli w postanowieniu stwierdzono zapłacenie przez nabywcę całej ceny nabycia gotówką.

Rozdział 9

Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości oraz użytkowania wieczystego

Art. 1004.

Do egzekucji z ułamkowej części nieruchomości, jak również do egzekucji z użytkowania wieczystego, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości z zachowaniem przepisów poniższych.

Art. 1005.

O zajęciu ułamkowej części nieruchomości komornik zawiadamia także pozostałych współwłaścicieli, a o zajęciu użytkowania wieczystego także właściciela nieruchomości oraz właściwy organ gospodarki komunalnej.

Art. 1006.

- § 1. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, zajęcie obejmuje użytkowanie wieczyste terenu oraz znajdujący się na nim budynek stanowiący własność wieczystego użytkownika wraz z przynależnościami, a mianowicie:
  - 1) ruchomościami, będącymi własnością wieczystego użytkownika, a potrzebnymi do korzystania z przedmiotu wieczystego użytkowania zgodnie z jego przeznaczeniem, jeżeli pozostają z tym przedmiotem w faktycznym związku, odpowiadającym temu celowi, oraz przynależnościami budynku stanowiącego własność wieczystego użytkownika;
  - 2) prawami wynikającymi z umów ubezpieczenia przedmiotów podlegających zajęciu, tudzież należnościami z tych umów już przypadającymi.

§ 2. Zajęcie obejmuje także przedmioty wymienione w pkt 1 paragrafu poprzedzającego wprowadzone później oraz później wzniesione budowle i posadzone rośliny, jak również prawa z umów ubezpieczenia później zawartych.

Art. 1007.

Gdy przedmiotem zarządu jest ułamkowa część nieruchomości, zarządca działa tylko w granicach uprawnień dłużnika jako współwłaściciela.

Art. 1008.

Jeżeli egzekucja jest prowadzona z użytkowania wieczystego, postępowanie ulega zawieszeniu, jeżeli właściwy organ wystąpił z żądaniem rozwiązania umowy użytkowania wieczystego. Egzekucja może być podjęta na wniosek wierzyciela, jeżeli sąd orzeknie, że brak jest podstaw do rozwiązania umowy użytkowania wieczystego. W przypadku rozwiązania umowy użytkowania wieczystego, komornik umarza postępowanie egzekucyjne.

Art. 1009.

W razie skierowania egzekucji do ułamkowej części nieruchomości opisowi i oszacowaniu podlega cała nieruchomość. Sumą oszacowania takiej części jest odpowiednia część sumy oszacowania całej nieruchomości.

Art. 1010.

Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, w protokole wymienia się końcową datę użytkowania wieczystego oraz ujawniony w księdze wieczystej sposób korzystania z terenu przez wieczystego użytkownika.

Art. 1011.

Jeżeli przedmiotem egzekucji jest użytkowanie wieczyste, postanowienie o przysądzeniu tego prawa nie narusza ograniczonych praw rzeczowych na nieruchomości powstałych przed jej oddaniem w użytkowanie wieczyste.

Art. 1012.

Jeżeli przedmiotem sprzedaży jest ułamkowa część nieruchomości, pozostają w mocy bez potrącenia ich wartości z ceny nabycia obciążenia tej części ułamkowej nieruchomości ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentu do zbioru oraz nie ujawnione w ten sposób, lecz zgłoszone najpóźniej na trzy dni przed terminem licytacji, jeżeli zostały ustanowione przed powstaniem współwłasności.

Art. 1013.

Postanowienie o przysądzeniu własności ułamkowej części nieruchomości nie narusza obciążających ją hipotek wpisanych przed powstaniem współwłasności.

Dział VIa

Uproszczona egzekucja z nieruchomości

Art. 1013¹.

- § 1. Przepisy niniejszego działu stosuje się do egzekucji z niezabudowanej nieruchomości gruntowej oraz nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym lub użytkowym, jeżeli w chwili złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji nie dokonano zawiadomienia o zakończeniu budowy.
- § 2. Przepisy działu niniejszego stosuje się także do części nieruchomości wydzielonych do sprzedaży w trybie art. 946, jeżeli część wydzielona jest nieruchomością wymienioną w § 1.
- § 3. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym dziale stosuje się odpowiednio przepisy działu poprzedzającego.

Art. 1013².

- § 1. Komornik na wniosek wierzyciela niezwłocznie po zajęciu dokona opisu i oszacowania nieruchomości na podstawie wartości określonej przez biegłego. Przepis art. 948 § 1 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Dokonując zajęcia, komornik, w miarę możliwości, zabezpieczy budynek lub lokal przed możliwością objęcia go we władanie przez dłużnika lub osoby trzecie. W razie potrzeby komornik ustanowi dozór nad budynkiem lub lokalem. Dozorcą może być także wierzyciel. Do dozoru stosuje się odpowiednio przepisy o dozorcze nieruchomości.
- § 3. Jeżeli w toku opisu okaże się, że nieruchomość nie odpowiada wymogom określonym w art. 1013¹, dalsze postępowanie egzekucyjne toczy się w trybie przepisów działu poprzedzającego.

Art. 1013³.

- § 1. Jeżeli zajęto niezabudowaną nieruchomość gruntową, która nie jest obciążona na rzecz osób trzecich, komornik zaoferuje ją do sprzedaży z wolnej ręki po cenie nie niższej niż wartość oszacowania. Jeżeli strony nie określiły trybu wyszukania nabywcy, tryb ten ustala sąd.
- § 2. Sprzedaż nastąpi po upływie dwóch tygodni od dnia opisu i oszacowania. O sprzedaży komornik zawiadamia uczestników stosownie do art. 954.
- § 3. Jeżeli sprzedaż z wolnej ręki nie nastąpi w terminie miesiąca od dnia zakończenia opisu i oszacowania, sprzedaż nieruchomości następuje w trybie art. 1013⁶.

Art. 1013⁴.

Przepis art. 1013³ stosuje się odpowiednio do zbycia innych nieruchomości, do których stosuje się przepisy niniejszego działu, jeżeli oszacowanie nieruchomości nie zostało zaskarżone przez dłużnika. Za zgodą dłużnika sprzedaż z wolnej ręki może nastąpić także w pozostałych przypadkach; wtedy jednak dłużnik może określić cenę minimalną i wyznaczyć nabywcę.

Art. 1013⁵.

- § 1. Podejmując czynności związane ze sprzedażą, określone w przepisach poprzedzających, komornik sporządzi protokół, w którym wymieni nazwisko osoby przyjmującej ofertę nabycia nieruchomości, a także wpłaconą przez nią całą cenę nabycia; po czym niezwłocznie przedłoży protokół wraz z aktami sądowi.
- § 2. Na podstawie protokołu komornika, o którym mowa w § 1, a także na podstawie akt sprawy sąd wydaje postanowienie o przysądzeniu własności, które przenosi własność na nabywcę. Na postanowienie o przysądzeniu służy zażalenie jedynie dłużnikowi i tylko wtedy, gdy naruszone zostały przepisy o cenie minimalnej.
- § 3. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów o oszacowaniu i cenie minimalnej sprzedaży, sąd odmawia przysądzenia własności i zwraca akta komornikowi, który ponownie przeprowadza postępowanie według przepisów niniejszego działu.
- § 4. W razie stwierdzenia, że nieruchomość nie podlega sprzedaży według przepisów niniejszego działu, sąd poleca komornikowi prowadzenie dalszej egzekucji według przepisów o egzekucji z nieruchomości.
- § 5. W razie wydania przez sąd postanowienia nakazującego ponowne przeprowadzenie sprzedaży lub podjęcie dalszych czynności według przepisów o egzekucji z nieruchomości, komornik niezwłocznie zwraca oferentowi kwotę wpłaconą przez niego na cenę nabycia.

Art. 1013⁶.

- § 1. Jeżeli sprzedaż nieruchomości nie nastąpi w trybie sprzedaży z wolnej ręki, nieruchomość podlega sprzedaży w drodze licytacji, do której stosuje się przepisy o licytacji w egzekucji z nieruchomości. O terminie licytacji komornik zawiadamia uczestników postępowania stosownie do art. 954.
- § 2. Po zapłaceniu przez nabywcę sumy sąd niezwłocznie wydaje postanowienie o przysądzeniu własności. Po uprawomocnieniu się tego postanowienia komornik sporządza plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji.

Dział VII**Egzekucja ze statków morskich****Art. 1014.**

Do egzekucji ze statków morskich wpisanych do rejestru okrętowego stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1015.

Egzekucja należy do komornika sądu, w którego okręgu statek znajduje się w chwili wszczęcia egzekucji.

Art. 1016.

Do wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel powinien dołączyć dowód, że statek jest wpisany do rejestru.

Art. 1017.

§ 1. Jednocześnie z wysłaniem dłużnikowi wezwania do zapłaty komornik zarządzi przytrzymanie statku i ustanowi dozór.

§ 2. Statek jest zajęty z chwilą przytrzymania. O zajęciu należy zawiadomić także dłużnika oraz właściciela, który nie jest dłużnikiem.

§ 3. Do dozorczy stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z ruchomości dotyczące dozorczy.

Art. 1018.

Ogłoszenie o wszczęciu egzekucji komornik wywiesi w budynku sądowym i umieści je w dzienniku poczytnym w danej miejscowości.

Art. 1019.

Obwieszczenie o licytacji należy przynajmniej na dwa tygodnie przed licytacją wywiesić w budynku sądowym oraz ogłosić w dzienniku poczytnym w danej miejscowości, jak również przesłać terenowym organom administracji morskiej właściwym dla portu, w którym statek się znajduje, oraz dla portu macierzystego statku w celu wywieszenia w tych portach.

Art. 1020.

Egzekucja z udziału w statku należy do komornika sądu, w którego okręgu znajduje się port macierzysty statku.

Art. 1021.

Egzekucja ze statków nie wpisanych do rejestru okrętowego odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Art. 1022.

§ 1. Egzekucja ze statku zagranicznego znajdującego się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej odbywa się według przepisów działu niniejszego, jeśli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

§ 2. We wniosku o wszczęcie egzekucji wierzyciel wskazuje rejestr, do którego statek jest wpisany, chyba że jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione.

Art. 1022¹.

O dokonanyim zajęciu statku komornik zawiadamia także zagraniczną władzę rejestrową.

Art. 1022².

Jeżeli wezwanie do zapłaty nie może być doręczone dłużnikowi, gdyż nie zamieszkuje on lub nie posiada siedziby pod adresem wskazanym w dokumentach statku zagranicznego, przepis art. 802 stosuje się odpowiednio.

Art. 1022³.

W razie śmierci albo likwidacji dłużnika po wszczęciu postępowania egzekucyjnego sąd na wniosek wierzyciela ustanawia dla niego kuratora. Przepisu art. 819 nie stosuje się.

Art. 1022⁴.

Opisu i oszacowania zajętego statku zagranicznego komornik bez wniosku wierzyciela dokonuje niezwłocznie po upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do zapłaty długu.

Dział VIII**Podział sumy uzyskanej z egzekucji****Rozdział 1****Przepisy ogólne****Art. 1023.**

- § 1. Organ egzekucyjny sporządza plan podziału pomiędzy wierzycieli sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.
- § 2. Plan podziału powinien być sporządzony także wtedy, gdy suma uzyskana przez egzekucję z ruchomości, wynagrodzenia za pracę lub wierzytelności i innych praw majątkowych nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli.

Art. 1024.

- § 1. W planie podziału należy wymienić:
- 1) sumę ulegającą podziałowi;**
  - 2) wierzytelności i prawa osób uczestniczących w podziale;**
  - 3) sumę, jaka przypada każdemu z uczestników podziału;**
  - 4) sumy, które mają być wypłacone, jak również sumy, które pozostawia się na rachunku depozytowym sądu, ze wskazaniem przyczyn uzasadniających wstrzymanie ich wypłaty;**
  - 5) prawa ujawnione przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie dokumentów do zbioru, które wygasły wskutek przysądzenia własności.**
- § 2. Przy świadczeniach powtarzających się bieżące raty wierzytelności uwzględnia się w planie podziału, jeżeli stały się wymagalne przed datą sporządzenia planu. Odsetki i inne świadczenia bieżące uwzględnia się w wysokości, do jakiej naro-

sły do powyższego terminu. Nie dotyczy to danin publicznych przypadających z nieruchomości.

Art. 1025.

§ 1. Z kwoty uzyskanej z egzekucji zaspokaja się w następującej kolejności:

- 1) koszty egzekucyjne,
- 2) należności alimentacyjne,
- 3) należności za pracę za okres 3 miesięcy do wysokości najniższego wynagrodzenia za pracę określonego w odrębnych przepisach oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i koszty zwykłego pogrzebu dłużnika,

zmiany w art. 1025
wchodzą w życie z
dn. 20.02.2011 r. (Dz.
U. z 2009 r. Nr 131,
poz. 1075)

[4) *należności wynikające z wierzytelności zabezpieczonych hipoteką morską,*

<4) **należności zabezpieczone hipoteką morską lub przywilejem na statku morskim,**>

[5) *należności zabezpieczone hipotecznie lub zastawem rejestrowym albo zabezpieczone przez wpisanie do innego rejestru,*

<5) **należności zabezpieczone hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym i zastawem skarbowym albo korzystające z ustawowego pierwszeństwa oraz prawa, które ciążyły na nieruchomości przed dokonaniem w księdze wieczystej wpisu o wszczęciu egzekucji lub przed złożeniem do zbioru dokumentów wniosku o dokonanie takiego wpisu,**>

6) należności za pracę nie zaspokojone w kolejności trzeciej,

7) należności do których stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. Nr 137, poz. 926 i Nr 160, poz. 1083, z 1998 r. Nr 106, poz. 668, z 1999 r. Nr 11, poz. 95, z 2000 r. Nr 94, poz. 1037, Nr 116, poz. 1216, Nr 120, poz. 1268, Nr 120, poz. 1268 i Nr 122, poz. 1315 oraz z 2001 r. Nr 16, poz. 166, Nr 39, poz. 459, Nr 42, poz. 475 i Nr 110, poz. 1189) o ile nie zostały zaspokojone w kolejności piątej,

[8) *należności zabezpieczone prawem zastawu lub które korzystały z ustawowego pierwszeństwa niewymienionego w kolejnościach wcześniejszych,*

9) należności wierzycieli, którzy prowadzili egzekucję,

10) inne należności.

§ 2. Po zaspokojeniu wszystkich należności ulegają zaspokojeniu kary pieniężne oraz grzywny sądowe i administracyjne.

[§ 3. *W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania. Jednakże z pierwszeństwa równego z należnościami czwartej, piątej i ósmej kategorii korzystają odsetki tylko za ostatnie dwa lata przed przysądzeniem własności, a koszty postępowania w wysokości nie przekraczającej dziesiątej części kapitału. Pozostałe odsetki i koszty zaspokaja się w kategorii dziesiątej. To samo dotyczy świadczeń należnych dożywotnikowi.*]

<§ 3. **W równym stopniu z należnością ulegają zaspokojeniu odsetki i koszty postępowania. Z pierwszeństwa równego należnościom kategorii czwartej i piątej korzystają wszystkie roszczenia o świadczenia uboczne objęte zabezpieczeniem na mocy odrębnych przepisów. Roszczenia o świadczenia uboczne nieobjęte zabezpieczeniem zaspokaja się w kategorii dziesiątej,**

chyba że należność podlegałaby zaspokojeniu w kategorii wcześniejszej. To samo dotyczy roszczeń o świadczenia należne dożywnikowi.>

§ 4. Jeżeli przedmiotem egzekucji jest *[własnościowe spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego lub prawo do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej]* **<spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu>**, wierzytelność spółdzielni mieszkaniowej z tytułu nie wniesionego wkładu budowlanego związana z tym prawem ulega zaspokojeniu przed należnością zabezpieczoną na tym prawie hipotecznie.

nowe brzmienie § 1 w art. 1026 wchodzi w życie z dn. 20.02.2011 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075)

Art. 1026.

[§ 1. Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności zaliczone w artykule poprzedzającym do kategorii czwartej, piątej i ósmej będą zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, inne zaś należności – stosunkowo do wysokości każdej z nich.]

<§ 1. Jeżeli suma objęta podziałem nie wystarcza na zaspokojenie w całości wszystkich należności i praw tej samej kategorii, należności zaliczone w artykule poprzedzającym do kategorii czwartej i piątej będą zaspokojone w kolejności odpowiadającej przysługującemu im pierwszeństwu, inne zaś należności – stosunkowo do wysokości każdej z nich.>

§ 2. Wydzieloną wierzycielowi sumę zalicza się przede wszystkim na koszty postępowania, następnie na odsetki, a w końcu na sumę dłużną.

Art. 1027.

§ 1. O sporządzeniu planu podziału zawiadamia się dłużnika i osoby uczestniczące w podziale.

§ 2. Zarzuty przeciwko planowi podziału można wnosić w ciągu dwóch tygodni od daty zawiadomienia do organu egzekucyjnego, który go sporządził.

§ 3. O zarzutach wniesionych do komornika rozstrzyga sąd.

Art. 1028.

§ 1. Jeżeli zarzutów nie wniesiono w terminie przepisany, organ egzekucyjny przystąpi do wykonania planu. Wniesienie zarzutów wstrzymuje wykonanie planu tylko w części, której zarzuty dotyczą.

§ 2. Na skutek wniesienia zarzutów sąd po wysłuchaniu osób zainteresowanych zażąda albo odpowiednio zmieni plan. W postępowaniu tym sąd nie rozpoznaje sporu co do istnienia prawa objętego planem podziału.

§ 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

§ 4. Wykonanie planu w części dotkniętej zarzutami nastąpi po uprawomocnieniu się postanowienia sądu, chyba że zostało wstrzymane przez zabezpieczenie powództwa w sporze o ustalenie nieistnienia prawa.

Rozdział 2

Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z wynagrodzenia za pracę

Art. 1029.

- § 1. Na podstawie oświadczenia pracodawcy o wynagrodzeniu dłużnika oraz spisu wierzycieli i praw osób uczestniczących w podziale komornik sporządza plan podziału, ustalając, w jakim procencie przypada na każdego wierzyciela udział w sumach potrąconych każdorazowo przez pracodawcę z wynagrodzenia dłużnika i wpłaconych komornikowi. Jeżeli zaś komornik nie może sporządzić planu podziału na podstawie samego oświadczenia pracodawcy, sporządzi go niezwłocznie po złożeniu na rachunek depozytowy sądu sumy podlegającej podziałowi.
- § 2. Razem z planem podziału należy doręczyć odpis oświadczenia pracodawcy o wynagrodzeniu dłużnika.

Art. 1030.

W podziale sum uzyskanych w sposób przewidziany w art. 1029 oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, oraz wierzyciele, którym przysługuje umowne prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem urzędowym lub prywatnym z podpisem urzędowo poświadczonym, jak również wierzyciele, którym przysługuje ustawowe prawo zastawu i którzy udowodnili je dokumentem, jeżeli zgłosili swe wierzycielności najpóźniej w dniu złożenia na rachunek depozytowy sądu sumy ulegającej podziałowi.

Art. 1031.

Kwoty wyegzekwowane i złożone na rachunek depozytowy sądu komornik dzieli niezwłocznie w ustalonym poprzednio stosunku procentowym pomiędzy wierzycieli uczestniczących w podziale, chyba że wskutek zmiany podstaw podziału należy ustalić nowy procent. Sumy przypadające do wypłaty komornik wypłaca, jeżeli nie są niższe niż dwadzieścia złotych, chyba że wierzycielność nie przekracza tej kwoty.

Art. 1032.

- § 1. Należność przypadającą wierzycielowi nie mającemu jeszcze tytułu wykonawczego pozostawia się na rachunku depozytowym sądu.
- § 2. Jeżeli w ciągu miesiąca po uprawomocnieniu się planu podziału wierzyciel nie mający tytułu wykonawczego nie przedstawi dowodu wytoczenia powództwa o zasądzenie mu roszczenia, traci prawo do sumy pozostającej w depozycie.

Rozdział 3

Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z ruchomości, wierzytelności i innych praw majątkowych

Art. 1033.

§ 1. Plan podziału sporządza komornik niezwłocznie po złożeniu na rachunek depozytowy sądu sumy ulegającej podziałowi.

§ 2. Jeżeli egzekucja prowadzona jest z wierzytelności mających za przedmiot świadczenia bieżące, stosuje się odpowiednio art. 1029 § 1 i art. 1031.

Art. 1034.

Przepisy art. 1030 i art. 1032 stosuje się także w postępowaniu unormowanym w rozdziale niniejszym. W podziale sumy uzyskanej z egzekucji umieszcza się także wierzytelności zabezpieczone zastawem rejestrowym, jeżeli zastawnikowi przysługuje prawo zaspokojenia się z przedmiotu egzekucji oraz jeżeli prawa swe udowodnił dokumentem urzędowym najpóźniej w dniu złożenia na rachunek depozytowy sądu sumy ulegającej podziałowi.

Rozdział 4

Podział sumy uzyskanej przez egzekucję z nieruchomości

nowe brzmienie art. 1036 wchodzi w życie z dn. 20.02.2011 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075)

Art. 1035.

Niezwłocznie po złożeniu na rachunek depozytowy sądu sumy ulegającej podziałowi komornik sporządza projekt planu podziału sumy uzyskanej z egzekucji i przedkłada go sądowi. W razie potrzeby sąd wprowadza do planu zmiany i uzupełnienia; w przeciwnym wypadku plan zatwierdza.

[Art. 1036.

W podziale oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą: wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty oraz wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości, osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu lub zgłoszone i udowodnione najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu, pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swe roszczenia przed sporządzeniem planu podziału.]

<Art. 1036.

§ 1. W podziale oprócz wierzyciela egzekwującego uczestniczą:

- 1) wierzyciele składający tytuł wykonawczy z dowodem doręczenia dłużnikowi wezwania do zapłaty, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości,**

- 2) wierzyciele, którzy uzyskali zabezpieczenie powództwa, jeżeli zgłosili się najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności nieruchomości,
  - 3) osoby, które przed zajęciem nieruchomości nabyły na niej prawa stwierdzone w opisie i oszacowaniu lub zgłoszone i udowodnione najpóźniej w dniu uprawomocnienia się postanowienia o przybiciu,
  - 4) pracownicy co do stwierdzonych dokumentem należności za pracę, jeżeli zgłosili swoje roszczenia przed sporządzeniem planu podziału.
- § 2. Jeżeli wierzytelność hipoteczna nie jest stwierdzona tytułem wykonawczym, należność przypadającą wierzycielowi hipotecznemu pozostawia się na rachunku depozytowym sądu.>

Art. 1036¹.

Jeżeli egzekucja objęła również należności z umów ubezpieczenia lub przedmiotów, wierzytelności i praw, które według przepisów prawa stanowią przedmiot obciążenia hipoteką, w podziale uczestniczy również wierzyciel, którego wierzytelność została na tych nieruchomościach, wierzytelnościach lub prawach zabezpieczona zastawem rejestrowym.

Art. 1037.

- § 1. Jeżeli przy sporządzaniu planu podziału okaże się, że nabywca uiszczając cenę potrącił wierzytelność, która się w niej nie mieści, sąd postanowieniem zobowiąże nabywcę do uzupełnienia ceny w ciągu tygodnia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. W planie podziału sąd wymieni osoby, dla których przypadająca od nabywcy suma jest przeznaczona. W tej części plan podziału stanowić będzie dla nich tytuł egzekucyjny przeciwko nabywcy.
- § 3. Wierzyciel, któremu przydzielono roszczenie przeciwko nabywcy, nabywa z mocy samego prawa hipotekę na sprzedanej nieruchomości. Ujawnienie hipoteki w księdze wieczystej lub zbiorze dokumentów następuje na wniosek wierzyciela.

nowe brzmienie art. 1038 wchodzi w życie z dn. 20.02.2011 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 131, poz. 1075)

[Art. 1038.

Jeżeli hipoteka kaucyjna nie jest wyczerpana i może jeszcze służyć zabezpieczeniu wierzyciela, reszta sumy pozostanie na rachunku depozytowym sądu aż do ustania stosunku prawnego, uzasadniającego korzystanie z hipoteki kaucyjnej.]

<Art. 1038.

- § 1. Jeżeli hipoteka nie jest wyczerpana i może jeszcze służyć zabezpieczeniu wierzyciela, reszta sumy pozostanie na rachunku depozytowym sądu aż do ustania stosunku prawnego, uzasadniającego korzystanie z hipoteki.
- § 2. W przypadku hipoteki zabezpieczającej kilka wierzytelności, gdy łączna kwota wierzytelności przewyższa sumę wymienioną we wpisie hipoteki, a wierzyciel nie wskazał do dnia uprawomocnienia się postanowienia o przysądzeniu własności, które z wierzytelności i w jakiej wysokości mają zostać

zaspokojone, zaspokaja się wszystkie wierzytelności proporcjonalnie do ich wysokości.>

Art. 1039.

Jeżeli wierzytelność jest zabezpieczona na kilku nieruchomościach łącznie, wierzyciel powinien przed uprawomocnieniem się postanowienia o przysądzeniu własności złożyć oświadczenie, czy i w jakiej wysokości żąda zaspokojenia z każdej ze sprzedanych nieruchomości. Jeżeli w powyższym terminie tego nie uczyni, a podzielona ma być suma uzyskana tylko z jednej nieruchomości, jego wierzytelność będzie przyjęta do rozrachunku w całości; jeżeli natomiast podziałowi podlegają sumy uzyskane ze sprzedaży kilku łącznie obciążonych nieruchomości, na wierzytelność łącznie zabezpieczoną przypadnie z każdej z sum podlegających podziałowi taka część, jaka odpowiada stosunkowi kwoty pozostałej po zaspokojeniu należności z wyższym pierwszeństwem do ogólnej sumy tych kwot.

Art. 1040.

- § 1. Sumę wydzieloną na zaspokojenie wierzytelności, której uiszczenie zależne jest od warunku zawieszającego albo od wyniku sporu, w którym wierzyciel uzyskał zabezpieczenie powództwa, pozostawia się na rachunku depozytowym sądu.
- § 2. Suma wydzielona na zaspokojenie wierzytelności zależnych od warunku rozwiązującego będzie wydana wierzycielowi bez zabezpieczenia. Jeżeli jednak obowiązek zabezpieczenia zwrotu ciąży na wierzycielu z mocy istniejącego między nim a dłużnikiem stosunku prawnego, sąd zarządzi złożenie wydzielonej sumy na rachunek depozytowy sądu.

Tytuł III

Przepisy szczególne o egzekucji

Dział I

Egzekucja świadczeń niepieniężnych

Art. 1041.

- § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać wierzycielowi rzecz ruchomą, komornik sądu, w którego okręgu rzecz się znajduje, odbierze ją dłużnikowi i wyda wierzycielowi.
- § 2. Jeżeli ze względu na rodzaj rzeczy niezwłoczne fizycznie jej przejęcie nie jest możliwe, komornik wprowadzi wierzyciela w posiadanie rzeczy zgodnie z przepisami prawa cywilnego.

Art. 1042.

Jeżeli rzeczy odebranej dłużnikowi nie można niezwłocznie wydać wierzycielowi, komornik złoży ją do depozytu sądowego albo odda na przechowanie na koszt i niebezpieczeństwo wierzyciela.

Art. 1043.

Jeżeli rzecz należąca do dłużnika znajduje się we władaniu osoby trzeciej, która nie zgadza się na jej wydanie, komornik zajmie roszczenie dłużnika o wydanie rzeczy.

Art. 1044.

Jeżeli wierzyciel żąda, aby odebranie rzeczy odbyło się w jego obecności, komornik zawiadomi go o terminie odebrania, a w razie niestawiennictwa wierzyciela nie przystąpi do wykonania.

Art. 1045.

Jeżeli komornik nie znalazł u dłużnika rzeczy lub dokumentu, które mają być odebrane, sąd na wniosek wierzyciela nakaze dłużnikowi, aby wyjawiał, gdzie one się znajdują, i aby złożył przyrzeczenie, że jego oświadczenia są zgodne z prawdą. Przepisy dotyczące przyrzeczenia przy wyjawieniu majątku stosuje się odpowiednio.

Art. 1046.

- § 1. Jeżeli dłużnik ma wydać nieruchomość lub statek albo opróżnić pomieszczenie, komornik sądu, w którego okręgu rzeczy te się znajdują, wezwie dłużnika do dobrowolnego wykonania tego obowiązku w wyznaczonym stosownie do okoliczności terminie, po którego bezskutecznym upływie dokona czynności potrzebnych do wprowadzenia wierzyciela w posiadanie.
- § 2. Prowadząc egzekucję na podstawie tytułu nakazującego dłużnikowi opróżnienie lokalu lub pomieszczenia, komornik usunie z niego także osoby zajmujące lokal wraz z dłużnikiem, chyba że osoby te wykażą dokumentem, iż zajmowanie wynika z tytułu prawnego nie pochodzącego od dłużnika.
- § 3. Przepisów § 2 oraz art. 791 § 1 nie stosuje się do opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika.
- § 4. *Wykonując obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności do czasu, gdy gmina wskaże tymczasowe pomieszczenie lub gdy dłużnik znajdzie takie pomieszczenie.*
- § 4¹. Przepisu § 4 nie stosuje się do egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu wynajętego na podstawie umowy najmu okazjonalnego lokalu, której zawarcie zostało zgłoszone zgodnie z art. 19b ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266, z późn. zm.¹⁰⁾).
- § 5. Komornik nie może wstrzymać się z dokonaniem czynności, jeżeli wierzyciel wskaże tymczasowe pomieszczenie, o którym mowa w § 4.
- § 6. Tymczasowe pomieszczenie powinno:
- 1) nadawać się do zamieszkania;
  - 2) zapewniać co najmniej 5 m² powierzchni mieszkalnej na jedną osobę;

§ 4 w art. 1046 traci moc z dn. 17.11.2011 r. na podstawie wyroku TK z dn. 4.11.2010 r., sygn. akt K 19/06 (Dz. U. Nr 215, poz. 1418)

¹⁰⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2005 r. Nr 69, poz. 626, z 2006 r. Nr 86, poz. 602, Nr 167, poz. 1193 i Nr 249, poz. 1833, z 2007 r. Nr 128, poz. 902 i Nr 173, poz. 1218 oraz z 2010 r. Nr 3, poz. 13.

- 3) znajdować się w tej samej miejscowości lub pobliskiej, jeżeli zamieszkanie w tej miejscowości nie pogorszy nadmiernie warunków życia osób przekwaterowywanych.
- § 7. Od wymagań, o których mowa w § 6 pkt 2 i pkt 3, można odstąpić za zgodą osoby przekwaterowywanej.
- § 8. Jeżeli egzekucja obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika dotyczy osób małoletnich lub ubezwłasnowolnionych, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności i zawiadomi sąd opiekuńczy. Dalsze czynności komornik podejmie stosownie do orzeczenia sądu opiekuńczego, określającego miejsce pobytu osób małoletnich lub ubezwłasnowolnionych.
- § 9. Przeprowadzając egzekucję, komornik usunie ruchomości niebędące przedmiotem egzekucji i odda je dłużnikowi, a w razie jego nieobecności pozostawi osobie dorosłej spośród jego domowników, gdyby zaś i to nie było możliwe, ustanowi dozorcę, pouczając go o obowiązkach i prawach dozorczy ustanowionego przy zajęciu ruchomości, i odda mu usunięte ruchomości na przechowanie na koszt dłużnika.
- § 10. Jeżeli na wezwanie dozorczy dłużnik w wyznaczonym terminie, niekrótszym niż 30 dni, nie odbierze ruchomości, sąd na wniosek dozorczy i po wysłuchaniu dłużnika nakaże ich sprzedaż, a jeżeli ruchomości nie przedstawiają wartości handlowej lub sprzedaż okaże się bezskuteczna, sąd wskaże inny sposób rozporządzenia rzeczą, nie wyłączając ich zniszczenia.
- § 11. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowe warunki, w tym sanitarne, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie, mając na względzie ochronę przed bezdomnością osób eksmitowanych, sprawne prowadzenie egzekucji oraz uwzględniając, że tymczasowe pomieszczenie musi nadawać się do zamieszkania, chociażby nie spełniało warunków technicznych wymaganych dla pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi.

Art. 1047.

- § 1. Jeżeli dłużnik jest obowiązany do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, prawomocne orzeczenie sądu zobowiązujące do złożenia oświadczenia zastępuje oświadczenie dłużnika.
- § 2. Jeżeli złożenie oświadczenia woli jest uzależnione od świadczenia wzajemnego wierzyciela, skutek wymieniony w paragrafie poprzedzającym powstaje dopiero z chwilą prawomocnego nadania orzeczeniu klauzuli wykonalności.

Art. 1048.

Jeżeli ujawnienie na podstawie orzeczenia sądowego prawa wierzyciela przez wpis w księdze wieczystej lub w rejestrze albo przez złożenie dokumentu do zbioru wymaga poprzedniego ujawnienia prawa dłużnika, komornik na żądanie wierzyciela odbierze dłużnikowi dokumenty potrzebne do dokonania wpisu na rzecz dłużnika lub do złożenia do zbioru i złoży je w sądzie właściwym do prowadzenia księgi wieczystej, rejestru lub zbioru dokumentów.

Art. 1049.

- § 1. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie niewykonania przez dłużnika w wyznaczonym terminie czynności, którą może wykonać także inna osoba, wierzyciel będzie umocowany do wykonania tej czynności na koszt dłużnika – sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela wezwie dłużnika do jej wykonania w wyznaczonym terminie, a po bezskutecznym upływie terminu udzieli wierzycielowi umocowania do wykonania czynności na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę potrzebną do wykonania czynności. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 2. Przepisów niniejszego artykułu nie stosuje się do czynności polegających na świadczeniu rzeczy oznaczonych co do tożsamości.

Art. 1050.

- § 1. Jeżeli dłużnik ma wykonać czynność, której inna osoba wykonać za niego nie może, a której wykonanie zależy wyłącznie od jego woli, sąd, w którego okręgu czynność ma być wykonana, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron wyznaczy dłużnikowi termin do wykonania i zagrozi mu grzywną na wypadek, gdyby w wyznaczonym terminie czynności nie wykonał.
- § 2. Jeżeli wykonanie czynności wymaga wydatków pieniężnych lub dostarczenia materiałów, a obowiązek dostarczenia ich ciąży na wierzycielu, sąd przystąpi do egzekucji w myśl paragrafu poprzedzającego dopiero po wykazaniu przez wierzyciela, że dokonał czynności, od których zależy obowiązek dłużnika, chyba że tytuł egzekucyjny zawiera w tym względzie inne zarządzenie.
- § 3. Po bezskutecznym upływie terminu wyznaczonego dłużnikowi do wykonania czynności, sąd na wniosek wierzyciela nałoży na dłużnika grzywnę i jednocześnie wyznaczy nowy termin do wykonania czynności, z zagrożeniem surowszą grzywną.

Art. 1051.

- § 1. Jeżeli dłużnik ma obowiązek zaniechać pewnej czynności lub nie przeszkadzać czynności wierzyciela, sąd, w którego okręgu dłużnik działał wbrew swemu obowiązkowi, na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron i stwierdzeniu, że dłużnik działał wbrew obowiązkowi, nałoży na niego grzywnę. Tak samo sąd postąpi w razie dalszego wniosku wierzyciela.
- § 2. Ponadto sąd może na wniosek wierzyciela zobowiązać dłużnika do zabezpieczenia szkody, grożącej wierzycielowi wskutek dalszego działania dłużnika wbrew obowiązkowi. W postanowieniu sąd może wskazać wysokość i czas trwania zabezpieczenia.

§ 3. Jeżeli w samym tytule egzekucyjnym nie postanowiono, że w razie dokonania zmiany sprzecznej z obowiązkiem dłużnika wierzyciel będzie uprawniony do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron upoważni wierzyciela do usunięcia tej zmiany na koszt dłużnika. Na żądanie wierzyciela sąd przyzna mu sumę na ten cel potrzebną. W razie oporu dłużnika sąd na wniosek wierzyciela poleci komornikowi usunięcie oporu.

Art. 1052.

W jednym postanowieniu sąd może wymierzyć grzywnę nie wyższą niż jeden tysiąc złotych, chyba że trzykrotne wymierzenie grzywny okazało się nieskuteczne. Ogólna suma grzywien w tej samej sprawie nie może przewyższać stu tysięcy złotych. W razie wykonania czynności przez dłużnika lub umorzenia postępowania grzywny nie zapłacone do tego czasu ulegają umorzeniu.

Art. 1053.

- § 1. Wymierzając grzywnę, sąd orzeknie jednocześnie – na wypadek niezapłacenia – zamianę grzywny na areszt, licząc jeden dzień aresztu od pięciu złotych do stu pięćdziesięciu złotych grzywny. Ogólny czas trwania aresztu nie może w tej samej sprawie przekroczyć sześciu miesięcy. Przepis art. 762 § 4 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Jeżeli dłużnikiem, do którego skierowane było wezwanie sądu, jest osoba prawna lub inna organizacja, środkiem przymusu podlega jej pracownik odpowiedzialny za niezastosowanie się do wezwania, a gdyby ustalenie takiego pracownika było utrudnione, środkiem przymusu podlegają osoby uprawnione do jej reprezentowania.

Art. 1054.

- § 1. Jeżeli postępowanie egzekucyjne zostanie umorzone albo dłużnik na skutek aresztu zgłosi gotowość wykonania czynności, sąd postanowi zwolnić go niezwłocznie i zawiadomi o tym wierzyciela. Dłużnikowi, który zgłosił gotowość wykonania czynności, sąd stosownie do okoliczności wyznaczy termin do jej wykonania.
- § 2. Gdyby dłużnik po zwolnieniu zwlekał z wykonaniem czynności, sąd na wniosek wierzyciela po wysłuchaniu stron zarządzi wykonanie aresztu do końca wyznaczonego poprzednio terminu.
- § 3. Jeżeli dłużnik zgłosił się ponownie do wykonania czynności, sąd może odmówić zwolnienia go z aresztu przed upływem oznaczonego czasu.

Art. 1055.

Na postanowienie sądu co do wezwania dłużnika do wykonania czynności, zagrożenia grzywną i jej zamiany na areszt oraz co do zabezpieczenia szkody wierzyciela przysługuje zażalenie.

Art. 1056.

- § 1. Areszt wykonywa się przez osadzenie dłużnika w pomieszczeniu na ten cel przeznaczonym, oddzielnie od osób pozbawionych wolności w trybie postępowania karnego i administracyjnego. Dłużnik powinien jednak podczas przebywania w areszcie być według możliwości zatrudniony zarobkowo w granicach jego zdolności. Z zarobku jego pokrywa się przede wszystkim koszty wykonania aresztu.
- § 2. Polecenie osadzenia dłużnika w areszcie sąd kieruje do komornika miejsca pobytu dłużnika. Jeżeli dłużnik nie przebywa w okręgu sądu, który wymierzył grzywnę z zamianą na areszt, sąd może zwrócić się o wykonanie aresztu do sądu rejonowego, w którego okręgu dłużnik przebywa.
- § 3. Koszty wykonania aresztu powinny być pokryte z zarobków dłużnika. Wierzyciel obowiązany jest złożyć z góry komornikowi sumę potrzebną na sprowadzenie dłużnika do miejsca osadzenia i na wyżywienie go przez czas trwania przymusu; nie dotyczy to wypadku, gdy wierzyciel korzysta ze zwolnienia od kosztów sądowych.

Art. 1057.

- § 1. Zarządzając wykonanie aresztu, sąd wydaje komornikowi nakaz na piśmie z odpowiednim uzasadnieniem. Wraz z przystąpieniem do wykonania nakazu komornik doręcza go dłużnikowi.
- § 2. O wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika będącego żołnierzem w czynnej służbie wojskowej albo funkcjonariuszem Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej sąd zwraca się do dowódcy jednostki wojskowej albo odpowiednio do właściwego komendanta lub kierownika jednostki organizacyjnej Policji, Biura Ochrony Rządu, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego lub Straży Granicznej, w której pełni on służbę, przesyłając w tym celu nakaz. O wykonanie aresztu w stosunku do dłużnika będącego żołnierzem zawodowym wyznaczonym na stanowisko służbowe w Służbie Kontrwywiadu Wojskowego albo Służbie Wywiadu Wojskowego albo będącego funkcjonariuszem Służby Kontrwywiadu Wojskowego albo Służby Wywiadu Wojskowego sąd zwraca się odpowiednio do Szefa Służby Kontrwywiadu Wojskowego albo Szefa Służby Wywiadu Wojskowego, przesyłając w tym celu nakaz.

Art. 1058.

- § 1. W stosunku do osób, których zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo, aresztu nie wykonuje się aż do ich wyzdrowienia.
- § 2. Na wniosek jednej ze stron i na jej koszt zarządza się zbadanie stanu zdrowia dłużnika przez lekarza sądowego.

Art. 1059.

Z ważnej przyczyny sąd może zwolnić dłużnika z aresztu na czas nie dłuższy niż tydzień.

Dział II**Przepisy szczególne o egzekucji z udziałem Skarbu Państwa
oraz przedsiębiorców****Rozdział 1****Przepisy ogólne****Art. 1060.**

- § 1. Jeżeli dłużnikiem jest Skarb Państwa, wierzyciel – wskazując na tytuł egzekucyjny – wzywa do spełnienia świadczenia bezpośrednio państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się to świadczenie; jednostka ta jest obowiązana spełnić niezwłocznie świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym.
- § 1¹. W sprawach o naprawienie szkody wyrządzonej przez wydanie ustawy, rozporządzenia Rady Ministrów lub rozporządzenia innego organu konstytucyjnie do tego powołanego, niezgodnych z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, a także w sprawie o naprawienie szkody wyrządzonej przez niewydanie takiego aktu normatywnego, którego obowiązek wydania przewiduje przepis prawa, wierzyciel – wskazując na tytuł egzekucyjny – wzywa do spełnienia świadczenia bezpośrednio ministra właściwego do spraw Skarbu Państwa, który jest obowiązany spełnić niezwłocznie świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym ze środków utworzonej w ramach budżetu państwa rezerwy celowej.
- § 2. W wypadku gdy tytuł egzekucyjny, obejmujący należność pieniężną, nie zostanie wykonany w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia wezwania, o którym mowa w § 1, wierzyciel może wystąpić do sądu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w celu przeprowadzenia egzekucji z rachunku bankowego właściwej państwowej jednostki organizacyjnej dłużnika. W przypadku, o którym mowa w § 1¹ egzekucję prowadzi się z rachunków bankowych służących do obsługi centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa.
- § 3. W wypadku gdy w terminie, o którym mowa w paragrafie poprzedzającym, nie zostanie wykonany tytuł egzekucyjny obejmujący świadczenie niepieniężne, sąd, na wniosek wierzyciela, wyznacza termin do spełnienia świadczenia kierownikowi właściwej państwowej jednostki organizacyjnej i temu kierownikowi wymierza grzywnę w razie niespełnienia świadczenia w wyznaczonym terminie.

Art. 1061.

- § 1. Dłużnik prowadzący działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego w razie, gdy egzekucja zostanie skierowana do rzeczy niezbędnej do prowadzenia tej działalności, może wystąpić do sądu o wyłączenie tej rzeczy spod zajęcia, wskazując we wniosku składniki swego mienia, z

których jest możliwe zaspokojenie roszczenia wierzyciela w zamian za rzecz zwolnioną. O wyłączeniu spod zajęcia sąd orzeka po wysłuchaniu stron, biorąc pod uwagę obok interesów wierzyciela i dłużnika również społeczno-gospodarcze znaczenie działalności gospodarczej dłużnika. Z chwilą wydania postanowienia zwalniającego spod zajęcia, w stosunku do mienia zastępczego określonego w postanowieniu, następują skutki zajęcia. Komornik dokona niezwłocznie czynności związanych z zajęciem. Wniosek o zwolnienie spod zajęcia może być zgłoszony również w skardze na czynności komornika.

§ 2. Na postanowienie sądu w sprawie wyłączenia służy zażalenie.

Art. 1062. (uchylony).

Art. 1063.

W toku egzekucji świadczeń pieniężnych z nieruchomości Skarb Państwa nie składa rękojmi.

Art. 1064.

Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia egzekucji grzywn i kar pieniężnych orzeczonych w postępowaniu cywilnym, a także opłat sądowych i innych kosztów postępowania w sprawach cywilnych, przysługujących Skarbowi Państwa, mając na uwadze sprawność i skuteczność postępowania egzekucyjnego.

Rozdział 2

Egzekucja przez zarząd przymusowy

Art. 1064¹.

- § 1. Przeciwko dłużnikowi prowadzącemu działalność gospodarczą w formie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest dopuszczalna egzekucja z dochodów uzyskiwanych z tej działalności przez ustanowienie zarządu przymusowego nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym.
- § 2. Do zarządu ustanowionego na podstawie § 1 stosuje się odpowiednio przepisy o zarządzie w toku egzekucji z nieruchomości, z uwzględnieniem artykułów poniższych.

Art. 1064².

- § 1. We wniosku o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy należy dokładnie określić przedsiębiorstwo lub gospodarstwo rolne albo ich część.
- § 2. Do wniosku dołącza się informację komornika o wszystkich postępowaniach egzekucyjnych prowadzonych przeciwko dłużnikowi z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.

Art. 1064³.

- § 1. Wniosek o wszczęcie egzekucji przez zarząd przymusowy sąd rozpoznaje na posiedzeniu niejawnym.

- § 2. Postanowienie w przedmiocie wniosku doręcza się również wskazanym we wniosku wierzycielom prowadzącym egzekucję z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.
- § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie stronom oraz wierzycielom, którzy prowadzą egzekucję z mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego.
- § 4. Termin do wniesienia zażalenia przez wierzycieli, o których mowa w § 3, niewskazanych we wniosku, liczy się od dnia powzięcia przez nich wiadomości o wszczęciu egzekucji.

Art. 1064⁴.

Do prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa lub w którego okręgu jest położone gospodarstwo rolne. Jeżeli gospodarstwo rolne położone jest w okręgu kilku sądów, wybór należy do wierzyciela. Jeżeli egzekucja ograniczona jest do części przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, właściwy jest sąd, w którego okręgu część ta się znajduje.

Art. 1064⁵.

Egzekucję przez zarząd przymusowy można ograniczyć do części przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli część ta jest gospodarczo wyodrębniona, a dochód uzyskany z przymusowego zarządu tej części majątku dłużnika wystarczy na zaspokojenie egzekwowanych roszczeń.

Art. 1064⁶.

- § 1. Prowadzenie egzekucji świadczeń pieniężnych, w tym również egzekucji administracyjnych ze składników mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dłużnika, nie stanowi przeszkody do wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy, jeżeli o to wnosi wierzyciel dotychczas prowadzący egzekucję albo, gdy w chwili wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy jest oczywiste, że wierzyciel prowadzący egzekucję zostanie w toku egzekucji przez zarząd przymusowy zaspokojony w okresie sześciu miesięcy od daty jej wszczęcia.
- § 2. W razie wszczęcia egzekucji przez zarząd przymusowy w sprawach określonych w § 1, wcześniej wszczęte egzekucje umarza się z dniem uprawomocnienia się postanowienia sądu o wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy, a dotychczasowi wierzyciele z mocy prawa wstępują do egzekucji prowadzonej według przepisów niniejszego działu.

Art. 1064⁷.

Jeżeli przed wszczęciem egzekucji ustanowiono zarząd nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym dłużnika w ramach postępowania zabezpieczającego, po wszczęciu egzekucji zarząd będzie prowadzony według niniejszych przepisów.

Art. 1064⁸.

Wydając postanowienie o wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy, sąd przesyła do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej dla nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego wniosek o dokonanie

wpisu o ustanowienie zarządu przymusowego we właściwej księdze wieczystej lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.

Art. 1064⁹.

Czynności prawne dłużnika dotyczące mienia objętego zarządem dokonane po wszczęciu egzekucji są nieważne. Dla określenia daty powstania skutków prawnych wszczęcia egzekucji prowadzonej według niniejszego rozdziału przepisy art. 910 stosuje się odpowiednio.

Art. 1064¹⁰.

- § 1. Sąd powołuje na zarządcę osobę fizyczną lub prawną wskazaną przez strony spośród osób posiadających licencję do wykonywania obowiązków syndyka, nadzorcy lub zarządcy w postępowaniu upadłościowym i naprawczym.
- § 2. W wypadku braku porozumienia stron zarządcę wyznacza sąd spośród osób wskazanych w § 1.
- § 3. Przepisy § 1 i § 2 stosuje się odpowiednio do odwołania lub zmiany zarządcy.

Art. 1064¹¹.

- § 1. W szczególnie uzasadnionych wypadkach zarządca może sprzedać nieruchomości, ruchomości lub prawa wchodzące w skład zarządzanego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego w części przekraczającej zakres zwykłego zarządu oraz oddać je w najem lub dzierżawę wyłącznie za zgodą sądu. W razie zarządzenia sprzedaży sąd określa warunki sprzedaży. Do wyceny sprzedawanych składników majątkowych sąd może powołać biegłego. Przepis ten stosuje się również do rozwiązania umowy najmu lub dzierżawy oraz do obciążenia zarządzanego majątku hipoteką, zastawem, zastawem rejestrowym oraz przełączeniem.
- § 2. Na postanowienie sądu w przedmiocie czynności, o których mowa w § 1, stronom, zarządcy oraz osobom, których praw czynność dotyczy lub miała dotyczyć, przysługuje zażalenie.
- § 3. Nadwyżkę dochodów, po pokryciu wydatków wskazanych w art. 940, zarządca wypłaca wierzycielowi. W razie wielości wierzycieli wypłata następuje z zachowaniem stosowanych odpowiednio przepisów ogólnych o podziale sumy uzyskanej z egzekucji oraz przepisów o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości. Kwoty niewypłacone zarządca umieszcza na rachunku depozytowym sądu, do którego przepisy art. 752 stosuje się odpowiednio.

Art. 1064¹².

- § 1. Po wszczęciu egzekucji przez zarząd przymusowy prowadzenie egzekucji świadczeń pieniężnych innymi sposobami z majątku dłużnika wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest niedopuszczalne. Inni wierzyciele mogą przyłączyć się do egzekucji przez zarząd przymusowy. Przepis niniejszy stosuje się odpowiednio w razie późniejszego skierowania przeciwko dłużnikowi egzekucji administracyjnej. W takim wypadku art. 773 nie ma zastosowania.
- § 2. Jeżeli dochody uzyskane z egzekucji przez zarząd przymusowy wskazują, że niemożliwe jest zaspokojenie wszystkich wierzycieli w okresie sześciu miesięcy, licząc od dnia przyłączenia się do egzekucji ostatniego wierzyciela, wierzyciel, który w tym okresie nie będzie zaspokojony, może żądać wszczęcia egze-

kucji ze składników mienia wchodzącego w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego objętego zarządem przymusowym. W żądaniu należy oznaczyć mienie, z którego egzekucja ma być prowadzona. Na postanowienie sądu o dopuszczeniu egzekucji przysługuje zażalenie.

- § 3. Prowadzenie egzekucji przez zarząd przymusowy nie stanowi przeszkody do prowadzenia przeciwko dłużnikowi egzekucji świadczeń niepieniężnych oraz egzekucji w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej. Jeżeli w toku tych egzekucji dłużnik obowiązany jest do wydania ruchomości, statku lub nieruchomości albo do opróżnienia pomieszczeń, które znajdują się we władaniu zarządcy, obowiązki te ciążyą na zarządcy.
- § 4. Wyłączenie mienia do osobnych egzekucji według przepisów § 1–3 nie tamuje dalszego prowadzenia egzekucji przez zarząd przymusowy, chyba że z uwagi na zakres wyłączeń dalsze jej prowadzenie jest bezcelowe. W takim wypadku sąd umarza egzekucję przez zarząd przymusowy. Wierzyciele, którzy prowadzili egzekucję przez zarząd przymusowy, mogą w terminie dwóch tygodni od dnia uprawomocnienia się postanowienia o umorzeniu tej egzekucji żądać skierowania egzekucji do mienia, które objęte było tą egzekucją, a które nie zostało wcześniej z niej wyłączone. Do tego czasu mienie to podlega z mocy prawa zajęciu.

Art. 1064¹³.

- § 1. Zarządca sporządza plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji.
- § 2. Na plan podziału sumy uzyskanej z egzekucji przysługuje skarga, do której stosuje się odpowiednio przepisy o skardze na czynności komornika.
- § 3. Przepisy ogólne o podziale sumy uzyskanej z egzekucji oraz przepisy o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego

Art. 1064¹⁴.

- § 1. Egzekucja przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego należy do sądu, w którego okręgu znajduje się siedziba przedsiębiorstwa dłużnika lub w którym dłużnik ma gospodarstwo rolne.
- § 2. Do egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dłużnika stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości, jeżeli przepisy niniejszego rozdziału nie stanowią inaczej.

Art. 1064¹⁵.

- § 1. Wydając postanowienie o wszczęciu egzekucji sąd ustanawia zarząd przymusowy nad przedsiębiorstwem lub gospodarstwem rolnym podlegającym sprzedaży. Do zarządu tego stosuje się odpowiednio przepisy art. 1064¹–1064¹¹.
- § 2. Postanowienie o wszczęciu egzekucji sąd przesyła do sądu właściwego do prowadzenia księgi wieczystej dla nieruchomości wchodzącej w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. Sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej z urzędu dokonuje wpisu o wszczęciu egzekucji albo składa postanowienie do zbioru dokumentów. W razie wszczęcia egzekucji przeciwko przedsiębiorcy podlegającemu wpisowi do właściwego rejestru, sąd przesyła postanowienie o wszczęciu egzekucji celem złożenia do akt rejestrowych. Po-

nadto sąd zarządzi ogłoszenie postanowienia o wszczęciu egzekucji w dzienniku ogólnopolskim oraz dzienniku poczytnym w siedzibie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego; może je również ogłosić w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 1064¹⁶.

- § 1. Prowadzenie egzekucji ze składników przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, w tym egzekucji administracyjnej, nie stanowi przeszkody do wszczęcia egzekucji przez sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, jeżeli o to wnosi dłużnik lub wierzyciel prowadzący egzekucję, a także gdy jest oczywiste, że egzekucja przez sprzedaż doprowadzi do zaspokojenia wierzycieli, którzy wcześniej wszczęli egzekucję. Na postanowienie sądu służy zażalenie.
- § 2. Z chwilą uprawomocnienia się postanowienia sądu wszczynającego egzekucję w trybie wskazanym w § 1, egzekucje wszczęte wcześniej umarza się, a dotychczasowi wierzyciele z mocy prawa przystępują do egzekucji prowadzonej według przepisów niniejszego rozdziału.

Art. 1064¹⁷.

- § 1. Zarządca niezwłocznie sporządzi bilans przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dłużnika.
- § 2. Jeżeli dłużnik i wszyscy wierzyciele nie ustalili ceny sprzedaży przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, wyceny przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dokonuje co najmniej dwóch biegłych. W razie rozbieżności w wycenie dokonanej przez biegłych, wartość przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego ustala sąd.

Art. 1064¹⁸.

- § 1. Na wniosek wierzyciela lub dłużnika sąd może postanowić, że sprzedaż przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego nastąpi z wolnej ręki przez zarządcę. Sprzedaż nie może nastąpić poniżej wartości szacunkowej, chyba że dłużnik i wszyscy wierzyciele wyrażą na to zgodę.
- § 2. Wydając postanowienie o sprzedaży z wolnej ręki, sąd wyznaczy termin, w którym sprzedaż ma być dokonana, oraz określi tryb wyszukania nabywcy, jeżeli strony tego nie uzgodniły. Termin dokonania sprzedaży nie może być krótszy niż miesiąc i dłuższy niż dwa miesiące. Bieg terminu rozpoczyna się od dnia zamieszczenia ogłoszenia w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim lub w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Art. 1064¹⁹.

- § 1. Sąd zarządzi ogłoszenie postanowienia, o którym mowa w art. 1064¹⁶, w dzienniku o zasięgu ogólnopolskim oraz w dzienniku poczytnym w siedzibie przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego, a także, jeżeli uzna to za celowe, w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.
- § 2. O wydaniu postanowienia nakazującego sprzedaż zarządca zawiadomi uczestników stosownie do art. 954.

Art. 1064²⁰.

- § 1. Jeżeli pierwsza sprzedaż z wolnej ręki nie dojdzie do skutku, sąd wyda postanowienie nakazujące sprzedaż w drodze licytacji, chyba że wierzyciele zgodzą się na ponowną sprzedaż z wolnej ręki.
- § 2. Licytację prowadzi zarządca pod nadzorem sędziego. Sędzia niezwłocznie udziela przybicia osobie, która zaoferowała najwyższą cenę.
- § 3. Po zapłacie ceny zarządca w terminie nie dłuższym niż miesiąc zawiera z nabywcą umowę sprzedaży przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego. W wypadku niezawarcia umowy z winy zarządcy, nabywca może żądać zwrotu wpłaconej ceny i uważa się, że licytacja nie doszła do skutku.
- § 4. Do licytacji stosuje się odpowiednio przepisy o licytacji z nieruchomości.

Art. 1064²¹.

- § 1. Sprzedaż dokonana w myśl przepisów niniejszego rozdziału nie narusza praw wynikających z hipotek, zastawów rejestrowych, zastawów i innych obciążeń rzeczowych ciążyących na nieruchomościach, wierzytelnościach lub prawach wchodzących w skład przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego dłużnika. Ich wartość podlega zaliczeniu na poczet ceny nabycia.
- § 2. Sprzedaż dokonana według przepisów niniejszego rozdziału nie narusza również uprawnień zastawnika zastawu rejestrowego, jeżeli umowa zastawnicza przewiduje zakaz zbycia przedmiotu zastawu.

Art. 1064²².

- § 1. Nabywca przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego w egzekucji prowadzonej według przepisów niniejszego rozdziału jest odpowiedzialny solidarnie z dłużnikiem za ujawnione w toku egzekucji zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego według zasad określonych w art. 55⁴ Kodeksu cywilnego.
- § 2. Jeżeli przed zawarciem umowy sprzedaży przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego nabywca spłacił lub przejął zobowiązania, o których mowa w § 1, wartość przejętych należności zalicza się na poczet ceny kupna. Jeżeli nabywca wcześniej wpłacił cenę niepomniejszoną o tę wartość, zarządca zwraca mu nadwyżkę w terminie tygodniowym od daty zawarcia umowy sprzedaży. Zaliczenie lub zwrot nadwyżki nastąpi na podstawie dokumentów urzędowych lub prywatnych z podpisem urzędowo poświadczonym, stwierdzających spłatę lub przejęcie zobowiązań wymienionych w § 1.

Art. 1064²³.

Do podziału sumy uzyskanej ze sprzedaży przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego stosuje się odpowiednio przepisy ogólne o podziale sumy uzyskanej z egzekucji oraz przepisy o podziale sumy uzyskanej z egzekucji z nieruchomości.

^A**rt. 1065.** (uchylony).

Dział III

Egzekucja w celu zniesienia współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej

Art. 1066.

W postępowaniu egzekucyjnym wszczętym na podstawie tytułu wykonawczego, a mającym na celu zniesienie współwłasności nieruchomości w drodze sprzedaży publicznej, stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości ze zmianami wskazanymi w artykułach poniższych.

Art. 1067.

Postępowanie może być wszczęte z urzędu lub na wniosek każdego ze współwłaścicieli na podstawie tytułu wykonawczego, który postanawia, że zniesienie współwłasności ma być przeprowadzone w drodze sprzedaży nieruchomości.

Art. 1068.

- § 1. Na podstawie wniosku o wszczęcie egzekucji komornik przesyła do właściwego sądu wniosek o ujawnienie wszczęcia egzekucji w księdze wieczystej lub o złożenie wniosku do zbioru dokumentów.
- § 2. We wpisie w księdze wieczystej lub zarządzeniu złożenia wniosku do zbioru dokumentów oraz w obwieszczeniu o licytacji należy podać, że egzekucja ma na celu zniesienie współwłasności.

Art. 1069.

- § 1. W wypadku gdy według przepisów szczególnych przysługuje współwłaścicielowi lub osobie trzeciej prawo pierwokupu nieruchomości rolnej wchodzącej w skład gospodarstwa rolnego, postanowienie o przybiciu po jego uprawomocnieniu się sąd doręcza uprawnionemu do wykonania prawa pierwokupu. W tym wypadku bieg terminu do wykonania przez nabywcę warunków licytacyjnych rozpoczyna się z chwilą bezskutecznego upływu terminu do wykonania prawa pierwokupu.
- § 2. Jeżeli uprawniony wykona prawo pierwokupu, sąd uchyli postanowienie o przybiciu i udzieli przybicia na rzecz uprawnionego do wykonania prawa pierwokupu.

Art. 1070.

Egzekucja w celu zniesienia współwłasności i egzekucja z nieruchomości mogą toczyć się jednocześnie. W razie sprzedaży nieruchomości w toku jednej z tych egzekucji – drugą zawiesza się, a po uprawomocnieniu się postanowienia o przysądzeniu własności – umarza się.

Art. 1071.

Przepisy niniejszego działu stosuje się odpowiednio do zarządzanej przez sąd w toku postępowania o dział spadku sprzedaży gospodarstwa rolnego albo wkładu gruntowego w rolniczej spółdzielni produkcyjnej wraz z działką przyzagrodową i siedliskową.

Dział IV
(uchylony)**Dział V**
Egzekucja świadczeń alimentacyjnych**Art. 1081.**

- § 1. Jeżeli egzekucja dotyczy alimentów lub renty mającej charakter alimentów, wierzyciel, kierując wniosek o wszczęcie egzekucji, nie ma obowiązku wskazywać sposobu egzekucji, ani majątku dłużnika, z którego ma być prowadzona. W takim wypadku uważa się, że wniosek dotyczy wszystkich dopuszczalnych sposobów egzekucji, z wyjątkiem egzekucji z nieruchomości. Wniosek o wszczęcie egzekucji można zgłosić również do komornika sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wierzyciela.
- § 2. Komornik ten jest obowiązany zawiadomić o wszczęciu egzekucji komornika sądu ogólnej właściwości dłużnika. Komornik zawiadomiony zażąda przekazania mu sprawy wraz ze ściągniętymi kwotami, jeżeli wskutek dalszych zajęć suma uzyskana ze wszystkich egzekucji nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich wierzycieli. Jeżeli dokonane zostało zajęcie wynagrodzenia za pracę lub wierzytelności, równocześnie z przekazaniem sprawy komornik zawiadamia pracodawcę, dłużnika, względnie wierzyciela zajętej wierzytelności, że dalszych wpłat należy dokonywać komornikowi, któremu sprawę przekazano.
- § 3. Jeżeli dłużnik odbywa karę pozbawienia wolności, wierzyciel może złożyć tytuł wykonawczy bezpośrednio dyrektorowi zakładu karnego, który obowiązany jest wypłacać wierzycielowi należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego, w granicach określonych w art. 125 Kodeksu karnego wykonawczego.
- § 4. Przewidziana w § 3 wypłata nie może być dokonywana, jeżeli wnioski złożyło kilku wierzycieli, a należności za pracę dłużnika lub jego pieniądze znajdujące się w depozycie zakładu karnego nie wystarczają na zaspokojenie wszystkich należności tych wierzycieli lub jeżeli są zajęte przez organ egzekucyjny. W takim wypadku dyrektor zakładu karnego przekazuje wnioski do właściwego komornika.

Art. 1082.

Tytułowi egzekucyjnemu, zasądzającemu alimenty, sąd nadaje klauzulę wykonalności z urzędu. Tytuł wykonawczy doręcza się wówczas wierzycielowi z urzędu.

Art. 1083.

- § 1. Dochody wymienione w art. 831 § 1 pkt 2 podlegają egzekucji na zaspokojenie do trzech piątych części.
- § 2. § 2. Wierzytelności z rachunku bankowego podlegają egzekucji na zaspokojenie alimentów w pełnej wysokości.
- § 3. (uchylony).

Art. 1084. (uchylony).**Art. 1085.**

W sprawach, w których zasądzono alimenty, egzekucja może być wszczęta z urzędu na żądanie sądu pierwszej instancji, który sprawę rozpoznawał. Żądanie takie kieruje się do właściwego organu egzekucyjnego.

Art. 1086.

- § 1. Komornik obowiązany jest z urzędu przeprowadzić dochodzenie w celu ustalenia zarobków i stanu majątkowego dłużnika oraz jego miejsca zamieszkania. Jeżeli środki te okażą się bezskuteczne, organy Policji przeprowadzą na wniosek komornika czynności w celu ustalenia miejsca zamieszkania i miejsca pracy dłużnika.
- § 2. Dochodzenie, o którym mowa w § 1, powinno być przeprowadzone okresowo w odstępach nie dłuższych niż 6 miesięcy.
- § 3. Jeżeli w wyniku dochodzenia, o którym mowa w § 1, nie zostaną ustalone dochody dłużnika ani jego majątek, komornik składa wniosek do sądu o nakazanie dłużnikowi wyjawienia majątku.
- § 4. W razie powstania zaległości za okres dłuższy niż 6 miesięcy komornik z urzędu składa wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego o wpis dłużnika do rejestru dłużników niewypłacalnych. Wniosek komornika nie podlega opłacie sądowej.
- § 5. Bezskuteczność egzekucji nie stanowi podstawy umorzenia postępowania. Przepisu art. 823 nie stosuje się.

Art. 1087.

Jeżeli dłużnik zatrudniony jest u osoby bliskiej, osoba ta w razie zajęcia wynagrodzenia za pracę w poszukiwaniu świadczeń alimentacyjnych nie może zasłaniać się zarzutem, że wypłaciła dłużnikowi wynagrodzenie z góry, ani zarzutami, że dłużnik pracuje bez wynagrodzenia lub za wynagrodzeniem niższym od poprzedniego, albo że przysługuje jej wierzytelność do dłużnika nadająca się do potrącenia z jego roszczenia o wynagrodzenie.

Art. 1088.

Do egzekucji świadczeń alimentacyjnych stosuje się również przepisy tytułu drugiego.

Dział VI (uchylony)

Część czwarta

Przepisy z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego.

Art. 1096. (uchylony)

Księga pierwsza **Jurysdykcja krajowa**

Tytuł I **Przepisy ogólne**

Art. 1097.

- § 1. Jurysdykcja krajowa istniejąca w chwili wszczęcia postępowania trwa nadal, choćby jej podstawy odpadły w toku postępowania.
- § 2. Sąd nie może uznać, że brak jest jurysdykcji krajowej, jeżeli jej podstawy powstały w toku postępowania.

Art. 1098.

- § 1. Jeżeli sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła przed sądem państwa obcego wcześniej niż przed sądem polskim, sąd polski zawiesza postępowanie. Sąd nie zawiesza jednak postępowania, jeżeli orzeczenie, które ma wydać sąd państwa obcego, nie będzie spełniało przesłanek jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej lub nie można oczekiwać, że postępowanie przed sądem państwa obcego zostanie prawomocnie zakończone w rozsądnym terminie.
- § 2. Po zakończeniu postępowania przed sądem państwa obcego, sąd umarza postępowanie, jeżeli orzeczenie sądu państwa obcego podlega uznaniu w Rzeczypospolitej Polskiej; w przeciwnym przypadku sąd postanowi podjąć postępowanie.
- § 3. Sąd na wniosek strony może także podjąć zawieszone postępowanie, jeżeli postępowanie przed sądem państwa obcego nie zostało zakończone w rozsądnym terminie.
- § 4. Przepisy § 1–3 stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem państwa obcego.

Art. 1098¹.

Jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku innego postępowania w sprawie cywilnej toczącego się przed sądem lub innym organem państwa obcego, sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, chyba że orzeczenie, które ma wydać sąd albo inny

organ państwa obcego, nie spełni przesłanek jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1099.

- § 1. Brak jurysdykcji krajowej sąd bierze pod rozważenie z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia braku jurysdykcji krajowej sąd odrzuca pozew albo wnioski, z zastrzeżeniem art. 1104 § 2 lub art. 1105 § 5.
- § 2. Brak jurysdykcji krajowej stanowi przyczynę nieważności postępowania.

Art. 1099¹.

- § 1. Jeżeli brak podstaw uzasadniających jurysdykcję krajową w sprawie, a przeprowadzenie postępowania przed sądem lub innym organem państwa obcego nie jest możliwe albo nie można wymagać jego przeprowadzenia, sprawa należy do jurysdykcji krajowej, gdy wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.
- § 2. W razie prawomocnego ustalenia przez sąd, że orzeczenie sądu lub innego organu państwa obcego nie podlega uznaniu w Rzeczypospolitej Polskiej, sprawa rozstrzygnięta tym orzeczeniem należy do jurysdykcji krajowej mimo braku podstaw uzasadniających tę jurysdykcję, jeżeli wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.

Art. 1100. (uchylony)

Art. 1101. (uchylony)

Art. 1102. (uchylony)

Tytuł III

Jurysdykcja krajowa w procesie

Art. 1103.

Sprawy rozpoznawane w procesie należą do jurysdykcji krajowej, jeżeli pozwany ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103¹.

- § 1. Sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące małżeńskich stosunków majątkowych należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:
- 1) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub

- 2) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
  - 3) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
  - 4) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi.
- § 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli oboje małżonkowie są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Jurysdykcja krajowa w sprawie małżeńskiej obejmuje także orzekanie o władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi małżonków.

Art. 1103².

- § 1. Sprawy ze stosunków między rodzicami i dziećmi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:
- 1) dziecko albo przysposobiony lub przysposabiający mają miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej lub
  - 2) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
  - 3) powód, jeżeli nie jest nim dziecko, jest obywatelem polskim i ma co najmniej od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, lub
  - 4) powód i pozwany są obywatelami polskimi.
- § 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli wszystkie osoby występujące jako strony są obywatelami polskimi oraz mają miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103³.

- § 1. Sprawy o alimenty oraz sprawy o roszczenia związane z ustaleniem pochodzenia dziecka należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy powodem jest uprawniony, który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Sprawa o alimenty rozpoznawana łącznie ze sprawą małżeńską należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa małżeńska.
- § 3. Sprawa o roszczenia związane z ustaleniem pochodzenia dziecka rozpoznawana łącznie ze sprawą o ustalenie pochodzenia dziecka należy do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy do jurysdykcji krajowej należy sprawa o ustalenie pochodzenia dziecka.

Art. 1103⁴.

- § 1. Sprawy z zakresu prawa pracy, w których pracownik jest powodem, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy praca zazwyczaj jest, była lub miała być wykonywana w Rzeczypospolitej Polskiej.

- § 2. Sprawy z powództwa pracownika, dotyczące zapewnienia warunków zatrudnienia zgodnie z art. 67¹ i art. 67² Kodeksu pracy, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy pracownik jest albo był skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie będącym członkiem Unii Europejskiej.
- § 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, gdy pracownik został skierowany do pracy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez pracodawcę mającego siedzibę w państwie niebędącym członkiem Unii Europejskiej.

Art. 1103⁵.

- § 1. Sprawy ze stosunku ubezpieczenia przeciwko ubezpieczycielowi należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy:
- 1) powód ma miejsce zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej lub
  - 2) istnieje jurysdykcja krajowa w sprawie przeciwko ubezpieczycielowi głównemu, a pozwany ubezpieczyciel jest współubezpieczycielem, lub
  - 3) zdarzenie wywołujące szkodę nastąpiło w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa dotyczy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, ubezpieczenia nieruchomości albo ubezpieczenia nieruchomości i ruchomości, gdy powstała na nich szkoda wynikła z jednego zdarzenia.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, ubezpieczyciel jest traktowany jako mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej Polskiej, a sprawa wynikła z działalności tego zakładu lub oddziału.

Art. 1103⁶.

- § 1. Sprawy wynikające z umów, jeżeli powodem jest konsument, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy konsument ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej i w Rzeczypospolitej Polskiej podjął czynności niezbędne do zawarcia umowy.
- § 2. W sprawach, o których mowa w § 1, druga strona umowy z konsumentem jest traktowana jak podmiot mający miejsce zamieszkania albo siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli ma zakład lub oddział w Rzeczypospolitej Polskiej, a umowa z konsumentem została zawarta w ramach działalności zakładu lub oddziału.

Art. 1103⁷.

Sprawy rozpoznawane w procesie, inne niż wymienione w art. 1103¹–1103⁶, należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy dotyczą:

- 1) zobowiązania wynikającego z czynności prawnej, które zostało wykonane albo ma lub miało być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zobowiązania niewynikającego z czynności prawnej, które powstało w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) działalności znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej zakładu lub oddziału pozwanego;
- 4) roszczenia o prawo majątkowe, a pozwany ma majątek w Rzeczypospolitej Polskiej lub przysługują mu prawa majątkowe w Rzeczypospolitej Polskiej o znacznej wartości w stosunku do wartości przedmiotu sporu;
- 5) przedmiotu sporu znajdującego się w Rzeczypospolitej Polskiej;

- 6) spadku po osobie, która w chwili śmierci miała miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103⁸.

- § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również sprawy ze stosunku najmu, dzierżawy i innych stosunków dotyczących używania takiej nieruchomości, z wyjątkiem spraw o czynsz i inne należności związane z używaniem lub pobieraniem pożytków z takiej nieruchomości.
- § 2. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą także sprawy niewymienione w § 1 w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych, posiadania lub używania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103⁹.

Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o rozwiązanie osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niebędącej osobą prawną, jak również o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał ich organów, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną ma siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1103¹⁰.

- § 1. Jeżeli do jurysdykcji krajowej należy sprawa z powództwa głównego, jurysdykcja ta obejmuje również sprawę z powództwa wzajemnego.
- § 2. Jeżeli w sprawie występuje współuczestnictwo materialne, a jurysdykcja krajowa istnieje w stosunku do jednego ze współuczestników, sprawa należy do jurysdykcji krajowej w stosunku do wszystkich współuczestników.

Art. 1104.

- § 1. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe jurysdykcji sądów polskich.
- § 2. Poddanie jurysdykcji sądów polskich spraw, o których mowa w § 1, może nastąpić również przez wdanie się w spór co do istoty sprawy, jeżeli pozwany nie podniesie zarzutu braku jurysdykcji krajowej.
- § 3. Przepisów § 1 i 2 nie stosuje się w sprawach, które według przepisów prawa polskiego należą do wyłącznej jurysdykcji sądów państwa obcego.

Art. 1105.

- § 1. Strony oznaczonego stosunku prawnego mogą umówić się na piśmie o poddanie jurysdykcji sądów państwa obcego wynikłych lub mogących wyniknąć z niego spraw o prawa majątkowe, wyłączając jurysdykcję sądów polskich, jeżeli umowa taka jest skuteczna według prawa mającego do niej zastosowanie w państwie obcym.
- § 2. Umowa wyłączająca jurysdykcję sądów polskich nie może dotyczyć spraw:
- 1) należących do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
  - 2) z zakresu prawa pracy, chyba że umowa zostanie zawarta po powstaniu sporu;

- 3) wynikłych lub mogących wyniknąć z umów zawartych przez konsumenta, który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 4) wynikłych lub mogących wyniknąć ze stosunku ubezpieczenia.
- § 3. Jurysdykcji sądów polskich nie wyłącza umowa, na podstawie której tylko jedna ze stron może wytoczyć powództwo przed sądy państwa obcego.
- § 4. W sprawach wymienionych w § 2 pkt 3 dopuszczalne jest zawarcie umowy, na podstawie której konsument może wytoczyć powództwo przed sądy państwa obcego.
- § 5. W sprawach wymienionych w § 2 pkt 4 dopuszczalne jest zawarcie umowy, na podstawie której powództwo przeciwko ubezpieczycielowi może być wytoczone przed sądy państwa obcego.
- § 6. Jeżeli strony zawarły umowę wyłączającą jurysdykcję sądów polskich, art. 1104 § 2 stosuje się odpowiednio.

Art. 1105¹.

Wymaganie zawarcia umowy na piśmie, przewidziane w art. 1104 § 1 i art. 1105 § 1, jest spełnione, jeżeli umowa jest zamieszczona w dokumencie podpisanym przez strony lub w wymienionych między nimi pismach lub oświadczeniach złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść. Powołanie się w umowie podstawowej na dokument zawierający postanowienie odpowiadające umowie określonej w art. 1104 § 1 lub art. 1105 § 1 spełnia wymaganie dotyczące formy tej umowy, jeżeli umowa podstawowa jest sporządzona na piśmie, a to powołanie czyni umowę częścią umowy podstawowej.

Tytuł IV

Jurysdykcja krajowa w postępowaniu nieprocesowym

Art. 1106.

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o uznanie za zmarłego i o stwierdzenie zgonu osoby będącej obywatelem polskim lub cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Sąd polski może uznać za zmarłego cudzoziemca mającego ostatnie miejsce zamieszkania i ostatnie miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli sprawa wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.
- § 3. Do jurysdykcji krajowej należą również sprawy o stwierdzenie zgonu cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli zgon nastąpił w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1106¹.

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o ubezwłasnowolnienie osoby będącej obywatelem polskim lub cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

- § 2. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli osoba, której dotyczy wnioski o ubezwłasnowolnienie, jest obywatelem polskim, mającym miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1106².

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy małżeńskie, jeżeli jeden z małżonków albo jedna z osób zamierzających zawrzeć małżeństwo jest obywatelem polskim albo, będąc cudzoziemcem, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej bądź zamierza zawrzeć małżeństwo w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Sprawy o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy majątek wspólny albo jego znaczna część znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1106³.

Do jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu stosunków między rodzicami a dziećmi, jeżeli:

- 1) dziecko, którego sprawa dotyczy, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej lub
- 2) wnioskodawca i dziecko, którego sprawa dotyczy, są obywatelami polskimi.

Art. 1106⁴.

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy o przysposobienie, jeżeli osoba, która ma być przysposobiona, jest obywatelem polskim albo, będąc cudzoziemcem, ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Sprawy o przysposobienie należą do jurysdykcji krajowej także wtedy, gdy przysposabiający jest obywatelem polskim i ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej. W razie przysposobienia wspólnego przez małżonków wystarczające jest, że jeden z małżonków jest obywatelem polskim i ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Jurysdykcja krajowa jest wyłączna, jeżeli przysposabiający, a w razie przysposobienia wspólnego – każdy z przysposabiających małżonków, oraz osoba, która ma być przysposobiona, są obywatelami polskimi, mającymi miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1107.

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu opieki i kurateli nad osobą będącą obywatelem polskim lub cudzoziemcem mającym miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również sprawy z zakresu kurateli nad osobą prawną lub niebędącą osobą prawną jednostką organizacyjną, mającą siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej. Ustanowienie kurateli do załatwienia poszczególnej sprawy należy do jurysdykcji krajowej, jeżeli należy do niej ta sprawa.
- § 2. Sądy polskie mogą w razie potrzeby wydawać zarządzenia w zakresie opieki i kurateli co do położonego w Rzeczypospolitej Polskiej majątku cudzoziemca

mającego miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą, jeżeli okaże się to konieczne w interesie tego cudzoziemca.

- § 3. Sądy polskie mogą wydawać zarządzenia w zakresie opieki i kurateli również w przypadkach innych niż wymienione w § 1 i 2, jeżeli sprawa wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym lub jeżeli zachodzi pilna potrzeba udzielenia ochrony cudzoziemcowi, który przebywa w Rzeczypospolitej Polskiej, mającemu miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu za granicą.

Art. 1107¹.

Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy o prawa rzeczowe na nieruchomości i o posiadanie nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1108.

- § 1. Do jurysdykcji krajowej należą sprawy spadkowe, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał miejsce zamieszkania bądź miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Do jurysdykcji krajowej należą również sprawy spadkowe, jeżeli majątek spadkowy albo jego znaczna część znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1109.

W stosunku do spadku podlegającego jurysdykcji sądu polskiego po osobie, która w chwili śmierci nie miała miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej, sąd może wydać postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku na wniosek polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego.

Art. 1109¹.

- § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z zakresu postępowania rejestrowego dotyczące rejestru prowadzonego w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą rozpoznawane przez sąd rejestrowy sprawy o rozwiązanie osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, jeżeli osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną ma siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 3. Do jurysdykcji krajowej należą również inne sprawy rozpoznawane przez sąd rejestrowy, jeżeli właściwy miejscowo sąd rejestrowy znajduje się w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1110.

Do jurysdykcji krajowej należą również inne niż wymienione w art. 1106–1109¹ sprawy rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym, jeżeli sprawa dotyczy osoby będącej obywatelem polskim, cudzoziemca mającego miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Rzeczypospolitej Polskiej albo osoby prawnej lub niebędącej osobą prawną jednostki organizacyjnej, mającej siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej, a także, jeżeli sprawa z innych względów wykazuje wystarczający związek z polskim porządkiem prawnym.

Art. 1110¹.

W sprawach o podział majątku wspólnego, o dział spadku, jak również w sprawach dotyczących zarządu związanego ze współwłasnością i o zniesienie współwłasności, przepisy art. 1104–1105¹ stosuje się odpowiednio.

Art. 1110².

Jurysdykcja krajowa w sprawach rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym jest wyłączna w zakresie, w którym rozstrzygnięcie dotyczy praw rzeczowych na nieruchomości lub posiadania nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej.

Tytuł IVa**Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym i egzekucyjnym****Art. 1110³.**

- § 1. Przepisy o podstawach jurysdykcji krajowej zawarte w tytule III i tytule IV stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym. Umowa, o której mowa w art. 1105 § 1, jest jednak bezskuteczna, jeżeli wyłącza jurysdykcję sądów polskich jedynie w postępowaniu zabezpieczającym.
- § 2. Jurysdykcja krajowa w postępowaniu zabezpieczającym istnieje także wtedy, gdy zabezpieczenie może być wykonane w Rzeczypospolitej Polskiej lub wywołać skutek w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1110⁴.

- § 1. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy egzekucyjne, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do wykonania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia.
- § 3. Do wyłącznej jurysdykcji krajowej należą sprawy z powództw przeciwegzekucyjnych, jeżeli egzekucja ma być wszczęta lub jest prowadzona w Rzeczypospolitej Polskiej.

Księga pierwsza a.**Immunitet sądowy i egzekucyjny****Art. 1111.**

- § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie następujące osoby:
- 1) uwierzytelnieni w Rzeczypospolitej Polskiej szefowie przedstawicielstw dyplomatycznych państw obcych;
  - 2) członkowie personelu dyplomatycznego przedstawicielstw państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej;
  - 3) inne osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych;
  - 4) członkowie rodzin osób wymienionych w pkt 1–3, jeżeli pozostają z nimi we wspólnocie domowej i nie mają obywatelstwa polskiego.

- § 2. Przepisy § 1 nie mają zastosowania do osób w nim wymienionych w odniesieniu do:
- 1) spraw z zakresu prawa rzeczowego dotyczących prywatnego mienia nieruchomości położonego w Rzeczypospolitej Polskiej, chyba że mienie to jest w posiadaniu tych osób w imieniu państwa wysyłającego dla celów przedstawicielstwa dyplomatycznego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej dla celów organizacji;
  - 2) spraw dotyczących spadków, w których osoby te występują jako spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów, zarządcy lub kuratorzy spadku w charakterze osób prywatnych, nie zaś w imieniu państwa wysyłającego lub odpowiedniej organizacji międzynarodowej;
  - 3) spraw dotyczących zawodowej lub gospodarczej działalności tych osób, wykonywanej przez nie w Rzeczypospolitej Polskiej poza funkcjami urzędowymi.

Art. 1112.

- § 1. Nie mogą być pozywane przed sądy polskie w sprawach wchodzących w zakres czynności dokonanych w toku pełnienia ich funkcji urzędowych następujące osoby:
- 1) urzędnicy pełniący funkcje konsularne w imieniu państw obcych niezależnie od posiadanego obywatelstwa;
  - 2) cudzoziemcy będący pracownikami administracyjnymi i technicznymi przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej lub członkami personelu służby przedstawicielstw dyplomatycznych oraz inne osoby zrównane z nimi na mocy ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.
- § 2. Przepis § 1 nie ma zastosowania w stosunku do urzędników pełniących funkcje konsularne oraz pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych w przypadku wytoczenia przeciwko tym osobom powództw:
- 1) wynikłych z zawarcia przez nie umowy, w której nie występowały wyraźnie lub w sposób dorozumiany jako przedstawiciele państwa wysyłającego;
  - 2) o wynagrodzenie szkody powstałej w wyniku wypadku spowodowanego w Rzeczypospolitej Polskiej przez pojazd, statek morski, statek żegluga śródlądowej lub statek powietrzny.

Art. 1113.

Immunitet sądowy sąd bierze pod rozwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. W razie stwierdzenia istnienia immunitetu sąd odrzuca pozew albo wniosek. Rozpoznanie sprawy z naruszeniem immunitetu sądowego powoduje nieważność postępowania. Jeżeli osoba, przeciwko której albo z udziałem której wszczęto sprawę, uzyska immunitet sądowy w toku postępowania, sąd umarza postępowanie.

Art. 1113¹.

- § 1. Osoby wymienione w art. 1111 § 1, jak również osoby wymienione w art. 1112 § 1 pkt 2, z wyjątkiem pracowników administracyjnych i technicznych urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej, nie mają obowiązku składania zeznań w charakterze świadków lub występowania w charak-

terze biegłego lub tłumacza, jak również obowiązku przedstawienia dokumentu lub przedmiotu oględzin, chyba że uprawniona do tego osoba wyrazi zgodę.

- § 2. Urzędnicy pełniący funkcje konsularne, pracownicy administracyjni i techniczni urzędów konsularnych państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej, o których mowa w art. 1112 § 1, jak również członkowie personelu służby tych urzędów będący cudzoziemcami, nie mają obowiązku – co do faktów związanych z wykonywaniem ich funkcji – składania zeznań w charakterze świadków lub występowania w charakterze biegłych co do treści prawa państwa wysyłającego, jak również obowiązku przedstawienia dokumentu lub przedmiotu oględzin, chyba że uprawniona do tego osoba wyrazi zgodę.
- § 3. W razie wyrażenia zgody, o której mowa w § 1 lub 2, nie można stosować środków przymusu, ani grozić ich zastosowaniem.

Art. 1114.

- § 1. Przepisy art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie mają zastosowania w przypadku, jeżeli państwo wysyłające w sposób wyraźny zrzeknie się immunitetu sądowego w stosunku do osób wymienionych w tych przepisach.
- § 2. W stosunku do urzędników międzynarodowych, korzystających z immunitetu sądowego, zrzeczenie się immunitetu przewidziane w § 1 musi być dokonane przez odpowiednią organizację międzynarodową.
- § 3. Niezależnie od postanowień § 1 i 2 osobom wymienionym w art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 nie przysługuje immunitet sądowy w sprawach:
- 1) w których osoby te wszczynają postępowanie przed sądem polskim;
  - 2) z powództw wzajemnych przeciwko tym osobom;
  - 3) z powództw przeciwegzekucyjnych wytoczonych przeciwko nim.

Art. 1115.

- § 1. Przeciwko osobom, które na podstawie art. 1111 § 1 i art. 1112 § 1 korzystają z immunitetu sądowego w zakresie przewidzianym w tych przepisach, nie może być także prowadzona egzekucja, chyba że chodzi o sprawę, w której osobom tym nie przysługuje immunitet sądowy.
- § 2. Przeciwko osobom określonym w § 1, w stosunku do których państwo wysyłające lub odpowiednia organizacja międzynarodowa zrzekły się immunitetu sądowego, może być prowadzona egzekucja jedynie w przypadku wyraźnego zrzeczenia się immunitetu przez państwo wysyłające lub odpowiednią organizację międzynarodową także w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego.
- § 3. Jeżeli prowadzenie egzekucji jest dozwolone, niedopuszczalna jest egzekucja z mienia służącego do użytku urzędowego oraz przez stosowanie przymusu wobec osoby dłużnika.
- § 4. Egzekucja jest niedopuszczalna w pomieszczeniach zajmowanych przez przedstawicielstwa dyplomatyczne, misje zagraniczne lub urzędy konsularne państw obcych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz w mieszkaniach osób wymienionych w art. 1111 § 1, chyba że szef przedstawicielstwa dyplomatycznego, misji zagranicznej lub urzędu konsularnego wyrazi na to zgodę.

Art. 1115¹.

Przepisy art. 1111–1115 stosuje się odpowiednio w postępowaniu zabezpieczającym.

Art. 1116.

W razie wątpliwości co do istnienia immunitetu sądowego lub egzekucyjnego sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o informację.

Księga druga**Postępowanie****Tytuł I****Zdolność sądowa i procesowa****Art. 1117.**

- § 1. Zdolność sądową cudzoziemców, zagranicznych osób prawnych i jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi określa się według prawa właściwego dla ich zdolności prawnej.
- § 2. Zdolność procesową podmiotów wymienionych w § 1 określa się według prawa właściwego dla ich zdolności do czynności prawnych.
- § 3. Cudzoziemiec niemający zdolności procesowej według prawa wskazanego w § 2 może dokonywać czynności procesowych przed sądem polskim, jeżeli miałby zdolność procesową według prawa polskiego.

Art. 1118. (uchylony).

Tytuł II**Zabezpieczenie kosztów procesu****Art. 1119.**

Powód, który nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, jest obowiązany na żądanie pozwanego złożyć kaucję na zabezpieczenie kosztów procesu.

Art. 1120.

Powód nie ma obowiązku określonego w art. 1119:

- 1) jeżeli ma w Rzeczypospolitej Polskiej majątek wystarczający na zapłatę kosztów;
- 2) jeżeli przysługuje mu lub uzyskał zwolnienie od kosztów sądowych;
- 3) w sprawach małżeńskich niemajątkowych, w sprawach z powództwa wzajemnego oraz w postępowaniu nakazowym, upominawczym i uproszczonym;
- 4) w sprawach, które strony zgodnie poddały jurysdykcji sądów polskich;
- 5) jeżeli orzeczenie sądu polskiego zasądzające koszty procesu od powoda na rzecz pozwanego byłoby wykonalne w państwie, w którym powód ma miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę.

Art. 1121.

- § 1. Pozwany może zgłosić żądanie zabezpieczenia kosztów przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.
- § 2. Późniejsze zgłoszenie żądania jest dopuszczalne, jeżeli dopiero w toku sprawy:
- 1) pozwany dowiedział się, że powód nie ma miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedziby w Rzeczypospolitej Polskiej lub w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej;
  - 2) ustala podstawa prawna do zwolnienia powoda od obowiązku złożenia kaucji.

Art. 1122.

Pozwany nie ma prawa domagać się złożenia kaucji, jeżeli uznana przez niego część roszczenia powoda wystarcza na zabezpieczenie kosztów.

Art. 1123.

- § 1. Sąd oznaczy wysokość kaucji, mając na względzie prawdopodobną sumę kosztów, które poniesie pozwany, jednak bez włączenia kosztów powództwa wzajemnego.
- § 2. Jeżeli w toku sprawy okaże się, że kaucja nie wystarcza, pozwany może żądać dodatkowego zabezpieczenia.
- § 3. Kaucję składa się na rachunek depozytowy sądu, chyba że sąd określi inny sposób jej złożenia.

Art. 1124.

- § 1. Zgłaszając w przepisany czas wniosek o zabezpieczenie kosztów, pozwany nie ma obowiązku składać wyjaśnień co do istoty sprawy przed rozstrzygnięciem tego wniosku.
- § 2. Sąd wyznaczy powodowi termin do złożenia kaucji.
- § 3. Po bezskutecznym upływie terminu sąd odrzuca pozew lub środek odwoławczy, orzekając o kosztach jak w przypadku cofnięcia pozwu.

Art. 1125.

Jeżeli w toku postępowania ustanie przyczyna zabezpieczenia, sąd na wniosek powoda, po wysłuchaniu pozwanego, zwolni powoda od obowiązku zabezpieczenia kosztów i zarządzi zwrot złożonej kaucji.

Art. 1126.

- § 1. Sąd na wniosek pozwanego zarządzi zaspokojenie z kaucji przyznanych mu kosztów.
- § 2. Wniosek taki powinien być zgłoszony w ciągu miesiąca od uprawomocnienia się orzeczenia. Jeżeli wniosku nie zgłoszono, sąd po upływie tego terminu zarządzi wydanie kaucji powodowi na jego żądanie.

§ 3. Sąd zarządzi wydanie powodowi kaucji natychmiast po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli pozwanemu kosztów nie przyznano.

Art. 1127.

Pierwszeństwo zaspokojenia z kaucji złożonej przez powoda przysługuje pozwanemu przed wszystkimi innymi wierzycielami powoda.

Art. 1128.

Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym.

Tytuł III

Zwolnienie cudzoziemców od kosztów sądowych

Art. 1129.

Cudzoziemcy, zagraniczne osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi korzystają ze zwolnienia od kosztów sądowych na zasadach przewidzianych w przepisach odrębnych.

Tytuł IV

Pomoc prawna

Art. 1130.

- § 1. W sprawach przeprowadzania dowodów i dokonywania innych czynności oraz doręczania pism sądowych sądy porozumiewają się z sądami lub innymi organami państw obcych oraz z polskimi przedstawicielstwami dyplomatycznymi i urzędami konsularnymi, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.
- § 2. Czynności, o których mowa w § 1, może wykonywać referendarz sądowy, z wyjątkiem przeprowadzania dowodu.

Art. 1131.

- § 1. Sądy występują o przeprowadzenie dowodów za granicą do sądów lub innych organów państw obcych.
- § 2. Wnioski są przesyłane bezpośrednio, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa wezwanego, lub za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego. Nie wyłącza to innych sposobów przesyłania wniosków.
- § 3. Sąd może wnosić o bezpośrednie zawiadomienie go, stron i ich przedstawicieli, w tym pełnomocników, o miejscu i czasie przeprowadzenia dowodu w celu umożliwienia obecności przy przeprowadzeniu dowodu lub udziału w tej czynności.
- § 4. Jeżeli nie sprzeciwia się temu prawo państwa wezwanego, sąd może wyznaczyć jednego ze swych członków (sędziego wyznaczony), aby był obecny przy przeprowadzaniu za granicą dowodu przez sąd lub inny organ państwa wezwa-

nego, jak również, aby brał udział w tej czynności. Sąd może w tym celu wyznaczyć również biegłego.

- § 5. Za zgodą państwa wezwanego sąd lub sędzia wyznaczony może przeprowadzić dowód bezpośrednio w państwie wezwanym. Przepisów kodeksu o środkach przymusu nie stosuje się.
- § 6. W przypadkach wskazanych w § 1–5 sąd może postanowić, w porozumieniu z sądem lub innym organem państwa wezwanego, że przeprowadzenie dowodu, którego charakter się temu nie sprzeciwia, nastąpi przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość.

Art. 1131¹.

Przepis art. 1131 stosuje się odpowiednio, jeżeli sądy występują do sądów lub innych organów państw obcych o dokonanie innych czynności niż przeprowadzenie dowodów.

Art. 1132.

- § 1. Sądy występują o doręczenie pism sądowych osobie mającej miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą do sądów lub innych organów państw obcych.
- § 2. Wnioski są przesyłane bezpośrednio, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa wezwanego, lub za pośrednictwem polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego. Nie wyłącza to innych sposobów przesyłania wniosków.

Art. 1133.

- § 1. Sąd może doręczyć pisma sądowe osobie przebywającej lub mającej siedzibę za granicą pocztą listem poleconym za potwierdzeniem odbioru, jeżeli taki sposób dopuszcza prawo państwa, w którym ma nastąpić doręczenie.
- § 2. Jeżeli nie jest możliwe doręczenie z powodu odmowy wykonania wniosku przez sąd lub inny organ państwa wezwanego lub długotrwałego niewykonania wniosku, sąd może doręczyć pisma w sposób określony w § 1, także wówczas, gdy takiego sposobu nie dopuszcza prawo państwa, w którym ma nastąpić doręczenie.

Art. 1133¹.

Przepisy art. 1132 i 1133 stosuje się odpowiednio do doręczania pism pozasądowych.

Art. 1134.

Sądy mogą występować do polskiego przedstawicielstwa dyplomatycznego lub urzędu konsularnego o przeprowadzenie dowodu lub o doręczenie pisma, jeżeli osoba mająca być przesłuchana lub odbiorca pisma jest obywatelem polskim przebywającym za granicą.

Art. 1135.

- § 1. Sądy polskie przeprowadzają dowody i doręczają pisma na wniosek sądów i innych organów państw obcych. W przypadkach takich właściwy jest sąd rejonowy, w którego okręgu ma być przeprowadzony dowód lub ma nastąpić doręczenie pisma.
- § 2. Sąd polski odmawia wykonania czynności wymienionych w § 1, jeżeli:
- 1) ich wykonanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego);
  - 2) ich wykonanie nie należy do zakresu działania sądów polskich;
  - 3) państwo, z którego pochodzi wniosek, odmawia sądom polskim wykonywania takich czynności;
  - 4) nie została złożona w terminie zaliczka, o której mowa w art. 1135¹ § 3.

Art. 1135¹.

- § 1. Wykonanie wniosku sądu lub innego organu państwa obcego o przeprowadzenie dowodu lub doręczenie pism sądowych przez sąd polski odbywa się według prawa polskiego. Sąd wezwany może jednak na wniosek sądu lub innego organu państwa obcego zastosować przy wykonaniu wniosku inny sposób od przewidzianego przez prawo polskie, jeżeli ten sposób wykonania wniosku nie jest zakazany przez prawo polskie i nie jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).
- § 2. Jeżeli sąd lub inny organ państwa obcego zwróci się do sądu o doręczenie pisma sądowego osobie przebywającej w Rzeczypospolitej Polskiej, nie dołączając tłumaczenia tego pisma na język polski, doręcza się je odbiorcy, o ile zechce je przyjąć. Odbiorcę, który odmawia przyjęcia pisma, należy pouczyć o możliwości wystąpienia w związku z tym niekorzystnych skutków prawnych za granicą.
- § 3. Jeżeli w wykonaniu wniosku sądu lub innego organu państwa obcego mogą powstać koszty związane z udziałem biegłych, tłumaczy, świadków i innych osób, sąd wykonuje wniosek dopiero po złożeniu w wyznaczonym terminie stosownej zaliczki przez sąd lub inny organ państwa obcego. To samo dotyczy kosztów mogących powstać w wyniku zastosowania innego sposobu niż przewidziany przez prawo polskie.

Art. 1135².

- § 1. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sądy zawiadamiają bezpośrednio sąd lub inny organ państwa wzywającego, jak również strony i ich przedstawicieli, w tym pełnomocników, o miejscu i czasie przeprowadzenia dowodu w celu umożliwienia obecności przy przeprowadzeniu dowodu lub udziału w tej czynności tylko na ich wniosek.
- § 2. Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, sędzia lub inna osoba wyznaczona przez sąd lub inny organ państwa wzywającego mogą być obecni przy przeprowadzaniu dowodu lub brać udział w tej czynności tylko za zgodą sądu.
- § 3. Na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego sąd może wyrazić zgodę na bezpośrednie przeprowadzenie dowodu w Rzeczypospolitej Polskiej przez sąd lub inny organ państwa wzywającego lub wyznaczone przez nich

osoby, jeżeli przeprowadzenie dowodu nie będzie sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). W takim przypadku sąd na wniosek sądu lub innego organu państwa wzywającego stosuje przepisy kodeksu o środkach przymusu. Przeprowadzenie dowodu następuje w obecności sądu lub sędziego wyznaczonego.

- § 4. W przypadkach wskazanych w § 1–3 sąd może wyrazić zgodę na przeprowadzenie dowodu, którego charakter się temu nie sprzeciwia, przy użyciu urządzeń technicznych umożliwiających obecność lub udział w dokonaniu tej czynności albo jej dokonanie na odległość.

Art. 1135³.

- § 1. Doręczenie pism sądowych osobom przebywającym w Rzeczypospolitej Polskiej, którym przysługuje immunitet sądowy lub egzekucyjny, oraz innym osobom przebywającym w budynkach lub pomieszczeniach korzystających z nieetykalności na podstawie ustaw, umów lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych, dokonuje się za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do doręczania pism sądowych obywatelom polskim przebywającym za granicą, którzy korzystają z immunitetu dyplomatycznego lub konsularnego.

Art. 1135⁴.

Przepisy art. 1135–1135³ stosuje się odpowiednio do wykonywania przez sądy polskie innych czynności niż przeprowadzanie dowodu oraz do doręczania pism pozasądowych.

Art. 1135⁵.

- § 1. Strona mająca miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu albo siedzibę za granicą, jeżeli nie ustanowiła pełnomocnika do prowadzenia sprawy zamieszkałego w Rzeczypospolitej Polskiej, obowiązana jest wskazać w Rzeczypospolitej Polskiej pełnomocnika do doręczeń.
- § 2. W razie niewskazania pełnomocnika do doręczeń, przeznaczone dla tej strony pisma sądowe pozostawia się w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Stronę należy o tym pouczyć przy pierwszym doręczeniu. Strona powinna być również pouczona o możliwości złożenia odpowiedzi na pismo wszczynające postępowanie i wyjaśnień na piśmie oraz o tym, kto może być ustanowiony pełnomocnikiem.

Art. 1136. (uchylony).

Tytuł V Zabezpieczenie dowodów

Art. 1137.

Sąd może zabezpieczyć dowód znajdujący się w Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli jest to potrzebne do dochodzenia roszczenia za granicą. Wniosek o zabezpieczenie dowodu składa się w sądzie rejonowym, w którego okręgu dowód ma być przeprowadzony. O terminie wyznaczonym do przeprowadzenia dowodu zawiadamia się

wnioskodawcę, chyba że zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki. Poza tym stosuje się odpowiednio art. 310 oraz art. 312–314.

Tytuł VI

Zagraniczne dokumenty urzędowe

Art. 1138.

Zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową na równi z polskimi dokumentami urzędowymi. Dokument dotyczący przeniesienia własności nieruchomości położonej w Rzeczypospolitej Polskiej powinien być uwierzytelniony przez polskie przedstawicielstwo dyplomatyczne lub urząd konsularny. To samo dotyczy dokumentu, którego autentyczności strona zaprzeczyła.

Tytuł VII

Czynności dotyczące spadku po cudzoziemcach

Art. 1139.

- § 1. W sprawach spadkowych z zakresu postępowania nieprocesowego, w których sądom polskim nie przysługuje jurysdykcja, dokonują one z urzędu zabezpieczenia spadku oraz otwarcia i ogłoszenia testamentu. Zawiadamia się o tym właściwego konsula, który może uczestniczyć w postępowaniu.
- § 2. Organom państwa, którego obywatelem był spadkodawca, wydaje się na żądanie wypis testamentu oraz protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu. Oryginał testamentu może być wydany, jeżeli nie przewiduje się dalszych czynności urzędowych w Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 1140.

- § 1. Sąd z urzędu postanowi o wezwaniu przez ogłoszenie osób roszcujących sobie prawa do spadku, spadkobierców i wierzycieli spadkodawcy, aby w ciągu trzech miesięcy zgłosili i uprawdopodobnili swoje prawa. W ogłoszeniu należy wskazać obywatelstwo, miejsce zamieszkania i miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy.
- § 2. Ogłoszenie doręcza się właściwemu urzędowi skarbowemu i konsulowi.

Art. 1141.

- § 1. Jeżeli nikt nie zgłosił się w powyższym terminie, sąd spadku postanowi wydać majątek ruchomy właściwemu konsulowi.
- § 2. W przeciwnym razie wyznacza się rozprawę, na którą wzywa się osoby zainteresowane. Po wysłuchaniu stawających sąd wyda postanowienie o zabezpieczeniu zgłoszonych i uprawdopodobnionych praw osób zamieszkałych w Rzeczypospolitej Polskiej oraz obywateli polskich zamieszkałych za granicą, jak również o zabezpieczeniu należnych podatków. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 3. Nie wydany majątek ruchomy będzie służył na zaspokojenie zabezpieczonych praw. Resztę majątku ruchomego sąd postanowi wydać właściwemu konsulowi.

§ 4. Wydanie może nastąpić tylko pod warunkiem wzajemności.

Art. 1142.

- § 1. Jeżeli cudzoziemiec zmarł w Rzeczypospolitej Polskiej w czasie podróży, a nie miał w Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania lub miejsca zwykłego pobytu ani majątku oprócz rzeczy przy nim znalezionych, rzeczy te będą zabezpieczone z urzędu przez sąd, który zawiadamia o tym właściwego konsula.
- § 2. Część ich sprzedaje się według przepisów o sprzedaży zabezpieczonych ruchomości, a z osiągniętej ceny zaspokaja się koszty pobytu w Polsce i pogrzebu spadkodawcy. Reszta ceny oraz rzeczy nie sprzedanych będzie wydana właściwemu konsulowi.

Tytuł VIII

Stwierdzenie obcego prawa i wzajemności

Art. 1143.

- § 1. Sąd z urzędu ustala i stosuje właściwe prawo obce. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie tekstu tego prawa oraz o wyjaśnienie obcej praktyki sądowej.
- § 2. Sąd może zwrócić się do Ministra Sprawiedliwości również o udzielenie informacji co do istnienia wzajemności w stosunkach z państwem obcym.
- § 3. Celem ustalenia treści prawa obcego lub obcej praktyki sądowej albo istnienia wzajemności sąd może zastosować także inne środki, w tym zasięgnąć opinii biegłych.

Tytuł IX

Uzasadnienie prawomocnych orzeczeń i wydawanie zaświadczeń

Art. 1144.

Jeżeli do uznania albo wykonania prawomocnego orzeczenia sądu polskiego za granicą konieczne jest przedstawienie orzeczenia wraz z uzasadnieniem, a orzeczenie nie zawiera uzasadnienia, sąd, który wydał orzeczenie, sporządzi uzasadnienie na wniosek strony, uczestnika postępowania lub osoby ubiegającej się o uznanie lub wykonanie orzeczenia.

Art. 1141¹.

Jeżeli przepisy odrębne przewidują wydanie zaświadczenia na potrzeby uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia, ugody lub innego tytułu egzekucyjnego w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, zaświadczenie takie wystawia, stosując formularz określony we właściwych przepisach odrębnych, na wniosek zainteresowanego, przewodniczący w sądzie, który wydał orzeczenie albo zatwierdził ugodę lub przed którym ugoda została zawarta. W przypadku innych tytułów egzekucyjnych właściwy do wystawienia zaświadczenia jest przewodniczący w sądzie rejonowym, w którego okręgu tytuł został sporządzony.

Księga trzecia

Uznanie i stwierdzenie wykonalności

Tytuł I

Uznanie orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych

Art. 1145.

Orzeczenia sądów państw obcych wydane w sprawach cywilnych podlegają uznaniu z mocy prawa, chyba że istnieją przeszkody określone w art. 1146.

Art. 1146.

§ 1. Orzeczenie nie podlega uznaniu, jeżeli:

- 1) nie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane;
- 2) zapadło w sprawie należącej do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich;
- 3) pozwanemu, który nie wdał się w spór co do istoty sprawy, nie doręczono należycie i w czasie umożliwiającym podjęcie obrony pisma wszczynającego postępowanie;
- 4) strona w toku postępowania była pozbawiona możliwości obrony;
- 5) sprawa o to samo roszczenie między tymi samymi stronami zawisła w Rzeczypospolitej Polskiej wcześniej niż przed sądem państwa obcego;
- 6) jest sprzeczne z wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu polskiego albo wcześniej wydanym prawomocnym orzeczeniem sądu państwa obcego, spełniającym przesłanki jego uznania w Rzeczypospolitej Polskiej, zapadłymi w sprawie o to samo roszczenie między tymi samymi stronami;
- 7) uznanie byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

§ 2. Przeszkody określone w § 1 pkt 5 i 6 stosuje się odpowiednio do sprawy zawisłej przed innym niż sąd organem polskim lub organem państwa obcego oraz do rozstrzygnięcia wydanego przez inny niż sąd organ polski lub organ państwa obcego.

§ 3. Przepisów § 1 pkt 5 i 6 nie stosuje się, gdy orzeczenie sądu państwa obcego stwierdza, zgodnie z przepisami tego państwa o jurysdykcji krajowej, nabycie przez osobę mieszkającą albo mającą siedzibę w Rzeczypospolitej Polskiej mienia spadkowego znajdującego się w chwili śmierci spadkodawcy na obszarze państwa obcego.

Art. 1147.

§ 1. Osoba powołująca się na uznanie orzeczenia sądu państwa obcego jest zobowiązana przedstawić:

- 1) urzędowy odpis orzeczenia;
- 2) dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne, chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści;

3) uwierzytelniony przekład na język polski dokumentów wymienionych w pkt 1 i 2 oraz w § 2.

§ 2. Jeżeli orzeczenie zostało wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór co do istoty sprawy, należy przedstawić dokument stwierdzający, że pismo wszczynające postępowanie zostało mu doręczone.

Art. 1148.

§ 1. Każdy, kto ma w tym interes prawny, może wystąpić do sądu z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu.

§ 2. Do wniosku o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega uznaniu, należy dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147, a do wniosku o ustalenie, że orzeczenie nie podlega uznaniu, urzędowy odpis orzeczenia wraz z jego uwierzytelnionym przekładem na język polski.

Art. 1148¹.

§ 1. Wniosek, o którym mowa w art. 1148, rozpoznaje sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a w braku tej podstawy – Sąd Okręgowy w Warszawie.

§ 2. W terminie dwóch tygodni od doręczenia wniosku strona może przedstawić sądowi stanowisko w sprawie. Sąd może rozpoznać wniosek na posiedzeniu niejawnym.

§ 3. Na postanowienie sądu okręgowego w przedmiocie ustalenia przysługuje zażalenie, a od postanowienia sądu apelacyjnego – skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym postanowieniem w przedmiocie ustalenia, oraz stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia wydanego w tym przedmiocie.

Art. 1149.

Przepisy art. 170 i art. 400 stosuje się odpowiednio do prawomocnych postanowień sądu polskiego ustalających, że orzeczenia sądu państwa obcego orzekające rozwód lub unieważnienie małżeństwa albo ustalające nieistnienie małżeństwa podlegają uznaniu.

Art. 1149¹.

Przepisy tytułu niniejszego stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć innych organów państw obcych wydanych w sprawach cywilnych.

Tytuł II

Wykonalność orzeczeń sądów państw obcych lub rozstrzygnięć innych organów państw obcych oraz ugód zawartych przed takimi sądami i organami lub przez nie zatwierdzonych

Art. 1150.

Orzeczenia sądów państw obcych w sprawach cywilnych, nadające się do wykonania w drodze egzekucji, stają się tytułami wykonawczymi po stwierdzeniu ich wykonalności przez sąd polski. Stwierdzenie wykonalności następuje, jeżeli orzeczenie jest wykonalne w państwie, z którego pochodzi, oraz nie istnieją przeszkody określone w art. 1146 § 1 i 2.

Art. 1151.

- § 1. Stwierdzenie wykonalności następuje na wniosek wierzyciela przez nadanie orzeczeniu sądu państwa obcego klauzuli wykonalności.
- § 2. Do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności należy dołączyć dokumenty wymienione w art. 1147, a ponadto dokument stwierdzający, że orzeczenie jest wykonalne w państwie, z którego pochodzi, chyba że wykonalność wynika z treści orzeczenia lub prawa tego państwa.

Art. 1151¹.

- § 1. O nadaniu klauzuli wykonalności orzeka sąd okręgowy miejsca zamieszkania albo siedziby dłużnika, a w braku takiego sądu – sąd okręgowy, w którego okręgu ma być prowadzona egzekucja.
- § 2. W terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia odpisu wniosku dłużnik może przedstawić stanowisko w sprawie. Sąd rozpoznaje wniosek na posiedzeniu niejawnym.
- § 3. Na postanowienie sądu okręgowego w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności służy zażalenie, a od postanowienia sądu apelacyjnego – skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym postanowieniem w przedmiocie nadania klauzuli wykonalności, oraz stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia wydanego w tym przedmiocie. Przepisu art. 795 § 2 nie stosuje się.

Art. 1151².

- § 1. Egzekucja na podstawie orzeczenia sądu państwa obcego może być wszczęta po uprawomocnieniu się postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności. Do czasu upływu terminu do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu okręgowego o nadaniu klauzuli wykonalności, a w razie wniesienia zażalenia – do czasu jego rozpoznania przez sąd apelacyjny, postanowienie to stanowi tytuł zabezpieczenia. Sposób zabezpieczenia określa wierzyciel we wniosku o dokonanie zabezpieczenia. Dla orzeczeń obejmujących roszczenia pieniężne dopuszczalne są wyłącznie rodzaje zabezpieczeń wymienione w art. 747. W razie potrzeby rodzaj zabezpieczenia może określić na wniosek wierzyciela także

sąd okręgowy w postanowieniu o nadaniu klauzuli wykonalności. Do zabezpieczenia tego art. 750–752⁶, art. 754¹, art. 755 i art. 757 stosuje się odpowiednio.

- § 2. Wykonanie zabezpieczenia, o którym mowa w § 1, sąd okręgowy może uzależnić od złożenia przez wierzyciela kaucji. Dłużnikowi przysługuje pierwszeństwo zaspokojenia z kaucji złożonej przez wierzyciela przed wszystkimi innymi wierzycielami wierzyciela.
- § 3. W razie oddalenia zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności albo wydania postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności sąd apelacyjny może uzależnić wykonanie orzeczenia sądu państwa obcego od złożenia stosownego zabezpieczenia przez wierzyciela. Sąd może, jeżeli na skutek wykonania orzeczenia mogłaby wyniknąć dla dłużnika niepowetowana szkoda, wstrzymać wykonanie orzeczenia do czasu upływu terminu do wniesienia skargi kasacyjnej, a w razie jej wniesienia – do czasu jej rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Art. 1151³.

W przypadkach, o których mowa w art. 840 § 1, podstawy powództwa o pozbawienie wykonalności orzeczenia sądu państwa obcego zaopatrzonego w klauzulę wykonalności nie mogą stanowić zarzuty co do przeszkód określonych w art. 1146 § 1 i 2.

Art. 1151⁴.

Przepisy art. 1150–1151³ stosuje się odpowiednio do rozstrzygnięć innych organów państw obcych wydanych w sprawach cywilnych.

Art. 1152.

Ugody w sprawach cywilnych zawarte przed sądami i innymi organami państw obcych lub przez nie zatwierdzone stają się tytułami wykonawczymi po stwierdzeniu ich wykonalności, jeżeli są one wykonalne w państwie pochodzenia i nie są sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego). Przepisy art. 1151–1151³ stosuje się odpowiednio.

Art. 1153. (uchylony)

Tytuł III

Wykonalność orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej, ugód zawartych przed takimi sądami lub zatwierdzonych przez takie sądy oraz dokumentów urzędowych sporządzonych w tych państwach, opatrzonych zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego

Art. 1153¹.

Orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej, ugody zawarte przed takimi sądami lub zatwierdzone przez takie sądy oraz dokumenty urzędowe sporządzone w państwach członkowskich Unii Europejskiej, opatrzone w tych państwach zaświadczeniem europejskiego tytułu egzekucyjnego, są tytułami egzekucyjnymi i podlegają wykonaniu w Polsce po nadaniu klauzuli wykonalności.

Art. 1153².

Tytułem egzekucyjnym, o których mowa w art. 1153¹, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 1153³.

Przepisów art. 1150–1152 nie stosuje się.

Tytuł IV**Wykonalność europejskich nakazów zapłaty wydanych przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej****Art. 1153⁴.**

Europejskie nakazy zapłaty wydane przez sądy państw członkowskich Unii Europejskiej, których wykonalność została stwierdzona w tych państwach na podstawie przepisów odrębnych, są tytułami egzekucyjnymi i podlegają wykonaniu w Rzeczypospolitej Polskiej po nadaniu klauzuli wykonalności.

Art. 1153⁵.

Tytułem egzekucyjnym, o których mowa w art. 1153⁴, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 1153⁶.

Przepisów art. 1150–1152 nie stosuje się.

Tytuł V**Wykonalność orzeczeń sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydanych w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń****Art. 1153⁷.**

Orzeczenia sądów państw członkowskich Unii Europejskiej wydane w europejskim postępowaniu w sprawie drobnych roszczeń, opatrzone w tych państwach zaświadczeniem na podstawie przepisów odrębnych, są tytułami egzekucyjnymi i podlegają wykonaniu w Rzeczypospolitej Polskiej po nadaniu klauzuli wykonalności.

Art. 1153⁸.

Tytułem egzekucyjnym, o których mowa w art. 1153⁷, klauzulę wykonalności nadaje sąd rejonowy właściwości ogólnej dłużnika, a jeżeli tej właściwości nie można ustalić – sąd rejonowy, w którego okręgu ma być wszczęta egzekucja.

Art. 1153⁹.

Przepisów art. 1150–1152 nie stosuje się.

Część piąta

Sąd polubowny (arbitrażowy)

Tytuł I

Przepisy ogólne

Art. 1154.

Przepisy części niniejszej stosuje się, jeżeli miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a w wypadkach w części tej określonych – także wtedy, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej lub nie jest oznaczone.

Art. 1155.

- § 1. Miejsce postępowania przed sądem polubownym wskazują strony, a w razie braku takiego wskazania określa je sąd polubowny, biorąc pod uwagę przedmiot postępowania, okoliczności sprawy i dogodność dla stron.
- § 2. Jeżeli miejsce postępowania przed sądem polubownym nie zostało określone przez strony ani przez sąd polubowny, uważa się, że miejsce tego postępowania znajdowało się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, gdy na tym terytorium wydane zostało orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

Art. 1156.

Sądom polskim przysługuje jurysdykcja krajowa w sprawach uregulowanych przepisami niniejszej części, jeżeli miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Sądom polskim przysługuje jurysdykcja krajowa także wtedy, gdy przepisy niniejszej części przewidują czynności sądu w związku z postępowaniem przed sądem polubownym, którego miejsce znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej albo nie jest oznaczone.

Art. 1157.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, strony mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego spory o prawa majątkowe lub spory o prawa niemajątkowe – mogące być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty.

Art. 1158.

- § 1. Ilekroć w części niniejszej mowa jest o sędzie, rozumie się przez to sąd, który byłby właściwy do rozpoznania sprawy, gdyby strony nie dokonały zapisu na sąd polubowny.
- § 2. Przepisy części niniejszej stosuje się zarówno do sądu polubownego powołanego do rozstrzygnięcia poszczególnego sporu, jak i składu orzekającego powołanego w ramach stałego sądu polubownego.

Art. 1159.

- § 1. W zakresie uregulowanym przepisami niniejszej części sąd może podejmować czynności jedynie wtedy, gdy ustawa tak stanowi.

- § 2. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie w wypadkach wskazanych w ustawie.
- § 3. W wypadkach, o których mowa w art. 1171, 1172, 1177, 1178 i 1179, sąd może orzec na posiedzeniu niejawnym. Przed rozstrzygnięciem sąd może wysłuchać strony, wysłuchanie może odbyć się także przez odebranie oświadczenia na piśmie. W miarę potrzeby sąd może zażądać, aby oświadczenie na piśmie zawierało podpis notarialnie poświadczony.

Art. 1160.

- § 1. Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, zawiadomienie pisemne uważa się za doręczone, gdy zostało wręczone osobiście adresatowi albo dostarczone je do jego siedziby albo miejsca jego zwykłego pobytu lub na wskazany przez niego adres pocztowy.
- § 2. Jeżeli adresat jest przedsiębiorcą wpisanym do właściwego rejestru sądowego albo innego publicznego rejestru, zawiadomienie uważa się za doręczone, gdy doszło na adres wskazany w rejestrze, chyba że strona podała inny adres do doręczeń.
- § 3. Jeżeli żadnego z miejsc wymienionych w paragrafach poprzedzających nie można ustalić pomimo dołożenia należytej staranności, zawiadomienie pisemne uważa się za doręczone, gdy zostało wysłane do ostatniego znanego miejsca siedziby albo ostatniego znanego miejsca zwykłego pobytu adresata. W takim wypadku zawiadomienie uważa się za doręczone w ostatnim dniu okresu, w którym przesyłka mogła zostać odebrana przez adresata.
- § 4. Przepisów paragrafów poprzedzających nie stosuje się do doręczeń sądowych.

Tytuł II

Zapis na sąd polubowny

Art. 1161.

- § 1. Poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego wymaga umowy stron, w której należy wskazać przedmiot sporu lub stosunek prawny, z którego spór wyniknął lub może wyniknąć (zapis na sąd polubowny).
- § 2. Bezskuteczne są postanowienia zapisu na sąd polubowny naruszające zasadę równości stron, w szczególności uprawniające tylko jedną stronę do wytoczenia powództwa przed sądem polubownym przewidzianym w zapisie albo przed sądem.
- § 3. Zapis na sąd polubowny może wskazywać stały sąd polubowny jako właściwy do rozstrzygnięcia sporu. Jeżeli strony nie postanowiły inaczej wiąże je regulamin stałego sądu polubownego obowiązujący w dacie zawarcia zapisu na sąd polubowny.

Art. 1162.

- § 1. Zapis na sąd polubowny powinien być sporządzony na piśmie.
- § 2. Wymaganie dotyczące formy zapisu na sąd polubowny jest spełnione także wtedy, gdy zapis zamieszczony został w wymienionych między stronami pismach lub oświadczeniach złożonych za pomocą środków porozumiewania się na odległość, które pozwalają utrwalić ich treść. Powołanie się w umowie na dokument zawierający postanowienie o poddaniu sporu pod rozstrzygnięcie

sądu polubownego spełnia wymagania dotyczące formy zapisu na sąd polubowny, jeżeli umowa ta jest sporządzona na piśmie, a to powołanie się jest tego rodzaju, że czyni zapis częścią składową umowy.

Art. 1163.

- § 1. Zamieszczony w umowie (statucie) spółki handlowej zapis na sąd polubowny dotyczący sporów ze stosunku spółki wiąże spółkę oraz jej wspólników.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio do zapisów na sąd polubowny zawartych w statucie spółdzielni lub stowarzyszenia.

Art. 1164.

Zapis na sąd polubowny obejmujący spory z zakresu prawa pracy może być sporządzony tylko po powstaniu sporu i wymaga zachowania formy pisemnej. Przepisu art. 1162 § 2 nie stosuje się.

Art. 1165.

- § 1. W razie wniesienia do sądu sprawy dotyczącej sporu objętego zapisem na sąd polubowny, sąd odrzuca pozew lub wniosek o wszczęcie postępowania nieprocesowego, jeżeli pozwany albo uczestnik postępowania nieprocesowego podniósł zarzut zapisu na sąd polubowny przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy.
- § 2. Przepisu § 1 nie stosuje się, gdy zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny, niewykonalny albo utracił moc, jak również wtedy, gdy sąd polubowny orzekł o swej niewłaściwości.
- § 3. Wniesienie sprawy do sądu nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy przez sąd polubowny.
- § 4. Przepisy paragrafów poprzedzających stosuje się także, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej lub nie jest oznaczone.

Art. 1166.

- § 1. Poddanie sporu pod rozstrzygnięcie sądu polubownego nie wyłącza możliwości zabezpieczenia przez sąd roszczeń dochodzonych przed sądem polubownym.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się także, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej lub nie jest oznaczone.

Art. 1167.

Pełnomocnictwo do dokonania czynności prawnej udzielone przez przedsiębiorcę obejmuje również umocowanie do sporządzenia zapisu na sąd polubowny w zakresie sporów wynikających z tej czynności prawnej, chyba że z pełnomocnictwa wynika co innego.

Art. 1168.

- § 1. Jeżeli osoba wyznaczona w zapisie na sąd polubowny jako arbiter lub arbiter przewodniczący odmawia pełnienia tej funkcji lub gdy pełnienie przez nią tej funkcji okaże się z innych przyczyn niemożliwe, zapis na sąd polubowny traci moc, chyba że strony postanowiły inaczej.

- § 2. W braku odmiennej umowy stron, zapis na sąd polubowny traci moc, w przypadku gdy sąd polubowny wskazany w tym zapisie nie przyjął sprawy do rozpoznania lub gdy rozpoznanie sprawy w ramach tego sądu okazało się z innych przyczyn niemożliwe.

Tytuł III **Skład sądu polubownego**

Art. 1169.

- § 1. Strony mogą w umowie określić liczbę sędziów sądu polubownego (arbitrów).
- § 2. W braku takiego określenia powołuje się sąd polubowny w składzie trzech arbitrów.
- § 3. Postanowienia umowy przyznające jednej ze stron więcej uprawnień przy powołaniu sądu polubownego są bezskuteczne.

Art. 1170.

- § 1. Arbitrem może być osoba fizyczna bez względu na obywatelstwo, mająca pełną zdolność do czynności prawnych.
- § 2. Arbitrem nie może być sędzia państwowy. Nie dotyczy to sędziów w stanie spoczynku.

Art. 1171.

- § 1. Strony mogą uzgodnić sposób powołania arbitrów.
- § 2. W braku takiego uzgodnienia arbitrów powołuje się w sposób następujący:
- 1) jeżeli sprawa ma być rozpoznawana przez sąd polubowny składający się z nieparzystej liczby arbitrów, każda ze stron powołuje równą liczbę arbitrów, a następnie arbitrzy powołują arbitra przewodniczącego; jeżeli strona nie powoła arbitra lub arbitrów w terminie miesiąca od dnia otrzymania żądania drugiej strony aby to uczyniła lub jeżeli arbitrzy powołani przez strony nie powołali arbitra przewodniczącego w terminie miesiąca od dnia ich powołania, arbitra lub arbitrów lub arbitra przewodniczącego powołuje sąd na wniosek którejkolwiek ze stron,
  - 2) jeżeli sprawa ma być rozpoznawana przez jednego arbitra, a w terminie miesiąca od dnia, w którym jedna ze stron zwróciła się o wspólne powołanie arbitra, strony tego nie uczyniły, arbitra powołuje sąd na wniosek którejkolwiek ze stron,
  - 3) jeżeli sprawa ma być rozpoznawana przez sąd polubowny składający się z parzystej liczby arbitrów, każda ze stron powołuje równą liczbę arbitrów, a arbitrzy wybierają ze swego grona przewodniczącego; jeżeli strona nie powoła arbitra lub arbitrów w terminie miesiąca od dnia otrzymania żądania drugiej strony aby to uczyniła lub jeżeli arbitrzy powołani przez strony nie wybrali arbitra przewodniczącego w terminie miesiąca od dnia ich powołania, arbitra lub arbitrów lub arbitra przewodniczącego powołuje sąd na wniosek którejkolwiek ze stron.
- § 3. Strona lub strony mogą powołać także arbitra zastępczego na wypadek śmierci, ustąpienia, odwołania (wygaśnięcia powołania) arbitra przez nie wyznaczonego.

Art. 1172.

Jeżeli według umowy stron arbitra lub arbitra przewodniczącego ma powołać osoba trzecia, która nie dokonała tego w terminie przez strony określonym, a gdy strony tego terminu nie określiły, w terminie miesiąca od dnia wezwania jej aby to uczyniła, każda ze stron może wystąpić do sądu z wnioskiem o powołanie arbitra lub arbitra przewodniczącego, chyba że strony postanowiły inaczej.

Art. 1173.

- § 1. Powołując arbitra, sąd bierze pod uwagę kwalifikację, jakie arbiter powinien mieć stosownie do porozumienia stron oraz inne okoliczności, które zapewniają powołanie na arbitra osoby niezależnej i bezstronnej.
- § 2. Powołując jedynego arbitra albo arbitra przewodniczącego w sporze między stronami mającymi miejsce zamieszkania lub siedzibę w różnych państwach sąd powinien rozważyć potrzebę powołania osoby niezwiązanej z żadnym z tych państw.

Art. 1174.

- § 1. Osoba powołana na arbitra powinna niezwłocznie ujawnić stronom wszystkie okoliczności, które mogłyby wzbudzić wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności.
- § 2. Arbiter może być wyłączony tylko wtedy, gdy zachodzą okoliczności, które budzą uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności, a także wtedy, gdy nie ma kwalifikacji określonych w umowie stron. Wyłączenia arbitra, którego strona sama powołała lub w powołaniu którego uczestniczyła może ona żądać tylko z przyczyn, o których się dowiedziała po jego powołaniu.

Art. 1175.

Arbiter może ustąpić w każdym czasie. Jeżeli ustąpienie nastąpiło bez ważnych powodów arbiter ponosi odpowiedzialność za wynikłą stąd szkodę.

Art. 1176.

- § 1. Strony mogą określić tryb postępowania o wyłączenie arbitra.
- § 2. Jeżeli w terminie miesiąca od dnia, w którym strona zgłosiła do sądu polubownego żądanie wyłączenia arbitra w trybie określonym przez strony arbiter nie zostanie wyłączony, strona żądająca wyłączenia może w terminie następnych dwóch tygodni wystąpić do sądu z wnioskiem o wyłączenie arbitra. Odmienne postanowienia umowy stron są bezskuteczne.
- § 3. Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, strona żądająca wyłączenia arbitra powinna w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym dowiedziała się o jego powołaniu lub od dnia, w którym dowiedziała się o okolicznościach wymienionych w art. 1174 § 2, zawiadomić o tym na piśmie wszystkich arbitrów powołanych do rozstrzygnięcia sprawy oraz stronę przeciwną. W zawiadomieniu, które powinno być jednocześnie wysłane do wszystkich tych osób, należy wskazać okoliczności uzasadniające żądanie wyłączenia.
- § 4. Jeżeli w terminie dwóch tygodni od dnia, w którym zgodnie z przepisem § 3 doręczono arbitrowi zawiadomienie o żądaniu jego wyłączenia arbiter ten sam

nie ustąpi lub nie zostanie odwołany na mocy zgodnych oświadczeń stron złożonych na piśmie, strona żądająca wyłączenia może w terminie następných dwóch tygodni wystąpić do sądu z wnioskiem o wyłączenie arbitra.

- § 5. Jeżeli arbiter ustępuje lub zostaje odwołany przez strony w związku z żądaniem jego wyłączenia, nie oznacza to samo przez się, że żądanie to było uzasadnione.
- § 6. Wniesienie do sądu wniosku, o którym mowa w § 2 i 4 nie ma wpływu na bieg postępowania przed sądem polubownym, chyba że sąd polubowny postanowi zawiesić to postępowanie do czasu rozstrzygnięcia takiego wniosku przez sąd.

Art. 1177.

- § 1. Strony mogą w każdym czasie złożyć zgodne oświadczenie na piśmie o odwołaniu każdego z arbitrów.
- § 2. Na wniosek którejkolwiek ze stron sąd może odwołać arbitra, jeżeli jest oczywiste, że arbiter nie wykona swych czynności w odpowiednim terminie lub jeżeli opóźnia się z ich wykonywaniem bez uzasadnionej przyczyny.

Art. 1178.

- § 1. W razie wygaśnięcia powołania arbitra nowy (zastępczy) arbiter jest powoływany w sposób, który jest przewidziany dla powołania arbitra.
- § 2. Jeżeli ustąpienie lub odwołanie przez strony lub sąd arbitra powołanego przez jedną ze stron miało miejsce dwukrotnie, druga strona może zażądać, aby sąd wyznaczył nowego (zastępczego) arbitra za stronę przeciwną. Z wnioskiem takim strona może wystąpić w terminie tygodnia od dnia, w którym dowiedziała się, że nowy (zastępczy) arbiter powołany przez stronę przeciwną ustąpił lub został odwołany.

Art. 1179.

- § 1. Arbiter ma prawo do wynagrodzenia za swoje czynności oraz do zwrotu wydatków poniesionych w związku z wykonywaniem tych czynności. Odpowiedzialność stron z tego tytułu jest solidarna.
- § 2. Jeżeli co do wysokości wynagrodzenia i zwracanych wydatków nie nastąpiło porozumienie arbitra ze stronami, arbiter może żądać, aby sąd ustalił jego wynagrodzenie stosownie do nakładu pracy oraz wartości przedmiotu sporu, a także wydatki podlegające zwrotowi.
- § 3. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Tytuł IV

Właściwość sądu polubownego

Art. 1180.

- § 1. Sąd polubowny może orzekać o swej właściwości, w tym o istnieniu, ważności albo skuteczności zapisu na sąd polubowny. Nieważność albo wygaśnięcie umowy podstawowej, w której zamieszczono zapis na sąd polubowny samo przez się nie oznacza nieważności lub wygaśnięcia zapisu.
- § 2. Zarzut braku właściwości sądu polubownego może być podniesiony nie później niż w odpowiedzi na pozew lub w innym terminie określonym przez strony, chyba że przed upływem terminu strona nie знаła i przy dołożeniu należytej

staranności nie mogła poznać podstawy takiego zarzutu, albo jego podstawa powstała dopiero po upływie tego terminu. W obu wypadkach sąd polubowny może rozpoznać zarzut podniesiony po terminie, jeżeli uzna opóźnienie za usprawiedliwione. Wyznaczenie arbitra przez stronę lub uczestniczenie strony w jego wyznaczeniu nie pozbawia jej prawa do podniesienia tego zarzutu. Zarzut, że zgłoszone w toku postępowania żądanie strony przeciwnej wykracza poza zakres zapisu na sąd polubowny, powinien być podniesiony niezwłocznie po zgłoszeniu takiego żądania. Sąd polubowny może rozpoznać zarzut podniesiony po tym terminie, jeżeli uzna opóźnienie za usprawiedliwione.

- § 3. O zarzucie, o którym mowa w § 2, sąd polubowny może orzec w odrębnym postanowieniu. Jeżeli sąd polubowny takim postanowieniem oddali zarzut, każda ze stron może w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia jej tego postanowienia wystąpić do sądu o rozstrzygnięcie. Wszczęcie postępowania przed sądem nie wstrzymuje rozpoznania sprawy przez sąd polubowny. Do postępowania przed sądem przepisy art. 1207 stosuje się odpowiednio. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 1181.

- § 1. Jeżeli strony nie uzgodniły inaczej, sąd polubowny na wniosek strony, która uprawdopodobniła dochodzone roszczenie, może postanowić o zastosowaniu takiego sposobu zabezpieczenia, który uzna za właściwy ze względu na przedmiot sporu. Wydając takie postanowienie sąd polubowny może uzależnić jego wykonanie od złożenia stosownego zabezpieczenia.
- § 2. Na wniosek strony sąd polubowny może zmienić lub uchylić postanowienie wydane na podstawie § 1.
- § 3. Postanowienie sądu polubownego o zastosowaniu tymczasowego środka zabezpieczającego podlega wykonaniu po nadaniu mu klauzuli wykonalności przez sąd. Przepisy art. 1214 § 2 i 3 oraz art. 1215 stosuje się odpowiednio.

Art. 1182.

Jeżeli zastosowanie zarządzonego przez sąd polubowny tymczasowego środka zabezpieczającego było oczywiście nieuzasadnione, strona na rzecz której środek ten został zastosowany, odpowiada za wynikłą stąd szkodę. Roszczenie o naprawienie szkody może być dochodzone także w toczącym się postępowaniu przed sądem polubownym.

Tytuł V

Postępowanie przed sądem polubownym

Art. 1183.

W postępowaniu przed sądem polubownym strony powinny być traktowane równoprawnie. Każda ze stron ma prawo do wysłuchania i przedstawienia swoich twierdzeń oraz dowodów na ich poparcie.

Art. 1184.

- § 1. Jeżeli przepis ustawy nie stanowi inaczej, strony mogą uzgodnić zasady i sposób postępowania przed sądem polubownym.

§ 2. W braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny może, z zastrzeżeniem przepisów ustawy, prowadzić postępowanie w taki sposób, jaki uzna za właściwy. Sąd polubowny nie jest związany przepisami o postępowaniu przed sądem.

Art. 1185.

Jeżeli strony nie uzgodniły inaczej, sąd polubowny niezależnie od ustalonego miejsca postępowania może wyznaczyć posiedzenie w każdym miejscu, jakie uzna za stosowne dla odbycia narady arbitrów albo dla przeprowadzenia dowodów.

Art. 1186.

W braku odmiennego uzgodnienia stron, postępowanie przed sądem polubownym rozpoczyna się w dniu, w którym pozwanemu doręczono pismo zawierające żądanie rozpoznania sprawy w postępowaniu przed sądem polubownym (wezwanie na arbitraż). Wezwanie na arbitraż powinno dokładnie określić strony i przedmiot sporu oraz wskazywać zapis na sąd polubowny, na podstawie którego postępowanie ma być prowadzone, a także zawierać wyznaczenie arbitra, jeżeli należy to do strony, która dokonuje wezwania na arbitraż.

Art. 1187.

- § 1. Strony mogą uzgodnić język lub języki, w których będzie prowadzone postępowanie. W braku takiego uzgodnienia, o języku lub językach postępowania decyduje sąd polubowny. Uzgodnienie stron lub decyzja sądu polubownego, jeżeli nie postanowiono w nich inaczej, mają zastosowanie do wszystkich oświadczeń pisemnych stron, rozprawy oraz orzeczeń i zawiadomień sądu polubownego.
- § 2. Sąd polubowny może zarządzić, aby do każdego dokumentu było dołączone jego tłumaczenie na język lub języki uzgodnione przez strony lub określone przez ten sąd.

Art. 1188.

- § 1. W terminie uzgodnionym przez strony lub, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, w terminie wyznaczonym przez sąd polubowny, powód powinien wnieść pozew, a pozwany może złożyć odpowiedź na pozew. Do pozwu i odpowiedzi na pozew strony mogą dołączyć dokumenty, jakie uznają za stosowne.
- § 2. W braku odmiennego uzgodnienia stron pozew lub odpowiedź na pozew mogą być uzupełnione lub zmienione w toku postępowania przed sądem polubownym, chyba że sąd polubowny nie dopuści do takiego uzupełnienia lub takiej zmiany ze względu na zbyt późne ich dokonanie.
- § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się także do powództwa wzajemnego.

Art. 1189.

- § 1. W braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny decyduje o tym, czy przeprowadzić rozprawę w celu przedstawienia przez strony twierdzeń lub dowodów na ich poparcie, czy też postępowanie będzie prowadzone na podstawie dokumentów i innych pism, bez wyznaczania rozprawy. Jeżeli strony nie uzgodniły, że postępowanie będzie prowadzone bez wyznaczania rozprawy, sąd polubowny jest obowiązany rozpoznać sprawę na rozprawie, gdy jedna ze stron tego zażąda.

- § 2. Strony powinny być odpowiednio wcześniej zawiadomione o rozprawie oraz posiedzeniach sądu polubownego odbywanych w celu przeprowadzenia dowodów.
- § 3. Wszelkie pisma składane przez stronę sądowi polubownemu powinny być doręczone drugiej stronie. Oba stronom powinny być doręczone opinie biegłych oraz inne dowody na piśmie, które sąd polubowny może wziąć pod uwagę przy rozstrzygnięciu sporu.

Art. 1190.

- § 1. Sąd polubowny umarza postępowanie, jeżeli powód nie wniesie pozwu zgodnie z art. 1188.
- § 2. Jeżeli pozwany nie wniesie odpowiedzi na pozew zgodnie z art. 1188, sąd polubowny prowadzi postępowanie. Brak odpowiedzi na pozew nie może być uznany za przyznanie faktów przytoczonych w pozwie.
- § 3. Jeżeli strona nie stawia się na rozprawę lub nie przedstawi dokumentów, które strona obowiązana była przedłożyć, sąd polubowny może prowadzić postępowanie i wydać wyrok na podstawie zebranego materiału dowodowego.
- § 4. Przepisów § 1–3 nie stosuje się, jeżeli strona usprawiedliwi swą bezczynność lub niestawiennictwo, chyba że strony postanowiły inaczej.

Art. 1191.

- § 1. Sąd polubowny może przeprowadzić dowód z przesłuchania świadków, z dokumentów, oględzin, a także inne konieczne dowody, nie może jednak stosować środków przymusu.
- § 2. W braku odmiennego uzgodnienia stron, sąd polubowny może także:
  - 1) wyznaczyć biegłego lub biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii,
  - 2) zażądać od strony dostarczenia biegłemu odpowiednich informacji lub przedstawienia mu albo udostępnienia do zbadania dokumentów lub innych przedmiotów.
- § 3. W braku odmiennego uzgodnienia stron, na żądanie strony lub jeżeli sąd polubowny uzna to za konieczne, biegły po przedstawieniu swojej pisemnej lub ustnej opinii uczestniczy w rozprawie, w toku której strony mogą zadawać mu pytania oraz żądać wyjaśnień.

Art. 1192.

- § 1. Sąd polubowny może zwrócić się o przeprowadzenie dowodu lub wykonanie innej czynności, której sąd polubowny nie może wykonać, do sądu rejonowego, w którego okręgu dowód lub czynność powinna być przeprowadzona. W postępowaniu dowodowym przed sądem rejonowym mogą wziąć udział strony i arbitrzy z prawem zadawania pytań.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się także, gdy miejsce postępowania przed sądem polubownym znajduje się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej lub nie jest oznaczone.

Art. 1193.

Jeżeli uchybiono przepisom niniejszej części, od których strony mogą odstąpić albo uchybiono określonym przez strony zasadom postępowania przed sądem polubownym, strona, która o powyższym uchybieniu wiedziała, nie może podnieść zarzutu

takiego uchybienia przed sądem polubownym, ani też powołać się na takie uchybienie w skardze o uchylenie wyroku sądu polubownego, jeżeli nie podniosła zarzutu niezwłocznie lub w terminie określonym przez strony bądź przepisy niniejszej części.

Tytuł VI

Wyrok sądu polubownego i zakończenie postępowania

Art. 1194.

- § 1. Sąd polubowny rozstrzyga spór według prawa właściwego dla danego stosunku, a gdy strony go do tego wyraźnie upoważniły – według ogólnych zasad prawa lub zasad słuszności.
- § 2. W każdym jednak przypadku sąd polubowny bierze pod uwagę postanowienia umowy oraz ustalone zwyczaje mające zastosowanie do danego stosunku prawnego.

Art. 1195.

- § 1. Jeżeli sąd polubowny rozpoznaje sprawę w składzie więcej niż jednego arbitra, jego orzeczenia zapadają większością głosów, chyba że strony uzgodniły inaczej. Orzeczenia w kwestiach proceduralnych może wydawać samodzielnie arbiter przewodniczący, jeżeli zostanie upoważniony do tego przez strony lub przez pozostałych arbitrów.
- § 2. Arbiter, który głosował przeciwko stanowisku większości może na wyroku przy swoim podpisie zaznaczyć, że zgłosił zdanie odrębne.
- § 3. Uzasadnienie zdania odrębnego należy sporządzić w terminie dwóch tygodni od dnia sporządzenia motywów rozstrzygnięcia i dołączyć do akt sprawy.
- § 4. Jeżeli przy wydawaniu wyroku nie można osiągnąć wymaganej jednomyślności lub większości głosów co do rozstrzygnięcia o całości lub o części przedmiotu sporu, zapis na sąd polubowny w tym zakresie traci moc.

Art. 1196.

- § 1. Jeżeli strony zawarły ugodę przed sądem polubownym, sąd polubowny umarza postępowanie. Osnowa ugody powinna być wciągnięta do protokołu i stwierdzona podpisami stron.
- § 2. Na wniosek stron sąd polubowny może nadać ugodzie formę wyroku. Wyrok sądu polubownego wydany na podstawie ugody stron powinien odpowiadać wymaganiom art. 1197 i zawierać stwierdzenie, że jest wyrokiem sądu polubownego. Wyrok taki ma takie same skutki jak każdy inny wyrok sądu polubownego.

Art. 1197.

- § 1. Wyrok sądu polubownego powinien być sporządzony na piśmie i podpisany przez arbitrów, którzy go wydali. Jeżeli wyrok jest wydany przez sąd polubowny rozpoznający sprawę w składzie trzech lub więcej arbitrów, wystarczą podpisy większości arbitrów z podaniem przyczyny braku pozostałych podpisów.
- § 2. Wyrok sądu polubownego powinien zawierać motywy rozstrzygnięcia.

§ 3. Wyrok sądu polubownego powinien wskazywać zapis na sąd polubowny, na podstawie którego wydano wyrok, zawierać oznaczenie stron i arbitrów, a także określać datę i miejsce jego wydania. Gdy każdy z arbitrów podpisuje wyrok w innym państwie, a strony nie określiły miejsca wydania wyroku, miejsce to określa sąd polubowny.

§ 4. Wyrok sądu polubownego doręcza się stronom.

Art. 1198.

Poza wypadkami, o których mowa w art. 1190 § 1 i art. 1196 § 1, sąd polubowny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania, gdy:

- 1) powód cofnął pozew, chyba że pozwany się temu sprzeciwił, a sąd polubowny uznał, że ma on uzasadniony interes w ostatecznym rozstrzygnięciu sporu,
- 2) stwierdził, że dalsze prowadzenie postępowania stało się z innej przyczyny zbędne lub niemożliwe.

Art. 1199.

Po wydaniu wyroku albo postanowienia o umorzeniu postępowania lub innego postanowienia kończącego postępowanie w sprawie, kończą się obowiązki arbitrów z wyjątkiem obowiązków określonych w art. 1200–1203 i art. 1204 § 1.

Art. 1200.

§ 1. W terminie 2 tygodni od dnia otrzymania wyroku, jeżeli strony nie uzgodniły innego terminu:

- 1) każda ze stron może, po zawiadomieniu drugiej strony, zwrócić się do sądu polubownego o sprostowanie w tekście wyroku niedokładności, błędów pisarskich albo rachunkowych lub innych oczywistych omyłek,
- 2) każda ze stron może, po zawiadomieniu drugiej strony, zwrócić się do sądu polubownego o rozstrzygnięcie wątpliwości co do treści wyroku.

§ 2. Jeżeli sąd polubowny uzna wniosek za uzasadniony, dokonuje sprostowania lub wykładni wyroku w terminie 2 tygodni od dnia otrzymania wniosku. Wykładnia stanowi integralną część wyroku.

Art. 1201.

W terminie miesiąca od dnia wydania wyroku sąd polubowny może z urzędu sprostować błędy pisarskie albo rachunkowe lub inne oczywiste omyłki. O dokonanym sprostowaniu sąd polubowny zawiadamia strony.

Art. 1202.

Jeżeli strony nie postanowiły inaczej, każda z nich może, po zawiadomieniu drugiej strony, zwrócić się do sądu polubownego w terminie miesiąca od dnia otrzymania wyroku z wnioskiem o jego uzupełnienie co do żądań zgłoszonych w postępowaniu, o których sąd polubowny nie orzekł w wyroku. Po rozpoznaniu wniosku sąd polubowny wydaje wyrok uzupełniający w terminie do dwóch miesięcy od dnia złożenia wniosku.

Art. 1203.

- § 1. Sąd polubowny może przedłużyć termin do złożenia wniosku o sprostowanie, wykładnię lub wydanie wyroku uzupełniającego, jeżeli uzna to za niezbędne.
- § 2. Do sprostowania lub wykładni wyroku oraz do wyroku uzupełniającego stosuje się art. 1195 i 1197.

Art. 1204.

- § 1. Akta sprawy wraz z oryginałem wyroku sąd polubowny składa w sądzie.
- § 2. Stałe sądy polubowne mogą przechowywać akta we własnych archiwach i wówczas powinny udostępniać je sądowi oraz innym uprawnionym organom na ich żądanie.
- § 3. W razie ponownego rozpoznania sprawy przez sąd polubowny sąd ten jest uprawniony do wglądu w złożone akta.

Tytuł VII**Skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego****Art. 1205.**

- § 1. Wyrok sądu polubownego wydany w Rzeczypospolitej Polskiej może zostać uchylony przez sąd wyłącznie w postępowaniu wszczętym na skutek wniesienia skargi o jego uchylenie, zgodnie z poniższymi przepisami.
- § 2. Jeżeli strony ustaliły, że postępowanie przed sądem polubownym będzie obejmowało więcej niż jedną instancję, przepis § 1 dotyczy ostatecznego wyroku sądu polubownego rozstrzygającego o żądaniach stron.

Art. 1206.

- § 1. Strona może w drodze skargi żądać uchylenia wyroku sądu polubownego, jeżeli:
  - 1) brak było zapisu na sąd polubowny, zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego,
  - 2) strona nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym,
  - 3) wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu, jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach objętych zapisem na sąd polubowny daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach nieobjętych tym zapisem lub wykraczających poza jego zakres, wyrok może być uchylony jedynie w zakresie spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza jego zakres; przekroczenie zakresu zapisu na sąd polubowny nie może stanowić podstawy uchylenia wyroku, jeżeli strona, która brała udział w postępowaniu, nie zgłaszała zarzutów co do rozpoznania roszczeń wykraczających poza zakres zapisu,
  - 4) nie zachowano wymagań co do składu sądu polubownego lub podstawowych zasad postępowania przed tym sądem, wynikających z ustawy lub określonych przez strony,

- 5) wyrok uzyskano za pomocą przestępstwa albo podstawą wydania wyroku był dokument podrobiony lub przerobiony,
- 6) w tej samej sprawie między tymi samymi stronami zapadł prawomocny wyrok sądu.

§ 2. Uchylenie wyroku sądu polubownego następuje także wtedy, gdy sąd stwierdził, że:

- 1) według ustawy spór nie może być rozstrzygnięty przez sąd polubowny,
- 2) wyrok sądu polubownego jest sprzeczny z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

Art. 1207.

- § 1. Do skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego przepisy art. 187 stosuje się odpowiednio.
- § 2. Postępowanie ze skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego odbywa się według przepisów księgi pierwszej części pierwszej, jeśli przepisy poniższe nie stanowią inaczej.

Art. 1208.

- § 1. Skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia doręczenia wyroku lub jeżeli strona wniosła o uzupełnienie, sprostowanie bądź wykładnię wyroku – w ciągu trzech miesięcy od dnia doręczenia przez sąd polubowny orzeczenia rozstrzygającego o tym wniosku.
- § 2. Jeżeli skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego oparto na podstawie określonej w art. 1206 § 1 pkt 5 lub 6, termin do wniesienia skargi liczy się od dnia, w którym strona dowiedziała się o tej podstawie. Strona nie może jednak żądać uchylenia wyroku sądu polubownego po upływie pięciu lat od dnia doręczenia jej wyroku sądu polubownego.

Art. 1209.

- § 1. Sąd, do którego wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego, może – na wniosek jednej ze stron – zawiesić postępowanie na czas określony, aby umożliwić sądowi polubownemu ponowne podjęcie postępowania w celu usunięcia podstaw do uchylenia wyroku sądu polubownego.
- § 2. W podjętym postępowaniu sąd polubowny wykonuje czynności wskazane przez sąd. Przepis art. 1202 stosuje się odpowiednio. Stronom nie przysługuje jednak odrębna skarga o uchylenie wydanego w tym trybie wyroku sądu polubownego. Zarzuty do czynności sądu polubownego oraz przeciwko wydanemu wyrokowi sądu polubownego rozpoznaje sąd po podjęciu postępowania.

Art. 1210.

Sąd na posiedzeniu niejawnym może wstrzymać wykonanie wyroku sądu polubownego, może jednak uzależnić wstrzymanie od złożenia zabezpieczenia. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.

Art. 1211.

Uchylenie wyroku sądu polubownego nie powoduje wygaśnięcia zapisu na sąd polubowny, chyba że strony postanowiły inaczej.

Tytuł VIII**Uznanie i stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej****Art. 1212.**

- § 1. Wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta mają moc prawną na równi z wyrokiem sądu lub ugoda zawartą przed sądem po ich uznaniu przez sąd albo po stwierdzeniu przez sąd ich wykonalności.
- § 2. Wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta niezależnie od tego, w jakim państwie zostały wydane, podlegają uznaniu albo stwierdzeniu wykonalności na zasadach określonych w niniejszym tytule.

Art. 1213.

O uznaniu albo stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed tym sądem zawartej sąd orzeka na wniosek strony. Do wniosku strona jest obowiązana załączyć oryginał lub poświadczony przez sąd polubowny odpis jego wyroku lub ugody przed nim zawartej, jak również oryginał zapisu na sąd polubowny lub urzędowo poświadczony jego odpis. Jeżeli wyrok sądu polubownego lub ugoda przed nim zawarta albo zapis na sąd polubowny nie są sporządzone w języku polskim, strona jest obowiązana dołączyć uwierzytelniony ich przekład na język polski.

Art. 1214.

- § 1. O uznaniu wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej, nienadających się do wykonania w drodze egzekucji, sąd orzeka postanowieniem wydanym na posiedzeniu niejawnym. Na postanowienie sądu służy zażalenie.
- § 2. Sąd stwierdza wykonalność wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej, nadających się do wykonania w drodze egzekucji, nadając im klauzulę wykonalności. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie.
- § 3. Sąd odmawia uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej, jeżeli:
  - 1) według przepisów ustawy spór nie może być poddany pod rozstrzygnięcie sądu polubownego,
  - 2) uznanie lub wykonanie wyroku sądu polubownego lub ugody przed nim zawartej byłoby sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej (klauzula porządku publicznego).

Art. 1215.

- § 1. O uznaniu albo stwierdzeniu wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą, sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy.
- § 2. Niezależnie od przyczyn wymienionych w art. 1214, sąd na wniosek strony odmawia uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego

wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą, jeżeli strona wykaze, że:

- 1) nie było zapisu na sąd polubowny, zapis na sąd polubowny jest nieważny, bezskuteczny albo utracił moc według prawa dla niego właściwego,
  - 2) nie była należycie zawiadomiona o wyznaczeniu arbitra, o postępowaniu przed sądem polubownym lub w inny sposób była pozbawiona możliwości obrony swoich praw przed sądem polubownym,
  - 3) wyrok sądu polubownego dotyczy sporu nieobjętego zapisem na sąd polubowny lub wykracza poza zakres takiego zapisu, jeżeli jednak rozstrzygnięcie w sprawach objętych zapisem na sąd polubowny daje się oddzielić od rozstrzygnięcia w sprawach nieobjętych tym zapisem lub wykraczających poza jego zakres, odmowa uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego może dotyczyć jedynie spraw nieobjętych zapisem lub wykraczających poza jego zakres,
  - 4) skład sądu polubownego lub postępowanie przed tym sądem nie były zgodne z umową stron lub – w braku w tym przedmiocie umowy – nie były zgodne z prawem państwa, w którym przeprowadzono postępowanie przed sądem polubownym,
  - 5) wyrok sądu polubownego nie stał się jeszcze dla stron wiążący lub został uchylony albo jego wykonanie zostało wstrzymane przez sąd państwa, w którym lub według prawa którego wyrok ten został wydany.
- § 3. Od postanowienia sądu drugiej instancji w przedmiocie uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed sądem polubownym za granicą przysługuje skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem w przedmiocie uznania lub stwierdzenia wykonalności oraz stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia wydanego w tym przedmiocie.

Art. 1216.

- § 1. Jeżeli wniesiono skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego zgodnie z przepisami tytułu VII, sąd, do którego skierowano wniosek o uznanie albo stwierdzenie wykonalności tego wyroku, może odroczyć rozpoznanie sprawy. Sąd ten może również, na wniosek strony żądającej uznania albo stwierdzenia wykonalności wyroku sądu polubownego, nakazać drugiej stronie złożenie stosownego zabezpieczenia.
- § 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego wydanego za granicą wniesiono w państwie, w którym lub według prawa którego wyrok został wydany.
- § 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do ugody zawartej przed sądem polubownym.

Art. 1217.

W postępowaniu o uznanie albo stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego w Rzeczypospolitej Polskiej lub ugody zawartej przed sądem polubownym w Rzeczypospolitej Polskiej, sąd nie bada okoliczności, o których mowa w art. 1214 § 3, jeżeli skarga o uchylenie wyroku sądu polubownego została prawomocnie oddalona.